

**T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**PUL MECMÛASI'NDA EDEBÎ VE
KÜLTÜREL HAREKETLİLİK**

EMİNE ÖZLEM YAYGIN

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

TEMMUZ 2019

PUL MECMÛASI'NDA EDEBÎ VE KÛLTÛREL HAREKETLİLİK

Emine Özlem YAYGIN

YÛKSEK LİSANS TEZİ
TÛRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÛRK EDEBİYATI BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÛSÜ

TEMMUZ 2019

Emine Özlem Yaygın tarafından hazırlanan “Pul Mecmûası’nda Edebî ve Kültürel Hareketlilik” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ÖY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Nâzım Hikmet Polat

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

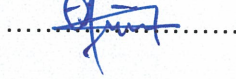
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Başkan: Prof. Dr. Ülkü Gürsoy

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Gazi Üniversitesi

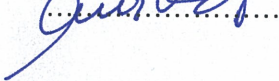
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Üye: Doç. Dr. Orhan Kurtoglu

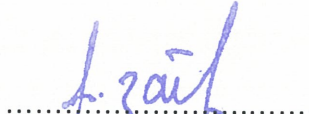
Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Tez Savunma Tarihi: 11./07//2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

E. Özlem Yaygın

11.07.2019

PUL MECMÛASI'NDA EDEBÎ VE KÜLTÜREL HAREKETLİLİK
(Yüksek Lisans Tezi)

E. Özlem Yaygın

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2019

ÖZET

Pul Mecmûası, 02 Rebiülahir 1315 /19 Ağustos 1313 [31 Ağustos 1897]-11 Zilkade 1316/11 Mart 1315 [23 Mart 1899] tarihleri arasında İstanbul'da toplam 28 sayı çıkmıştır. Mecmua, Sultan II. Abdülhamit dönemi (1876-1908), Osmanlı kültür ve sanat hayatının dergileri arasında yer almaktadır. *Pul Mecmûası*, yeni Türk edebiyatının önemli bir evresi olan Edebiyat-ı Cedîde hareketinin yükseldiği döneme tanıklık etmesi ve yeni edebiyata verdiği destek ile dönemin dikkat çeken dergileri arasındadır. Edebî içeriğinin yanı sıra mecmuaya adını veren “pul” mecmuanın asıl yayın faaliyetidir. Pul, önce Batı'da daha sonra Osmanlı'da ilgi uyandırmış ve evrensel bir değer kazanarak koleksiyon nesnesine dönüşmüştür. Koleksiyon nesnesi olarak günümüzde de değerini koruyan pul aynı zamanda kültür varlıkları arasında yer almaktadır. *Pul Mecmûası*, pulun tarihsel serüvenini, pul hakkında bilinmesi gereken teknik bilgileri, güncel gelişmeleri ve pul görselleri ile döneminde, pul koleksiyoncularının başvurabileceği kültür ve sanat dergisi niteliğindedir. *Pul Mecmûası*'nı dönemin süreli yayınlarından ayıran en önemli özelliği pul ve pul koleksiyonculuğu (filatelik) içeriğine sahip döneminin tek süreli yayını olmasıdır. *Pul Mecmûası*'nın edebiyat, tarih, iletişim, sanat tarihi ve güzel sanatlar gibi farklı bilim dallarına kaynaklık edecek içeriğe sahip olması incelenmesini değerli kılmaktadır. Bu çalışma; mecmuanın şekil ve içerik özelliklerinin incelenmesi ve tahlilî fihritle birlikte Türk edebiyat tarihine ve kültürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, mecmuanın kronolojik, konularına ve yazar kadrosuna göre sistematik fihristleri hazırlanmış, yayımlanan metinlerin içerik incelemesi yapılmış ve seçilen metinler Latin alfabesine aktarılarak araştırmacıların istifadelerine sunulmuştur.

Bilim Kodu : 30201
Anahtar Kelimeler : Pul Mecmûası, süreli yayın, Edebiyat-ı Cedîde, Pul ve pul koleksiyonculuğu (filatelik).
Sayfa adedi : 462
Tez danışmanı : Prof. Dr. Nâzım Hikmet POLAT

LITERARY AND CULTURAL MOVEMENT IN PUL MECMÛASI
(M.S. Thesis)

E. Özlem Yaygın

GAZİ UNİVERSİYİT
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

July 2019

ABSTRACT

Pul Mecmûası was published dates between Rebiülahir 1315 /19 August 1313 [31 August 1897]-11 Zilkade 1316/11 March 1315 [23 March 1899] as total 28 issues in İstanbul. *Pul Mecmûası* took place in Ottoman culture and art life's magazine during the reign of Sultan II. Abdülhamid (1876-1908). *Pul Mecmûası* is one of the prominent periodicals of the period by the support to the new literature and being witness of the important rising phase of Edebiyat-ı Cedîde in Turkish literature. Besides the literary content, “the stamp” that gives the name of the magazine is the main publication activity of the magazine. The stamp first awakened the interest of the West and later became a collection object by gaining universal value. As a collection object, the stamp which still maintains its value is also among the cultural assets. *Pul Mecmûası* is a culture and art magazine that can be used by stamp collectors during the period of stamp with the historical adventure, technical information to be known about stamps, current developments and stamp images. The most important, feature of *Pul Mecmûası* that differs from other magazines was the only magazine of the period with the content of stamp and stamp collecting. The reason why it is worth considering as to be studied is having a content that can be the source of different disciplines such as literature, history, communication, art history and fine arts. This study; aims to contribute to the history and culture of Turkish literature with the analysis of the shape and content features of the journal and the analysis index.

Science Code : 30201
Key Words : Pul Mecmûası, periodical, Edebiyat-ı Cedîde, stamp and stamp
collecting (filatelic).
Page Number : 462
Supervisor : Prof. Dr. Nâzım Hikmet POLAT

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez aşaması süresince değerli bilgilerini, zamanını benimle paylaşan, her zaman kıymetli birikimi ve tecrübesiyle bana yol gösterici olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Nâzım Hikmet POLAT'a minnettarım. Bu süreçte ders aldığım tüm hocalarıma değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim. Çalışma süresince verdiği destek için kardeşim İbrahim Özakman'a ve Arş. Gör. Merve Gülcü'ye teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimimin her aşamasında manevi desteği ve bilgisiyle yanımda olan ablam Meltem Güler'e; hayatımın her evresinde bana destek olan yoğun çalışma süresince sabrını ve ilgisini esirgemeyen eşim Türker Yaygın'a, kızım Beste Yaygın'a ve değerli kardeşim Müge Sedefçi'ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI KÜLTÜR ve SANAT HAYATINDA PUL MECMÛASI

1.1. 19. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Hareketi ve Basın Hayatına Genel Bir Bakış	5
1.2. II. Abdülhamit Dönemi Türk Edebiyatı ve Basın Hayatına Genel Bir Bakış.....	11
1.3. Pul Mecmûası'nın Yayın Hayatına Girişi.....	14
1.4. Yazar Kadrosu	15
1.4.1. Pul Mecmûası ve Mehmet Ekrem Bey	16
1.4.2. Pul Mecmûası ve Ahmet Kemâl [Akünal].....	20
1.4.3. Yazar kadrosunda dikkat çeken diğer isimler.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

PUL MECMÛASI'NIN ŞEKİL BİLGİLERİ ve İÇERİK ÖZELLİKLERİ

2.1 Şekil Bilgileri	29
2.2. İçerik Özellikleri	35
2.2.1. Pul Mecmûası'nın Edebiyat Sütunları	36
2.2.1. 1. Pul Mecmûası'nda şiir	44
2.2.1.1.1. Tabiat ile ilgili şiirler	49
2.2.1.1.3. Pastoral şiirler	59
2.2.1.1.4. Çocuk sevgisi	61

2.2.1.1.5. Kötümserlik temi	62
2.2.1.1.6. Ayrılık şiirleri.....	69
2.2.1.1.7. Özlem şiirleri	71
2.2.1.1.8. Ölüm teması	75
2.2.1.1.9. Sanatla ilgili şiirler	80
2.2.1.1.10. Övgü şiirleri	82
2.2.1.1.11. Beşeri aşktan ilahî aşka şiirler.....	85
2.2.1.1.12. Sosyal içerikli şiirler	85
2.2.1.1.13. Tablo altı şiirler.....	88
2.2.1.2. İsmail Safa ve Muhâkemât-ı Edebiyye	100
2.2.1.3. Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri.....	106
2.2.1.4. Musâhabe yazıları	108
2.2.1.5. Hatıra ve Deneme Yazıları.....	110
2.2.2 Pul Mecmûası'nın Pul Sütunları	113
2.2.2.1 Haber Yazıları.....	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAHLİLÎ FİHRİST

3.1. Pul Mecmûası'nın Kronolojik Fihristi	123
3.2. Pul Mecmûası Konularına Fihristi	149
3.3. Pul Mecmûası yazar kadrosuna göre fihrist.....	171

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLİ METİNLER

4.1. Pul Mecmûası İle ilgili yazılar	195
Mukaddime	195
Hüsn-i Devâm	198
Ahmed Kemâl Beyefendi'ye Yazdığımız Tezkiredir	200
Mîr-i Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnâmesi	200
4.2. Şiir.....	202
Ezhâr-ı Bahâr	202

Nigâh-ı Âteşîn.....	205
Hayâl.....	206
Tebrîk-i Cülûs-i Hümâyûn-meymenet Meşhûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâh	207
Sehâb-ı Hayât.....	210
Tahassür	211
Şi'r-i Neşve-i Hân.....	213
Hüzn-ı İftirâk	216
Terâne-i Seher.....	218
Bir Gazel!.....	219
Nazîre.....	220
Nazîre.....	222
Nazîre.....	224
Rencîde-i Rûh[*].....	225
Baht!.....	227
Nazîre.....	228
Nazîre.....	229
Nagamât	230
Bir hayâl-i gaibe.....	232
İbtisâm-ı Menfaat.....	232
Terâne-i Hazân.....	236
Bir Değirmen	238
Şâir	240
Leyl-i İktirâb	242
Bir Gazelimden Müfrez	244
Bir Kıt'a	246
Bir Mevki'-i Behiştide	247
Giryân-ı Hayâl	249
4.3. Cânib Seniyyü'l- cevânib Hazret-i Hilâfetpe-nâhîden İâne Sergisinin İcrâ-yı Resmî Küşâdı	251
Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn	252
4.4. Dil ve Edebiyat Yazıları.....	253
Musâhabe Küçük Bir İntikâd	253
Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye	258

Dâiye-i Taklîd	260
Türkçenin Ta'mîmi	265
Besîm Beyefendiye Cevâbımız	268
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	269
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	275
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	277
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	284
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	291
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	299
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	307
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	310
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	314
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	318
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	326
Edebiyyât-1 Osmâniyye Dersleri	330
4.5.Fransa Edebiyât Dersleri	333
Fransa Edebiyât Dersleri Roman Usûlü	333
Sergüzeşt Romanları	333
Târîhi Müstenid Romanlar	333
İlm-i Ahvâl-i Rûha Dâir Romanlar	334
Tiyatro Usûlü Genre dramatique	337
Fâcia	337
Comédie Komedyâ	337
Drame Dram	338
Vaudville Vodvil	339
Fransız Edebiyyâtı Dersleri -3 Hatîblik usûlü Le genre oratoire	341
Fransa Akademisi ve Andre Torya	346
4.6. Hatıra-Deneme	352
Sa'âdet-i Zâlîme	352
Mağlûbe-i Muhabbet	358
İstiyorum ki	362
Hayâl-i Yâre Karşı Ettiğim Feryâd	365
Hazîn Bir Tebessüm	368

Pul ve Pul Koleksiyonu (Filatelik) Hakkında Makaleler	372
Mevâdd-ı Târihiyye Osmanlı Posta Pulları.....	376
Şûnât/ Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye.....	380
Şuûnât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye.....	385
Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu.....	391
Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu Pulların Albûm Sûret İlhâkı	394
Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu [mâ-ba'dı ve hitâm].....	398
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları	401
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları Sachsen Krallığı.....	408
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya[*] “Baden” Grand Düklüğü	411
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Braunschweig Düklüğü.....	415
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz	418
Mevâdd-ı Târîhiyye	420
Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Schleswig Holsten.....	421
Mevâdd-ı Târîh Almanya Oldenburg Grandüklüğü	425
Mevâdd-ı Târîh Almanya Hamburg Krallığı	428
Posta Pulları	432
Posta Pulları Bir Temenni-i Mahsûs.....	433
Şuûnât	435
Londra'dan Mektup	440
Mevâdd-ı Târîh Bulgaristan Posta Pulları	442
Cezâ Pulları.....	443
Şuûnât	445
Takas Pulları	447
13 Rakamı Şeâmetini Gâybetmiş!	451
4.6. İlan ve Duyurular	452
Yeni Kitâblar.....	452
Yeni Kitâblar.....	452
Yeni Kitaplar.....	454
Yeni Kitaplar.....	455
Yeni Kitaplar.....	455
Yeni Kitaplar.....	455
SONUÇ.....	457

KAYNAKLAR	461
ÖZGEÇMİŞ	463
DİZİN.....	465

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 1.1. “ <i>Mecmûa-yı Edebiyye</i> ” Sâhib-i İmtiyâzı	19
Resim 1.2. Ahmed Kemâl	23
Resim 2.1. 1 Numaralı <i>Pul Mecmûası</i> kapak sayfası (aylık periyot).....	31
Resim 2.2. 23 Numaralı <i>Pul Mecmûası</i> kapak sayfası (haftalık periyot)	32
Resim 2.3. 1 Numaralı <i>Pul Mecmûası</i> iç kapak sayfası. (aylık periyot).....	33
Resim 2.4. 13 numaralı <i>Pul Mecmûası</i> iç kapak sayfası. (haftalık periyot)	34
Resim 2.5. <i>Sevdâ-yı Vahîm</i> adlı romanın kapak sayfası.	37
Resim 2.6. <i>Nisân</i> şiirine ait tablo	90
Resim 2.7. <i>Çocuk</i> şiirine ait tablo	92
Resim 2.8. <i>Kuzu</i> şiirine ait tablo	94
Resim 2.9. <i>Sevdâ-yı Şi’r</i> şiirine ait tablo.....	97
Resim 2.10. <i>Birinci Subh-ı Visâl</i> şiirine ait tablo	99

KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
a. g. e.	Adı geçen eser
Ağ.	Ağustos
Arş. Gör.	Araştırma Görevlisi
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
CA.	Cemaziyelahir
CE.	Cemaziyelevvel
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
Ey.	Eylül
H.	Hicrî
Hız.	Haziran
KE.	Kanunievvel
KS.	Kanunisani
Mh.	Muharrem
My.	Mayıs
Mt.	Mart
Ns.	Nisan
Prof.	Profesör
Rm.	Ramazan
Rc.	Recep
RA.	Rebiülahir
RE.	Rebiülevvel
Sf.	Safer
S.	Sayı
s.	sayfa
Şb.	Şaban
Şt.	Şubat
Şv.	Şevval

Kısaltmalar	Açıklamalar
TE.	Teşrinievvel
Tm.	Temmuz
TS.	Teşrinisani
Ün.	Üniversite
ZH.	Zilhicce
ZK.	Zilkade

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin, dünyadaki gelişmelere kayıtsız kalmasının yarattığı siyasî ve toplumsal gerilemelere çare olarak alınan önlemlerin aynı zamanda modernleşme hareketinin de başlangıcı olduğu kabul edilmektedir. 19. yüzyılda Batı ile artan temasın etkileşimiyle siyasî, toplumsal ve kültürel değişimin yaşandığı modernleşme sürecinin önemli gelişmelerinden biri de basın hayatıdır. Bu zaman diliminde gelişen basın aynı zamanda yeni Türk edebiyatına kaynaklık eden önemli unsurlardan biridir. Tanzimat sonrası basın ve basın dilinin gelişmesinde dönemin edebî şahsiyetlerinin de rolü büyüktür.

Sultan II. Abdülhamit'in tahta çıkmasıyla (31 Ağustos 1876) başlayan yeni tarihi dönem aynı zamanda Osmanlı basın ve edebiyat hayatı için de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Söz konusu dönemde, basın hayatının dikkat çeken özelliği basına uygulanan sıkı sansürdür. Siyasetten uzak duran basın hayatında, edebiyat dergilerinin sayısı artmış, farklı edebî eğilimlerin yayın organlığını üstlenen dergiler kurulmuştur.

Tez çalışmasının konusu, 02 Rebiülahir 1315 /19 Ağustos 1313 [31 Ağustos 1897]-11 Zilkade 1316/11 Mart 1315 [23 Mart 1899] tarihleri arasında çıkan *Pul Mecmûası*'nın 28 sayısını kapsamaktadır. Mecmua, Sultan II. Abdülhamit dönemi (1876-1908), Osmanlı kültür ve sanat hayatının dergileri arasındadır. II. Abdülhamit Dönemi olarak adlandırılan bu dönem, 31 Ağustos 1876'da II. Abdülhamit'in tahta çıkmasıyla başlayan, II. Meşrutiyetin ilanı 24 Temmuz 1908'e kadarki tarihî sürecin adıdır. Söz konusu dönemin kendine özel koşulları, basın ve edebiyat hayatının şekillenmesinde de belirleyici olmuştur. *Pul Mecmûası*'nın yayın hayatı, dönemin edebiyat sahasında, Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun (1896-1908), Türk edebiyatını modernleştirme mücadelesi verdiği ve bu anlamda edebî faaliyetlerini gerçekleştirdikleri döneme isabet etmektedir. *Pul Mecmûası*'nın, Edebiyat-ı Cedîde'nin sanat anlayışını destekleyen tutumu ve yeni edebiyat zevkiyle kaleme alınmış eserleri barındıran içeriği mecmuanın bütününün incelenmesini değerli kılmaktadır. Dört bölümden oluşan tez çalışmasının amacı edebiyat, filatelik ve sosyal konular içeren *Pul Mecmûası*'nın, Türk kültür ve sanat hayatındaki yerini ve katkılarını tespit etmektir.

Çalışmanın birinci bölümünde; II. Abdülhamit dönemi basın ve edebiyat hayatına zemin hazırlayan tarihsel sürecin genel görünümü, *Pul Mecmûası*'nın yayın ilkesi ve amacı,

dönemin basın ve edebiyat hayatı değerlendirilmiştir. Mecmuada imzası bulunan şair ve yazarların, Yazar Kadrosu başlığı altında kısa biyografilerine yer verilmiştir.

İkinci bölüm, *Pul Mecmûası*'nın şekil ve içerik özelliklerine ayrılmıştır. Şekil Bilgileri başlığı altında, mecmuanın kimlik bilgilerine yer verilerek mecmuanın tanıtımı yapılmıştır. Süreli yayınların şekil özelliklerinin aynı zamanda dönem basınının sahip olduğu teknik olanakların bir göstergesi olduğu düşüncesiyle; kapak tasarımı, sayfa düzeni, baskı ve dizgi kalitesi değerlendirilerek mecmuaya ait görsellerle bölüm zenginleştirilmiştir.

İkinci bölümde yer alan diğer ana başlığın konusunu, mecmuanın içerik özellikleri hakkında yapılan incelemeler oluşturmaktadır. Mecmuanın içeriği edebiyat ve filatelik (pul ve pul koleksiyonculuğu) şeklinde iki başlık altında incelenmiştir. Mecmuanın edebiyat bölümü; şiir, edebî tenkit, edebiyat dersleri, musâhabe ve çeşitli konularda makalelerden oluşmaktadır. *Pul Mecmûası* 'nda yayımlanan şiirler, tematik olarak sınıflandırılarak dönem şiirinde konu ve şekil özellikleri değerlendirilmiş, edebî tenkit, musâhabe ve edebiyat dersleri ayrı başlıklar altında incelenerek mecmuanın dönem edebiyatına katkıları ve yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Mecmuanın diğer yayın faaliyetini oluşturan pul ve pul koleksiyonculuğuna ait makale ve haber yazıları da bu bölümde incelenerek, döneminin tek filatelik dergisinin literatüre tanıtılması amaçlanmıştır.

Üçüncü bölüm; 28 sayıdan oluşan *Pul Mecmûası*'nın kronolojik, konularına ve yazar kadrosuna göre hazırlanan fihristlerden oluşmaktadır.

Seçili Metinler başlığını taşıyan dördüncü bölümde, *Pul Mecmûası*'nın farklı nüshalarından konusu edebiyat ve pul olan metinler seçilerek Latin alfabesine aktarılmıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalara katkı olabileceği düşüncesiyle mecmuada yayımlanan yeni çıkan kitap, dergi ve pul kataloğuna ait ilanlar da Latin alfabesine aktarılmıştır.

Çalışmada *Pul Mecmûası*'na ait metinlerin yazımında, mecmuanın kendi dönemine ait imla kurallarını dikkate alarak, uzun okunan vokaller üzerine (^), yazımında hemze olan kelimelerde (‘) işareti ile hemze gösterilmiştir. Birleşik kelime unsurları birbirlerinden (-) işareti ile ayrılmıştır. Farsça isim veya sıfat tamlamaları, iki kelime birbirinden ses uyumu kuralları dikkate alınarak (-i, -yi) şeklinde ayrılmıştır. Seçili Metinler bölümünde Latin alfabesine aktarılan metinler için hazırlanan sözlüklerde Ferit Devellioğlu *Osmanlıca-*

Türkçe Ansiklopedik Lügat ve *Kâmus-ı Türkî*'den istifade edilmiştir. Ayrıca Latin alfabesine aktarılan metinlerde, yabancı kelimelerin orijinal yazılışları tespit edilemeyenler okunduğu gibi aktarılarak köşeli parantez içinde verilirken okunamayan bazı kelimelerin özgün hali verilmiştir. Çalışmada, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Milli Kütüphane'de bulunan *Pul Mecmûası* nüshaları kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI KÜLTÜR ve SANAT HAYATINDA PUL MECMÛASI

Pul Mecmûası, 02 Rebiülahir 1315 /19 Ağustos 1313 [31 Ağustos 1897]-11 Zilkade 1316/11 Mart 1315 [23 Mart 1899] tarihleri arasında İstanbul'da toplam 28 sayı çıkmıştır. Mecmua, Sultan II. Abdülhamit dönemi (1876-1908), Osmanlı kültür ve sanat hayatının dergileri arasındadır. Türk edebiyatında köklü değişimlerin gerçekleştiği bir dönemde yayın hayatına başlayan *Pul Mecmûası*'nın, edebiyat tarihi içinde yerini ve önemini belirlemek, toplumun kültür hayatına etkilerini tespit edebilmek için tarihsel sürecin genel görünümüne değinmek gerekmektedir.

1.1. 19. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Hareketi ve Basın Hayatına Genel Bir Bakış

19. yüzyılda, Dünya siyasetinin belirleyici konumunda Batı'nın iktisadi gücü bulunmaktadır. Batı'nın insanı ve insan aklını merkez alarak gerçekleştirdiği reformlar, coğrafi keşifler, yeni icatlar Endüstri Devrimi'ni de beraberinde getirmiştir. Batı'nın, Orta Çağ karanlığından kurtulma serüveni zihniyet değişimiyle başlamış, yüzyıllara yayılan bir süreçte gerçekleşmiştir. Aydınlanma Çağı olarak adlandırılan bu dönem, köklü ve kalıcı reformların sistemli bir şekilde gerçekleştiği tarihi bir süreci kapsamaktadır. Osmanlı Devleti'nin, bu reformlar karşısında teknik ve idari açıdan çağın gerisinde kalması, tarihi ve iktisadi kayıplar vermesine sebep olmuştur. Yeterli donanım ve kadroya sahip olmamasına rağmen gerçekleşen reformları hızlı bir şekilde hayata geçirme çabası toplumda farklı seslerin yükselmesine ve ikilemlerin doğmasına neden olmuştur. Osmanlı toplumu, reformlar silsilesi karşısında, kabul gören, yanlış yerleşen ya da reddedilen Batılılaşmanın yarattığı kargaşa ortamında, çağdaşlaşma hareketinin doğal sürecini yaşayamamıştır. Alt yapısı olmayan bu hızlı değişimi, modernleşmeden ziyade ithal bir kültürü topluma aşlamak şeklinde tanımlamak mümkündür. Hilmi Ziya Ülken'in de belirttiği gibi; "Türkiye'de 'Aydınlanma' devri diye bir devir olduğunu söylemek güçtür"¹

Askeri ve siyasî alanda güç kaybeden Osmanlı Devleti, ancak 18. yüzyılda Batı'nın üstünlüğünü kabul etmektedir. Dolayısıyla modernleşme süreci de askeri ve teknik alanda

¹ Ülken, Z. H. (2013). *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 70.

yaptığı girişimlerle başlamıştır. III. Selim'in yarım bıraktığı reform hareketini, daha kararlı ve sağlam bir şekilde devam ettiren II. Mahmut'un askeri, eğitim, sağlık ve hukuk gibi pek çok başarılı girişimleri modernleşme sürecinin önemli evrelerinden birini teşkil etmektedir. Batı'dan gelen modern tekniğin kullanılabilir ve sürdürülebilir olması için modern eğitim kurumlarına ve modern zihniyete de ihtiyaç duyulmaktadır. Modernleşmenin teknik fayda ile sınırlı kalmayacağını fark eden geleneksel düşünce yapısının tepkileri toplumda kutuplaşmaların temelini oluşturmaktadır.²

Askeri ve teknik alanda başlayan modernleşmenin, siyasî ve hukuki bir şekil alması Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlamıştır. Tanzimat Fermanı (3 Kasım 1839), Osmanlı Devleti'nin modern bir toplum yaratma projesini, resmî olarak ilan ettiği bir hukukî beyanname niteliğindedir. "Temel müesseseleri bozulmuş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yepyeni bir medeniyetle yükselen ve taarruza geçen Avrupa'nın ezici üstünlüğü karşısında yeniden teşkilatlanma teşebbüsünün kati bir safhasıdır".³

Osmanlı toplumunda modernleşme ya da çağdaşlaşmanın Batılılaşma kavramı ile özdeşleşmesi, çağdaş toplum yerine geleneksel-modern, Batı-Doğu, eski-yeni arasında kutuplaşan bir toplum yapısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Toplumun bu gürültülü ortamına rağmen modernleşme çabası pek çok alanda ilerleme kaydetmiştir. Modernleşmenin mihenk taşlarından biri olan matbaanın Osmanlı'da kullanılmaya başlanması da bu ilerlemenin önemli unsurlarındandır. "Francis Bacon, 'Modern çağları açan üç öge; basımevi, barut ve pusuladır' der".⁴

Osmanlı Devleti'nde matbaanın ilk kez kullanılması (16 Aralık 1727) ile ilk Türkçe gazete kabul edilen *Takvîm-i Vekâyi*'nin (1 Kasım 1831) basımı arasında geçen süreç 104 yıldır. Osmanlı basın hayatında ilk hareketlilik 18. yüzyıl sonlarında sınırlı ve yabancı dilde çıkan gazetelerle görülmektedir. Tanzimat öncesinde görülen bu hareketliliğin ilk ürünleri Fransız Elçiliği'nin İstanbul'da, Fransızca çıkarmış olduğu *Bulletins Des Nouvelles* (Ağustos 1795) ve *Gazette Française de Constantinople* (Ekim 1796) adlı gazetelerdir. Fransızca çıkan bir diğer gazete ise İzmir'de Alexandre Blacque isimli bir Fransızın çıkardığı *Le Spectateur Oriental* (Mart 1821) gazetesidir.⁵

² Ülken, a.g.e.,(2013), s. 26.

³ İnalçık, H. (1992). *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*. İstanbul: Eren Yayıncılık ve Kitapçılık, 2.

⁴ Koloğlu, O. "Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, (c. 1, s. 68-93).

⁵ Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. (3.baskı). İstanbul: Der Yayınları, 30-31.

Osmanlı topraklarında, adı geçen Fransızca gazeteleri, farklı dillerde çıkarılan gazeteler takip etmiş ilk Türkçe-Arapça gazete ise 1828'de Kahire'de *Vakayi-i Mısriye*, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından çıkarılmıştır.⁶ Osmanlı basın hayatının başlangıcı kabul edilen ilk Türkçe resmî gazete *Takvîm-i Vekâyi* 1831'de, 1840'da ise yarı resmî *Ceride-i Havadis* gazetesi yayın hayatına başlamıştır. 1860 yılına kadar Osmanlı basını, resmî ve yarı resmî gazetenin tekelinde “reformcu fakat eleştirisiz bir çizgi izlemiştir”.⁷

Osmanlı-Rus savaşında Batılı devletler, Osmanlı'ya verdiği desteğin karşılığı olarak, Paris Konferansı (1856) öncesinde, 1839'da Hıristiyan halka tanınan hakların yetersiz olduğu gerekçesiyle yeni haklar talep etmişlerdir. Dış baskılar sonucu Osmanlı bu istekleri, Islahat Fermanı (1856) ile karşılamak zorunda kalmıştır. Islahat Fermanı, Osmanlı'nın değişen iktisadi ve siyasî dengeleri karşısında önlem alma gayreti olsa da, Osmanlı topraklarında yaşayan azınlıkların lehine olmuştur.⁸

Osmanlı toplumunda değişen güç dengeleri karşısında, Tanzimat aydını düşüncelerini ve eleştirilerini dile getirmek, halk ile iletişim sağlayabilmek için ihtiyaç duydukları ortamı, kurdukları gazeteler ile sağlamışlardır.

Osmanlı toplumu, Agâh Bey'in girişimleriyle, ilk özel gazetesi *Tercümân-ı Ahvâl'e* (1860), ilk resmî gazete *Takvîm-i Vekâyi*'den 30 yıl, ilk yarı resmî gazete *Ceride-i Havadis*'ten 20 yıl sonra kavuşmuştur.⁹ Aydın kesimin gazeteler etrafında bir araya gelmesi de *Tercümân-ı Ahvâl* ile başlamış, Yeni Osmanlıların fikir babası İbrahim Şinasi'nin çıkardığı ve başyazarlığını yaptığı *Tasvîr-i Efkâr*'la (1862), nitelik kazanmıştır. *Tasvîr-i Efkâr*'ın başarılı olmasında, İbrahim Şinasi'nin şair ve yazar kimliğinin de büyük payı bulunmaktadır.

Başyazarlığını Ali Suavi'nin yaptığı, *Muhbir* (1866) gazetesi, ideolojik söylemlerin ve eleştirilerin gazetelerde yer almaya başladığı dönemin ilk gazetelerindendir.¹⁰ Namık Kemal'in, Şinasi'den devraldığı *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde “kritik söylem” i devam ettirdiği ve Londra'da Ziya Paşa ile birlikte çıkardığı *Hürriyet* gazetesinde (1868) ise coşkulu yazıları dikkat çekmektedir.¹¹ Namık Kemal ve Ebuuzziya Tefvik'in yurtiçinde

⁶ Girgin, (2009), a.g.e., s. 39.

⁷ Koloğlu, a.g.e., s.71.

⁸ Ülken, (2013), a.g.e., s. 26.

⁹ Girgin, (2009), a.g.e., s. 89.

¹⁰ Girgin, (2009), a.g.e., s. 48.

¹¹ Koloğlu, a.g.e., s.49.

yazdığı gazetelerden biri de *İbret* (1870) gazetesidir.¹² Dönemin dikkat çeken bir diğer gazetesi de Ali Efendi tarafından çıkarılan (1869) *Basiret* gazetesidir. Basiretçi Ali Efendi yaptığı siyasî eleştiri nedeniyle tutuklanmış ve gazete kapatılmıştır. Hükümet'in, Yeni Osmanlılar ideolojisi ve hükümet eleştirisini dile getiren gazetelerden duyduğu rahatsızlık beraberinde gazetelerin kapatılmasını ve sürgünleri gündeme getirmiştir. Avrupa'da sürgünde bulunan Yeni Osmanlılardan, Ali Suavi Londra'da *Muhbir*'i (1864), Paris'te *Ulûm* (1896) adlı dergisini, Namık Kemal-Ziya Paşa Londra'da *Hürriyet*'i (1868) çıkarmışlardır.¹³ Yeni Osmanlılar Cemiyetini ve faaliyetlerini Şerif Mardin şu şekilde tanımlamaktadır: “Osmanlı İmparatorluğu'nda daha önce benzeri görülmemiş bir siyasî protesto grubunu temsil ettikleri söylenebilir. Türk aydın grubundan organize bir grup, ilk kez Osmanlı yönetimini açıkça ve sert bir biçimde tenkit ederek, seslerini duyurmak için kitle iletişim araçlarını kullanır”.¹⁴ Yeni Osmanlılar Avrupa'da da faaliyetlerine devam etmiş, basın yoluyla düşünce ve eleştirilerini dile getirmiş ve düşüncelerini yurtiçine de ulaştırma imkânı bulmuşlardır. Dolayısıyla yurtiçinde ve yurtdışında çıkardıkları gazetelerle Türk basınının gelişmesinde büyük katkı sağlamışlardır. Toplum hayatında sayıları giderek artan gazetelerin sütunlarındaki konuların çeşitlilik göstermesi, edebiyatın gazete sayfalarında yer alması ve toplumu bilinçlendirme amacıyla kullanılması, söz sahibi bir halkın varlığının kabul edilmesi Tanzimat Dönemi basının kazanımlarındandır.

Gazeteciliğin yeni geliştiği bir dönemde dergicilik faaliyetleri de kısıtlı ve resmi nitelikli olmuştur. Tanzimat Dönemi'nde yayımlanan ilk dergiler *Vakayi-i Tıbbiye* (1849), *Ceride-i Askeriye* (1860) ve *Takvim-i Ticaret* (1865), resmi nitelikli olmakla birlikte kendi alanlarında da ilk olma özelliğine sahiptirler.¹⁵ Dönemin önemli bir diğer dergisi *Mecmua-i Fünun* (1862), Osmanlı bilim derneğinin çıkardığı, eğitim odaklı dergidir.¹⁶

Tanzimat Dönemi, siyasî çalkantılara, iktisadi sıkıntılara, toplumsal kutuplaşmalara rağmen modernleşme sürecinde önemli gelişmelerin yaşandığı tarihi bir dönemdir. Basın hayatının toplum hayatına girmesi ve sosyal hayata katkıları bu dönemin önemli gelişmeleri arasındadır.

¹² Girgin, (2009), a.g.e., s. 92.

¹³ Girgin, (2009), a.g.e., s. 92.

¹⁴ Mardin, Ş. (1996). *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*. İstanbul: İletişim Yayınları, 11.

¹⁵ Koloğlu, a.g.e., s. 112.

¹⁶ Akünal, D. “İlk Türk Dergisi: Mecmua-i Fünun” *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, (c. 1, s. 117)

19. yüzyılın son çeyreği, Sultan II. Abdülhamit'in (31 Ağustos 1876) saltanat döneminin de başlangıcıdır. Osmanlı toplumunun modern bir çehreye kavuşması için önce yönetim şeklinin değişmesi gerektiğine inanan muhalif grupların mücadelesi karşısında, II. Abdülhamit'in tahta çıktuktan kısa bir süre sonra, Kanûn-i Esâsi'yi (23 Aralık 1876) yürürlüğe koyması, ardından Meclis-i Mebûsân'ın (Millet Meclisi) açılması (19 Mart 1877), modernleşme sürecinin önemli siyasî gelişmeleridir. Batılı devletlerin “Şark Meselesi” ni tekrar gündeme getirmesi ve Osmanlı-Rus savaşının (24 Nisan 1877) başlaması nedeniyle Meclis-i Mebûsân'ın kapatılması (13 Şubat 1878), gerçekleşen olumlu siyasî gelişmelere gölge düşürmüştür. II. Abdülhamit dönemi, basın içinde yeni bir dönemin başlangıcıdır.

1877 yılında II. Abdülhamit tarafından dağıtılan Yeni Osmanlılar, sürgüne gönderilerek İstanbul'dan dan uzaklaştırılmışlardır. Şerif Mardin'in de belirttiği gibi; sürgünde olan cemiyet üyelerinin faaliyetlerini İttihat ve Terakkî Cemiyeti'ne bağlayacak olayların gelişmesinden bahsederken Jön Türkler arasında şöhret yapacak isimlerin de gündeme geldiğini belirtmektedir. Bahsi geçen isimler arasında basın yoluyla Jön Türk hareketini destekleyen *Şûra-yı Ümmet* gazetesinin başyazarı Samipaşazade Sezai Bey ve bir süre daha gölgede kalacak ilk Jön Türk lideri Murat Bey, Tanzimat dönemi edebi şahsiyetlerindendir¹⁷. Murat Bey, Jön Türklerin yayın organlığını yapacak *Mizan* (1886) gazetesini çıkaracak ve tarihte Mizancı Murat olarak tanınacaktır. Dönem siyasetinin şekillenmesinde aktif rol alan isimler aynı zamanda dönem edebiyatının da önemli isimleridir.

II. Abdülhamit döneminde politik sınırlamalara rağmen yüksek tirajlı ve uzun ömürlü gazetelerden de söz etmek mümkündür. Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat* (1878), topluma kazandırdığı okuma zevki ile hem dönem basını hem de Türk basını için önemli bir yere sahiptir.¹⁸ Dönemin önemli süreli yayınlarından bir diğeri de *Sabah* (1875) ve (1882) gazetesidir. Mihran Efendi yönetimindeki gazeteye Şemseddin Sami başyazarlık yapmıştır. Ahmet Rasim, Hüseyin [Cahit] Yalçın, Adnan [Adıvar] gibi isimler de yazar kadrosunda yer almıştır. Gazete, *Peyam-ı Sabah* olarak Ali Kemal yönetiminde çıkmaya başladıktan sonra ittihatçılara muhalefetiyle şöhret kazanmıştır.¹⁹ *İkdam* (1896) gazetesi de, *Sabah* gazetesine rakip olarak Ahmet Cevdet tarafından

¹⁷ Mardin, Ş. (1964). *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908*. (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 34.

¹⁸ Koloğlu, a.g.e., s. 87.

¹⁹ Girgin, (2009), a.g.e., s. 137.

çıkarılmış. Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, Necip Asım, Teodor Kasap, Cahit Yalçın, Ali Kemal, Yakup Kadri, Falih Rıfkı gibi isimler yazar kadrosunda yer almıştır. Başlığında “Türk Gazetesi” ibaresini ilk kez kullanan gazete olması açısından dikkat çekicidir. Bu dönemin dikkat çeken iki önemli gazetesi, *Tarik* (1881) ile *Mizan* (1886) olmuşlardır.²⁰

Basının siyasî işlevselliği İttihat ve Terakkî Cemiyetine yayın organlığı yapan gazetelerde daha keskin bir görünüm kazanmıştır. 1892’de bir grup Askeri Tıbbiyeli öğrenci, yeni muhalif güç İttihat ve Terakkî Cemiyetini kurmuşlardır. İttihat ve Terakkî Cemiyetinin kurulma sebebini Ahmet Bedevi Kuran şu şekilde özetlemektedir: “Cemiyeti kuran gençler, memleketin maruz kaldığı felaketlerin nedenini hükümetin idare sisteminde ve milletin kaderinin bir şahsın keyif ve hevesine tabi tutulmasında buluyor; Meşrutiyet’in uygulanmasını sağlamak amacıyla böyle gizli bir cemiyetin kurulmasına gerek görüyorlardı”²¹ İttihat ve Terakkî Cemiyeti de siyaset sahnesinde yerini alarak Meşrutiyet’in uygulanmasına yönelik faaliyetlerini sürdürürken, hükümeti de sert bir dille eleştirdikleri görülmektedir. İttihat ve Terakkî Cemiyeti’nin, yurtiçinde ve yurtdışında sürdürdükleri faaliyetlerinde basını önemli bir siyasî araç olarak kullandıkları ve basına her zaman ihtiyaç duydukları bilinmektedir. Muhaliflerin, basın yoluyla gerçekleştirdikleri siyasî faaliyetleri engellemek adına devletin aldığı sıkı önlemler basında “sansür”, uygulanan sansür karşısında dönem “istibdat” la özdeşleşmiştir. II. Meşrutiyet’in ilanına kadar geçecek süreçte uygulanan sansür ve sıkıyönetim, Türk basını ve edebiyatı için zorlu yıllar olarak tarihe geçecektir. Bu dönemde İttihat ve Terakkî Cemiyeti’nin yayın organlığı yapan gazeteler arasında ise *Meşveret Mizan* Osmanlı ve *Şura-yı Ümmet* gazeteleri dikkat çeken isimlerdir.²²

Batılı devletlerin Osmanlı toprakları üzerinde kurduğu hayaller, iktisadî sıkıntılar, muhalif güçlerin faaliyetleri, Osmanlı’nın bütünlüğünü korumak adına II. Abdülhamit’in otoriter yönetim tarzına rağmen; eğitim, hukuk ve sağlık gibi temel kurumlar kadar sanat ve kültür hayatında da modern bir toplum inşa etme çabası ivme kazanmıştır. Sanat ve kültür hayatında etkili rolü olan basın önceki dönemlere kıyasla hem teknik hem de donanımlı kadro açısından ilerleme kaydetmiştir. II. Abdülhamit dönemi basın hayatında gelişen ve dikkat çeken süreli yayın faaliyetleri; edebiyat, sanat ve kültür hayatı üzerinde de etkili olmuştur. Dönem basınına uygulanan baskı, basını sanat ve kültür dergiciliğine

²⁰ Girgin, (2009), a.g.e., s.137.

²¹ Kuran, B. A. (1945). *İnkılâp ve Tarihimiz ve Jön Türkler*. İstanbul: Tan yayınları, 20.

²² Girgin, (2009), a.g.e., s.139.

yönlendirmiştir. Siyasî söylemlerden uzak durmak koşuluyla pek çok derginin yayın hayatına başlaması, dergi kültürünün gelişmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Dönem düşünce ve edebiyat dergileri arasında, Ebuzziya Tevfik'in yayımladığı *Mecmuai Ebuzziya*, (1890-1897) özenli baskısı ve içeriği ile dikkat çeken yayınlar arasındadır. Bir jurnal üzerine Konya'ya sürülen Ebuzziya Tevfik ancak, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a dönebilecektir.²³

Dönem dergiciliğinin simgesi haline gelen *Servet-i Fünun* (1891), Ahmet İhsan [Tokgöz] tarafından çıkarılan uzun soluklu bir dergi olmuştur. Dergide yayımlanan kaliteli fotoğraflar derginin biçiminde önemli değişikliklere yol açmıştır. Modadan gezi notlarına, sağlıktan edebiyata farklı konuların bir arada yer alması, 1895 yılında sekiz sayfalık siyasî bölüm eklenmesi derginin emsallerine fark yaratmasını sağlamıştır.²⁴ Tüm bu niteliklerinin yanında esas şöhretini Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun *Servet-i Fünun* etrafında bir araya gelmesiyle kazanmıştır.

Dönemin diğer dergileri arasında *Resimli Gazete* (1881), *Hazine-i Fünûn* (1882), *Musavver Ma'lûmât*, (1895), *Musavver Fen ve Edeb* (1899), *İrtika* (1899) gibi pek çok isim saymak mümkündür.²⁵

Tez çalışmasının konusunu oluşturan *Pul Mecmûası* (1897), II. Abdülhamit dönemi kültür ve edebiyat dergileri arasında yer almaktadır.

1.2. II. Abdülhamit Dönemi Türk Edebiyatı ve Basın Hayatına Genel Bir Bakış

Batı'yı örnek alarak siyasî, sosyal ve kültürel bir değişimin yaşandığı Tanzimat Dönemi, yenileşme dönemi Türk edebiyatının da ilk evresidir. 1860 yılında İbrahim Şinasi'nin edebî faaliyetleri ile başladığı kabul edilen Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı'nın şair ve yazarları, toplumsal faydacı sanat anlayışını benimseyerek, edebiyatı modernleşme hareketinin hizmetinde kullanmışlardır. Sanat anlayışlarını belirleyen önemli faktör ise bir tercihten ziyade dönem koşullarında üstlendikleri rol olduğu söylenebilir. Mehmet Kaplan'ın *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser* adlı çalışmasında; Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın temsil ettikleri bu dönemi "politik ve sosyal fikirler devri"²⁶ şeklinde

²³ Koloğlu, a.g.e., s. 116.

²⁴ Koloğlu, a.g.e., s. 117.

²⁵ Akyüz, K. (2016). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 90.

²⁶ Kaplan, M. (2004) *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*. (7. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları. 17.

adlandırmaktadır. Sultan Abdülmecit ve Abdülaziz dönemini kapsayan tarihsel süreçte Türk edebiyatı siyasî ve toplumsal konular etrafında şekillenmiştir.

Sultan II. Abdülhamit'in tahta geçmesiyle başlayan yeni dönem basın ve edebiyat sahası içinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Değişen siyasî koşullar karşısında toplumsal faydacı sanat anlayışından ferdiyetçi sanat anlayışına yönelen yeni edebî dönem, I. Meşrutiyet (Sultan II. Abdülhamit Dönemi) Türk Edebiyatı (1876-1908) olarak adlandırılmaktadır. Bahsi geçen dönem Tanzimat Dönemi şair ve yazarlardan sonra gelen, kendi içinde nesilleri ve onların hâkim eğilimlerine göre Mehmet Kaplan adı geçen çalışmasında; Abdülhak Hamid ve Recaiade Ekrem'in ifade ettikleri romantik büyük ihtiras ve ıstıraplar devri; Ara-neslin eserlerinde kendini gösteren günlük, küçük hassasiyetler devri (realizm) şeklinde sınıflandırmaktadır.²⁷ Edebiyat-ı Cedîde'nin bir araya geldiği 1895'e kadar geçecek yaklaşık yirmi yıllık süreci, II. Abdülhamit istibdadının ilk evresi olarak tanımlamaktadır.²⁸

Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatının ilk iki evresi, toplumsal faydayı merkeze alan Tanzimat Dönemi edebiyatı ile bireysel duygulanımları merkeze alan, Sultan II. Abdülhamit döneminin modernist ve reformist şair ve yazarlarının edebî faaliyetlerini gerçekleştirdiği süreci kapsamaktadır. Bu süreçte başlayan yenileşme hareketi ise "Edebiyat-ı Cedîde (Yeni edebiyat)" olarak adlandırılmaktadır.²⁹ Tanzimat Dönemi şair ve yazarlarının kurmuş olduğu toplumsal faydaya yönelik sanat anlayışı ve bu yönde gelişen basın dili, yerini siyasetten uzak bireyci sanat anlayışına bırakacaktır. Sultan II. Abdülhamit döneminin ilk evresinde şair ve yazarlar, değişen siyasî ve toplumsal olaylar karşısında bireysel konulara yönelmiş ve Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun da öncü isimleri olmuşlardır.

Dönemin basın hayatında dergilerin çoğalmaya başlaması üzerine, edebî faaliyetler de gazetelerden dergilere kaymış, farklı edebî eğilimlerin organlığını yapan dergiler kurulmuştur.³⁰ Söz konusu dergilerin yayın çizgisini belirleyen, iki edebî eğilimden söz etmek mümkündür. Modernleşme sürecinde toplumun her alanında yaşanan eski-yeni çatışması, dönem edebiyatında cereyan eden tartışmalarında temelini oluşturmaktadır. Dönem edebiyatında yaşanan bu çatışma yeninin eskiyi eleştirmesi, eskinin yeniye tepkisi

²⁷ Kaplan, (2004), a.g.e., s. 17.

²⁸ Kaplan, (2004), a.g.e., s. 25.

²⁹ Akyüz, (2016), a.g.e., s. 87.

³⁰ Akyüz, (2016), a.g.e., s. 88.

olarak özetlenebilir. Bu iki edebî eğilim arasında yaşanan tartışma ortamı da dönemin dergileridir. Dönem edebiyatının iki edebî eğilimi ise; Edebiyat-ı Cedîde hareketi (1886-1901) ve eski edebiyat zevkini devam ettiren şair ve yazarlardır. Batı edebiyatını benimseyen şair ve yazarlar, *Servet-i Fünûn* dergisi etrafında bir araya gelerek Edebiyat-ı Cedîde topluluğunu kurmuş ve yeni edebiyatın savunuculuğunu üstlenmişlerdir. Edebiyat-ı Cedîde topluluğu, II. Abdülhamit döneminde bir araya gelmiş, sanat faaliyetlerini bu dönemde gerçekleştirmiş ve edebî topluluk yine bu dönem içinde dağılmıştır. Dolayısıyla dönem koşulları, topluluğun sanat anlayışının şekillenmesinde en etkili faktör olmuştur. Akyüz'ün de belirttiği gibi; topluluğun bir araya geldiği dönem, II. Abdülhamit istibdadının en yoğun dönemidir. Tanzimat yazarlarının hürriyetçi söylemleriyle beslenmiş genç şair ve yazarlar, modernleşme hareketinin de güçlü savunucularıdır. Hayat görüşlerine ters düşen dönemin ağır havası psikolojilerine yansıdığı için bu dönemin nesli içe kapanma eğilimindedir. Dönem koşulları topluluğu, siyasî eleştiriden ve sosyal meselelerden uzak kalmalarını gerektirmiştir.³¹ Topluluğun, sosyal sorunları dile getirecek, eleştirecek bir ortama sahip olmayışı bireyci sanat anlayışını benimsemelerinde en önemli etken olduğu görülmektedir. Edebiyat-ı Cedîde şair ve yazarlarını aşırı bireyci sanat anlayışına iten en önemli etken siyasî koşullar olsa da, asıl gayeleri sanat yapmaktır. Edebiyat-ı Cedîde için sanat, toplumu bilinçlendirme aracı ve halkın anlayabileceği sade bir dilde sanatın dili değildir. Fransız edebiyatı ve çağdaşlarından aldıkları yeni hayal dünyasını anlatabilecek, bireyin duygu durumunu ve dünyayı algılayışını esas alan dili yaratma gayesi sanat anlayışlarının belirgin özelliklerindedir. Edebiyat-ı Cedîde topluluğu, eski edebiyat taraftarları tarafından Batı'yı taklit etmek, aşırı bireyci olmak ve anlaşılabilir bir dil kullanmak gibi eleştirilere maruz kalsa da topluluk, Türk edebiyatının Batılı anlamda köklü değişimini gerçekleştirmişlerdir. Dolayısıyla Edebiyat-ı Cedîde topluluğu, modern Türk edebiyatının önemli bir evresini teşkil etmektedir.³²

Sürelî yayınlar vasıtasıyla okurla buluşan edebî eserler, ait oldukları edebî zevkin taraftar ya da karşıt kitlesini oluşturmaktadır. Kenan Akyüz'ün de belirttiği gibi Batı'ya benzer şekilde Türkiye'de de farklı edebî eğilimlerin yayın faaliyetini üstlenen dergiler kurulmuştur.³³ Batı edebiyatı taraftarı Edebiyat-ı Cedîde'nin edebî zevkini destekleyen dergilerden biri de *Pul Mecmuası*'dır.

³¹ Akyüz, (2016), a.g.e., s. 89.

³² Akyüz, (2016), a.g.e., s. 90-92.

³³ Akyüz, (2016), a.g.e., s. 88.

1.3. Pul Mecmûası'nın Yayın Hayatına Girişi

Pul Mecmûası, 02 Rebiülahir 1315 /19 Ağustos 1313 [31 Ağustos 1897]-11 Zilkade 1316/11 Mart 1315 [23 Mart 1899] tarihleri arasında İstanbul'da toplam 28 sayı çıkmıştır. *Pul Mecmûası*, edebî faaliyetlerin dergiler aracılığı ile yürütüldüğü, eski ve yeni edebiyat tartışmalarının devam ettiği 1897-1899 tarihleri arasında Sultan II. Abdülhamit dönemi Osmanlı kültür ve sanat hayatının dergileri arasındadır.

Bu iki edebî eğilimden yenilik yanlısı olan şair ve yazarların 1896 tarihinde *Servet-i Fünun* dergisi etrafında bir araya gelerek başlattıkları edebî hareketi destekleyen *Pul Mecmûası* ve Edebiyat-ı Cedîde hakkında Bezmi Nusret Kaygusuz şunları dile getirmektedir:

İstanbul'da intişar etmiş bulunan mecmualardan bazılarının garp edebiyat tekniğinin memleketimizde gelişmesine çok hizmeti olmuş, Abdülhak Hamid'in Recaizade'nin uyandırdığı garp temayülüne karşı Muallim Naci taraftarlarının yaşattığı reaksiyon ve fetret devri onların gayretiyle bertaraf edilmiş yenilikle eskilikle, realizm ve natüralizm meslekleri romantizme galip gelmiştir. Bu teceddüt hareketi, hatırımda kaldığına göre, iptida Envar-ı Zekâ, Mektep, Maarif, Malûmat dergilerinde belirdi. *Servet-i Fünun*'da kemâlini buldu. Mecmua-i Edebiye ve *Pul Mecmûası*'nda mektepli gençlere kadar yayıldı.³⁴

Edebîyat-ı Cedîde topluluğunun, Eski edebiyat taraftarlarına karşı verdikleri mücadelede ve Türk edebiyatının modernleşme sürecinde dönemin süreli yayınlarının da etkili olduğu ve *Pul Mecmûası*'nın da bu mücadelede yer aldığı görülmektedir.

Edebî eserler ait oldukları dönemin toplum hayatını, geleneksel değerlerini, ulusal kültürünü, döneminin sosyal, siyasal, ekonomik gelişmelerini ve değişimlerini bünyelerinde barındıran yazılı belgelerdir. Edebiyat tarihleri, edebî dönemleri değerlendirirken edebiyat ve toplum ilişkisini, karşılıklı etkileşimlerini de sorgulamaktadır. Çok katmanlı bir çalışmanın ürünü olan edebiyat tarihi, sınıflandırma yaparken önce tarihi dönem, siyasî koşullar, dönem toplumunda sosyo-kültürel hayat, edebî eser ve edebî şahsiyetleri ayrı ayrı değerlendirmektedir. Dönemin edebî şahsiyetlerini ve eserlerini örnek alarak yeni yetişen şair ve yazarların verdikleri edebî eserler, dönem edebiyatının etki alanını günümüze yansıtan belge niteliğindedir. Dolayısıyla edebiyat tarihi kapsamında yapılan çalışmalarda, örnek alınan ya da taklit edilen eserlerde ihtiyaç duyulan argümanlar arasındadır. Edebiyat-ı Cedîde'nin yeni yetişen edebiyatçıları üzerinde ki etkilerini, *Pul Mecmûası*'nda görmek mümkündür. *Pul Mecmûası*'nın imtiyaz sahibi Mehmet Ekrem'in

³⁴ Kaygusuz, N. B. (2002). *Bir Roman Gibi*. (2. Baskı). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 5.

hayatına dair yazıda, yeni yetişen şair ve yazarların, edebiyat dünyasına seslerini duyurabilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri için ihtiyaç duydukları edebî ortamı *Pul Mecmûası*'nın sağladığı açıkça ifade edilmektedir. Bu edebî ortam, Mehmet Ekrem'in edebiyata olan tutkusu ve gazeteci kimliği ile kendine ilke edindiği “Yetişmişlere yazı yazdırmak kolaydır; hüner yazı yazdırarak yetiştirmektir”³⁵ düşüncesinin mahsulüdür. İlk kalem ürünlerini herhangi bir dergide yayınlama olanağı bulamayan Mehmet Ekrem, sahibi olduğu *Pul Mecmûası*'nda, kendine tanınmayan imkânı nev-heves edebiyatçılara sağladığı ve sağlanan bu imkân sayesinde pek çok muharririn yetiştiği “Mehmet Ekrem” başlıklı yazıda vurgulanmaktadır. Yeni yetişen şair ve yazarlara sağlanan edebî ortamın yanı sıra hem Fransız hem de Osmanlı edebiyatına ait ders notları ile edebî mektep misyonunu da kısa sürede olsa üstlendiği söylenebilir.

Mecmuanın bir diğer yayın faaliyeti ise pul ve pul koleksiyonculuğu hakkında bilgi ve haber yayımlamaktır. Pul, dünya coğrafyasında ulaştığı her toplumun kültür hayatında ilgi uyandırmış ve meraklılarınca biriktirilmiş bir materyaldir. Osmanlı kültür hayatında bu ilgi ve merakı dikkate alan, pul ve pul koleksiyonu içeriğine sahip döneminin tek süreli yayın organı *Pul Mecmûası*'dır. *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan pul ve pul koleksiyonculuğuna ait yazıların büyük bir çoğunluğu Mehmet Ekrem imzalıdır. Mehmet Ekrem, pul meraklıları için değerli bilgiler içeren makaleleri ve haber yazılarıyla araştırmacı kimliği, tercüme roman, musâhabe ve şiirleriyle edebî kişiliği, mecmuanın sahibi olarak da gazeteci kimliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Dönemin aydın, ilerlemeci ve aynı zamanda serbest girişimcilerinden olduğu söylenebilir.

1.4. Yazar Kadrosu

Pul Mecmûası'nda daimi yazar kadrosundan söz etmek pek mümkün değildir. Mecmuanın tek daimi yazarı imtiyaz sahibi Mehmet Ekrem'dir. Mecmuada dikkat çeken bir diğer isim ise Ahmet Kemal [Akünal]'dır. Dönemin şair ve yazarlarının yanı sıra, yeni yetişen şair ve yazarların isimlerini *Pul Mecmûası*'nın sayfalarında görmek mümkündür. Tevfik Fikret, Recaizade Mahmut Ekrem, İsmail Safa, Nigar Hanım, İbnü'l-Lâmî Mahmut Ekrem eserleriyle mecmuada dikkat çeken isimlerdir.

³⁵ Pertev Suâd. (19 Ağ 1317/17 CE 1319). “Mehmed Ekrem”. *Mecmûa-i Edebiyye*, c. 1, S. 43, s. 340.

1.4.1. Pul Mecmûası ve Mehmet Ekrem Bey

Pul Mecmûası'nın imtiyaz sahibi ve başyazarı Mehmet Ekrem Bey'in özel hayatı, edebî kişiliği ve gazeteci kimliği üzerine Pertev Suâd tarafından kaleme alınan biyografi niteliğindeki yazı *Mecmûa-yı Edebiyye*³⁶ dergisinde yayımlanmıştır. Aşağıda görülen bu yazı aynı zamanda *Pul Mecmûası* hakkında da önemli bilgiler içermektedir. Mehmet Ekrem, mesleğini gazeteci olarak tanımlarken edebiyata olan tutkusu da Pertev Suâd tarafında dile getirilirken, Mehmet Ekrem'in basın ve edebiyat hayatında gösterdiği duyarlı davranışlarından da övgüyle söz etmektedir. Mehmet Ekrem, *Pul Mecmûası*'nın idari işlerinin yanı sıra, mecmuada pul ve pul koleksiyonculuğu yazıları, tercüme roman, musâhabe, fen konulu makaleler ve şiir gibi pek çok yazıda imzası bulunmaktadır.

Mehmed Ekrem³⁷

Bugün artık Mecmûa-i Edebiyye kârilerinde ki merâka ben bir nihâyet vereceğim. Ekrem beyin resmi bu nüshaya konacağını işittiğim zemân kendisinden bazı bazı şeyler sordum. Anladım ki tercüme-i hâline dâir gazeteye konmak için hiçbir şey hazırlanmamıştır.

Yalnız resim!.. Bundan ne anlaşılır?

Sâhib-i imtiyâz Mehmed Ekrem. Bu birkaç seneden beri Pul Mecmûası'nın Mecmûa-i Edebiyye'nin üzerinde görülüyordu. Şimdi şu ma'lûmâta ilâve edilen resimde fazla bir şey anlatmış olamaz sanırım. Ben isterim ki bir şey yapınca hiçbir cihet noksân kalmasın.

Bugün Ekrem beyin hayâtına çekilen perdeyi ben yırtacağım. Onu, birçok senelerden beri kardaşlık ettiğim Ekrem beyi olduğu gibi kâr'ine göstereceğim. Mülkümüzde "Sâhib-i imtiyâz" nâmını taşıyan Ekrem beyin hüviyetini, fikrini, maksadını, derce-i hidmetini bî-tarâf-âne anlatacağım.

Evvelâ hüviyetinden başlayayım:

Ekrem Bey Adanalı Hocasâde nâmıyla ma'rûfdur. Tahsîl-i ibtidâ'îsi İstanbul'da başlar, tahsîl-i âlîsi İstanbul'da nihâyet bulur. Tahsîl-i rüşdiyesi kâmilin Manastır vilâyetindedir. Arabistan'ın Rumeli'nin, Anadolu'nun, Şarkî Rumeli'nin pek çok memleketlerini gezmiş ise de en tatlı âlemini Manastır'da geçirdiğini her zemân kendi söyler. Orada krizalid hâlinde çıkarak hayât, sa'âdet ne olduğunu velev ki pek az olsun görmüş, sonra feleğin sillesine uğrayarak pederini gâ'ib etmiş, â'ilesiyle İstanbul'a dönmüştür. İnsân dünyanın hiçliğini anlayınca kerem ve serdîne tahammül etmelidir. Ekrem Bey buna karşı kendisi için öyle bir kâ'ide vaz' etmiştir ki, herkes gözünü yumarak inkiyâd etmeye mecbûr olur.

³⁶ *Pul Mecmûası*'nın imtiyaz sahibi Mehmet Ekrem, *Mecmûa-yı Edebiyye* adlı derginin de imtiyaz sahibidir.

³⁷ Pertev Suâd. (19 Ağ 1317/17 CE 1319). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, c. 1, S. 43, s. 340-341-342.

“Bizi yaratan Allah’dır. Hakkımızda yapacağı şeyleri zâten yaratırken levh-i mahfuzumuza yazmıştır. Bugün bir mihnete dūçâr oluyorsam, sırf Allah’ın meşiyet ve ârzûsuyladır. Hâlbûki Allah “her yüsrün bir usrî, her usrun bir yüsrî olur. Diyor artık ben ne gam çekeyim?” İşte bu gamsızlık sâhib-i imtiyâzı kocaltmıyor. İrsen intikal eden terbiye î’tikadını son derece takviye etmiştir. En ziyâde ârzû ettiği bir şey var ise oda hakkâniyetden ayrılmamaktır. Fakat bu ârzû yalnız kuvvede kalmakla vakit geçirmez, sırası gelince fi’len de kendini gösterir. Pul Mecmûa’sını ta’til ettiği zemân abone esmânını kâmilen i’âde eylemiş ve Mecmûa-i Edebiyye’nin geçen seneki abonelerinin esmânını başkası almış iken kendi kesesinden tazmin etmesi matbû’âtımızda ilk görülmüş birer eser-i hakkaniyetti.

Ekrem Bey’in fikri ve hâleti garîb görünür. Alışılmadıkça ünsiyet edilmez. Ağır duruşu huşûnet tab’ına hükm verdirir ise de bir iki defa kendisiyle ülfet edilince insân yanıldığını anlar. Vazîfe bahsinde son derece ciddîdir; kusûr ve terâhî kendinden bile sâdır olsa nefsinin levm eder. Fakat evkât-ı sâirede şenliğine nihâyet yoktur; Hele sevdiği birkaç ahabbâ bir araya gelirse şüh ve şetâreti daha ziyâde artar. O zemânda vazîfeye, hele gazeteye müte’allik açılacak bahisleri dinlemez. Gülmeli, oynamalı eğlenmeli!.. Maksudı pek ulvîdir. Nân ve ni’metle perverde olduğu devlet ve milletine elinden geldiği kadar hizmet ederek edâ-yı şükre çalışmaktadır.

İlk kaleme sarıldığı zemân matbû’âtın bir hâli nazar-ı dikkatine ilişmiş idi. Ekseriyâ bundan bana bahs eder, hem de içini çekerdi. Bir gazetenin binlerce erbâb-ı kaleme karşı yalnız dört, beş kişinin kalemine münhasır kalmasını bir türlü havsalasına sığdıramıyordu. Âdetâ muharrir yetiştirmeye karşı bu inhisârı en fenâ darbe gibi telakkî ediyordu. Nihâyet emeline nâil oldu. Bir İmtiyâz sâhibi olunca gazetesinin sahâ’ifini bütün erbâb-ı kaleme açık bulundurmaya başladı. Pul Mecmûası’nın, Mecmûa-ı Edebiyye’nin bu tuttuğu usûl sâyesinde az muharrir yetişmedi sanırım! “Yetişmişlere yazı yazdırmak kolaydır; hüner yazı yazdırarak yetiştirmektir” İşte Ekrem Bey’in bir nazariyyesi daha da budur. Bugün iyi biliyorum ki, birçok körpe kalemlerin ma’sûm bir sa’y ve gayretin timsâl-i mücessemi olarak Mecmûa-i Edebiyye’de bıraktığı izler kariîn tarafından en hâhişli bir nazarla ta’kîb oluyor. Ekrem Bey’in derece-i hizmeti cefâü’l-kalem ta’yîn edilemez. O, ber uzun te’emmüle muhtâcîr. İlk eserini 303 senesinde neşr etmiştir. Bugün yanında o kitabın, o romanın o herşey sayılabilen eserin ismini zikr olunursa acı bir tebessümle mukâbele eder. Çünkü bir büyük edîbin ağzından çıkan “İnsân kâbil olsada ilk eserini tab’ ve neşr etmese!” cümle-i tahassürüyesi Ekrem Bey’de de bu eserle unutulmaz bir hâtıra bırakmıştır.

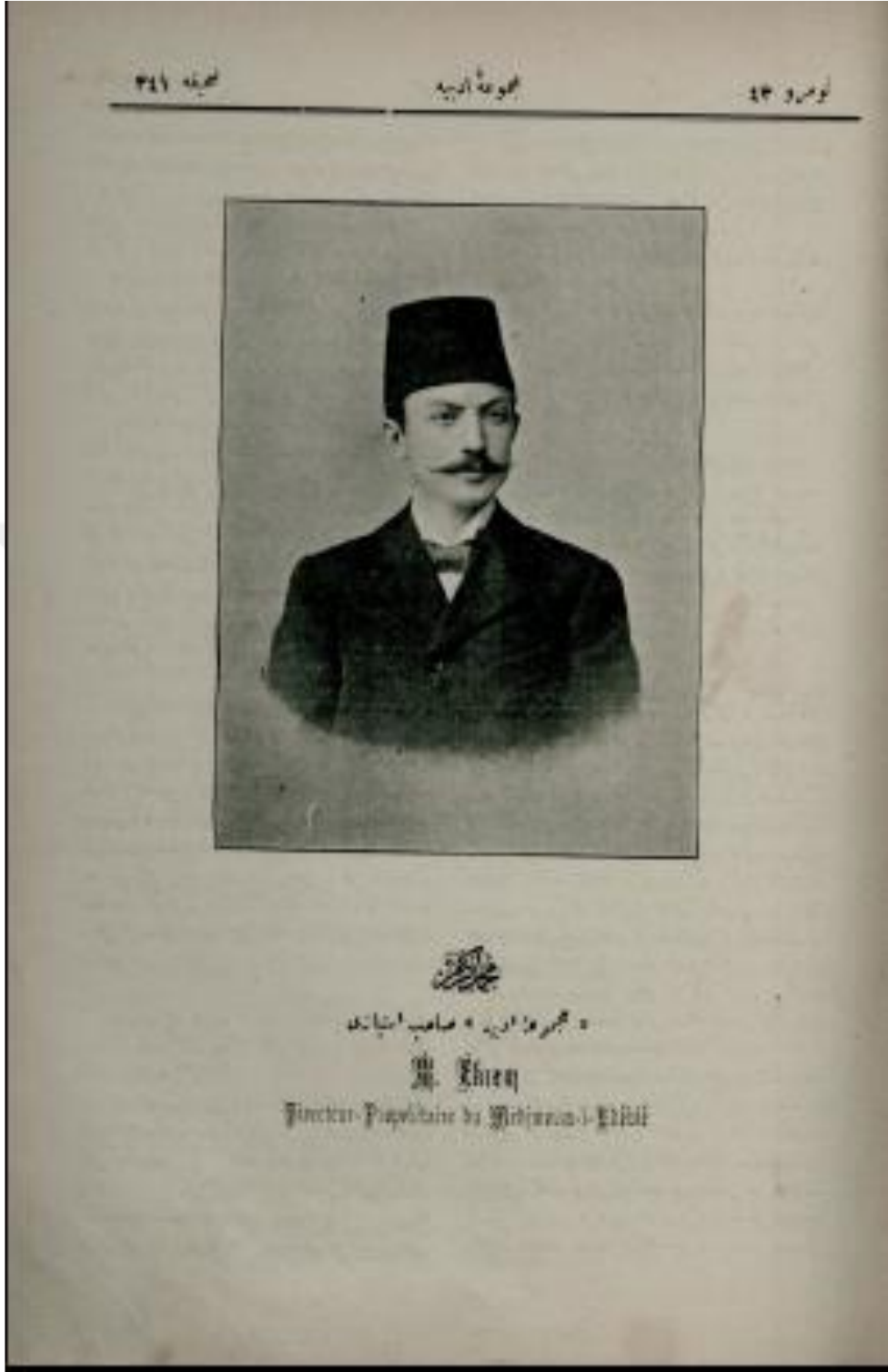
Avrupa âdâb-ı mu’âşeterine dâir pek nakıs bir tettebbu’ göze çarpar. İnsân bu eseri okurken Fransa’daki bir kış vak’ası yerine – İbâre aralarında kont, kontes gibi ta’bîrât tekrâr etmese –Rumeli, Anadolu memleketlerinden birinden geçmiş yerli bir vak’a okuduğunda farz edebilir. Fakat düşünmelidir ki bu eser Ekrem Bey’in daha İstanbul’a – Bu yalnız doğduğu beş yaşına kadar oturabildiği memleketine – İlk aklının erken zemânında ayak atışına tesâdüf ediyor ki İstanbul âdâb-ı mu’âşetereti bile kâmilen mahfûzu olmasa gerekti. Ma’a- mâ-fih Ekrem Bey bu noksânı “Romeinville Faciası”nda tazmîn etmiştir. Zâten ilk eserinde vak’anın suret-i ceryânı o kadar güzel bir ahenge rabt edilmiştir ki vaktinden evvel yetişmek isteyen bu küçük müellifi bu da tebrîk ettirebilir. Bugün kendisine sorarsanız hiçbir ilme, fene ihtisâs göstermez. “Gazeteciyim” der. Gazetecilik zemânımızda en

mühim bir san'atdır. Hele bî-araf-âne ve hakk-gûy-âne neşriyatı san'at edinmek gazeteciliğin başlıca sermâyesidir.

Ekrem Bey'de bu sermâye fitrî ve cibillî bir sûretde te'essüs etmiştir. Gazetesi hemen herkesin ve ale'l-husûs vilâyet-i şâhâne halkının anlayacağı, istifâde edeceği makâlâta cilve-gâh etmeyi iltizâm eder. Onun içindir ki her sınıf halka mahsûs makâleler bulundurmaya son derece çalışır.

Pertev Suâd

Resim 1.1. “Mecmûa-yı Edebiyye” Sâhib-i İmtiyâzı

M. Ekrem

Directuer-Propriétaire du Medjmoua-i Edébié [Mecmûa-i Edebiyye’nin Direktörü]³⁸

³⁸ Pertev Suâd. (19 Ağ 1317/17 CE 1319). “Mehmed Ekrem”. *Mecmûa-i Edebiyye*, c.1, S. 43, s. 341.

1.4.2. Pul Mecmûası ve Ahmet Kemâl [Akünal]

Pul Mecmûası'nın 3. sayısında Ahmet Kemâl [Akünal], ser-muharrir (başyazar) olarak tanıtılmaktadır. Pul Mecmûası ve Ahmet Kemal arasındaki karşılıklı yazışma şu şekildedir:

Ahmed Kemâl Bey'e yazdığımız tezkiredir:

Efendimiz!

Gazetemiz heyet-i kalemiyyenize arz-ı ihtiyâc ediyor. Evvelce “Nisân”ın neşri hakkında vuku’ bulan istizânımıza cevâb verilmedi. Bunu muvâfakat telâkkî eyledik. Âsâr-ı şî’riyyenizin öteden beri mergûb-ı havâss u avâm olmak meziyyet-i aliyyesi bu defa da nazar-ârâ-yı iftihâr olduğundan ser- muharrirliğimizin kabûlünü ricâ ve bir kıt’a tasvîr-i irsâlini ilâve-i metâlib eyleriz efendim.³⁹

“(…)”

Ser-muharrirliğinizi teşekkürle kabûl ederim; matbûâta bir satır yazı çıkarabilmekten aldığım zevke, ezvâk-ı ömrümün hiçbiri muâdil olamaz... Bendeniz ona âşıkım... Şu kadar var ki daha bir ay kadar imtidâd edecek olan meşâgil-i zâtiiyyem dördüncü nüshasına kadar bi’z-zât nezârete mâni’ olacak gibi.

Taleb buyurulan fotoğrafı gönderdim. Ser-muharrirliğini der-‘uhde ettiğim gazetede kendi resmim pek hoş görünmez. Eğer sizce bunu istilzâm eden sebep kıymetli ise ona diyecek yok!.. O hâlde bâri başındaki manzûmeyi de birlikte tab’edersiniz... Bâkî cihân-ı irfâna karşı hitâbet demek olan vazife-i mükellefenin kıymeti kadar ağır olduğu hatırdan çıkarılmazsa muvâfik olur efendim.”⁴⁰

4. sayıda *Pul Mecmûası* tarafından “Ahmed Kemâl Bey’in meşâgil-i zâtiiyyesi henûz müsâid etmediği cihetle gazetenin umûr ve vezâ’ifine kemâ-kân sâhib-i imtiyâz bakacaktır”⁴¹ açıklamasıyla Ahmet Kemal’in ser-muharrirliğe devam edemeyeceği duyurulmuştur.⁴² Ahmet Kemal, mecmuanın başyazarlığından ayrılmış olsa da mecmuanın yayın hayatı boyunca hemen hemen her sayıda şiirlerinin yer aldığı görülmektedir.

Ahmet Kemal [Akünal], Ocakağası oğullarından Kaymakam Râsim Beyin oğludur. 1873 [Şevval 1290]de İstanbul’da doğdu. Darüşşefaka’ya girdi. Okumaya orada başladı. Her sınıfta birinci olarak 1894’te şehâdetnâme aldı. O sene Darüşşefaka Edebiyat ve gari uzvî Kimya muallimliğine ve Galata İttihad Postahanesi Müdiriyyeti Kâtibliğine tâyin oldu. İsmail safâ merhumla “Maarif” risalesini neşretmekte iken Tevfik Fikret “Servet-i Fünun un edebî kısmını idareye başlaması üzerine oraya toplanan ediblere iltihak etti. Bilâhere emsali gibi siyasiyata karışarak üç defa tevkif edildi. Üçüncü tevkif esnasında 1900 [15 Ağustos 1316] da

³⁹ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19. TE. 1313/04 CA. 1315, s. 24.

⁴⁰ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19. TE. 1313/04 CA. 1315, s. 24.

⁴¹ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19. TS. 1313/04 Rc. 1315, s. 50.

⁴² Özgül, K. M. (2010). *Son Jön Türk Kalesi Ahmed Kemâl Akünal*. İstanbul: Kitabevi, 14. Akünal’ın 18. sayıya kadar ser-muharrir olduğunu kaydetmektedir. Ancak, yukarıda yer alan 4. sayıda yapılmış açıklama, onun ilgili görevi sürdürmediğini ortaya koymaktadır. “Ser-muharrir: Ahmed Kemâl” ibaresinin sadece 3. sayıda bulunması da aynı yolda diğer bir kanıttır.

Zabtiye Nâzırı Şefik Paşanın odasından bir kolayını bulup sıvıştı. Müteakiben Avrupa'ya savuştu⁴³

Ahmet Kemal'in çalıştığı Galata Postanesi hakkında Metin Kayahan Özgül şunları dile getirmektedir:

Galata Postanesi'nin Türk posta tarihi kadar, siyâsi tarihi içinde de önemli bir yeri vardır. Bu postâhane, Beyoğlu gibi sefaretlerin oluşturduğu âdetâ bir 'kurtarılmış bölge'dedir ve bu sebeple, Posta ve Telgraf Nezareti'ne bağlı bir postane gibi görünse de bir cins otonomisi vardır. Deniz yoluyla gelen gelen Fransız gemileri ve Tuna yoluyla gelen Avusturya tekneleri –tıpkı diğer hamûleleri gibi- postalarını da Galata Gümrüğü'ne bırakırlar. Zamanında Genç Osmanlılar ve sonraları Jön Türkler, Avrupa'da çıkardıkları gazetelerini ve bastırdıkları risalelerini hep bu yolla yurda sokmuşlardır. Galata Gümrüğü'nden postaneye gelen 'evrâk-ı muzırâ', hiçbir denetlemeyle karşılaşmaz. Devlet Galata'daki nüfusunu Avrupa'ya devretmiş gibidir. Yasak yayınlara içeriye kolayca sokulmasını sağlamak isteyenler için, Galata Postanesi'nde bir tarafdalarının çalıştığını bilmek önemlidir. Dolayısıyla Postanede görevli Fransızlardan, azınlıklardan veya Türklerden senpatizan kazanmak ve onları işbirliğine razı etmek fikirlerini İstanbul'a yaymayı düşünenler için aşılması gereken ilk basamaktır. Ahmed Kemâl'in postanede, hem de Mekâtib-i Mevrûde (gelen evrâk) dairesi gibi bir yerdeki memuriyeti, onun Jön Türklerle yakın ilişkiler kurmasına zemin hazırlamış olmalı. Kuvvetle muhtemeldir ki zaten bu göreve de onlar sayesinde getirilmiştir.⁴⁴

Ahmet Kemal'in, İsmail Safa ile dostluğu, istibdada karşı olanlarla bir araya gelmesi ve Edebiyat-ı Cedîde'nin edebî zevkini benimsemesinde en etkili isim olduğuna işaret ettiği mektubu ayrıca dönemin siyasî ve edebî ortamının da kısa bir özeti gibidir. Zira, Ahmet Kemal, dönemin siyasî, toplumsal ve edebî ortamının birbiriyle ilişkisini, karşıt görüşlerle yaşanan tartışma ortamının dönem dergilerinde gerçekleştiğini, dönem istibdadının basın üzerindeki etkilerini, Edebiyat-ı Cedîde hareketinin edebî olduğu kadar siyasî tutumlarını, düzenin değişmesi için gösterdikleri çabayı, ideolojik görüşlerinin mimlendiğinin Mehmet Behçet [Yazar]'e gönderdiği mektubunda şu şekilde dile getirmektedir:

(...) Tevfik Fikret hepimizi Servet-i Fünûn'da topladı. Orada samimî ve edebî, kısmen de siyasî bir âile teşekkül etti. Bu âilenin keyfiyeti, o zaman ki hükümetin mahiyetiyle uygun görülmediği için, karşımıza Tercüman-ı Hakikat'te Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, İkdâm'da Emrullah, Malumat'ta Ahmet Rasim ile daha bazı matbuat tufeylilerinden mürekkep bir cephe teşkil ettirildi. Bize Dekadan mı sembolist mi demediler?

Biz Servet-i Fünûn'da çalışırken bir tarafdanda hükümetin ve hükümdarın artık bütün bütün gemi azıya almış olan istibdadıyla da uğraşıyorduk. Orada biz ara sıra

⁴³ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. 2, s. 849). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

⁴⁴ Özgül, (2010), a.g.e., s. 9.

münferiden veyahut müctemian Zaptiye kapısını yahut Hasan Paşa Karakolunu boyluyorduk.⁴⁵

Ahmet Kemal'in, Edebiyat-ı Cedîde ile temasının giderek kuvvetlendiği, ideolojisini ve edebî zevkinin beslendiği toplantılarda dikkat çeken bir isim olmakla birlikte bu toplantılarda daha aktif görev aldığı görülür. Hatıralarında bu toplantılardan ve katılanlardan şu şekilde bahseder:

Haftada birkaç gece, Ahmet Kemal'in Taşkasap'taki evinde İsmail Safa, Şeyh Vasfi, nadiren Tevfik Fikret, Ubeydullah, Heybeli Mektebi'nden murahhas-ı meşhur Tatar Rızâ, Doktor Abdullah Cevdet, birkaç sene süren bu içtimalara bir kere gelip müzâkerenin vehâmetinden ürkerek bir daha ayak basmayan Sâmî Paşa-zâde Sezâyî toplanıyorlardı.⁴⁶

Ahmet Kemal'in siyasî görüşleri ve Jön Türkler içinde aktif rol alması onun çalkantılı bir hayat geçirmesine neden olmuştur. Azerbaycan'da Bakü yakınlarında bir kasaba mektebinde müdür olarak görev aldığını ve Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardında hemen yurda dönmeyişi, edebî ve siyasî arkadaşlarının kayıpları karşısında kabuğuna çekildiğini Özgül'ün, hayatı ve eserleri hakkında kaleme aldığı *Son Jön Türk Kalesi Ahmed Kemâl Akînal* adlı kitaptan öğrenmekteyiz.

Ahmet Kemal, *Pul Mecmûası*'nın yanı sıra *Maârif*, *Ma'lûmât*, *Mekteb*, *Servet-i Fünûn*, *İrtika*, *Musavver Terakkî* gibi döneminin pek çok yaygın organında şiirleriyle yer almıştır.

⁴⁵ Özgül, (2010), a.g.e., s. 12.

⁴⁶ Özgül, (2010), a.g.e., s. 12.

Resim 1.2. Ahmed Kemâl

Gazetemiz Ser-muharrir ve Dârü'şşafaka Edebiyât ve Kimyâ Muallimi⁴⁷

⁴⁷ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19. TE. 1313/04 CE. 1315, s. 33.

1.4.3. Yazar kadrosunda dikkat çeken diğer isimler

Bu başlık altında *Pul Mecmûası*'nda imzası bulunan ve yazılı kaynaklardan hakkında bilgiye ulaşabildiğimiz şair ve yazarların kısa biyografileri bulunmaktadır.

Suâd Mekîn

Pul Mecmûası'nda, *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri* başlığı altında yayımlanan ders notları [Mehmet] Atâ Bey'in, Galatasaray Lisesi'nde verdiği edebiyat derslerine aittir. Suâd Mekîn, bahsi geçen edebiyat derslerini kayıt altına alarak mecmuada yayımlanmasını sağlamıştır. Hakkında sınırlıda olsa *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan *Tebrik* yazısından şu bilgilere ulaşılmıştır:

Gazetemizin mu'âvîn tahrîriyesinden ve hâricde hukuk müşavir mu'âvinlerinden rif'atlü Suâd Mekîn Beyefendi bu kere rütbe-i sâlise ile mir mûmâ-ileyh melekemizin yetiştirdiği erbâb-ı iktidârdan bir zât-ı fatânet-simât olmakla şu latif ve asalet hazret-i tâcidârîye mazhariyeti bütün heyet-i tahrîrimizi bir şevk-i meserret içinde bıraktı. Kendilerini en samîmü'l-kalb tebrik eyler.⁴⁸

Tebrik yazısından da anlaşılacağı üzere hukuk müşaviri olan Suâd Mekîn'in, zeki ve başarılı olduğu özellikle belirtilmektedir.

Atâ Bey

Pul Mecmûası'nda yayınlanan *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*, [Mehmet] Atâ Bey'in Galatasaray Lisesi'nde verdiği edebiyat derslerine ait notlardır. Dolayısıyla bu başlık altında yayınlanan yazıların asıl yazarı Atâ Bey'dir. Dersleri kaydeden ise Suâd Mekîn'dir. *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*'nin *Pul Mecmûası*'nda yayımlanmasında her iki ismin emeği olduğu düşüncesiyle Atâ Bey hakkında da bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

Atâ Bey, memleketimiz irfan hayatının mümessillerinden dört lisanın (Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca) edebiyatına cidden vâkıf, fazilet, sâhibi bir edebiyatçı olduğu gibi tarih ilminin de ihâta-i vâsia erbabından hikmet-i tarihiyeye aâşına değerli bir tarihçi olup İstanbul'ludur. Alel usûl tahsilini ikmalden sonra devlet hizmetine ve biraz sonra

⁴⁸ *Pul Mecmûası*, S. 25, 22 TE.1314/18.CA.1316, s. arka kapak.

muharrirlik âlemine sülük ederek her iki meslekte de hakkı il liyakatını göstererek vatana ve yazarlığa en güzel hizmet yapmıştır.⁴⁹

İsmail Safa

İsmail Safa, Hicaz vilâyeti mektupçusu Behçet Efendi'nin büyük oğludur. 1867 [14 Zilkade 1283] de Mekke-i Mükerrerme'de doğdu. Babasının vefatına mütakiben İstanbul'a geldi. İmtihanla Darüşşafaka'nın ikinci sınıfına kaydoldu. Şahadetnâme aldıktan sonra beş altı ay kadar Evkaf Nezareti Masarifat Kalemine ve muahharen Telgraf Nezareti muhabere, daha sonra Meclis Kalemine devam etti. Sermüsevid oldu.

1888'de Muallim Naci'nin istifası üzerine Mülkiye İdadîsi edebiyat muallimliğine tâyin oldu. Şiirler neşretti. İsmi herkeşe tanıttı.⁵⁰

Halil Nihad [Boztepe]

Halil Nihad, 1880'de Trabzonda doğdu. Trabzon'da deniz ticaretiyle ilgilenen Hasan Efendi'nin oğludur. Mahalle sıbyan mektebi, Islahane mektebi, Askerî Rüşdiye Mülkî İdadî'de, daha sonra Fransızca ve Türkçe okumak üzere Frerler mektebinde bulundu. Bir taraftan da Düyun-ı Umumiye İdaresine mülazimet eyledi. "Forniye" namındaki muallimle karısından Fransızca ve diğer muallimlerden biraz *Gülîstan ve Bostan* okudu.

Meşrutiyetin ilânından sonra gazete ve mecmualarda şiirlerini yayımladı. Fransızcadan terceme ettiği parçalar ile edebiyat âleminde tanınmaya başladı.⁵¹

Avram Naon

1878'de -kimi kaynaklarda 1879'da- İstanbul'da doğan Avram Naon Hasköy Şule-i Maarif Okulu'nda okuduktan sonra Vefa İdadîsi'ni bitirir, Hukuk Mekteb-i Aliyesi'nden mezun olur. Şiire ve Türk edebiyatına ilgi duyan Naon, dönemin Servet-i Fünun şairlerinden

⁴⁹ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. I, s. 117). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

⁵⁰ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. VII, s. 1551). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

⁵¹ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. II, s. 1217). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İsmail Safa'nın dikkatini çeker. Yine dönemin tenkit yazarlarından Faik Esat (Andelib) ve Müstecabizade İsmet onu destekler ve yazılarında överler. Türkçeyi öğretmek amacıyla 1899'da *Ceride-i Lisan* adıyla bir dergi çıkaran Avram Naon şiirlerini dönemin farklı dergilerinde yayınlamıştır.⁵²

Meşrutiyet'in ilanından sonra arkadaşı İsak Ferera ile birlikte daha çok Osmanlı Musevileri'ne hitap eden yazılar yayımlayan *Mirat* dergisini, 1908'de çıkarırlar.

İsak Ferera

İsak Ferera 1883'de -kimi kayıtlarda 1877- İstanbul'da doğar. O da Avram Naon gibi Hasköy Şule-i Maarif Okulu'nda okuduktan sonra Vefa İdadisi'ni bitirir, Hukuk Mekteb-i Aliyesi'nden mezun olur. Avukat çıkıp doktorasını yapmak için Paris'e gider. Temyiz Mahkemesi Azalığı yapar. İstanbul savcılığında görev alır.

İsak Ferera da Avram Naon gibi mesleği olan avukatlığı yanında edebiyata ve şiire ilgi duyar. Onun genç yaşta avukatlığa atıldığı yıllarda Osmanlı Türkiye'sinde Servet-i Fünun edebiyatçıları kültür yaşantısına önemli oranda yön veriyordu. İsmail Safa tarafından desteklenen İsak Ferera da şiirlerini dönemin farklı dergilerinde yayınlamıştır.⁵³

Ç. Sami [Mortan]

[Çerçöp Sami], Rumî 1293 [1876]'da Şumlu'da doğdu. Babası Bosna kordon alayı kaymakamı Gelibolu'lu Mustafa Bey'dir. İlk eğitimini Piriştine ve Üsküdar'da Rüstem Paşa ibtidaî mektepleridir. Galatasaray Lisesi'nden sonra Askerî Tıbbiyede eğitimini tamamladı ve 1320 [1902] de doktor yüzbaşı olarak göreve başladı. Edebiyata olan ilgisinin çok genç yaşta başladığını ve bu durumu "garip bir macera" olarak yorumlamaktadır.⁵⁴ Doktor şair şiirlerinde Ç. Sami imzasını kullanmıştır

⁵² Karakartal, O. (2006) *Tevfik Fikret'in İzinde İki Şair Avrom Naon ve İsak Ferera*. İstanbul: 27.

⁵³ Karakartal, (2006), a.g.e., s. 28.

⁵⁴ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. VII, s. 1636). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Nigâr Hanım

Nigâr Hanım, Mirilva Osman Paşa'nın kızıdır. 1856 da doğdu. Yedi yaşında Kadıköyü'nde Fransız mektebine leylî olarak verildi. On dört yaşında şiir söylemeye başladı. Kitap şeklinde basılan ilk eseri, birinci “Efsus” ünvanlı eş'ar mecmuasıdır. Dört sene sonra ikinci kısmı, daha sonra “Niran”, “Aksi Sada”, “Safahatı Kalb” ve “Elhan Vatan” intişar etti. Meşrutiyetten evvel Rumelihisarı'ndaki yalısında ve Şişli'deki evinde salı günleri yerli ve ecnebi edebiyat ve san'at müntesiblerini kabul ederdi. İçtimalarda edebi maddeler tezekkür olunur ve mübahaseler cereyan eylerdi. Şark ve garb musikisi ile meşgul olurdu. Güzel piyano çalardı. Tifüse tutularak Şişli Etfal Hastanesinde tedavi olunurken 1918 [19 Cümadelâhire 1336) da vefat etti. Rumelihisarı'nda Kayalar kabristanına defnedildi.⁵⁵

Fehime Nüzhet

Fehime Nüzhet, Hacı Davud Han sülalesinden Hakkı Paşanın kızı ve Yemen valisi Ferik İsmail Hakkı Paşanın zevcesidir. İbnü'l Emin Mahmut Kemal'in, Mecdi Sadrüddin'in *Sevdiklerimiz* adlı eserinden aktardığına göre oğlu Celal Sahir diyor ki:

“Ben daha pek çocukken annemle babam, müşterek hayat rabitalarını kırmışlardı. Annem, babam la ayrıldıktan sonra tekrar evlenmiştir. Tahsili nakıs olmasına rağmen malik olduğu kuvvetli istidad sayesinde şair olmuştur. Eski vadide gazeller, şarkılar, manzumelerden mürekkebe olmak üzere küçük bir divan teşkil edecek mazmun yazıları ve neşr olunmuş iki tiyatro piyesi vardır. Yazılarında bazen hassas bir ruhun in'ikasları görülür. Şarkılarının pek çoğu, zamanının meşhur bestekârları tarafından bestelenmiş ve pek çok rağbet bulmuştur.⁵⁶

⁵⁵ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. II, s. 1194). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi İnal

⁵⁶ Bkz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. (C. II, s. 1274). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İKİNCİ BÖLÜM

PUL MECMÛASI'NIN ŞEKİL BİLGİLERİ ve İÇERİK ÖZELLİKLERİ

2.1 Şekil Bilgileri

Pul Mecmûası, 02 Rebiülahir 1315/19 Ağustos 1313-11 Zilkade 1316/11 Mart 1315 tarihleri arasında İstanbul'da toplam 28 sayı çıkmıştır.

Birinci sene aylık periyotta 12 nüsha, ikinci sene haftalık periyotta 16 nüsha olarak yayımlanmıştır. Birinci sene 12 sayı orta boy 1cüz/forma 16 sayfa olarak çıkmıştır. İkinci sene 15 sayı orta boy 1cüz/forma 8 sayfa; 28. son sayı orta boy 1cüz/forma 4 sayfa hacimde çıkan *Pul Mecmûası*, bu sayfa sayılarına dâhil edilmeyen 2 yapraklı kapak sayfası (4 s.) ön ve arka kapak şeklinde tasarlanmıştır.

Kapak kompozisyonu 28 sayı boyunca bir takım değişiklikler göstermektedir. 1 numaralı mecmuanın ön kapak sayfası esas alınarak tanıtım yapılmakla birlikte farklılık gösteren durumlar belirtilecektir.⁵⁷ Ön kapak sayfasında derginin kimlik bilgileri, yayın faaliyeti ve “Mündericât” (içindekiler) kısmı yer almaktadır. Sayfanın üst bölümüne yerleştirilen şerit içinde sağdan sola Hicrî yayın tarihi, sayı numarası ve Rumî yayın tarihi yazılıdır. Mecmuanın dokuz puldan oluşan amblemi üzerine koyu punto ile mecmuanın adı ve yayın yılı yerleştirilmiştir. Amblemin üst kısmına yayın faaliyetini tanımlayan başlık altı yazısı “Edebiyyât ve Fünûndan Bahs”, alt kısmına ise yayın gününü belirten “Ayda bir defa neşrolunur” açıklaması yer almaktadır. Bu açıklama mecmuanın haftalık periyotta yayımına başladığında “Pençşenbe günleri neşr olunur” şeklinde değişmiştir.

Kapak sayfasının orta bölümüne koyu ve büyük punto harflerle Fransızca mecmuanın adı “POUL MEDJMOUASSI”, büyük harf küçük puntoyla derginin yayın faaliyeti şu şekilde belirtilmektedir: Aylık periyotta yayımlanan 12 sayıda “REVUE MENSUELLE PHILATÉLIQUE SCIENTIFIQUE ET LITTÉRAIRE” [aylık dergi filatelik ve edebî], haftalık yayımlanan 14 sayıda “REVUE HEBDOMADAIRE PHILATÉLIQUE SCIENTIFIQUE ET LITTÉRAIRE” [haftalık dergi filatelik ve edebî] ifadeleri yer alırken, 27 ve 28. sayılarda mecmuanın Fransızca tanıtımı bulunmamaktadır.

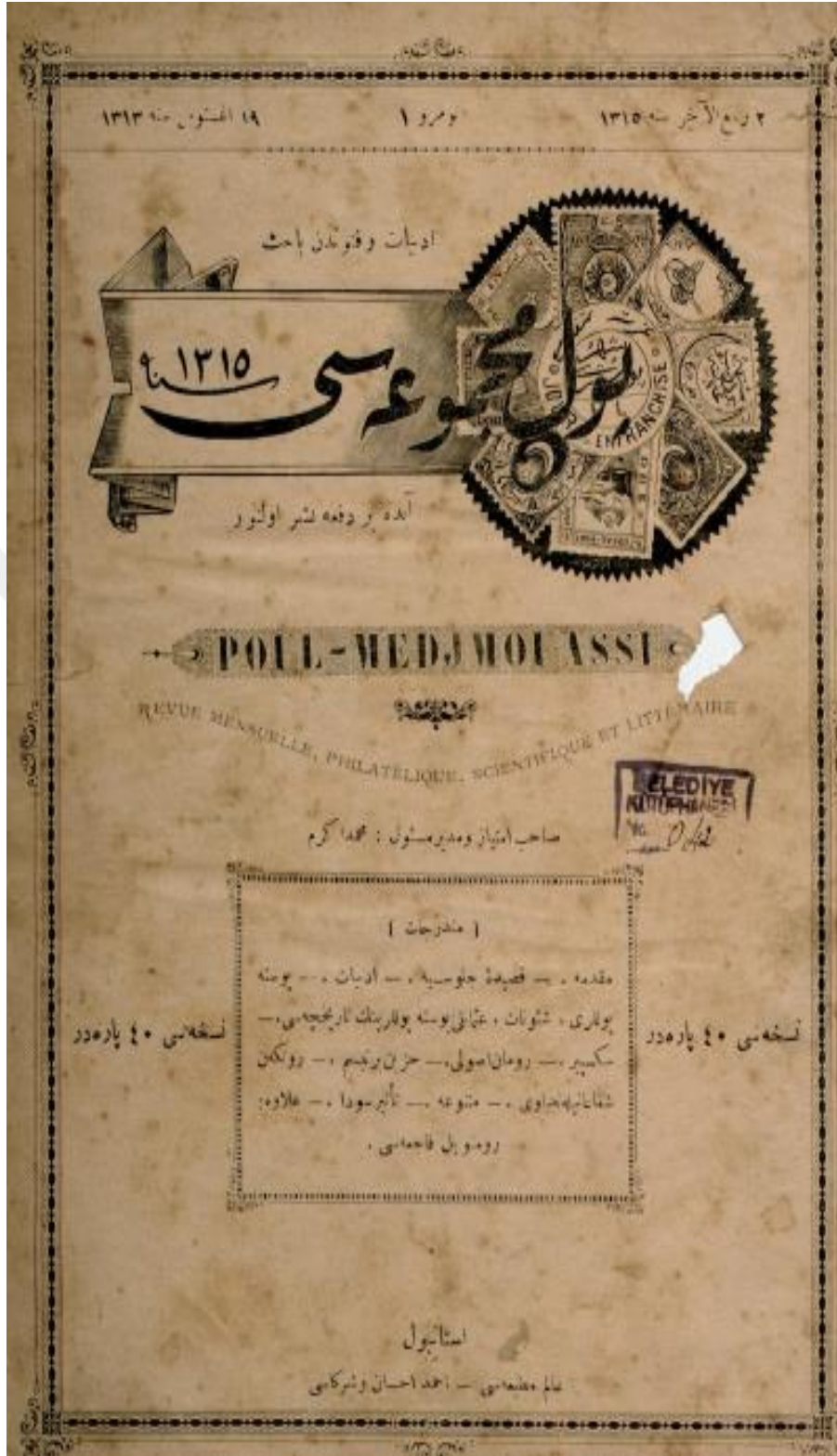
⁵⁷ Bkz. (Resim 1.2.)

Sayfasının orta kısmına konumlandırılan çerçeve “Münderecât” a ayrılmıştır. Çerçevenin üst kısmında mecmuanın sahibi ve idari sorumlusu “Sâhib-i İmtiyâz ve Müdür-i Mesûl Mehmed Ekrem” olarak belirtilmektedir. 3. sayının kapak sayfasına ilave edilen “ser-muharriri Ahmed Kemâl” ibaresi, sonraki sayılarda bulunmamaktadır.

Ahmet Kemâl [Akünal]’ün ser-muharrirliğe (başyazar) devam edemeyeceği şu şekilde açıklanmaktadır; “Ahmed Kemâl Bey’in meşâgil-i zâtiyyesi henûz müsâid etmediği cihetle gazetenin umûr ve vezâ’ifine kemâ-kân sâhib-i imtiyâz bakacaktır”⁵⁸

“Münderecât” çerçevesinin sağında ve solunda yer alan “Nüshası 40 paradır” fiyat bilgisi 2. sayıdan itibaren çerçevenin alt kısmına; 27. ve 28. sayılarda sayfanın orta kısmına alınmıştır. Çerçevenin alt kısmında mecmuanın basım yeri “İstanbul”, matbaası “Âlem Matbaası- Ahmed İhsân ve Şürekâsı” olarak belirtilmiştir. Mecmuanın ön kapak sayfaları sarı, turuncu, mavi ve pembe gibi renklerde tasarlanmıştır. 5-13-14-15-17 numaralı nüshaların kapak sayfalarına ulaşılammıştır.

⁵⁸ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19. TS. 1313/04 Rc. 1315, s. 50.

Resim 2.1. 1 Numaralı *Pul Mecmûası* kapak sayfası (aylık periyot)

Resim 2.3. 1 Numaralı *Pul Mecmûası* iç kapak sayfası. (aylık periyot)

İç kapak sayfanın (Bkz. Resim 2.3) üçte biri genişliğinde ayrılan kısmın ortasında büyük punto ile mecmuanın adı, hemen altında yayım hayatına başladığı tarih “1313 senesi Ağustos’unda te’sîs edilmiştir” ifadesi konumlandırılmıştır.

Sağ tarafta idarehane ve adres bilgileri yer almaktadır. İdarehane başlığı altında “İdâre hânesi Bâb-ı Âlî Caddesinde Âlem Matbaası umûr-ı tahrîriyye-i vesâ’ire için sâhib-i imtiyâz Mehmed Ekrem Bey’e mürâcaat edilir. Siparişi hâvî mektûblar taahüdlü olmalıdır”, Adres başlığı altında “Pul Mecmûsı Âlem Matbaası” olarak verilmiştir.

Sol tarafta Mahall-i Tevzî’ (genel dağıtım) başlığı altında “Âlem Matbaası caddesinde Pul tâciri Keçecizâde Efendinin dükkânıdır” adresi ve mecmuanın fiyat bilgisi “Seneliği Dersa’âdet için 10 buçuk taşra için 12 buçuk kuruştur” bulunmaktadır. 7. sayıda Mahal-i Tevzî adresi “Bâb-ı Âli Caddesi Türkiye Kütübhâhesidir” şeklinde değiştirilmiştir.

Ön kapakta yer alan Fransızca mecmuanın adı ve yayım faaliyeti, iç kapakta 1 numaralı nüshada kullanılmış, daha sonraki nüshalarda kullanılmamıştır. 1 cm’lik şerit içinde sağ tarafta numara, sol tarafta Rumî tarih yer almaktadır. Orta bölümde yayım faaliyeti aylık periyotta (1-12 arası) “Ayda Bir Defa Neşr Olunur Fennî, Edebî Mevkûtedir”, haftalık periyotta (13-28 arası) yayım faaliyeti “Pencşenbe Günleri Neşrolunur Fennî Edebî Osmânlı Gazetesidir” şeklinde değiştirilmiştir. Mecmuanın kimliği niteliğindeki kapak sayfalarında gerekli görülmedikçe değişiklik yapılmadığı, kapağın bütünlüğünün korunduğu ve estetiğe dikkat edildiği görülmektedir.

Pul Mecmûası, 19 Ağustos 1313-02 Rebiülahir 1315 tarihli ilk sayısı, 28 Kanunievvel 1313-15 Şubat 1315 tarihli 6 numaralı nüshası ve 19 Ağustos.1314-13.Rabiülahir 1316 tarihli 16 numaralı nüshası padişah özel sayı olarak çıkmış, kapak sayfasında değişiklik yapılmamıştır.

Resim 2.4. 13 numaralı Pul Mecmûası iç kapak sayfası. (haftalık periyot)

Pul makalelerinde yer alan pul görselleri ve tablo altı şiirlere ait resimlerin dışında Alman imparatoru ve Prusya kralı II. Wilhelm ve Almanya imparatoriçesi ve Prusya kraliçesi Augusta Victoria ait resim, Ahmet Kemal [Akünal]'a ait fotoğraf *Pul Mecmûası*'nın görsellerini oluşturmaktadır.

Pul Mecmûası'nın sayfa düzeni iki sütun şeklinde olup sayfanın üst kısmında sayı numarası, mecmuanın adı ve sayfa numarası yer almaktadır. Sayfa düzeni 28 sayı boyunca bütünlük göstermektedir. Mecmuanın, maksimum çaba ile yayın-baskı kalitesine özen gösterdiği görülmektedir. Hem yazı hem de görseller incelendiğinde dizginin titizlikle hazırlandığı söylenebilir.

Şekerci Andon ile *Pul Mecmûası* arasında yaşanan tatsız olay mecmuanın kâğıt kalitesine de verdiği önemi göstermektedir.

Bir Şekerlemecinin Pul Mecmûası kâğıdlarına şekerleme sardığı haber alındığından müceb-i intibâh olmak üzere kulakları çekilmiştir.⁵⁹

Pul Mecmûası İdârhânesine

⁵⁹ *Pul Mecmûası*, S. 12, 01.Tm.1314/24.Sf. 1316, s. arka kapak.

Geçen nüshanızda Pul Mecmûası kâğıdlarına şeker sardığımı yazmışsınız. Hakikaten kullanışlı olduğu cihetle ba'demâ dahi gazeteniz kâğıdlarından kullanmaya karar verdimse de sâir kâğıdlara nisbeten biraz fiyatlıca bulunması bizi düşündürüyor. Bunun için biraz iskonto ile verecek olursanız bir kontrat tanzîm eder ve dâimâ da dükkânlarımızda mezkûr kâğıdı isti'mâl eyleriz. Makri köyden
[Bakırköy] Şekerci Andon Pul Mecmûası

Hay, hay!... Sizin gibi kalantor şekercilerden birkaçı baş başa verirse bizde kontrata yanaşırız.⁶⁰

2.2. İçerik Özellikleri

İmtiyaz sahibi Mehmet Ekrem mecmuanın yayın faaliyetini *Mukaddime* başlıklı yazıda şu şekilde dile getirmektedir “(...) Mecmûa-ı nâçîz-ânem yalnız pulların ahvâl ve keyfiyâtından bâhis olmayıp umûr-ı siyâsiyyeden mâ-adâ edebiyât ve fûnûn dahî dâhil-i dâire-i muhteviyât ve münderecât edilecektir (...)”⁶¹

Pul Mecmûası'nın edebiyat, filatelik, sosyal ve fen içeriğine sahip, kültür ve sanat mecmuası olduğu açıkça ifade edilmektedir. Dönem basınına uygulanan sansür nedeniyle gazete ve dergiler siyasî söylemden uzak durmaktadır. Bu nedenle mecmuanın siyasî içeriğe sahip olmadığı özellikle belirtilmektedir. Bu durum dönem basınının içinde bulunduğu sıkı denetimin bir gösrergesidir. Mecmuada siyasî içerik taşıyan yazılar ancak Sultan II. Abdülhamit'in tahta çıkışının yıldönümlerinde özel sayı olarak çıkan sayılarda yer alan kutlama şiirleri, Sultan II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan'ın düğün töreni ve tebrikine aittir. Alman imparatoru ve Prusya kralı II. Wilhelm ve Almanya imparatoriçesi ve Prusya kraliçesi Augusta Victoria ait resimde bir diğer siyasî haber niteliği taşımaktadır.

Mecmua, edebî eserler ve pul hakkında makaleler için şu ana başlıkları kullanmıştır:

Posta Pulları, Şuûnât, Mevâdd-ı Târih, Fûnûn, Şiir, Hâfıza-ârâ, Muhakemât-ı Edebiyye, Musahâbe, Tercüme Roman, Mütenevvia, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, Muhâberât-ı Aleniyye, Dereden Tepeden, Tuhaf Fıkralar mecmuanın içeriğine ait ana başlıklardır. Mecmuada yer alan bölüm ve başlıklar 28 sayı boyunca bütünlük göstermiş, her bölüm için ayrılan sayfa ya da sütunların düzenine dikkat edilmiştir.

⁶⁰ *Pul Mecmûası*, S. 13, 30.Tm.1314/23.RE.1316, s. 8.

⁶¹ *Pul Mecmûası*, S. 1, 19.Ağ.1313/02.RA.1315, s. 1-2.

Mevâdd-ı Târîh, Şuûnât, Posta Pulları başlıkları altında kapsamlı bir araştırmaya dayalı, bilgi yönünden doyurucu pul ve pul koleksiyonu hakkında makaleler ile pul hakkında güncel haber ve görseller mecmuanın pul bölümünü oluşturmaktadır.

Mecmuanın edebiyat bölümü *Şiir, Hâfıza-ârâ, Muhakemât-ı Edebiyye, Musâhabe, Tercüme Roman, Tercüme Hikâye* başlıkları altında yayımlanan şiir, makale, edebî tenkit, sohbet yazıları, tercüme roman ve hikâyelerden oluşmaktadır. *Romenvill Faciası* başlıklı hikâye ve *Sevdâ-yı Vahîm* isimli tercüme roman *Pul Mecmûası*'nın ilavesi olarak yayımlanmış daha sonra kitaplaştırılmıştır.

Pul ve pul koleksiyonu hakkında duyuru, yerel ve dış basından popüler haber *Ma'lûmât-ı Husûsiyye*, mecmuanın abone ve okurlarıyla iletişim saladığı ve duyuruda bulunduğu ayrıca güncel haber niteliği taşıyan kısa yazılar *Muhâberât-ı Aleniyye*, gülünç fıkralar, haber ya da duyuru niteliği taşıyan kısa yazılar *Dereden Tepeden, Acabâ Var mı? Tuhaf Fıkralar, Mütenevvia* başlıkları altında yayımlanmıştır.

2.2.1. Pul Mecmûası'nın Edebiyat Sütunları

Mecmuanın edebiyata ayrılan bölümleri kendi içinde sınıflandırılacak olursa; *Şiir, Hâfıza-ârâ*, başlıkları altında şiir, *Muhâkemât-ı Edebiyye, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, Fransız Edebiyat Dersleri* başlıkları altında edebiyat eleştirisi, edebiyat ders notları ve Fransız edebiyatı hakkında makaleler yazı dizisi şeklinde yayımlanmıştır.

Romenvill Faciası adlı hikâye ve tercüme roman *Sevdâ-yı Vahîm* mecmuanın ilavesidir. *Mecmûa-yı Edebiyye*⁶² adlı dergide, *Romenvill Faciası* adlı hikâyenin Mehmet Ekrem'in ilk eseri olduğu belirtilmektedir. Mecmuanın ilavesi olarak 1-8 sayıları arasında yayımlandığı bilinen *Romenvill Faciası* adlı hikâyenin günümüze sadece 1 numaralı nüshanın eki ulaşmıştır. 8 numaralı nüshada okuyucuya *Romenvill Faciası*'nın sona erdiği 9 numaralı nüshada yeni ilave *Sevdâ-yı Vahîm*⁶³ adlı tercüme romanın neşrine başlanacağı şu şekilde duyurulmaktadır:

⁶² Pertev Suâd. 19 Ağ 1317/17 CE 1319. "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, cilt.1, sayı: 43, s. 340.

⁶³ *Pul Mecmûası*'nın ikinci ilavesi olan tercüme roman *Sevdâ-yı Vahîm* Mehmet Ekrem tarafından tercüme edilmiştir. Seyfettin Özege katoluğunda *Pul Mecmûası*'nın ilavesi olarak bulunan romanın son sayısı eksiktir.

“Birinci nüshadan beri ilâvemizde teşkîl eden Romenvil Faciası bu nüshada hitâm buldu. Gelecek nüshâdan itibâren Fransız muharrirlerinden Madam des Tenesse’in en meşhûr romanlarından olan *Sevdâ-yı Vahîm* nâmında ki eseri neşre başlayacağız”.⁶⁴ Abonelerin şahsına yapılan duyurulardan anlaşıldığı üzere ilaveler mecmuadan ayrı ve ücrete tabiidir. *Romenvill Faciası* adlı hikâye ve *Sevdâ-yı Vahîm* romanı mecmuadan ayrı bir risale şeklinde tanzim edilmiştir. *Sevdâ-yı Vahîm* romanı daha sonra kitaplaştırılmıştır.

Resim 2.5. *Sevdâ-yı Vahîm* adlı romanın kapak sayfası.⁶⁵

⁶⁴ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. 120.

⁶⁵ *Pul Mecmûası İlâvesinden* açıklaması ile kitap olarak basılmıştır. Muharrisesi: Madam des Tenesse, Mütercimi: Mehmed Ekrem, (1314). *Sevdâ-yı Vahîm*, İstanbul: Âlem Matbaası, Ahmed İhsan ve Şürekâsı. (Ma'ârif Nezâret-i celilesinin ruhsat-ı resmiyesini hâizdir)

Pul Mecmûası'nda ilaveler dışında bir de tercüme roman tefrika edilmiştir. Mehmet Ekrem tarafından tercüme edilen *Tesîr-i Sevdâ* adlı roman Fransız yazar Daniel Louser'e⁶⁶ aittir.

Guy de Maupassand imzalı iki hikâyeden *İlk Bahârda* (Nigârzâde Salih Münîr)⁶⁷ *Mutallâka* (Kâmî)⁶⁸ tarafından tercüme edilmiştir. *İlk Baharda* adlı hikâyeye Fransa'nın Saint-Côle ve Trocadéro bölgesinde geçmektedir. Bahar mevsiminin insanda uyandırdığı duyguların ifade bulduğu tercüme hikâyeye aynı zamanda Fransız kültür ve yaşamından da izler taşımaktadır. *Mutallâka* adlı tercüme hikâyeye, bir kadının eşinden intikam almak ve boşanmak için eşine oynadığı oyunu arkadaşına anlattığı diyalog üzerine kuruludur. Eşinin başka bir kadınla fotoğraflarını çektirerek, aldatıldığına dair mahkemeye delil olarak sunması ve bu sayede boşanmanın gerçekleşmesi hikâyenin olay kurgusudur. Henüz Batı toplumunda bile yeni sayılabilecek fotoğraf makinesi ve kullanım amacı ise dönem teknolojisinin günlük yaşama girdiği ve edebî eserlerde yer alması dikkat çekicidir.

Tercüme eserlerin Türk edebiyatına girişi Tanzimat Dönemi Edebiyatı ile başlamış 1880'le "Edebiyat-ı Cedîde" topluluğunun kurulduğu 1886 arasındaki on altı yılda da Batı edebiyatının realist ve natüralist yazarların eserleri tercüme edilmeye başlamıştır. Bu yazarlar arasında Guy de Maupassand da vardır. Bu dönemlerde çeviri eserlerde yaşanan sorunlardan biride 'dil' konusudur. Dönemin çeviri eserlerinde yaşanan "dil" sorununu ve dönem yazarlarının konu hakkındaki düşüncelerini Ahmet Cevdet Solak şu şekilde aktarmaktadır:

Alışlagelen eski 'inşâ' tarzı Batı romanına uygun düşmüyordu. Böyle bir zorlukla karşılaşan kimi çevirmenler, 'dilimizin her anlamı bütünüyle ve kolaylıkla anlatmağa yeterli bir genişlikte olmadığını'(Recai-zâde Mahmut Ekrem, *Atala*, önsöz) ileri sürüyor; kimileri 'yeni, düşünce ve bugünkü ilerlemeleri köhne münşiyâne tarzla anlatma olanağı bulamadığını' gözönüne alarak 'çevirirken eserin aslından ayrılmamayı, dilimizin şivesinin bozulur korkusuna' kapılmamayı salık veriyor 'bu ise dilimizi düzeltip ilerleyeceğini' ve 'anlatımı kitap şivesinden kurtararak konuşma şivesine çevirmekle, bu farkın büyük bir kısmının giderileceğini ve bu sayede dilimizin sadeleşip güzelleşeceğini (Şemsettin Sami, *Robenson*, önsöz) söylüyor". Kimi çevirmenlerimiz de, zaten 'konuşma edası üzere açık ifadeler ve ibareler ile' (Ahmet Lütfî, *Hikâyeye-i Robenson*, önsöz) çevirerek,

⁶⁶ *Tesîr-i Sevdâ*, Fransız yazar Daniel Louser'a ait romandan tercüme edildiği mecmuada belirtilmektedir. Daniel Louser (1854-1921) Jeanne Loiseau'nun erkeksi takma adıdır. Yetenekli bir kadın yazar ve kadın haklarını savunan hayırsever bir feministtir.

İnternet: <https://www.daniel-lesueur.com/en/life/daniel-lesueur-in-a-nutshell/> adresinden 27 Mart 2019'da alınmıştır.

⁶⁷ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. 126.

⁶⁸ *Pul Mecmûası*, S. 17, 27.Ağ.1314/21.RA.1316, s. 36.

Şemsettin Sami'nin 'konuşma dilini kullanma' yolundaki önerisini çok daha önce uygulamış oluyordu.⁶⁹

Pul Mecmûası'nda yayımlanan *İlk Bahârda*⁷⁰ adlı tercüme hikâyenin başında yer alan *Guy de Maupassand'dan harfiyen tercüme* şeklindeki ifadeden dönemin çeviri eserlerinde yaşanan dil ve üslup sorunu karşısında tercümenin nitelikli olduğuna dair bir açıklamaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, Batı edebiyatından çeviri yapan dönem yazarlarının dil ve üslup hakkında yaşadığı sorunlara cevap olarak dilin sadeleşmesi, yeni kavram ve konuların dile kazandırılması da çevirilerin Türk kültürüne kattığı yeniliklerdir. Ayrıca tercüme eserler, örnek alınan edebiyatın toplumsal yapısını kültürünü, insanını, tanıma ve anlamaya da yardımcı olmaktadır.

Pul Mecmûası'nın 28 sayılık yayın hayatına sığdırdığı iki tercüme roman (*Sevdâ-yı Vahîm* ve *Tesîr-i Sevdâ*), iki tercüme hikâye (*Mutallâka* ve *İlk Bahârda*) ve Mehmet Ekrem'in konusu Paris'te geçen *Romeinville Faciası* ile okuyucularının hem Batı kültürünü tanınmasına hem de yeni edebiyat tarzının anlaşılmasına hizmet vermiştir.

Mecmuada, Fransız edebiyatı ve kültürüne ait makaleler, *Fransız Edebiyat Dersleri* ve *Fransa Akademisi* başlığı altında yayımlanmıştır. *Fransız Edebiyat Dersleri*; tiyatro, roman, hitabet sanatı gibi yeni türler ile Fransız edebiyatının tanınmış isimleri hakkında makalelerden oluşmaktadır.⁷¹ Batı kültürü ve edebiyatı hakkında yazırlar ders notu niteliğindedir. Mecmuada *Fransa Akademisi* başlığı altında; akademi ve akademi üyeleri hakkındaki makaleler, Fransız kültürüne ait bilgiler içermektedir. Fransa Akademisi en genel tanımıyla, Fransız dilinin doğru kullanımı için dil ile ilgili kuralları belirleyen, dile kaynaklık eden sözlüklerin hazırlanması sağlayan, dil ve edebiyat üzerine köklü geçmişi olan bir kurumdur. Ayrıca akademi üyesi olmanın sağladığı prestij, Fransız yazarlar için önem arz etmektedir. Yeni edebiyat taraftarlarının örnek aldığı Fransız edebiyatı ve kültürü hakkında bilgi içeren bu makalelere yer veren *Pul Mecmûası*'nın, yeni edebiyat zevkini destekleyen tavrını görmek mümkündür.

⁶⁹ Cevdet Kudret. (1977). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (Tanzimattan Meşrutiyete Kadar) 1859-1910*. (2. Baskı). İstanbul: Varlık Yayınevi, 15.

⁷⁰ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. 126.

⁷¹ *Fransız Edebiyatı Derleri* ve *Fransız Akademisi* başlığı altında yayımlanan makalelerin Latin alfabesine aktarılmış şekilleri tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde bulunmaktadır.

İnayetzâde Müslim Sâmî'nin, Arap şair Mütenebbî⁷² ile Corneille arasında mukayeseye dayalı dört bölümden oluşan yazı dizisi *Pul Mecmûası*'nda yer almaktadır. İnayetzâde Müslim Sâmî'nin 17. Yüzyılda yaşamış Fransız tiyatro yazarı ile 10. yüzyılda yaşamış Arap şair arasında yaptığı mukayase dikkat çekicidir. Yazı dizisi iki farklı coğrafyada doğan, büyüyen ve sanatını içine doğduğu kültürde gerçekleştiren Arap şair Mütenebbî ile Fransız yazar Corneille'nin karşılaştırılması üzerinedir. Din, kültür, gelenek, etnik kimlik, aile yapısı gibi bir insanın kendi seçimleri dışında doğduğu coğrafyanın belirlediği unsurlar üzerinden bir denge kurarak; Doğu'yu temsil eden Mütenebbî, Batı'yı temsil eden Corneille arasında kıyas yaparak bir muvazene kurmak istemiştir. İnayetzâde Müslim Sâmî, “Mütenebbî” ile “Corneille” Arasında Muvâzene⁷³ başlığı altında yazı dizisinin *Mukaddime* (önsöz) bölümünde bu mukayesenin imkânsız görüldüğünü fakat kendisinin bu mümkün görünmeyen mukayeseye cesaret gösterdiğini şu şekilde dile getirmektedir:

Mütenebbî” ile “Corneille” Arasında Muvâzene Mukaddime

(...)

Corneille” ile “Mütenebbî” arasında muvâzene yapmak vehleten mümkünsüz zann olunur. Çünkü trajedi ve komedi yazan bir muharrirle methiye ve mersiye yazan bir şâiri mukâyese etmek, türleri, memleketleri, lisânları, neş'etleri, müktesebâtı görgüleri, vukuât-ı hayâtları muhtelif olan iki adamı bir yerde bulundurupta meşâire ettirmek, Roma Yunan müellifât mektebinde, tiyatro ders-hânerinde okuyan bir Fransızla; câhile ve mahzar-ı meyn Araplarının dâr'ül-feyz âsârından tahsil eden bir Arabı aynı zevkten imtihân etmek onlardan aynı es'ilenin ecvibesini istemek –hakîkten hâric az imkân görünür. Fi'l-vaki' “Jomini”[Antoine Henri baron de Jomini] gibi bir muharrir askerî biri birinden asırlarca mesâfede bulunan birkaç cengâveri bir yerde toplayıp muhâzara ettirmiştir. Bununla ber â ber Jomini'nin yaptığı vehleten dahi mümkün gibi görünür. Çünkü bu cengâverler hem-silk idiler. “Napolyon”nun [Bonapart] vekâyi' durûbunu tettebbu' eden bir kumandan “Sezar'ı” okuduğuna ihtimâl verilebilir. Hâlbûki Mütenebbî denildiği zamân “Corneille” hiçbir vakit akla gelmez “Corneille” [Pierre] nâm-ı diğerk olunursa “Mütenebbî” değil “Racine” [Jean] akla gelir. Biz her hâlde, aczimizin bâhiresi olarak mahâll ile uğraşmak kabilinden bu muvazeneye cesâret edeceğimiz “Montesquieu” teferruât olan esbâb-ı zâhireden sarf-ı nazar olunursa muhârebât ve hayât-ı düvel hemen birbirinin aynı gibidir. Demiş. “Helmuth” “Lavoisier” in [Antoine Laurent de Lavoisier] tahavvül ve tahaffuz madde kânûnunu kötü tatbik ettiği gibi bir de “Rûh'ül-kavânîn” müellifinin siyâsete dâir olan bu sözünün şî'r ve edebe tatbik edebileceğimizi mısra'ne iddiâ' edebiliyoruz. Şunda müteakkıdız ki ezmine-i emkine eşhâsın ne kadar mütehâlif ve mütefâvit olursa olsun teferruâtın sarf-ı nazar olunursa, kavâid-i şî'r ve edeb hemân bir gibidir. (“Ebû temmâm” ile

⁷² 10. yüzyılda yaşamış Arap şair el-Mütenebbî hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz.

İnternet: <https://islamansiklopedisi.org.tr/mutenebbi> adresi 14 Nisan 2019.

⁷³ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. 60.

nasılsanız) diye Bahterî'ye şi'lerinden ve iyi bir kasîdesi iyi bir kasîdemden iyidir" cevabını vermiştir. "Corneille" için "Racine"e sorulsa idi, zann-ı kasır-ânemizce, bu cevâbtan başka söyleyecek bulamazdı iddiâmızı teyîd eden vakayî'dendir, ki "Bahterî" "Ebû temmâm"ın mürid-i irfânî olduğu gibi "Racine"de "Corneille"ın şâkird-i feyzidir. Zâten bu muvâzene fikiri her millette hatta her insânda vardır. İfâde-i aynla ber mevcûdudur. Mâhiyeti fikirde bir tutar. Şâirlerin ifâdeleriyle fikirlerinde menşe'i olan hislerle sesleri yüzleri gibi az çok birbirine benzer Araplar "İbn Zaidün'e" "Bahterî el-magrib" "İbn Hâni" "Mütenebbî el-garb" Fransızlarda "Corneille"ye yeni "Sofokles" "Racine"e "Corneille" rakibi Türklerde "Ekrem Bey"e Türklerin "La Mettrie"i diyorlar "Mütenebbî" ile "Corneille" muvazenesinin yek-nazarda görülmesi adîm'ül-inkân görülmesi; meslekleri bir olduğundandır. Hâlbûki biz teferruâta kapılarak isimlere bakmayacağız "beş perde üzerine müretteb manzûm "traje dya" diyen bir muharrir eşhâs vak'ayı tanıttırdıktan sonra eşhâsı söylüyor. Bunların söyledikleri vazîfe, aşka, şuûn-ı hayâta, ef'âl-i insâniyyeye dâir; medh ü zemam veyâ emr ve nehydir. Bir Arap şâirinin bir kasîdesinde söylediğide bundan başka değildir. Okunduktan sonra alınacak hisseye hasr-ı dikkat olunur ve bu nokta-i nazardan muvâzene etmek istenebilir ise; bu muvazenenin bir dereceye kadar, kâbiliyeti teslîm olunur. İ'tikâdayız işte bizim karınca kararınca tecrübe edeceğimiz şeyde; vüs'at-i hiss, azamet-i befkâr, hiddet-i lisân irâd-ı mesel, belâgat-ı teşbîh gibi hasaisi hâvî beyitlerin rûh-i kari' üzerine edeceği te'sîrle hâsıl eyleyeceği nef' ve zevk muvazenedir. Bu eser hatâ ile mâl â mâl bile olsa; yegâne, maksadımız olan bu nokta üzerine erbâb-ı iktidârın nazar-ı dikkatini celb etmek gibi bir sermâye-i iftihâr ve mübâhâtımız vardır. Erbâb-ı iktidardan bir zât lutf etse de câhız, Voltaire, Ahmed Midhat Efendi yâhûd Ebû'l-Âlâ, bu alev Muallim Nâcî ve'l-hâsıl Montesquieu ile İbn-i Haldûn arasında muvâzene yapsa dînimizin ulüvv-i feyzini, ecdadımızın meâsir himem ve yâdigâr gayretlerini irâe eyleyeceği için İslâmîlik Osmânîlik nâmına kendisine ne kadar teşekkür olursa şayestedir. "Voltaire" "Shakespeare" i Fransızlara tanıttırmakla iftihâr etmiş; bu zâtta ecdâdın mezâyâsını bizler olan ahfâda tanıttırırsa iftihârda etse hakkı yok mu?⁷⁴

İnayetzâde Müslim Sâmi'nin, iki yazar hakkında yapmış olduğu mukayese çalışmasının diğer bölümleri incelendiğinde Arap coğrafyası ve kültürü hakkında bilgi vermektense öteye gidemediği görülmektedir.

Pul Mecmûası'nda yer alan edebiyat ve dil üzerine yazılmış makalelerden Ahmet Rasim *Dâye-i Taklîd*⁷⁵ başlıklı yazısında, Hüseyin Cahit'in "Edebiyyâta Terakkî" adlı musâhabesi üzerinden Edebiyat-ı Cedîde topluluğunu eşeltirmektedir. Bu eleştiri, topluluğun özgün olmayı başaramadıkları, Batı edebiyatını taklit etmekten öteye gidemeleri şeklindedir. Hüseyin Cahit'in taklit konusu üzerine yazılan yazılara karşı tutumunu ise: "(...) dâye-i taklîd aleyhinde yazdığımız hakâyıkı duymamazlığa gelmiştir. Bereket versin ki taklîdin fenâ olduğunu tasdik ediyor" şeklinde yorumlamaktadır. Ahmet Rasim, Batı edebiyatının örnek alınmadığını, taklit edildiğini vurgularken Edebiyat-ı

⁷⁴ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. 60-63.

⁷⁵ *Pul Mecmûası*, S. 15, 13.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 18.

Cedîde şairlerinin şiirlerden örnekler de vermektedir. İthal edilen bir kültürün edebiyatını taklit ederek ilerleme sağlandığını zanneden Edebiyat-ı Cedîde edebiyatını şu şekilde tanımlamaktadır:

(...) Çerçevesi Fransız, kâğıdı Nemçe, mürekkebi Çin, kalemi İran, şekl-i tasavvurî Freng, yazısı Türk, olan bir şekl-i edebiyeye bir milletin tekâmül ve Terakkî-i edebîsî nazarıyla bakılamaz bu şekl-i te'sîs-i müsta'merât maksadıyla memâlik-i sâireye hicret eden efrâd-ı ecnebiyyenin kondukları mahallde yaptıkları mahallât-ı müfrezeeye benzer. Fakat ne tuhâf tesâdüf? Biz de bu gibi mahallâta ekseriyetle yeni mahalle denir. Acebâ edebiyât-ı hâzırada bu nev' bir tecelliye mazhariyetle "Yeni Edebiyât-ı Cedîde" ünân-ı garîbini bu yüzden mi iktisâb etti?⁷⁶

"Yeni Edebiyat" ismini de alaylı bir dille eleştirdiği görülmektedir.⁷⁷

İzmir'de neşredilen *Hidmet* gazetesinin yayımladığı *Türkçe* başlıklı yazı, *Servet* gazetesi tarafından incelenerek üzerine yazılan bir makale hakkında, *Pul Mecmûası* da *Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye*⁷⁸ başlıklı bir makale kaleme alınmıştır.⁷⁹ Osmanlı toplumunda yabancı dil ile eğitim veren kurumlarda eğitim gören çocukların ana dilinin yani Türkçenin nasıl bir tehdit altında olduğunu konu edinmektedir.

Avrupa ve Amerika'nın büyük paralar harcayarak Osmanlı topraklarında açtığı okullarda verilen yabancı dil eğitiminin yanında Türkçe'nin ihmal edildiğine dikkat çekilmektedir. İmzasız yayımlanan makalenin değindiği toplumsal sorun, özellikle ilköğretim döneminde ana dili eğitiminden mahrum kalan bir çocuğun kendi kültürüne, gelenek ve göreneklerine yabancılaşmasının getireceği sorunlardan bahsedilirken beklenen sorunlara sebebiyet verenin açılan yabancı okullar değil; bu okullara çocuklarını gönderen aileler olduğu düşüncesidir. Çocuğun doğduktan hemen sonra bakımını sütnineye bırakan ailelerin çocuklarıyla, yabancı okullara giden çocuklar birbirine benzetilmektedir. Zira çocuğun kişiliği ilk eğitim ve öğretimi veren kişinin ya da kurumun öğretisiyle gelişecektir. Osmanlı'da açılan yabancı okulların arka planında etkileşim yoluyla kendi dillerini ve kültürlerini yayma arzusu ve ideolojisi yatmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu topraklarında açılan yabancı okullar, tarihi bir sorun ve gelişme olup, eğitim faaliyeti arkasında gizlenen siyasi etkinlikler ocağıdır. "Okul kavramının çağrıştırdığı eğitim olgusu, ölçme-değerlendirme, başarı oranı, öğrenci kabulü gibi doğrudan eğitimle ilgili noktalar üzerinde değil yabancı eğitiminin ve

⁷⁶ *Pul Mecmûası*, S. 15, 13.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 18

⁷⁷ *Dâiye-i Taklîd* başlığı ile yayımlanan makalenin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının "Seçili Metinler" bölümünde bulunmaktadır.

⁷⁸ *Pul Mecmûası*, S. 13, 30.Tm.1314/23.RE.1316., 3-4.

⁷⁹ *Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye* başlığı ile yayımlanan makalenin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde bulunmaktadır

kurumlarının tarihi süreç içerisindeki eğitim dışı faaliyetleri ile eğitimle birlikte topluma ve düzene yaptıkları etkiler konusunda yoğunlaşmak gerekir.⁸⁰

Bunun anlamı Batılı egemen kültürün kendini yayma ideolojisinin bir faaliyeti olan toplum nazarında iyi niyetle algılanan okul, yardım kurum ve kuruluşları açarak, Osmanlı toprakları üzerinde hayal ettiği arzusunun gerçekleştirme planının bir parçasıdır.

Pul Mecmûası'nda dil üzerine yayımlanmış bir diğer makale *Türkçenin Ta'mîmi*⁸¹ Mehmet Ekrem imzalıdır. Türkçenin kendi bilim dilini kurması ve yaygınlık kazanması üzerine kaleme alınan makalede; Türkçenin hoş üslubu, açıklığı ve akıcılığının inkâr edilemeyeceği fakat bir dilin yaygınlaşması için bu özelliklerin yetmediği belirtilmektedir. Fransızca, Almanca ve İngilizce ile karşılaştırılan Türkçenin bilim dili olarak kullanılabilmesi için geliştirilmesinin, yeni anlamların ve kavramların dile kazandırılmasının önemini ve bu yolda gerekli çabanın sarf edilmesi vurgulanmaktadır. Örnek olarak Fransızcanın dünya üzerinde yaygınlık kazanması bu dile Doğu'da gösterilen rağbet olduğunun altı çizilirken, Alman ve İngiliz toplumunun Fransızcaya ihtiyacı olmadığı belirtilmektedir. Modernleşen, sanayileşen dünyayla birlikte ilim ve bilimde kat edilen yolda dilin yeni kavramlara, yapılan icatlarla birlikte yeni literatüre duyulan ihtiyacı Almanca ve İngilizcenin başka dillerden yardım alacağı devri tamamladığı ifade edilmektedir. Türk dilinin ancak bu gelişimi sağlayabilirse Dünya dilleri arasında yer alabileceği ve yaygınlık kazanacağı görüşü ve Türk dilinin kendi ilim ve bilim dilini kurması gerektiği vurgulanmaktadır.⁸²

Osmanlı toplumunda modernleşmenin Batılılaşma ile özdeşleşmesine neden olan unsurlardan dil ve eğitimde yaşanan sorunları da göstermek mümkündür. Batılı devletlerin askerî, siyasî, ekonomik, sağlık, bilim, eğitim, kültür, sanat ve dil gibi toplumun her alanında gerçekleşen ilerleme her bir kurumun değişimle birlikte ortaya çıkan ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşmiştir. Endüstrinin gelişmesiyle birlikte ekonomik güce de sahip olan Batılı devletler modernleşme hareketinin getirdiği yenilikler doğrultusunda değişen şartların ihtiyacına göre kendi toplumlarının eğitim sistemini de tesis etmiştir. İlim, bilim, felsefe, kültür ve sanatın birbiriyle bağı koparmadan modernleşen toplumun ihtiyaç duyduğu yeni kavramları da yaşanan değişim ve gelişmelerle ana diline kazandırmıştır.

⁸⁰ Haydaroğlu, İ. (2002). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar", Güzel C. H., Çiçek, K., Koca, S., *Türkler cilt 14 Osmanlı. Yeni Türkiye Yayınları*, s. 181-188.

⁸¹ *Pul Mecmûası*, S. 15, 13.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 22-23.

⁸² *Türkçenin Ta'mîmi* başlığı ile yayımlanan makalenin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde bulunmaktadır.

Mehmet Ekrem, gelişen ilim ve bilim doğrultusunda yeni kavramlar üreterek zenginleşen Batı dillerinin üstünlük kazanması karşısında Türkçenin geliştirilmesi için çok çalışmak gerektiğini dile getirmektedir. *Pul Mecmûası* yayınladığı eğitim ve dil ile ilgili iki makalede, toplumda yaşanan kültürel sorunlara değinirken çözüm odaklı bir tutum içinde olduğu görülmektedir.

Temaya uygun başlıklarla yayınlanan kısa nesirlerin konusunu ayrılık, hastalık, aşk ve ölüm gibi duygular oluşturmaktadır. Dönem insanının hayat karşısında karamsar, kederli ve umutsuz tavrını görmek mümkündür.

Mecmuanın *Şiir*, *Muhâkemât-ı Edebiyye* ve *Musâhabe* ve Hatıra-Deneme başlıkları altında yayınlanan metinler ayrı başlık altında incelenecektir.

2.2.1. 1. Pul Mecmûası'nda şiir

28 sayı yayımlanan *Pul Mecmûası*, her sayısında şiire yer vermiş, mecmuanın edebî sütunlarında 118 şiir yayımlanmıştır. Daha önce başka bir yayın organında ya da kitapta yayımlanan şiirler ise *Hâfıza-ârâ* başlığı altında *Şiir* bölümünden ayrı tutulmuştur. Ayrıca dönem edebiyatında yaygınlaşan tablo altı şiir örneklerini de *Pul Mecmûası*'nda görmek mümkündür.

Mecmuada yayımlanan şiirler; dönemin önemli edebî şahsiyetlerine, edebiyat sahasında yeni yetişen şairlere ve şiire ilgi duyan okurlara ait şiirler şeklinde gruplandırmak mümkündür. Dolayısıyla, dönemin önemli şairlerine ait edebî değeri yüksek şiirler ile amatör ruhla kaleme alınmış şiirleri bir arada görebilmekteyiz. Mecmuanın imtiyaz sahibi ve sorumlu yazarı Mehmet Ekrem'in kendine ilke edindiği "Yetişmişlere yazı yazdırmak kolaydır; hüner yazı yazdırarak yetiştirmektir"⁸³ düşüncesiyle yeni yetişen şairlerin şiirlerine mecmuada geniş yer verdiği görülmektedir.

Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci, Tevfik Fikret, İsmail Safa, Cenap Şehabettin, Muallim Naci, Nigar bint-i Osman, Menemenlizade Tahir, Müstecabizade İsmet mecmuada şiirleri yayımlanan dönemin önemli edebî şahsiyetleridir. 3. sayıda mecmuanın ser-muharriri olarak açıklanan, fakat 4. sayıda işlerinin yoğunluğu nedeniyle göreve devam edemeyeceği duyurulan Ahmet Kemal [Akünal]'ın hemen hemen her sayıda şiirine

⁸³ Tez çalışmasının "Pul Mecmûası ve Mehmet Ekrem" başlığı altında yer alan Mehmet Ekrem'in hayatına dair "Mehmed Ekrem" başlıklı yazıdan alıntıdır.

rastlamak mümkündür. Mecmuanın daimi yazar kadrosunda şiiirleriyle yer alan isimler ise şu şekildedir: Ahmet Kemal [Akünal], Mehmet Ekrem, Nigar bint-i Osman, İbnü'l-Lâmî Mahmud Ekrem, Kenan Rikkat, Ahmed Nafi adı geçen şairlerin dışında mecmuada şiiirleri yayımlanan diğier isimler ise; Ahmed Hamdi, Ç. Sami [Mortan], Halil Kemal, Halîl Nihâd [Boztepe], Erzurûmî Hüsnî, Hüseyin Mekkî, Hüsnü, H(a). Velhân, İbnü'l Mahmûd Şevket, İbnü'l-Reşâd, Emîn Fikri, Remzî Neşâd, M. Enver, M. Nâil. F [ehime] Nüzhet'tir. Musevi asıllı Türkçe yazan iki şair İshak Ferara ve Avrom Naon'un da şiiirleri *Pul Mecmûası* sayfalarında yer almaktadır.

Pul Mecmûası'nda yayımlanan şiiirler incelendiğinde, Modern Türk şiiirinin örnekleri ile *Gazel, Nazire, Tahmis, Kasîde-i Cülûsiyye, Tebrik-i Cülûs, Kit'a* gibi hem şekil hem de içerik bakımından eski şiiirin rüzgârıyla kaleme alınmış şiiirleri de görmek mümkündür. Modern Türk şiiirinin esasları Tanzimat Dönemi'nde ortaya konmuş olsa da radikal değıişimi Edebiyat-ı Cedîde topluluğı gerçekleştirmiştir. Edebiyat-ı Cedîde, şiiir türüne hem şekil hem de içerikte yeni bir kimlik kazandırmıştır. Şiiirin dış görünümü başka bir deyişle şekil bakımında değıişiklikleri Akyüz, üç gruba ayırmıştır:

Toplu olarak hareket başladıktan sonra; Divân şiiirinin nazım şekillerini terk ederek Fransız şiiirinden aynen alınanlar (sone), Divân nazmından alınıp değıştirilenler (serbest müstezad), ne Divân ne de Fransız şiiirinde bulunmayıp kendi icad ettikleri ve nazımda geniş bir kafiye kolaylığı sağlayanlar. Konu bakımından ise, Recaizade Mahmut Ekrem'in şiiirin konusu ve şekli üzerine beyan ettiğı görüşleri etkisinde gelişir.⁸⁴

Recaizade Mahmut Ekrem "(...) 'En güzel eserler onlardır ki okuduktan sonrada insanı bir müddet düşünmeye mecbur eder.' Fi'l-hakîka, mütâla'ası gönülde rikkat, gözde rutûbet husûluna sebep olan âsâr mutlak güzel add olursa bile her güzel eser mûcib-i girye değıildir." Sözleriyle başladığı yazısında şiiir hakkındaki görüşlerini, tabiat ve insan ruhu arasındaki bağı; tabiat ve tabiat unsurlarının insanın, eylem, his ve düşüncelerinin birbiriyle etkileşimini örneklendirerek şiiirin konusunu ve estetiğini dile getirmektedir. Recaizade Mahmut Ekrem, dış dünyayı duyularıyla algılayan insanın, gördüğü, duyduğu, dokunduğı, kokladığı ve tat aldığı, kısacası içinde yaşadığı tabiatın, iç dünyasında yarattığı etkileri vurgulamaktadır. Söz konusu tabiat algısının, yeni şiiir zevkini benimseyen şairlerin ortak tabiat görüşü olduğu, tabiat manzaralarından aldıkları ilhamla aktarmak istedikleri duyguları, yine tabiat ve tabiat unsurlarını kullanarak dile getirdikleri görülmektedir. İnsan ve tabiat arasında ki etkileşimden yaratılan yeni şiiir dili ayrıntılı bir şekilde kaleme

⁸⁴ Akyüz, (2016), a.g.e., s. 93-94.

alınmıştır. Ayrıca Rezaizade Mahmut Ekrem yazısında, Divân şiirinin vezin ve kafiye konusundaki katı kurallarının esnetilmesi gerektiği görüşünü de savunmaktadır.⁸⁵ Bu etkiler etrafında şekil ve içerikte değişen şiirin yeni hayal dünyasını aktarabilmesi için de yeni şiir diline ihtiyacı olduğu Edebiyat-ı Cedîde'nin ortak görüşüdür. Tevfik Fikret, Edebiyat-ı Cedîde şiirini ve şiir dilini, tabiat ve tabiat unsurlarının insan üzerinde bıraktığı etkileri ve Edebiyat-ı Cedîde şiirinin etrafında şekillendiği görüşü şu şekilde dile getirmektedir:

Lisan-ı şiir, lisan-ı tahassüs, lisan-ı ruhtur, ifademizi ruhumuzun temâyülât-ı bedâyi-perestâne ve teheyyücât-ı hakâyık-cûyânesine tatbik eder, kalemimizi kalbimize rapteylesek lisan-ı şiir ile ifade-i merâm etmiş oluruz; söylediğimiz şeyler şiir olmasa bile şairane olur.

Evet, Edebiyat-ı Cedîde; “Zerrâtdan şümûsa kadar her güzel şey şi’rdir” hakikatini meydâna koydu; üdebâ-yı cedîde bu hakikati onun kadar parlak âsâr ve emsâl ile isbâta muvaffak oldular. Bunun için ne yaptılar! Menâzır-ı hilkat ve tabî’atın nefsi-nâtıklarına bahşettiği teessürâtı hakikî ve tabîî bir surette elvâh-ı tasvîrlere aksettirmeğe çalıştılar; çehre-i kudrette nazar-ı im’ânlarını kamaştıran güzelliklerin yüreklerinde hâsıl eylediği tahassüsâtı -olduğu gibi- teblîğ ve ifâdeye alıştılar; o sâyede mevki-i istifâdeye ciddî ve samimî birkaç eser kondu. O eserler hangileridir ve mahiyet ve meziyetleri nedir? Buralarını teşrîh ve tasrihe lüzum olsa da mahal yok. Maksat [lisan-ı şi’r]in mâhiyet ve meziyetini teşrih ve tasrih olduğu cihetle, tetkikatımızı hep o cihete sevk etmek isteriz.⁸⁶

Pul Mecmûası'nda İsmail Safa'nın, *Muhâkemât-ı Edebiyye* başlığı altında yayımladığı edebî makalelerin konusunu da şiir oluşturmaktadır. Dönem dergilerinin edebî sütunlarında yayımlanan şiirlerden seçtiği örnekler üzerinden yaptığı tenkitlerle aynı zamanda şiir hakkında görüşlerini de dile getirmektedir. İsmail Safa, insanın dış dünyayı algılayışını, yeni şiir ve tabiat arasındaki ilişkiyi anlatırken, Rezaizade Mahmut Ekrem'i işaret etmektedir: (...) Üstâd-ı Ekrem'den evvel şi'r tabirini tâbiatın âsâr-ı âhenk-dârına iâre eden olmamıştır sanırım. Olmuşsa bile o da mu'asırlandır, ma-mâfih bugün yine bir münâsebet, bir kârine-i mâni'a olmadıkça “şi'r” lügatından münhasırın vezinli, kafiyele sözden başka bir şey anlaşılır.⁸⁷

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Rezaizade Ekrem, “Mukaddime-i Zemzeme”, Bulgurluzâde Rıza, Bedâyi-i Edebiye, Mensur Kısmı, 1326, [1908], İstanbul. Sancakçıyan Matbaası, s. 115, 120.

⁸⁶ Tevfik Fikret, *Lisân-ı Şi'r* adlı yazısında, tabiat ve tabiat unsurlarının insan ruhunda bıraktığı etkilerden bahsetmektedir. Tabiatın alınan ilhamın nasıl şiire dönüştüğünü ve Edebiyat-ı Cedîde şiirinin “her güzel şeyin şiirin konusu olabilir” gerçeğini ortaya koyduğunu dile getirmektedir. Tevfik Fikret, (10 Zilkade 1313/11 Nisan 1312/23 Nisan 1896), “Musahabe-i Edebiyye -4- Liân-ı Şi'r”. *Servet-i Fünûn*, S. 267, s. 99.

⁸⁷ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s.17.

Bir diğerk *Muhâkemât-ı Edebiyye*'de ise İsmail Safa, şiir dili hakkında şunları dile getirmektedir: “Şi’r öyle herkesin anlayacağı gibi yazılmak iktizâ etmez. Şi’ri şi’r söylemek için bilinmesi lâzım gelen şeyleri bilenler anlamalı, kâfi!”⁸⁸

Yeni edebî zevkin sanat anlayışını anlatmak için kaleme alınan makaleler aynı zamanda Edebiyat-ı Cedîde'ye karşı yapılan eleştirilerde cevap niteliğindedir. *Pul Mecmûsı*'nda yayımlanan İsmail Safa imzalı *Muhâkemât-ı Edebiyye* yazılarında da eski-yeni tartışmalarını ve dönemin edebî ortamını görmek mümkündür.

Dönemin önemli isimlerinin görüşleri dikkate alınarak, *Pul Mecmûsı*'nda yayımlanan şiirler tematik olarak incelendiğinde, Edebiyat-ı Cedîde topluluğu şairlerinin dönem şiiri üzerindeki etkilerinin ne denli güçlü olduğu görülmektedir. Rezaizade Mahmut Ekrem'in tabiat görüşü, dönem şairinin şiirine rehber olmuştur. Tabiat ve tabiat unsurları şairin hayal dünyasına ait duygularını şiire aktarmasında aracı olmuştur. Nitekim *Pul Mecmûsı*'nda yayımlanan pek çok farklı temaya sahip şiirde tabiat ve tabiat unsurlarının duygu aktarımında kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca tabiat güzelliklerine de şiirler yazılmıştır.

Tevfik Fikret'in şiirlerini örnek alarak yazan dönemin iki şairi Avrom Naon ve İshak Ferara'nın *Pul Mecmûsı*'nda yayımladıkları şiirlerin kelime kadrosu, duygu tonu, seçilen tematik unsurları Tevfik Fikret hayranlığının bir göstergesidir. Tevfik Fikret'in ve Edebiyat-ı Cedîde ruhunun başka şairler üzerindeki etkisini Oğuz Karakartal şu şekilde dile getirmektedir:

Tevfik Fikret'in yaşadığı dönemde edebiyata meraklı gençler ve başka şairler üzerindeki tesiri biliniyordu ve bu dönemin çeşitli dergilerindeki Fikret taklidi şiirlerden veya ona yapılan ithaflardan görmek, okumak mümkündü. Hatta Fikret'in sanatının mizacının ve düşüncelerinin etkisi doğrultusunda edebiyatımızda “Fikretçiler” veya “Fikret-perestler” diye adlandırabileceğimiz bir yazar grubunun oluştuğu bile söylenebilir.⁸⁹

Pul Mecmûsı'nda yayımlanan şiirlerde Edebiyat-ı Cedîde Topluluğu şairlerinin Avrom Naon ve İsak Ferara üzerindeki tesir, yeni yetişen ve diğerk şairlerin dizelerinde de görülmektedir.

⁸⁸ *Pul Mecmûsı*, S. 2, 19.Ey.1313/04.CE.1315, s.15.

⁸⁹ Karakartal, (2006), a.g.e., s. 8.

Dönemin ünlü şairlerinin yeni yetişen şair ve edebiyata merakı olanlar üzerinde etkilerini doğrulayan bir başka örnek ise “Güzelsin” redifli şiirler ve bu şiirlere yazılan nazireler silsilesi gösterilebilir. İsmail Safa, Tevfik Fikret ve başka şairlerin “Güzelsin” redifli şiirleri ve nazireleri dönemin süreli yayınlarında yer almaktadır.⁹⁰ *Güzelsin* redifli şiir ya da bu şiirlere yazılmış *Nazire* örneklerinden ikisi *Pul Mecmûası*’nın *Şiir* bölümünde yer almaktadır. Ahmet Kemal’in, *Güzelsin*⁹¹ başlıklı şiiri ve şiire yazılan nazireler şeklinde kendini göstermektedir. Ayrıca şiirin dikkat çeken bir diğer özelliği de şiirde bahsi geçen güzelin güzelliği tabiattan alınan ilhamla ifade edilmektedir. Ahmet Kemal’in *Güzelsin* adlı şiirine yazılan *Nazire* ise Kenan Rikkat imzalıdır. Kenan Rikkat’in şiirinde kullandığı son dize “Erince subhgâh-ı vasla nâ-gâh inşilâinden” *Güzelsin* adlı şiire aittir.

İnsan hassasiyetini besleyen hüzn, melal, ayrılık, gece, karanlık, geçmişe özlem, ölüm, hayal gibi duyguların işlendiği dönem şiirinde, melankolik ve içe dönük bir neslin sesini duymak mümkündür. Akyüz’ün de belirttiği gibi “(...) Servet-i Fünûn şiirinin en belli ve kendilerinin de farkında olup zaman zaman şikâyet ettikleri özelliklerinden biri olan maraziliği, Fransız edebiyatındaki ‘asrın hastalığı’ (le mal du siècle) gibi Türk edebiyatında belli bir devrin hastalığı olarak kaydetmek mümkündür”.⁹²

Pul Mecmûası’nda yayımlanan 118 şiir tematik olarak sınıflandırıldığında, tabiat, aşk pastoral, çocuk sevgisi, ayrılık, özlem, kötümserlik, ölüm, sanat, övgü, sosyal içerikli, ilahi aşktan beşeri aşka şeklinde 12 farklı tema tespit edilmiştir.

Tabiat ve tabiat unsurlarının pek çok duygunun göstergesi olarak kullanılması farklı temaların birbiriyle yolunun kesişmesine neden olmuştur.

⁹⁰Hakkı Paşazâde Mehmed Celâl beyle diğer bazı erbâb-ı isti’dâd tarafından dahî tanzir edilmiştir. Şeklinde dipnot ile İsmail Safa’nın “Güzelsin” matlâlı şiiri ve Tevfik Fikret’in “Naziresi aynı sayfada yayımlanmıştır. *Ma’lûmât*, (25 Ağ. 1310/06 RE. 1312), S. 28, s.217.

⁹¹ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s.17, s.105.

⁹² Akyüz, (2016), a.g.e., s. 94.

2.2.1.1.1. Tabiat ile ilgili şiirler

Ahmed Kemâl [Akünal], Nisân, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s17.

Ahmed Kemâl [Akünal], Mâhtâbda Manzûmesi Müntehab, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s35.

Ahmed Kemâl [Akünal], Birinci Subh-ı Visâl, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 89.

Muallim Nâcî, Beykoz Sahrasında, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97.

M. Nâil, Hazân, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s122, 123.

Ahmed Kemâl [Akünal], Feryâd-ı Hazân, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 155.

Ç. Sâmî [Mortan], Yazın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 155.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Ezhâr-ı Bahâr, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 169, 170.

Telgraf Nezâret-i Meclis Kaleminde Erzurûmî Hüsnî, Şafak Bulutunda, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.

Ahmed Kemâl [Akünal], Ada'ya Dâir, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s42.

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Terâne-i Hazân, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.

Müstecâbîzâde İsmet, Hâfiza-ârâ, Gazel, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s70.

H(a). Velhân, Tahattur, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75.

Mehmed Cevâd, Semâda Tesâdüf, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74, 75.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Terâne-i Seher, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98.

Arabistan Elsayd Hüseyin Mekkî, Bir Şeb-i Yeldâ, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113.

Elsayd Hüseyin Mekkî, Başlıksız, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118.

Tabiat ve tabiat unsurlarının güzellikleri, sesi, mevsimlerin renkleri, insanda hayranlık, hüznün, coşku, melankoli gibi pek çok farklı duygu hissettirebilir. Tabiatın yarattığı farkındalık dönem şiirinde ifadesini bulmuştur. Tabiatın hallerinin insanda bıraktığı izlenimleri şiirine konu edinen şairlerin tabiat algısı Tanzimat'tan sonra değişmiştir. Mehmet Kaplan şairin tabiat görüşünde gerçekleşen değişimi şu şekilde dile getirmektedir:

Tanzimat'tan sonra Türk edebiyatında, Batı edebiyatının tesiriyle, eski Türk edebiyatından farklı yeni bir tabiat görüşü başlamıştır. Divan şairlerinin benzetmeler yoluyla şiirlerinde fantastik bir masal âlemine benzeten teşbihleri yerini, Tabiatta Abdülhak Hamit ile Recaizade Ekrem, Türk edebiyatına romantiklerin tabiat görüşünü getirmişlerdir. Divan şairlerinin benzetmeler vasıtasıyla tabiatı fantastik bir masal âlemine benzeten teşbihlerinin yerini, tabiatta Tanrı'nın akislerini gören mistik ve panteist tabiat görüşü almıştır.⁹³

Tabiatın güzellikleri, doğanın sesi, renkleri, mevsimlerin değişimi, dönem şairinin şiirine ilham kaynağı olmuştur. Yağmurun yağması, gecenin karanlığı, ay ışığı, güneşin parlaklığı, denizin dalgası, çağlayanların coşkusu, esen rüzgârın sesi, çiçeklerin rengi, ağaçların gölgesi, kuş cıvıltıları, ormanın sesi hatta kuru bir dal, solmuş bir çiçek, تنها bir yol gibi tabiatın farklı zamanlarda aldığı görüntü (mevsim, günün farklı saatleri, hava koşulları vb.) ile tabiat unsurları (ağaç, toprak, bulut, deniz, nehir, çiçek kuş vb.) etrafında somuttan soyuta bir imge dili yaratılmıştır. Şair, ifade etmek istediği duyguların göstergesi olarak tabiat olaylarını insanın ruh haliyle özdeşleştirmiştir. Gecenin karanlığı korku, kara bulutlar elem keder, rüzgârın sesi zaman zaman hüznü, zaman zaman neşeli nağmeler fısıldarken bazen de özlenenin kokusu getiren bir unsur olarak tasvir edilmektedir. Tabiat olaylarının sağladığı doğal romantik mekânların şiirde sık sık tasvir edilmesi dikkat çeken bir başka ilham kaynağıdır. *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan pek çok şiirde tabiat temini görmek mümkündür.

⁹³ Kaplan, (2004), a.g.e., s. 115.

Ahmet Kemal imzalı *Ferdâ-yı Hazân*⁹⁴ (hazan sonrası) adlı şiire, sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinin kendine özgü manzaraları ilham kaynağı olmuştur. Bahar mevsiminde uyanan tabiatın tasviri yapılırken, her taraf sessiz bir şekilde bu uyanışı seyretmektedir. Güneş, denizin dalgalarını nurlandırırken, ağaçlar çiçekler renk renk parlamaktadır. Işık huzmeleri parlak kanatlı bir meleğe benzemektedir. Tabiatın ahengi karşısında duygulanan ve ağlayan şair garip bir kuş eşlik etmektedir.

(...)

Hazân cemâl-i fitratın güzel bir infîlîdir,

O infîl çehresinden aldı nev-bahâr dün;

Fakat onun zılâlidir ki şi'rimin meâlidir...

Ne varsa şi'r okur bütün, ne varsa şi'rdir bugün!

Ayrılık, hastalık, son, hüzn gibi umutsuzluk ve mutsuzluk çağrıştıran durumlar şiirde sembolik olarak sonbaharda tabiatın büründüğü sarı ve solgun renk ile ifade edilmektedir. *Ferdâ-yı Hazân* şiirinde de tabiat hüznü bir güzele benzetilmektedir. Sonbaharın kırılgan, gücenmiş güzelliği mizacındandır. O kırılgan gücenmiş çehrenin yerini dün “nev-bahar” aldığı için ne varsa şiir okur, her şey şiir olur. Çünkü ilkbahar bir uyanış yeniden doğuş gibidir. Şair şiire verdiği önemi, şiir yazmanın ve okumanın kısacası şiirden anlamının güzelliğini, bahar mevsiminin tabiata sunduğu güzellikle eşdeğer görmektedir. Dörtlüklerle yazılmış şiir de dönem şairinin değişen tabiat algısını görmek mümkündür.

Tabiatın ilham kaynağı olduğu bir başka şiir ise Ç. Sami [Mortan] imzalı *Yazın*⁹⁵ adlı şiirdir. Şair, gördüğü manzaranın güzelliğini anlatabilmek için “güneşin saçtığı ışıkları bahar perisinin neşe saçan yüzüne benzemektedir ve bu aydınlık görüntü gönüllerde ki emelleri de harekete geçirmektedir. Ç. Sami, Yaz mevsimine ait görüntüyü, kelebeklerin zarif güzelliğiyle gülden laleye, laleden yasemine nazlı uçuşunu tasvir ederken tabiatın binlerce güzelliğine tanık oluşunu dile getirmektedir. Şair hissettiklerini şiire aktarabilmek için duygularının göstergesi olarak tabiatın görüntüsünü ve yaz mevsimine ait özellikleri kullanmaktadır.

⁹⁴ *Pul Mecmûası*, S. 11, 01.Hz.1314/24.Mh.1316s.17, s.155.

⁹⁵ *Pul Mecmûası*, S. 11, 01.Hz.1314/24.Mh.1316s.17, s.155

Şiirde kullanılan serbest müstezat nazım şekli ve tabiat temasının kullanılış biçimi yeni şiir örneği olduğuna işaret etmektedir.

Yazın

(...)

Ferâşân nâzende pervâz ederken

Güle lâleden, lâleye yaseminden

Olur bin bedâyi'le sahn-ı tabiat

Müzeyyen

(...)

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Ezhâr-ı Bahâr*⁹⁶ (bahar çiçekleri) adlı şiirinde, ilkbahar mevsiminde gerçekleşen tabiat güzelliklerini dile getirmektedir.⁹⁷

Nigar Hanım ise *Terâne-i Hazân*⁹⁸ (hazan ezgisi) adlı şiirinde, tabiatın sesini sevdiği ve özlediği kişiyle dinlemek istemektedir. Mevsim sonbahar olduğu için ağaçlar, rüzgârın sesi sevda ve elemın nağmelerini mırıldanmaktadır. Bu sesler hasretin iniltileri gibi keder, üzüntü getirmektedir. Nigar Hanım şiirinde sonbaharı elem, keder ve ayrılıkla özdeşleştirmektedir. İnsanın tabiat algısında bahar ne kadar neşe ve coşku veriyorsa, sonbahar o kadar hüznü ve kederlidir. *Terâne-i Hazân* şiirinde hazan mevsiminin kederli melodisi şiirin dizelerinde işitilmektedir. Kadın hassasiyeti ve duyarlılığı ile kaleme alınmış şiirde esas vurdulanmak istenen konu sevgiliye duyulan özlemin hüznüdür.

Gün batımında pembe renge bürünen tabiatın şaire ilham kaynağı olduğu *Bir Şeb-i Yeldâ*⁹⁹ adlı şiir, Hüseyin Mekkî imzalıdır.

Bir Şeb-i Yeldâ

(...)

Bir penbe bulut seyr ediyor âlemi ufkdan

Bir penbe deniz mevcelerden saçıyor şevk ü meserret

⁹⁶ *Pul Mecmûası*, S. 2, 01.Tm.1314/24.Sf. 1316, s.170.

⁹⁷ *Ezhâr-ı Bahâr* adlı şiirin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

⁹⁸ *Pul Mecmûası*, S. 19, 10.Ey.1314/06.CE.1316, s. 49.

⁹⁹ *Pul Mecmûası*, S. 27, 07.KS.1314/07 Rm.1316, s. 113.

Bir penbe kayak penbe kanâd açmış uçardı
 Etrâfa yaldız saçarak penbe denizde
 Bir hürî kıızı saçlarını bir kaya üstünde tarardı
 Zerrîn sırrını hem tutarak penbe elimde
 Ol penbe bulut tezyîn eyledi elvânın yeniden
 Bir fecr-i şimâli sönüyor penbe nazardan

Şiir, pembe rengin hâkim olduğu bir tablonun tasvirine benzemektedir. Şiirde zaman gün batımına işaret etmektedir. Şairin gördüğü manzarada deniz, dalgalar, kayak, bulut pembeye boyanmıştır. Hayali bir varlık olan huri kızının varlığı gerçeklik algısı yaratılarak ifade etmektedir. Kayanın üzerinden denizi seyreden ve saçlarını tarayan huri kıızı ete kemiğe bürünmüştür. Günün bu saatinde gökyüzünün aldığı renk bu renklerin yeryüzüne yansımaları şiire ilham kaynağı olmuştur.

Gün batımında gökyüzünün aldığı renkler şairde hayranlık duygusu yaratmakla birlikte arzu ve mutluluğu da beraberinde getirmektedir. Tabiat görüntüsünün yaptığı çağrışım şairin ruhunda arzu ve mutluluk hissini tetiklemiştir.

2.2.1.1.2. Aşk şiirleri

Rüstem, İbtisâm-ı Menfa'at, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 3, 4.

Ahmed Kemâl [Akünal], Gazel, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34.

Bedrî Ziyâ, Bir Niyâz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.

Necmî Râcî, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66, 67.

Nusret Hilmi, Başlıksız, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90.

F.[ehime] Nüzhet, Nazîre, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106.

Ahmed Kemâl [Akünal], Güzelsin, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105.

Kenân Rikkat, Nazîre, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.

Kenân Rikkat, Nazîre, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.

İbradılı Ahmed Nâfi', Gazel, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137.

Ahmed Kemâl [Akünal], Tahattur, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161.

M. Enver, Lâne-i Garâm, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 170.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Nigâh-ı Âteşîn, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2, 3.

İsak Ferera, Bir Gazelimden Müfrez, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3.

H(a). V(av), Bir Gazelden, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.

H(a). V(av), Kıt'a, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49, 50.

Reşîd, Gazel, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59.

İsak Ferera, Bir Müfred, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67.

Halîl Nihâd, Sevdiğime Dedim ki:, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73, 74.

Reşîd, Fuzûlî Merhûmunun "Dil-âvâzdır Bahs ile Evvel Ârz-ı Cânâna Şem" Matla'ında ki Gazeline Nazîredir", S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82, 83.

Mustafa Hamdi, Terâne-i Muhabbet, S: 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 90, 91.

İbnü'l-Reşâd Emîn Fikrî, Dildâra, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Bir Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106.

Bursa'dan İsmail Hakkı, Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s106, 107.

İbnü'l Mahmûd Şevket, Gözlerin, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117.

Mehmed Ekrem, Yâd-ı Hazîn, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117.

Şiirde şekil, üslup, anlatım biçimi, nazım şekilleri değişse de her dönemin şiirinde aşkı görmek mümkündür. Divân şiirinde aşk, şiirin merkezinde yer alan önemli temlerden biri olmuştur. Gazel nazım şekli ile kaleme alınan şiirlerde ise aşk ve aşkın getirdiği duygular

ana konuyu oluşturmuştur. Edebiyat-ı Cedîde dönemi şiirinin de aşk vazgeçilmez konularından biridir. Konusu aşk olan gazelerde, Divân şiirinin sevgilisi, sevgilinin güzelliği, sevgilinin merhametsiz tavrı karşısında acı çeken aşığın duyguları dile getirilmektedir.

Divân şiirinde aşk, hayali sevgili, hayali mekânlar ve kalıplaşmış tasvirler ile şiir kurallarının izin verdiği ölçüde ifade edilmiştir. Yeni şiirde de aşk ve aşkın acısı, kederi, sevinci gibi duyguları anlatmak için sık sık tabiattan ilham alınmıştır.

Mecmuada konusu aşk olan hem Divân hem de yeni şiir zevki ile kaleme alınmış örnekleri görmek mümkündür. Konusu aşk olan Divân şiiri, sevgiliye kavuşmanın imkânsızlığı, aşk acısından duyulan haz, sevgilinin aşığa cefası ve sevgilinin güzelliği gibi duygular ön plana çıkmaktadır.

Ahmet Kemal [Akünal] *Gazel*¹⁰⁰ başlıklı şiirinde, sevgilinin güzelliği şu şekilde dile getirmektedir:

Gazel

Nasıl nakîsa bulur levha-i cemâlinize

O şî'rler ki müdârâ eder kemâlinize?

Safâ-yı aşk ile bazen olursunuz mahmûr

Seher de gösterilir mi nazîr hâlinize?

Seher zemânı tabiat –ki âh mest-i garâm

Olur bir âyine elvâh-ı infîâlinize

Hezârlar bu sadâ-yı latifi duysa eğer

Üşer dilim gibi onlar da yâl ü bâlinize!..

Derin derin düşünürken leyâl-i tenhâda

Neler gelir ki efendim aceb aklınıza

Bahârlarda bulunmaz o reng-i hüsn-efrûz

Ki aks ider o zemân vech-i bî-misâlinize!..

¹⁰⁰ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19.TE.1313/04.CA.1315, s. 34.

Şiirin 2. beyti “Bütün ümîd ü vefadır, bütün emel, sevdâ/Okur bakan nazar-ı ibtilâ-meâlinize” ve 8. beyti “Ben öyle Hâfız-i Şîrâz’a benzemem güzelim/Cihânı bahş ederim bahşîş-i visâliniz”¹⁰¹ mecmuada eksiktir.

Şiir eksik beyitlerle birlikte incelendiğinde, bahsi geçen sevgilinin güzelliği bahar mevsiminde bile bulunmayan aydınlatici, emsalsiz bir güzelliştir. Sevgilinin hoş sesini işiten bülbüller bile etrafına toplanır. Şair, eşi benzeri olmayan güzel sevgiliye kavuşmak için dünyaları vermeye hazırdır. Ahmet Kemal’e ait bu Gazel’e “cevap yoluyla inşâd ettikleri manzume”¹⁰² açıklamasıyla Kandiyeli Nusret Hilmi tarafından kaleme alınan *Şiir*’de *Pul Mecmûası*’nda yayımlanmıştır. Şiirin ilk bölümü şu şekilde cevaplanmaktadır:

Şiir
 (...)

Cevap kitâb-ı hüsnümü tenkîd eden münekkidler,
 Değilse ehl-i müdârâ hakikati söyler;
 Nakîsasız güzel olmak muhâldir bilirim,
 Bu mâd-hâne hitaba ben iltifât derim!
 (...)

Ayrıca Ahmet Kemal’in *Gazel*’ine F. [Fehime] Nüzhet imzalı bir *Nazîre*’de¹⁰³ bulunmaktadır:

Nazîre
 Bütün cihânımı sığdırdınız hayâlinize?
 Bütün cihân mütahayyir sizin kemâlinize!
 Latîfenizde ki dilber-i latîf her nükte,
 Verir bahâ-yi diğêr işve-dâr halinize!
 Bu kalb ‘arz-ı perestîş ederse her lahza
 “Nasıl nakîse bulur levha-i cemâlinize!”
 Beyân eder bu telâşım, bu hayretim elbet,

¹⁰¹ Hafız Şîrâzî beytinde cananına kavuşursa ona Semerkand’ı, Buhârâ’yı bahşedeceğini söylüyor. Bu beyit ona telmihtir ikinci ve sonuncu beyit, şiirin müsveddesinde vardır, fakat *Pul Mecmûası*’nda yayımlanırken bu beyitleri şair çıkarmayı uygun görmüştür. Bkz. Özgül, *a. g. e.*, s. 199.

¹⁰² *Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. 90.

¹⁰³ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. 106.

Ki cân atıp duruyorum dem be dem visâlinize!
 Şihâb-ı fikretiniz, nâdirü'l misâl-i edeb,
 Bütün cihân mütahayyir sizin kemâlinize!
 Şu bir ufak şu hakîr-âne bir nazîremle
 Cemîle arz ederim şi'r-i bî misâlinize!

Nihâd imzalı *Nazire*¹⁰⁴, ayrılık acısının dile getirildiği bir başka aşk şiirdir. Ayrılığın gönlü yakan kederi karşısında gece gündüz ağlayan âşık, sevdiğine, “ayrılığın öldürmeden yetiş” sözleriyle seslenmektedir.

Divân şiirinin merhametsiz sevgilisini, Nihâd imzalı şiirde görmek mümkündür.

Nazîre
 Perîşân hâlime zann etme kîm o bî-amân ağlar,
 İdersen şerh şerh sineyi belki cihân ağlar!
 Reh-i âşıkda dûçâr olmadık bir derd mi kalmıştır!
 Azâb-ı firkatle dîdeler her demde kân ağlar!
 Beni öldürmeden hicrin yetiş rûh-ı revân artık,
 Ölüsem görmeden ne şübhe âşıkân ağlar
 Temâşâ-yı cemâlınden olunca hayli dem mehcûr,
 Gam-ı dil-sûz firkatle gönül rûz u şebân ağlar,
 Seni etmez Nihâd'ın nâle-i cânugâhı râhatsız
 Uyu! Ey nâz-perver çeşm-i giryânım nihân ağlar

Divân şiirinde “Gamze” imajı, aşğın çektiği acıya neden olan unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin merhametsiz ve zalim gamzelerinden çektiği acıyı dile getiren Ahmed Nâfi', içinde bulunduğu durumu bir nebze olsun anlatabilmek için yalvarmaktadır.

Gazel¹⁰⁵
 Nümâyân reng-i sevdâ rûy-ı zerd infi'âlimden,
 Enîn-i kalb-i gûş et nefha-ı sûz-ı şemâilden

¹⁰⁴ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. 50.

¹⁰⁵ *Pul Mecmûası*, S. 10, 01.My.1314/22.ZH.1315, s. 137.

Dehân açtırmıyor ki gamze-i bî-rahm ü bî-dâdın
 Hikâyet eyleyim bir nebze hâl-i pür-melâlimden
 Dü çeşmim gözlerinde.. Boynum eğri.. Dest ber-sîne,
 Suâlim anla, rûhum! Hâl-i zucret iştimâlimden.
 Düçâr-ı lev m u ta'nım her taraftan derd-i aşkınla,
 Beni kurtar yed-i beyzâ-yı lutfunla şu hâlimden,
 Gönül verdim sana bir kerre, sen bin kerre cevretsen,
 Hüdâ bir! Fikr-i terk-i dâmenin geçmez hayâlimden.

Pul Mecmûası'nın İmtiyaz sahibi Mehmet Ekrem'e ait *Yâd-ı Hazîn*¹⁰⁶ başlıklı şiirde, kuru ve solgun bir menekşe sevgiliyi çağrıştırmaktadır. Şair, menekşeyle sevgiliyi özdeşleştirdiğinden hem aşkı hem de ayrılık acısını solgun menekşede simgeleştirmektedir. Şair, solgun sözcüğü ile ayrılık acısına vurgu yaparken kuru menekşeyi gördüğünde aşkın coşkusu da hatırlamaktadır. İkili karşıtlıklar –ayrılık acısı ve aşkın hazzı – solgun kuru menekşede birleşmiştir. Gilles Deleuze, “Duyumsanabilir göstergelerin çoğu kez zamanı yeniden yakalamayı sağladığını, kayıp zamanın tam ortasında onu insana geri verdiğini belirtmektedir.”¹⁰⁷ Şekil bakımından ise 4, 2, 4, 2 şeklindeki mısra düzeni, konuşma ve soru tarzı cümleleri, anlam bütünlüğü gibi özellikler yeni şiirin zevki ile kaleme alındığının göstergesidir.

Yâd-ı Hazîn

Bir menekşe.. Kuru bir hâtıra-ı dil-dâr,
 Eder kalbimi her zemân böyle ra'ş-e-dâr;
 Bir menekşe.. Evet, hemde solgun bir çiçek,
 Yâd-ı hazîn fakat kalbimde pâ-y-dâr.
 İliştikçe gözüm o zehr-i perrâniyyene,
 Uçar rûhum o anda başka bir zemîne.
 Bir kuvvet bu menekşe hiç şübhe etmem ki,
 Bir bâğçenin hande-i şevk ü zînetiydi;

¹⁰⁶ *Pul Mecmûası*, S. 28, 11.Mt.1315/11 ZK.1316, s. 117.

¹⁰⁷ Deleuze, G. (2004). *Proust ve Göstergeler* (çev. A. Meral). İstanbul: Kabalcı Yayınları, 33.

Ayırup sonra yerinden onu hoş bir el,
Titreyerek âşıkına ihâd ettiydi:

“Alınız! Bu çiçek size hediyem olsun”

“Ben isterim ki dâim şuranızda dursun!

O yerde çiçeğin ömrü hemân bir günde!

O yer benim nazarımda zâten düşkündür!

Esrâr-ı aşkı odur duyuran âleme,

Kalbimde bu sebepten ona pek küskündür!

“Çiçeğiniz yakamda birkaç sâat dursun”

“Fakat âkıbet kalbimin üstünde dolsun!”

Bir menekşe.. O pejmürde olmuş şukûfe,

Şimdi bana büyük bir hediye demektir!

Onun ziyâsıyla kalbimde ki boşluğu,

İmlâ eden heyhât, hep bu solgun çiçektir!

Kuru bir çiçekmiş bana yâd ettirecek,

Yerde medfûn olan o tâl’isizi gerçek!

2.2.1.1.3. Pastoral şiirler

D(al). H(a) Halîl Kemâl, Bir Değirmen, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66.

[Muallim Nâcî], Hâfıza-ârâ, Kuzu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67.

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Sehâbe, S: 12, S12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s:
177, 178.

İbnü’l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Sehâb-ı Hayât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898,
s: 41, 42.

Halîl Nihâd, Şâir Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak.

M. Remzî Neşâd, Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: arka kapak.

Pastoral şiir, doğa güzelliklerini konu edinen, kır, çoban hayatını, tabiat güzelliklerini ve doğal yaşamı sevdirmeye amacını taşıyan edebî eserlerdir. Mecmuanın şiir sütunlarında pastoral şiirin örneklerini de görmek mümkündür. Muallim Naci'nin *Kuzu*¹⁰⁸ adlı pastoral şiiri *Hâfıza-ârâ* bölümünde tablo altı şiir olarak yayımlanmıştır. Ayrıca Muallim Naci'nin, *Hâfıza-ârâ* bölümünde yayımlanan *Sehâbe*¹⁰⁹ (bulut) adlı şiiri de pastoral şiirin örneklerindedir.

Ahmet Kemal Bey Efendi'ye hitaben kaleme alınmış *Değirmen*¹¹⁰ adlı şiir D[al]. H[a] Halil Kemal imzalıdır. Dörtlüklerle yazılmış şiir değirmen, değirmende yaşayan çoban kızı, bahar esintisi, çağlayanların hoş sesi, dağlarda hazin hazin meleyen kuzu ve keçi, tasvir edilirken doğanın ve değirmenin melodisi şiire ayrı bir ahenk katmaktadır. Gönlü okşayan bir sesle dönen değirmen ve değirmende yaşayan çoban kızı doğal bir yaşamı betimlemektedir.

“Ahmet Muhtar Bey Biraderime” hitabıyla Halil Nihad imzalı *Şâir Çoban* başlıklı yazıda ise çobanın gözünden tabiat ve çobanın ruh halinin tasviri yapılmaktadır. Bülbülün sesinin çobanda uyandırdığı hissiyat yazının devamında yer alan numaralandırılmış dörtlüklerle yazılmış şiirde dile getirilmektedir.

M. Remzi Neşad, imzalı *Çoban*¹¹¹ adlı şiirde de çobanın yaşamı ve köylü kızına duyduğu aşk birlikte anlatılmaktadır. Bir yalçın kayanın başında kederli ve sessizce ağlayan, dalgaların sesini tüm yaratılmışların adına dinleyen çobanın iç dünyası tabiatla özdeşleştirilmektedir.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem'in, *Sehâb-ı Hayât*¹¹² başlığı ile yayımlanan şiiri de çiçekli otlaklarda dolaşan sürüleri, bülbülün sesini dinleyen çobanın hissettikleri, tabiatın gönlü süsleyen resimlerinin gökyüzüne çizildiği bir başka pastoral şiir örneğidir.

Hem konu hem de içerik bakımından yeni olan şiirlerde, doğal yaşamın güzellikleri sade bir dille aktarılmaktadır.

¹⁰⁸ *Pul Mecmûası*, S. 5, 19.KE.1313/04.Rc.1315, s. 67.

¹⁰⁹ *Pul Mecmûası*, S. 12, 01.Tm.1314/24.Sf. 1316, s. 177.

¹¹⁰ *Pul Mecmûası*, S. 5, 19.KE.1313/04.Rc.1315, s. 66. Bkz. Şiirin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

¹¹¹ *Pul Mecmûası*, S. 21, 24.Ey.1314/21.CE.1316, s. arka kapak.

¹¹² *Pul Mecmûası*, S. 18, 03.Ey.1314/30.RA.1316, s. 41-42. Bkz. Şiirin Latin alfabesine aktarılmış tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

2.2.1.1.4. Çocuk sevgisi

Recâizâde M. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Tefekkür, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s:112,113.

Ahmed Kemâl [Akünal], Çocuk, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 49.

Cenâb Şehâbettin, Hâfıza-ârâ, Hayâl-i Mâder, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 60, 61.

Pul Mecmuası'nda *Çocuk*¹¹³ ve *Hayâl-i Mâder*¹¹⁴ başlıklı şiirlerin konusu anne ve çocuk oluşturmaktadır.

Hâfıza-ârâ bölümünde yayımlanan Cenap Şehabettin imzalı *Hayâl-i Mâder* isimli şiir de, Beşiğinde uyuyan bebeğini seyreden bir annenin hissettikleri ve hayalleri anlatılmaktadır. İlk birimde bebeğin ve annenin bulunduğu mekân tasviri yapılmaktadır. Anne ve bebeğin bulunduğu ortamda, annenin kurduğu hayalleri merak eden şair, annenin zihninden geçen duygularını şu şekilde dile getirmektedir:

Hayâl-i Mâder

O tıfl-ı melek-çehre hâba dalmışken

Beşikde, tüller içinde, kemâl-i râhatla:

Onun lebinde ki renk hayâtı rü'yetle

Neler geçirdi, neler mâderin hayâlinden!

“Sekiz dokuz sene sonra hizâ-yı kalbime sen

Tekarrüb eyleyeceksin, gurûr ü nahvetle;

Dönüp bana diyeceksin, sürûr ü izzetle:

Senin de ben öpeyim mi, senin de kalbini ben?”

Görürdü sonra uzaklarda birde tâze gelin,

Onun dizlerinde de bir hoş-likâ çocuk... O zemân

Açardı kollarını, göz yumar da derdi:

¹¹³ Ahmet Kemal imzalı *Çocuk* adlı şiir tez çalışmasının, Tablo altı şiirler bölümünde Latin alfabesine aktarılmış şekli ve görseli bulunmaktadır.

¹¹⁴*Pul Mecmûası*, S. 20, 17.Ey.1314/14.CE.1316, s. 60-61.

-Gelin!...

Zavallı eyledi bir gün zemîn-i ye'se hebût:

O penbe tıfl-ı melek-rû, o gonçe-i handân

Beşikten etti kıyâm, etmek üzere kabre sukût!

Anne, bebeğinin büyüdüğünü hayal ederken onun sevgisini de hayal etmektedir. Hayalinde büyüttüğü bebeğinin, evlendiğini onunda bir bebeği olduğunu, kısacası bir yaşamı zihninde canlandırmaktadır. İlk üç dörtlükte anne bebeğinin mutlu geleceğini hayal ederken, son dörtlükte ise annenin hayalinde büyüyen, evlenen, çocuk sahibi olan oğlunun bir gün öleceği düşüncesi ile şiir trajik bir sonla biter. Şiirde, yaşamın bir sonu olduğuna annenin kurduğu hayal ile dikkat çekilmektedir.

Recaizade Mahmut Ekrem, oğlu Nijad'ın varlığından duyduğu mutluluğu *Tefekkür*¹¹⁵ (düşünme) adlı kitabında dile getirmektedir. Aynı adı taşıyan ve kitapta da yer alan şiir *Pul Mecmûası*'nın *Hâfıza-ârâ* bölümünde Tefekkür¹¹⁶ ismi ile yayımlanmıştır.

“(...) Ey ömr-i üç buçuk senelik tıfl-ı sâde-dil” dizesinden Nijad'ın üç yaşında olduğunu öğrenmekteyiz. Bir babanın oğluna duyduğu hayranlığı, “(...) Ey sözleri hayâli taltif eden melek,”“Ey lutf-ı kudrete beni hayrân eden çocuk!”, “Ey fikrimi garrâ mı pür-sitân eden çocuk?” dizelerinde dile getirmektedir. Recaizade Mahmut Ekrem'in baba kimliği ile karşımıza çıktığı şiirde, oğluna duyduğu sevgiyi, hayranlığı, oğlunun babasına verdiği yaşam sevincini, umutlarını görmek mümkündür.

2.2.1.1.5. Kötümserlik temi

T(e). Fikret, Hâfıza-ârâ, Hücre-i Şâir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 39.

M. T(e). Fikret, Ey Şevk, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67.

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s90.

Sakızlı Halîl Kemâl, Leyl-i İktirâb, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169.

Kenân Rikkat, Baht, S: 12, S12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 170.

¹¹⁵ Recâi zâde M. Ekrem, Tefekkür, (1303), (Birinci kısım), Dersââdet, s. 45-47. Şiir kitapta başlıksız olarak yayımlanmıştır.

¹¹⁶ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. 112.

- Ahmed Kemâl [Akünal], İlham, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Enîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17, 18.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hayâl, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17.
- Nigâr bint-i Osmân, Yâd-ı Gamgîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Nevmîdî, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26, 27.
- Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsni, Me'yûs, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33.
- Kenân Rikkat, Rencide-i Rûh, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82.
- Tevfik Fikret, Birâz Hayât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105.
- İsak Ferera, Bir Kıt'a, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s67.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Gurûbda, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Şi'r-i Neşve-i Hân, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Eylül Sabâhı, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82.
- İsak Ferera, Bir Mevki-i Behiştide, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98.
- Avrom Naon, Giriân-ı Hayâl, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97.
- Azîz, Şarkı, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107.

Yaşam içinde karşılaşılan zorluklarla başa çıkamayan insanın, hayat karşısında aldığı duygusal tavır karamsarlıktır. Karamsar olan insan melankolik ve ümitsiz bir ön yargı ile yaklaştığı olayları gerçekte olduğundan daha kötü algılamaktadır. Bireysel olarak yaşanan olumsuzlukların etki alanı kişi ve kişinin yakın çevresi ile sınırlı kalırken toplumsal olumsuzluklar o toplumun yaşadığı dönemin karakteristik özelliği haline gelmektedir. Toplumsal sorunların yaşandığı bir dönemde bir araya gelen Edebiyat-ı Cedîde şairlerinin kendi özel hayatlarında yaşadıkları acı olaylarında etkisiyle kötümserlik temini işledikleri

şiiirlerin sayısı azıımsanmayacak kadar çoktur. “Melal, iktirab, gam, ayrılık, hüüzün, ıstırap ve karanlığın” sirayet ettiği dönem şiiirinin örneklerini *Pul Mecmûası*’nda da görmek mümkündür.

Ahmet Kemal [Akünal] ümitsizliği anlattığı şiiiri *Nevmîdi*¹¹⁷ (ümitsizlik) başlığı ile yayımlanmıştır. Şiiirin başlığından da anlaşılacağı üzere şairin aktaracağı duygular karamsardır. Kalbinde binlerce ümidi olmasına rağmen ıstıraptan başka bir şey bulamayan şair bıktığını dile getirmektedir. Asık suratlı bir gecenin çukurunda titrek, ümitsiz, yürek çarpıntısı ve aldatan gecenin karanlığı içinde ümidini kaybeden şair çektiği ıstırapı *Nevmîdi* adlı şiiirinde şöyle dile getirmektedir:

Nevmîdi

Bu hezârân-ümîd olan kalbin

Bıkdım artık ben ıztırâbdan,

Kaldı ka’rinde bir abûs şebın

Mürte’iş, nâ-ümîd, pür-halecân...

Aldatır leyle-i melâlimde

Beni bir nev neşât ile zâhir

Olarak muttali’ hayâlimde

O emellerki fecr-i kâzibdir.

Ne ömürler, neler, neler bilsen...

Koruyordum o gün yazık!. Meselâ:

Bizi etseydi bir kebûter şen

Kanadıyla bu hâkten i’lâ;

Olsa idi lânemiz ey mâh

Fecrin âgûş-ı safvet-âbâdı;

Fakat ağyâr ederse atf-ı nigâh

Bir bulut gelse, hâil olsa idi!

Bu emeller, bu tatlı hulyâlar.

Beni, aldattı bir serâb kadar

¹¹⁷ *Pul Mecmûası*, S. 16, 19.Ağ.1314/13.RA.1316, s.26-27.

Evet, aldattı bir serâb kadar
 Bu kurak ömr-i mihnet-âbâdı
 Olayım ben tahassürünle tebâh
 Olma sen mihnet-âzmâ-yı vefâ
 Beni dinler şu serv zâr-ı siyâh
 Beni dinler bu leyâl-i zulemâ

“Ahmet Kemal Bey Efendi’ye” hitaben yazılmış olan *Leyl-i İktirâb*¹¹⁸ (kederli gece) adlı şiir Halil Kemal imzalıdır. Şiire verilen isimle başlayan ve dizelerine sinen “figan, ıstırap, hazin” gibi insana acı veren duygular karamsar ruh halini yansıtmaktadır. Halil Kemal “*Leyl-i İktirâb*” adını verdiği şiirinde iç sıkıntısının sebebini aşk olarak göstermekle birlikte çektiği ıstırapı anlatmaktadır. Kötümser ruh halinin göstergesi olan siyah renk ile gerçekleşmesini istediği emellerin ulaşılmazlığını vurgularken bu durum karşısında hayata olan kırıngınlığını şu dizelerle dile getirmektedir:

Leyl-i İktirâb
 -Ahmed Kemâl Beyefendiye-
 Sükût içinde bir sadâ ki hâtifi hitâbdır
 Firâk-ı sermedî kadar acıklı bir ‘itâbdır
 Garîk-i ye’s eder beni hazîn hazîn gelen bu ses
 Ki leyl bî-hudûddan figânıma cevâbdır
 Benim emellerim bütün siyâh-reng-i infi’âl
 Sükûn-ı leyl içinde hep taraf taraf şitâbdır
 Ne levhe arz eder bu dem şu mevc mevc olan zılâl
 Ne nükte gösterir semâ ki şimdi pür-sehâbdır
 Hazîn hazîn arar durur şu çeşm-i girye bâride
 Zalâm-ı pür-sükûtda bu leyl-i iğbirârda
 O yâr-i pür-vefâyı kim nühüfte-i türâbdır
 Şu kalb-i nâlekârımın figâne-i niyâzına

¹¹⁸ *Pul Mecmûası*, S. 12, 01.Tm.1314/24.Sf. 1316, s. 169.

Nasıl tahammül eyleyim enîn-i cân-güdâzına

Bu pîç ü tâb aşk pek büyük bir ıztırâbdır.

Nigar Hanım imzalı *Yâd-ı Gamgîn*¹¹⁹ adlı şiirde, geçmişte yaşanan ve şimdi ki zamanda acı veren olaylar keder içinde hatırlanmaktadır. Şair gizlediği kederlerden şikâyetini “Mektûm kederlerden edermiş gibi şekvâ” kederlerin gönlüne verdiği mahrumiyeti ise “Vermektesin, Ey yâd-ı muakkab, dile hırmân” dizelerinde açıkça ifade etmektedir. Şairin, kulağında çınlayan ve uzun bir nağmeye benzettiği kederlerin kırgınlığının devam ettiği vurgulanmaktadır. Geçmiş zamanda yaşanan acılar şairi derinden etkilemiş ve bu etkininde devam ettiği görülmektedir. Şiirin dizelerine sirayet eden karamsarlık hayata kötümser bakış açısının göstergesidir.

Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun öncü ismi Tevfik Fikret, şiirlerinde kötümserlik temini yüksek tonda ifade eden şairlerden biridir. *Pul Mecmûası*'nın *Hâfıza-ârâ* bölümünde yayımlanan *Hücre-i Şâir*¹²⁰ adlı şiirde melankoli, karamsarlık ve içe kapanma kendini açık bir şekilde göstermektedir. Gerçeklerden kaçma hayale sığınma ihtiyacı, duygu durum bozukluğunun dizelere yansımış halidir. Fikret, şiirinde şairi bir hücreye kapatmıştır. Şair şiirine ilham veren mutluluğu hayallerde aramakta olduğunu belirtmektedir. Tasvir ettiği ortam hem somut hem de soyut anlamda darmadağındır. Şair iç dünyasını, tabiat unsurları ile tasvir etmektedir. Geçmiş zamanda varolan gerçek mutluluk yerini hayali mutluluğa bırakmıştır. Bu durum şairin iç dünyasının da karışık olduğuna işaret eder.

Doğanın uyanışı olan bahar mevsimi umudu, coşkuyu simgelerken hazan mevsimi sonu, hüznü temsil etmektedir. Şiirin dilinde bahar ne kadar mavi yeşil pembe ve canlı ise hazan o kadar sarı ve solgundur. Şiirde tabiatın doğal döngüsü -bahar ve hazan- insanın ruhu hali ile özdeşleştirilmektedir. Şairin çok sevdiği bahar mevsiminin esintisine hazan şarkısı karışmıştır. Neşe veren ve kederli binlerce hatıra solmuş çiçek demetlerine benzetilirken geride perişan gülümsemeler kalmıştır. Hayallerin, arzuların, emellerin ve aşkların tükendiği yapılan mekân tasviri ile ifade edilmektedir. Şairin gözünde sevgililer birer mezar süsüdür. Geçmişte yaşanan güzel şeyler şimdi hayaldir. Şiirine ilham kaynağı olması için şair bu hayalleri bekler. Şair bu dönemde gerçeği kaybetmiştir. Kapalı dar karanlık bir mekân olarak tanımlanan hücre şairin ruh halinin göstergesidir. Kaplan, Tevfik

¹¹⁹ *Pul Mecmûası*, S. 15, 13.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 17.

¹²⁰ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19.TE.1313/04.CA.1315s. 39.

Fikret'in bu dönemde içinde bulunduğu ruh halini "Fikret'in 1895 yılından sonra hayat karşısında aldığı tavır kötümserdir" şeklinde tanımlamaktadır".¹²¹

Tevfik Fikret, *Hücre-i Şâir* adlı şiirini ilk kez *Maârif*¹²² gazetesinde yayımlamıştır.

Hücre-i Şâir

Birkaç risâle, bir iki tasvîr-i yâdigâr

Minderde, yerde bir nice¹²³ evrâk târümâr

Solmuş çiçek demetleri... Pejmürde handeler,

Binlerce hâtîrât ki mağmûm u neşvedâr;

Hulyâlar, iştiyak u emeller garâmlar;

Cânâneler ki cümlesi ârâyîş-i mezâr¹²⁴

Her yanda bir nigâh ki tâ rûha mün'atîf

Her yanda bir dehân ki eder rûhlara nisâr..

Şâir bütün bu şeylere atf-ı hayâl ile

Eyler vürûdi refref-i ilhâma intizâr;

Nâgâh bir kitâb arasından kılar zuhur

Mâzî, o yâr-i gam-şode, âlûde-i gubâr.

Pürlerze-i tehâlûk eder arz-ı şevk ona;

Tab'ında bir neşât-ı garîb eyler ibtidâr

Hep şî'r olur ne gelse o d em kalb ü fikrine;

Gördükçe yâr-ı cânını pîşinde âşikâr.

Kuşlar gibi terâneye başlar bu nağmede

Memzûcdur sürûd-i hazân, nağme-i bahâr.

Şâir nîşîmeninde bulur her safâsını,

Şâir nîşîmeninde eder seyr-i huldzâr!

¹²¹ Kaplan, (2004), a.g.e., s.107.

¹²² *Hücre-i Şâir* adlı şiirin ilk yayım yeri: *Maârif Gazetesi*, S. 181, 27 Ns 1311/14 Zk 1312/09 My. 1895, s. 193.

¹²³ *Rübâb-ı Şikeste*'de "yığm" şeklindedir.

¹²⁴ *Maârif* gazetesinde ve *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan *Hücre-i Şâir* adlı şiirin, *Rübâb-ı Şikeste* adlı şiir kitabının I. baskısı Eski Şeyler bölümünde yayımlanan şekli ile karşılaştırıldığında, Tevfik Fikret'in şiiri *Rübâb-ı Şikeste*'ye alırken iki mısra daha eklediği tespit edilmiştir. 5 ve 6. mısra şiirin son şekline aittir. Bkz. *Rübâb-ı Şikeste* I. baskı (1315-1316), s. 333, İstanbul.

Bir lânedir ki hücre si âfâkı muhtevî
 Tevlîd ede o lânedede eş'âr-ı dil-şikâr
 Bir kalb-i âteşîn ile fikr-i bî-karâr

Tevfik Fikret'in, *Birâz Hayât*¹²⁵ adlı şiiri de kötümserdir. Şair, taş kesilmiş varlığına biraz sıcaklık ve yaşam belirtisi, ıssız ve korkunç kabrine biraz çiçek gibi dileklerde bulunmaktadır. Yaşam sevincini kaybetmiş bir ruhun hayata tutunmak için basit ve bir o kadar da ürkek istekleri hemen hemen her dizede görülmektedir. Şair o kadar kötümserdir ki çok ya da tam istemekten bile çekinmektedir. İsteddiği her şey birazdır. Biraz vurgusu şiirin başlığında da yer aldığı gibi farklı dizelerde de vurgulanmaktadır. İstekleri olsa bile içsel olarak mutluluğa asla inanmak istemeyen bir ruhun, içinde bulunduğu çaresizlik dile getirilmektedir. Hayat için çekilen azapların nefse verdiği bezginlikten bahseden şair kahr ve sevinci soğuk iki ölüye benzetmektedir. Kahr ve sevincin eş değerde görülmesi ise dikkat çekicidir. Şair, kendi yakın çevresinden zaman zaman bunaldığını açıkça dile getirmektedir. İçinde bulunduğu ortamın eskiliğini unutturacak biraz yenilik neşesi ile soğuk geceye biraz güneş ışığı dilemektedir. Son olarak biraz ümit gücü isteyen şair içinde bulunduğu çıkmazı şu dizelerle dile getirmektedir:

Biraz Hayât¹²⁶
 Biraz hayât u harâret şu cism-i sengîne,
 Biraz çiçek şu hazîn kabr-i vahşetâgîne;
 İçim saâdete aslâ inanmak istemiyor,
 Biraz elem şu donuk rûh u kalbi teshîne!
 Hayât için çekilen her 'azâb-ı dûr a dûr,
 Bir ihtisâs-ı merâretle verdi nefse fütûr;
 Durur soğuk iki na'ş-ı remîde hâlinde
 Fezâ-yı târ-ı hayâlimde şimdi kahr u surûr...
 Biraz bu leyle-i sermâye şu'le-i hûrşîd,
 Biraz bu sâgar-ı metrûke neşve-i tevdîd;
 Muhîtimin beni –yekpâre seng-i hâre gibi-

¹²⁵ Biraz Hayât adlı şiir *Rübâb-ı Şikeste* adlı kitabına "Biraz Ümid" başlığı ile alınmıştır. Bkz. Tevfik Fikret, (1315-1316). *Rübâb-ı Şikeste* (I. baskı) İstanbul. s. 208.

¹²⁶ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. 105.

Sıkıp erittiği demler... Biraz mecâl-i ümîd!

2.2.1.1.6. Ayrılık şiirleri

Ahmed Kemâl [Akünal], Şarkı, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 33.

Kemter, Son Hitâbım, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hüzn-ı İftirâk, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83.

Sevdiği kişiden, şehirden ya da keyif aldığı bir nesneden farklı sebeplerle uzun süre uzakta kalma, bir daha görememe ihtimali ayrılık olarak tanımlanırken ayrılık bünyesinde pek çok duyguyu da barındırmaktadır. Ayrılık hatırlamayı, özlemi, gözyaşını ve en önemlisi kavuşma isteğini içinde barındırır. Dolayısıyla şiirler tematik olarak sınıflandırılırken aşk, özlem ve kötümserlik temi ile ayrılık teminin yolu kesişmektedir. Sevdiğine kavuşamayanın umutsuzluğu kötümserliğe, uzakta olanı görme isteği özleme, aşğın sevdiğine ulaşamaması hem karamsarlığa hem özleme neden olmaktadır. *Pul Mecmûası* 'nda ayrılık temi ile kaleme alınmış Ahmet Kemal imzalı *Şarkı*¹²⁷ başlıklı şiir aynı zamanda Hâlid Bey tarafından beste-nigâr makamında bestelenmiştir. *Şarkı* 'nın sözleri şu şekildedir:

Şarkı

Hayâtımdan usandım dil-figâr,

Tahassürle dem a dem nâlekârım

Dokunmaz mı sana feryâd ü zârım

Perîşânım, garîbim, yâredârım

Görünmez subh-ı ümmîdim hayâli!

Karanlıklarda kaldım bî-tesellî,

Et ey şemsâ-yı ikbâlîm tecellî

Perîşânım, garîbim, yâredârım

Sevdiğinden ayrı kalan şair, kendini “perişan, garîban ve yaralı” olarak nitelerken, özlemekten her vakit inlediğini dile getirmektedir. Acı çekenin dışı vurum göstergesi olan

¹²⁷ *Pul Mecmûası*, S. 17, 27.Ağ.1314/21.RA.1316, s. 33.

inleme şiirde ağlayarak feryada dönüşmüştür. Musikinin insan psikolojisi üzerinde etkileri düşünüldüğünde ise güftenin kelime kadrosu, anlamı ve temasına göre makam seçilmesi şarkıyı güçlendirmektedir.

Ahmet Kemal'in *Şarkı* adlı şiirine Hâlid Bey, *Beste-nigâr* makamını uygun görmüştür. *Beste-nigâr* makamının tanımında, "bilhassa kuvvetli hüznü ıstırap ve dindarlık mevzularında kullanılabilir"¹²⁸ şeklindeki açıklama dikkate alındığında Hâlid Bey'in ayrılığın verdiği hüznü ve ıstırapı seçilen makamlarla perçinlediği görülmektedir.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Hüzn-ı İftirâk*¹²⁹ adlı şiirin de ayrılığın vermiş olduğu hüznü ve kederi şu dizelerle dile getirmektedir:

Hüzn-ı İftirâk

- Fefid Bey'e -

1

Bir neş'e eylemekte teâlî sürûr eyle

Umk-ı sehâb zulmet-i mâzîde, pür-güşâ

Ârâm-gâh-i izzeti bir hacle-i firâk

Hicr-i cemâli dîdede olmakda girye-zâ

Geldikçe yâda tal'at-ı pâkîzesi hemân

Bir katre eşk-ter bana olmakta tercümân

2

Bir nokta [parlamaktır], karanlıkta mevce-dâr

Sönmüş, emellerim gibi sönmekte pür-neşât

Dalmış, kaçardı mermerinin ufk-ı hicrine

Heyhât o gitti işte fakat aşkı ber-devâm

Yâd-ı hazîni kalbime bir tîr-i zehr-dâr

Hicr-i medîdî etmede, eyvâh! Bî-karâr

3

Bir vakt bezm-i sohbet-i şevkiyle zevkiyyât

¹²⁸ Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük* (29. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

¹²⁹ *Pul Mecmûası*, S. 23, 08.TE.1314/04.CA.1316, s. 83.

Bir vakt mest-i bâde-i aşk-ı cemâl idim
 Ben âlemin – Sanırdım o dem – Gıpta-zâsıydım
 Bir vakt neşve-kâr-ı şarâb-ı melâl idim
 Heyhât! Şimdi zahme-i hicriyle girye-bâr
 Bir nâle-kâr-ı gamze-i aşkım terânedâr
 4
 Mes'ûd iken düşüb feleğin dâm-ı mekrine
 Bir bî-amân firâk-ı medîd etti dûr-yâr
 Bî-hûş cism-i sâkit iken kaçtı, gitti, âh!
 Heyhât! Bir vedâ'-ı tebessümle ol nigâr
 İşgâl eder hayâli her ân o işve-bâz
 Verd-i zebânım oldu, bütün, âh cân-güdâz

Şair, “Heyhât o gitti işte fakat aşkı ber devâm/Yâd-ı hazîni kalbime bir tîr-i zehr-dâr” dizelerinde sevgilinin gittiğini açıkça dile getirmektedir. Sevgili gitmiş olmasına rağmen aşkı devam ettirmektedir. Sevgiliden geriye kalan hatıraları kalbine saplanan zehirli bir oka benzetmektedir. “Heyhât! Bir vedâ'-ı tebessümle ol nigâr/İşgâl eder hayâli her ân o işve-nâz” dizelerinde ise ayrılık anı betimlenmektedir. Sevgilinin veda ederken tebessümü bir resim gibi şairin zihnine yer etmiştir ve o anı hayal ettiğinde edalı nazlı tavır şairin canını yakmaktadır. Hüzün ayrılık gibi duygular sonbaharla özdeşleştirilerek mevsimin solgun renginin ayrılığı çağrıştırmaktadır.

2.2.1.1.7. Özlem şiirleri

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Itr-ı Yâr, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137.

İbradılı Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138.

Ahmed Kemâl [Akünal], Tahassür, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 33, 34.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tahassür, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.

M. Remzî Neşâd, Geçmiş Günler, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98, 99.

Özlem bir insanı, bir yeri tekrar görme arzusu ve kavuşma isteğidir. Ayrılığın hemen ardından kendini hissettirmeye başlayan duygu hem hüznü, hem de kavuşma isteğini yani umudu da beraberinde getirmektedir. Hasret çekmek ya da özlem kelimesinin Arapça karşılığı olan “Tahassür” kelimesi dönemin pek çok şiirine başlık olarak tercih edildiği görülmektedir. Tek kelimeyle birden çok duyguyu aynı anda ifade edebilme olanağı sunması, şairleri bu tercihe yönlendirdiği söylenebilir. Ahmet Kemal *Tahassür*¹³⁰ adlı şiirin de sevgiliye duyulan özlemi şu dizelerle dile getirmektedir:

Tahassür

Bir tâze cân alırken dil her işâretinden,

Mehcûr ber hayli demdir vuslât-ı beşâretinden.

Hâli kalır mı kalbi üftâdegân-ı şi’rin

Bir sâat, âh bir âh-ı sevdâ harâretinden?

Sen, sen yetişmese idin gönlüm ederdi ikrâh

Çoktan cihâna karşı ömrün merâretinden!

Sensiz ne anlarım sabahın tebessümünden;

Ben anlamam bahâhrın birşey hadâretinden...

Sensiz bu ömr-i muğfel bî-faktır gözümde

Makber karanlığından, zindân esâretinden!

Sevdiğinin en küçük bir hareketi bile şaire yaşam sevinci vermektedir. Kavuşma müjdesinden bir hayli uzak olduğu vurgulanmaktadır.

Şiirin üçüncü beytinde ise kavuşmanın gerçekleştiği belirtilmektedir. Şair, sevdiğinin yanında uyandığı sabahların mutluluğunu “Sensiz ne anlarım sabahın tebessümünden” dizesiyle ifade etmektedir. Eğer sevgili gelmeseydi zindanda esir olmaktan, karanlık bir mezardan farksız, aldatılmış bir ömür yaşayacağını dile getirmektedir.

Pul Mecmûası’nda *Tahassür*¹³¹ başlığı ile yayımlanan bir başka şiirde İbnü’l-Lâmi Mahmûd Ekrem imzalıdır. Sevgilinin merhametini ve şefkatini sorgulayan şairin ettiği feryatlar, dilediği amanlar gönüldendir. Tek arzusu sevdiği tarafından canı gönülden

¹³⁰ *Pul Mecmûası*, S. 17, 27.Ağ.1314/21.RA.1316, s. 33-34.

¹³¹ *Pul Mecmûası*, S. 19, 10.Ey.1314/06.CE.1316, s.49.

sevilmektir. Sevgiliye duyduğu hasreti, gönülden çektiği acıyı, *Tahassür*¹³² adlı şiirin her beyitin ikinci dizesinde vurgulamaktadır.

Nigar Hanım *Itr-i Yâr*¹³³ adlı şiirin de geçmişe duyulan özlemi dile getirmektir. Yaşamı idrak edebilmemize yardımcı olan beş duyumuzdan biride koku duyusudur. “Bilinçdışının oluşmasında ve bilinçdışındaki bilgilerin çağrılmasında etkili olan duyular, kodladığı birçok veriyi belleğe kaydetmektedir. Bellekte zamanı gelince bunları birer “anı” olarak dışarı çıkarmaktadır. Duyular arasında özellikle koku, belleğe en yakın olanıdır”¹³⁴ Bu bağlamda, insan hafızasında güçlü bir çağrışım etkisine sahip olan koku geçmiş zamana ait pek çok yaşanmışlığın tekrar hatırlanmasına neden olabilmektedir. Kokuyla geri çağrılan anıların duygu yoğunluğunun en önemli örneklerinden biri olan bu olaya koku dünyasında “Proust Fenomeni” denilmektedir. Marcel Proust, çocukluk yıllarına ait ıhlamur ve madelaine kokusuna uzun yıllar sonra tekrar tesadüf ettiğinde çocukluğuna ait pek çok anının belleğinde uyandığını fark eder. Kokunun bellek üzerindeki gücü karşısında çok etkilenen Proust *Kayıp Zamanın İzinde* adlı ünlü eserini kaleme almıştır.¹³⁵

Kokunun bellekten çağırıldığı geçmiş zaman, buruk ya da hoş bir hatıra olabilir. Çağrışıma neden olan deniz, toprak, çiçek gibi kokular şiirlerin dizelerine de sinmiştir. Şiirde geçmiş zaman bahar mevsimidir. Mevsimin yeni yeni açan çiçeklerinin kokusunu bahar esintisi iç mekânlara taşımaktadır. Nigar Hanım, *Itr-i Yâr* adlı şiirin de çiçek kokusunun hatırlattığı geçmiş zamanı şu dizelerle dile getirmektedir:

Itr-i Yâr

Bu şeb yine ne kadar mest ü neşve-dâr etti

Beni o râyihan ircâ’ edipte mâzîne,

Zemîn-i ömrü mü mefrûş nev-bahâr etti;

Çiçekler üstüne bir nefha-i garâm eserek

Bütün hüviyyeti mi sardı bî-karâr etti...

Geçen bahârı bana andıran bu itr-ı haffif,

Bu şeb yine ne kadar mest ü neşve-dâr etti.

¹³² *Tahassür* adlı şiirin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

¹³³ *Pul Mecmûası*, S. 10, 01.My.1314/22.ZH.1315, s.137.

¹³⁴ Güler, M.(2019). *Yönlendirilen Arzu Tüketim Kültürü, Reklam ve Psikanaliz*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 251.

¹³⁵ Ozan, V. (2014). *Kokular Kitabı I*. İstanbul: Everest Yayınları, 248.

Bütün civârımı sarsan şu zemherîr ‘anîf
Hayâl imiş gibi, bin mevsim-i rebî’de bu şeb,
Seninle hep yaşadım ser be ser, latîf, latîf.

Bütün hüviyetimi eyliyor bu şeb işgâl
Beni o râhiyan ircâ edipde mâzîye;
Şu nazın ‘itra sarılmış hulâsa-i âmâl,
Gibi getirmede pîş-i nazârıma, pür-tâb,
Seni, rahîm ü şefîk, âlem-i vasî’-i hayâl.

Senin bahârını muhtır şu bûy-ı neşve-i medâr
Zemîn-i ömrümü mefrûş-ı nev-bahâr etti;
Atın, atın beni şimdi muhât olan ezhâr
Edipde hâtıra-i bu bahâr ile sekrân,
Birer lisân kesilir geçmişi eder tekrâr.

Mu’attar eyledi şimdi zemîn-i hülyâmı
Çiçekler üstüne bir nefha-i garâm eserek;
Açık gözümle bu şeb gördüğüm şu riyâmı
Münîr ü şa’saa-dâr etti yâd-ı ‘âtifetin;
Nezâketin, keremin zinde-dâr-i sevdâ mı.

Evet, nezâket-i bî-mislinin bu şeb yâdı
Bütün hüviyetimi sardı, bî-karâr etti;
Bu ömr-zâr ü hazînin şu gamlı bünyâdı
Tenevvür eyledi bir lem’a-i sa’âdetle;
Olmayanın sana oldu sana müyesser îkadi.

Gece esintisi ile içeri giren çiçek kokusu, şairin sevgilisi ile geçirdiği güzel zamanları hatırlamasına neden olmuştur. Duyumsanan koku, geçen bahar mevsiminde sevgiliyle yaşanan güzel günleri şairin belleğinden geri çağırmıştır. Geçmiş zamana ait bu güzel vakitler, şimdiki zamanın hüznü ve kederli hatıralarıdır ki çiçek kokusunun bellekten çağırıldığı anılar hatırlandıkça şair derinden etkilenmektedir. Çiçeklerin kokusuna karışan aşkın kokusu “Nefha-i garâm” terkiibiyle ifade edilmiştir. Esintinin bir gece vakti getirdiği

koku şairin duygu durumunu alt üst etmektedir. Geçmişe duyulan özlem, ayrılığın vermiş olduğu hüznün, yalnızlık, hatırlamak gibi farklı etki yaratan duygular karşısında hissedilenler koku imgesi ile ifade edildiği bir şiidir.

2.2.1.1.8. Ölüm teması

İsmail Safâ, Tayf-i Siyâh, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 28.

Menemenlizâde Tâhir, Hâfıza-ârâ, Yâd-ı Mâzî, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 59, 60.

Ç. Sâmi [Mortan], Nagamât, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66.

Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Çiçek, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 84.

İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ, Yine O, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 96, 97.

Muallim Nâcî, Levh-i Mezâr-ı Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143.

Nâzımü'l-Hikem Ahmed Hamdî Beyefendi, Şiir, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.

Recâizâde Mahmûd. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Mersiye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 53, 54.

Cenâb Şehâbetin, Hâfıza-ârâ, Hayâli Mâder, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 60, 61.

İsmail Safâ, Bir Mersiye, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s65, 66.

Doğanın düzeninde doğum ve ölüm her canlının gerçeğidir. Doğum ile başlayan yaşam insanda her zaman sevinç kaynağı olurken ölüm gizemini koruyan bir son olduğu için beraberinde acı, özlem, matem ve yası getirmektedir. Yaşanan acı kayıplar karşısında şairler şiirlerinde ölüm ve ölen kişiye karşı duygularını dile getirdikleri şiirler yazmışlardır. Divan şiirinde konusu ölüm olan şiirler “Mersiye” olarak adlandırılmaktadır.

Ölümü çağrıştıran “mersiye” kelimesini şiirine başlık olarak seçen Recaizade Mahmut Ekrem, dört yaşında yaşamını yitirmiş “Fâhire” isimli bir çocuğa yazdığı *Mersiye*¹³⁶ adlı şiirde duygularını şu şekilde dile getirmektedir:

Mersiye
 Fâhirem dört buçuk yaşında senin,
 Yaraşır mıydı toprağa bedenin?
 Gömleğin çâk edip yamân
 Biçtiler cismine göre kefenin!
 Şimdi ıslak durur sirişkimden,
 Koklayıp öpdüğüm o pîrehehin
 Söyle yalnız mısın ciğer-pârem
 Isıtan yok mu cân içinde tenin
 Bülbül-i nâtıkan neden sustu?
 Söyledi mi âh gonce-i dehenin!
 Hûn ider kalbimi zikr-i her hâlin,
 Ağlatır çeşm-i yâ her sehunun,
 Görüyor gözlerim meleklerle,
 Seyr ü ârâmını semâda senin!

İsmail Safa, yedi yaşında babasını, on üç yaşında annesini ve genç yaşta ilk eşi Refia Hanım'ı kaybetmesi üzerine, ölümü anlatan şiirler kaleme almıştır. İsmail Safa'nın *Pul Mecmûası*'nda *Tayf-ı Siyâh*¹³⁷ (Siyah hayal) başlığı ile yayımlanan şiirinde, ölüm temselli sembolik unsurlarla işlenmiştir.¹³⁸ Şiirin başlığında “siyah” kelimesi matem, şiirin kelime kadrosunda ise “deycûr, pûşîde, ifrit, pûşîde, memât, muharrik, kisve-i mâtem” ölümü ve ölen kişinin sosnuzluğa gittiğini çağrıştıran “melekût” kelimeleri dikkat çeken göndermelerdir. Şiirde gerçeklerden kaçma ve hayale sığınma ihtiyacı kendisini uzun sıkıntılı ve karanlık bir gecede tekrar peyda olan “siyah hayal”den umulan medet şeklinde

¹³⁶ *Pul Mecmûası*, S. 19, 10.Ey.1314/06.CE.1316, s. 53-54.

¹³⁷ *Pul Mecmûası*, S. 2, 19.Ey.1313/04.CE.1315, s. 28.

¹³⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Güneş, M. (2010). “Mersiyeden Kitabe-i Seng-i Mezara İsmail Safa'nın Ölümüne Bakışı ve Mersiye Türündeki Şiirleri” *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 149-179.

hissettirmektedir. İsmail Safa, sembolik unsurlarla ölüm temini şu şekilde dile getirmektedir:

Tayf-1 Siyâh
 Ey tayf-1 siyâh şeb-i yeldâ
 Oldun yine deycürde peydâ
 Sen aynı değilsin o hayâlin
 İfrît-i siyeh-pûşu leyâlin
 Olmaz, olamaz heykel-i sevdâ!
 Sen kisve-i mâtemle hüveydâ:
 Kâbusu musun yoksa menâmın?
 Bildir bana bildir n'ola nâmın?
 Ey çehre-i pûşide görünme!
 Bir hâl-i hamûşide görünme!
 Var nisbetin elbette memâta
 Meclûb-i safâsı melekûtun
 Ma'nâlı mı ey tayf-1 sükûtun?
 Geldi ne için? Neydi muharrik?
 Ey şekl-i siyâh-i müteharrik?
 Ben ayrılmam reh-i güzerinden!
 Ref' et o ridâyı üzerinden!
 Gönlüm tanımak, ağlamak ister
 Aç bir burka'nı, çehreni göster!
 Aldanmışım eyvah o ferîşte
 Gördüm, tanıdım, anladım işte,
 Bildim ki hayâlin bile ey yâr!
 Bir câme-i nisyân ile seyyâr!..

İsmail Safa'nın *Hâfıza-ârâ* bölümünde yayımlanan *Yine O*¹³⁹ adlı şiirinde ise kaybettiği eşine duyduğu özlemi ve tabiattaki güzelliklerin eşini hatırlattığını dile getirmektedir.

¹³⁹ *Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. 96-97.

Şairin “Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi Meclis Re’îsı Âtîf Bey merhûmunun cenâzesine tesâdüf te’siriyle yazılmış:” açıklaması ile yayımlanan şiirinde ise şair, tanık olduğu cenaze töreninde ölüm karşısında hissettiği duygularını dile getirdiği bir başka şiiridir.

Mecmuada yayımlanan ölüm teminin işlendiği bir diğer şiirde şu açıklamayla yayımlanmıştır:

Gurebâ-i müslimîn hastanesi tabîb-i sânisî izzetlû İhsan Beyefendinin hareket-i arz esnâsında Heybeli Ada’daki sayfiyelerinin yıkılmış olan ocağının enkâzı altında kalarak şehide-i kazâ olan harem ve kerimelerinin şebeke-i kabr-i müştereklerinin cihet fevkânîyyesine muallâk ve merbût saç levhaya nakşî olunmak üzere Nâzım’ül Hikem Ahmet Hamdi Bey Efendinin yazmış oldukları kitâbe-i müessirdir.¹⁴⁰

Şiirin başında yer alan açıklamadan da anlaşılacağı üzere Heybeli Ada’da meydana gelen depremde, Doktor İhsan Bey, eşini ve kızını kaybetmiştir. Müşterek mezarlarının kitabesi için Ahmet Hamdi Bey’in kaleme aldığı şiir mecmuada yayımlanmıştır. Kitabenin ilk üç beyiti şöyledir:

(...)

Bir yevm-i musîbetde ki şiddetli zelzele

Kılmışdı bütün şehri giriftâr-ı gavâ’il

Altında kalup hîn-i sukûtunda ocağın

Dehşetli kazâ eyledi her dîde-i hûn-bâr

Mâtemzede-i fâciadır yâr ile igbâr

İhsân Bey’e Hak-ı sabr-ı cemîl eyleye ihsân

(...)

Recaizade Mahmud Ekrem’in, solmuş bir çiçekte ölümü sorguladığı şiiri *Hâfıza-ârâ* bölümünde *Çiçek*¹⁴¹ başlığı ile yayımlanmıştır. Recaizade Mahmud Ekrem, üç evlat kaybetmiş bir baba olarak oğlu Nijâd için yazdığı *Nijâd Ekrem*¹⁴² adlı kitabında acısını, özlemine, matemini ve oğlu ile hatıralarını samimi bir dille aktarırken aynı zamanda ölümü de sorgulamaktadır.

¹⁴⁰ *Pul Mecmûası*, S. 14, 06 Ağ.1314/30.RE.1316, s. 9.

¹⁴¹ *Pul Mecmûası*, S. 6, 01.Şt.1313/15.Şb.1315, s. 84.

¹⁴² Recâizâde Mahmûd Ekrem, *Nijâd Ekrem*, Selanik Matbaası. (eserde yayım tarihi bulunmamaktadır)

Ekrem Bey, hissi ve acıklı şeylerden hoşlanan ve hususî hayatın her safhasını nazım diline geçirmeği seven bir şairdir. İlhamî ve şâirane şeylerden hoşlanırdı. Kelebek, ariyet alınmış kitap içinde bulunmuş çiçek, yaprak, yatağında kitap okuyan kadın ve kuzu otlatan kız, onun için uzun manzumelerin ilham kaynağı olabilir.¹⁴³

Tanpınar'ın bahsettiği, şair/yazarın şiirine ilham veren “ariyet alınmış kitap içinde bulunmuş çiçek” in ilhamı ile yazdığı *Çiçek* şiirinde, solmuş çiçek imgesi ölümün göstergesidir. Şair duygularını şu şekilde dile getirmektedir:

Çiçek

Size lâyük hemân tarâvet iken,
 Ey çiçek sen niçin kadîd oldun?
 Mevki'in sînegâh-ı rağbet iken,
 Şimdi gözdende mi ba'îd oldun?
 Kim atan gûşe-i kitâbe seni;
 Düşünür kim bu pîç u tâba seni?
 Nedir ismin, ne nev'e dâhilsin?
 Hangi fikr-i müfid eden acabâ!
 Niye böyle sükûta mâilsin?
 Nâtıkan oldu mu rehîn-i fenâ?
 Âh! Pek ziyâde solmuşsun,
 Ne çiçeksin bilinmez olmuşsun?
 Hangi cennetti doğduğun sahrâ;
 Hangi bâğ-ı bahâr idi vatanın?
 Oldular mıydı nağme-sâz hevâ,
 Şevk-i hüsnünle kuşları çimenin?
 Kim kopardı seni fidânından,
 Kim ayırdı çemensitânından?
 Kimdi mâlik aceb sana evvel,
 Sonra kim eyledi ana tavsîl?
 Sana göğsünde verdi miydi mahal,

¹⁴³ Tanpınar, A. (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler* (2. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları, 251.

Eyledik miydi destini takbîl?
 Şemminle raġbet etti miydi senin,
 Öpmeden mi lebin o gül dehenin?
 Ona ma'nâ-yı hüzn perverdir,
 Ki çıkar sûret-i zevâlerinden?
 Cismin olmak sutûr içinde nihân,
 Nisbeten fikre eylemez mi beyân?
 Kaç tulû' vü gurûb seyr ettik,
 Kaç seher zinde kaldı ey fâni?
 Size de var mı neş'e-i sâni?
 Bu tasavvur beni eder meyûs,
 Sad hezâr âh!- sad hezâr efsûs!
 Yine şükr et garîb olan bahtın,
 Kefen etmiş sana sahîfeleri!
 Hoş beġenmiş edîb olan bahtın,
 Arasında gömüldüğün eseri!

Şair bir kitap arasında unutulmuş, solmuş, kurumuş çiçeġe, bu hâli yakıştıramaz, çiçeġe yakışanın tazelik ve gençlik olduğunu ifade ederken pek çok soru cümlesi ile ölümü sorgulamaktadır. Çiçeġi dalından kimin kopardığı, köklerini toprağından kimin ayırdığı, hangi bahara ait olduğu gibi pek çok dize soru cümlesidir. Aynı zamanda şiirin kelime kadrosunda dikkat çeken “kefen, gömülmek, binlerce ah, binlerce efsûs” kelimeleri de ölümü çağrıştırmaktadır.

2.2.1.1.9. Sanatla ilgili şiirler

Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Bir Çalgıcı Kız, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 27, 28.

M. T(e). Fikret, Sevdâ-yı Şi'r, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 85.

D(al). Kenân Rikkat, Manzûme, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105, 106.

Ahmed Kemâl [Akünal], Okurken, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.

Halil Nihâd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74.

Recaizade Mahmud Ekrem, sanat hakkında düşüncelerini dile getirdiği *Bir Çalgıcı Kız*¹⁴⁴ adlı şiire, “Resim nedir?” sorusunu sorarak başlamaktadır. Recaizade Mahmud Ekrem, sanat hakkında düşüncelerini bu soruya cevap olarak güzel sanatların en seçkin olanı kabul edilen şiirin yanı sıra musiki ve nakş ile arasındaki kuvvetli bağı vurgularken güzel sanatları bir bütün olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu bütünün içinde resim sanatının diğer sanatlarla etkileşimi üzerine yazdığı dizelerde şu yorumu yapmaktadır “Bir nağmedir – ki gözle işitilir!.. Bir şi’rdir – ki gözle okunur!.. Bu bir tasvirdir ki şi’r yazar. Şi’r terennüm eder!..” İfadesinde resim sanatının beş duyu organına da hitap ettiğini vurgulamaktadır. Güzel sanatların ne derece güçlü olduğunu, aciz-i mutlak üzerindeki etkisini dile getirir. Resmin ne anlattığını anlamak için sadece bakmanın yeterli olmadığını resmi okumak ve dinlemek gerektiğini söylemektedir.

Tevfik Fikret’in sanatı konu edindiği şiirlerinden biride *Sevdâ-yı Şi’r*’dir.¹⁴⁵ Şiir tablo altı şiir olarak yayımlanmıştır.

*Mamzûme*¹⁴⁶ adlı şiir Kenân Rikkat imzalıdır. Kenân Rikkat’in, sanatına hayran olduğu bir şair/yazar için kaleme aldığı şiirin, kelime kadrosu dikkat çekmektedir. Dönemin Batılı şair ve yazarlarının adları zikredilerek onlar gibi sanatında ne denli başarılı olduğu ve daha da başarılı olacağı dile getirmektedir. Şiirin, üslup, ahenk ve kelime kadrosunda Tevfik Fikret’in sesi vardır.

Manzûme¹⁴⁷

Ey şi’r-i mücessem seni âsâr-ı kemâlin

Corneille’ye gibi hürmetlere şâyân edecektir.

Birgün Leopardi¹⁴⁸ ile hem-şân edecektir,

Bir lerziş-i sevdâ olan âheng-i melâlin.

Victor Hugo, Schiller, Chateaubriand gibi dâhî

¹⁴⁴ *Pul Mecmûası*, S. 2, 19.Ey.1313/04.CE.1315, s. 27-28.

¹⁴⁵ *Pul Mecmûası*, S. 6, 01.Şt.1313/15.Şb.1315, s. 85. Şiir tablo altı şiirler başlığı altında görseli ile birlikte yer almaktadır.

¹⁴⁶ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. 105-106.

¹⁴⁷ Manzûme adlı şiirde kullanılan yabancı kelimelerde vezin için teleffaz esas alınmıştır. Kullanılan kelimeler özel isim olması nedeniyle orijinal yazılışları kullanılmıştır.

¹⁴⁸ Giacomo Taldegardo Francesco di Sales Saverio Pietro Leopardi İtalyan şair, düşünür, deneme yazarı ve dilbilimci. 19. yüzyılın en radikal ve kamçılayıcı düşünürleri arasında gösterilmektedir.

Elbet olacaksın bu kemâlât ile birgün.
 Gûyâ ki bedâyi' sana meftûn, sana düşkün,
 Doğmakda kamer nûrunu eş'ârına gâhı
 Eş'ârına mecrûh gönüller mi döker âh,
 Bir şehka-i sevdâ gibi sûzişli me'âli,
 Âsârına vermekde mi ey şâir-i âlî
 Elvânını, envârını âfâk-ı seher-gâh!
 Ulviyyet-i fikrin görünür her eserinde,
 Gûyâ ki şafaklar o eserlerde mücessem,
 Hilkatde ki her nükte-i bâkir sana mahrem
 Bir başka güzellik duyulur nağmelerinde!

2.2.1.1.10. Övgü şiirleri

İsmet Beyefendi, Kasîde-i Culûsiyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 2, 3.

D(al). Kenân Rikkat, Manzûme, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105, 106.

Sakızlı D(al). H(a) Halil Kemâl, Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138.

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Fuzûlî'ye Peyrev Olabilir miyim?, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143.

Nezîhü'l-Makal Besîm Bey, Mücâhidi Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-i Endülüsî Lisânından, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tebrîk-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfet-penâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26

Kemter, Kayınbirâderime, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73.

Kaside-i Cülûsiyye padişahın tahta çıkışını kutlamak için yazılan şiirlere verilen isimdir. Klasik Türk edebiyatında bir gelenek haline gelmiş olan bu şiirlerde padişaha övgü ve tahta çıkışından duyulan memnuniyet dile getirilir.

Pul Mecmûası'nın 19 Ağustos 1313 tarihinde yayımlanan 1. sayısında, Düyûn-ı Umûmiyye-i Osmaniyye Sicil-i Müsevvidî İsmet Beyefendi'ye ait *Kasîde-i Culûsiyye*¹⁴⁹ ve mecmuanın ikinci yayım yılının 16. sayısında İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem imzalı *Tebrîk-i Cülûs-i Hümâyûn-meymenet Meşhûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâh*¹⁵⁰ II. Abdülhamit'in tahta çıkışının yıldönümü münasebetiyle kaleme alınmış ve yayımlanmıştır.

Cülûsû meyâmin-i menûs hazret-i hilâfet-penâhî vesîle-i cemîlesiyle Düyûn-ı Umumiyye-i Osmaniyye Sicil-i Müsevvidî izzetlü İsmet Beyefendinin ihdâ buyurdıkları Kasîde-i Culûsiyyedir.

Bugün yine bütün cihân

Sürûr içinde bahtiyâr

Bu rûz müs'idet-i nişân

Değilmi ıyd-ı iftihâr

Bu günde geldi zîb ü fer

Erîke-i hilâfete

Ki padişâh bahr ü berr

Oturdu taht-ı şevkete

Misâl subh-ı nev-bahâr

Verir gönüllere neşât

Bu günde başka neş'e var

Gelir kulübe inbisât

Bilin ulv-i kadrini

Bu yevm-i feyz-âverin

Gören şu şanlı devrini

O şehr-i yâr serverin

Muvaffakiyyet olmada

O şehr-i yâre yâr hemân

Karîn-i hikmet olmada

Ne re'y iderse bî-kemân

Vücûdî mülk ü devletin

¹⁴⁹ *Pul Mecmûası*, S. 1, 19.Ağ.1313/02.RA.1315, s. 1-2.

¹⁵⁰ *Pul Mecmûası*, S. 16, 19.Ağ.1314/13.RA.1316, s. 26.

Medâr-ı i'tilâsıdır
 Fezâyı gâlibiyetin
 Medâr-ı incilâsıdır
 Bakın gazât hırmen
 Kemâl-i ihtişâmına
 Bakın adû-yı ser misin?
 Şu inhizâm-ı tâmına
 Zafer nasîr-i seyfidir
 Sulh esîr-i sutûti
 Feth zahîr-i seyfidir
 Adil-i cedîr reftini
 İde Hüdâ-yı müsteân
 O zıll hakkı bâ-mesâr
 Eli nihâyet el-zemâm
 Erîkesinde bî-karâr

Kaside, II. Abdülhamit'in tahtta oluşundan duyulan memnuniyet ve padişaha övgü dolu sözler içermektedir. İsmet Bey, padişahın tahtta çıkışının yıldönümünde duygularını, II. Abdülhamit'in padişahlığının tüm dünya için mutluluk verici olduğunu ve bayram sevinci içinde kutlandığını dile getirmektedir.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem'in "Bugün, Osmâniyye ıyd-ı tes'îd-i meserretidir/Bugün âlem-i garîk nûr-i fevz ü feyz ü rif'atdır" dizeleriyle başlayan Tebrîk-i Cülûs-i Hümâyûn-meymenet Meşhûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâh¹⁵¹ şiirinin de kelime kadrosu ve duygu tonu bayram sevinci içinde yaşanan bir günün mutluluğuna vurgu yapılmaktadır.

D(al). H(a) Halîl Kemâl imzalı *Şâir*¹⁵² başlıklı şiir Ahmet Kemal Bey'e hitaben yazılmıştır. Şiir Ahmet Kemal'in kullandığı şiir dilinin güzelliğine, her nüktesinin anlamı dünyaya bedel, her satırı başka bir fikir olgunluğuna sahip, binlerce şiire heveslinin taklit ettiği gibi övgü dolu dizelerden oluşan bir şiirdir.

¹⁵¹ Tebrîk-i Cülûs-i Hümâyûn-meymenet Meşhûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâh adlı şiirin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler Bölümünde ter almaktadır.

¹⁵² *Pul Mecmûası*, S. 10, 01.My.1314/22.ZH.1315, s. 138.

2.2.1.1.11. Beşeri aşktan ilahî aşka şiirler

Ahmed Kemâl [Akünal], Şiir başlıksız, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33. Şiirde, kişinin maddeden uzaklaşarak ilahi olana yönelmesini “Leyla ile Mecnun” hikâyesinin başkahramanı Kays üzerinden anlatmaktadır. “Leyla’nın kara sevdalı âşığı, mesnevide önce beşerî sonra da ilahî âşık karakteri ile kendisini gösterir”¹⁵³ *Pul Mecmûası*’nda da başlıksız yayımlanan şiirde Leyla’sını ararken Mecnun olan Kays’ın çektiği sıkıntı ve acılar onu sevginin kaynağı olan ilaha ulaştırmıştır. 3 dörtlükten oluşan şiirin 1 ve 4. dörtlüğün son dizesi “Buldu Leylâ’sını ararken Kays bak Mevlâsını” dizeleriyle Mecnun’un ilahî aşka ulaştığını vurgulanmaktadır.

2.2.1.1.12. Sosyal içerikli şiirler

Ahmed Kemâl [Akünal], Cevalân-Fikr, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.

İsmail Safâ, Ahlâf, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiir).

Karahisar Sâhib-i Evkâf Müdüri Ziyâ, Gazel, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2.

M. Remzî Neşâd, Sefih, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83.

İsak Ferera, Cehâlet, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118

Dönem şiirinde sosyal ve siyasî içerikli şiirlere ender rastlanmaktadır. Cehaletin bireyin kendine ve topluma verdiği zarar, *Sefih*, dünyevi zevklere düşkünlüğün bireye ve çevresine verdiği huzursuzluk, akıl ve idrak yoluyla dünyayı algılama gibi konulardan ibarettir.

İsak Ferera imzalı *Cehalet*¹⁵⁴ başlıklı şiirde, cehaletin ne denli kötü olduğu ve cahil insanın hem kendine hem de topluma verdiği zarar mesajı verilmektedir. Asıl mesleği avukatlık olan İsak Ferera’nın, cahil bireyin cehaletinin toplum üzerinde olumsuz etkilerinden bahsederken cehaletten kurtulmanın önemini vurgulamaktadır. İsak Ferera, cehaleti “dehşetli afet, yılan, musibet, denâ’et” gibi kelimelerle nitelendirirken, cehalet yolunu terk et çağrısını şu şekilde dile getirmektedir:

¹⁵³ Özcan, N. (2010). *Türk Şiirinde Leyla*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 47.

¹⁵⁴ *Pul Mecmûası*, S. 28, 11.Mt.1315/11 ZK.1316, s. 118.

Safâ Bey'in bir gazel-i mutavveline nazîredir

- Hüseyin Kâzım Beyefendiye –

Cehâlet en büyük bir düşman akl ü dirâyetdir

Sülûk-ı râh-ı nâdânı ne mühlik bir cesâretidir

Siperdir cehle karşı gayret ü ikdâmı insânın

Bu kuvvetli silâhı terk-i dâî'-i mazarratdır.

'Adû-yı âdemiyyetdir, belâ-yı mübrem-i cândır

Cehâlet mahv ider dünyâları, dehşetli âfetdir

Olanlar cehl ile hem-pâ giriftâr-ı hacâletdir

Cihân-ı nâsda âmâc-ı nefrîn ü hakâretdir

Cehâlet bir yılandır kim düşünce gerden-i câna

Daha mümkün değil hükm et ne müdhiş bir musîbetdir.

Senin pîş-i nigâh-ı dikkatinde varta-i gaflet

Bu dâm-ı müdhişe düşmek büyük zıll ü denâetdir

Umûmiyyetle insânlar serâir cûy-ı fitratdır

Vusûl-i maksada hidmet iden hâdî-yi gayretidir.

Düşün kâtl-i helâhilden muzırdır âfet-i gaflet

Cehâlet ârzûyâ sedd-i râh-ı mazhariyyetdir.

Beşer kim cevher-i akliyye mahlûkâta fâikdir.

Evet, ol güher-i idrâk ile – Kim dâd-ı fitratdır –

Esâsen müsta'id sa'y ü gayret halk olunmuştur

Bu ihsân-ı Hüdâ'yı hüsn-i isti'mâl zimmetdir

Birâder eyleme telvis o sâfin cehâletine

Senin hilkatın esâsen hasm-ı cân cehâletdir

Nigâh-ı gayret atf et gâfilen hod-pesendâne

Buna çok dikkat et kim büyük bir ders-i ibretidir.

Bırak terk et tarîk ü meslek-i bî-hûş-i cehli

Ahmed Kemâl [Akünal] imzalı *Cevelân-Fikr*¹⁵⁵ zihninin içinde dolaşan fikirleri, gökyüzü ve gökyüzü unsurlarını kullanarak dile getirmektedir. Şair, toplumun içinde bulunduğu durumu ve bu durum karşısında düşüncelerini örtük bir dille ifade etmektedir.

*Ahlâf*¹⁵⁶ şiirinde ise İsmail Safa gelecek kuşaklara seslenmektedir.

Âhlâf¹⁵⁷

Onlar kimi erken kimi geç gelmesi me'lûl,

Onlar ki bugün bizce hüvviyetleri mechûl

Mechûl ebediyyen..

Onlar ki heyûlâ gibi âtîde, uzakta

Eşkâli muayyen..

Onlar ki şu bizler gibi birgün doğacakda

Bizler gibi gibi bir lahza misâfir kalacaklar.

Bir zevk alacaklar,

Bizden daha çok anlayacak arzı semâyı,

Elbette beğenmez olacak biz kudemâyı...

Yârab! Şu hitâbe

Eylerse heves yüz sene¹⁵⁸ sonra hafîdim,

Şi'riyle cevâba:

Kabrimde yosun bağlayacak seng-i sefidim

Düşsün yere, olsun tarafımdan bu perîşân

Son secde-i şükrân

28 Şubat 1313¹⁵⁹

İsmâil Safâ

Pul Mecmûası'nın *Şiir ve Hâfıza-ârâ* bölümlerinde yayımlanan 118 şiirin tematik sınıflandırılması yapıldığında aşk, tabiat ve kötümserlik temaları dikkat çekmektedir.

¹⁵⁵ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. 122.

¹⁵⁶ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. 122.

¹⁵⁷ İsmail Safa'nın *Hissiyât* adlı şiir kitabında "Âhlâfa" şeklinde isimlendirilmiştir.

¹⁵⁸ "Yüz sene" şeklindeki ifade *Hissiyât*'da "yüz seneden" sonra olarak kullanılmıştır.

¹⁵⁹ *Hissiyât*'da şiirin altında bulunan tarih 11 Nisan 314 şeklindedir. Bkz. İsmail Safâ, (1328). *Hissiyât*, İstanbul: Kainat Kütüphanesi, 31.

Mecmuada yayımlanan şiirlerde dönem şairinin, Edebiyat-ı Cedîde'nin ortaya koyduğu yeni şiir esaslarını kabul ettiği ve benimsediği çok açık bir şekilde görülmektedir. Söz konusu bu durum, Edebiyat-ı Cedîde'nin Türk edebiyatında gerçekleştirmek istedikleri köklü değişimde en hızlı ve kesin sonucu şiir türünde aldığı bir kanıttır. Tabiatın güzelliklerini anlatmanın yanı sıra dönem şairinin aşkı, ayrılığı, geçmişe özlemi ve güzelliği anlatmak içinde tabiat ve tabiat unsurlarını tercih ettiği görülmektedir. Tabiatın renkleri, sesi, doğal döngüsündeki ahenkli dengesi sanatçıya ihtiyaç duyduğu ilham kaynağını sunmaktadır. Dolayısıyla şair, tabiat ve tabiat unsurlarını simgeleştirerek insanı, insan duygularını ifade edebilmektedir. Mecmuada yer alan şiirler tematik olarak sınıflandırılrsa da farklı tema başlıkları altında yer alan şiirlerde de tabiat, şairin duygularına rehberlik etmektedir.

2.2.1.1.13. Tablo altı şiirler

Ahmed Kemâl [Aküna], Nisân, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 17.

Ahmed Kemâl [Aküna], Çocuk, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 49.

Ahmed Kemâl [Aküna], Birinci Subh-ı Visâl, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 89

[Muallim Nâcî], Hâfıza-ârâ, Kuzu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67.

M. T(e). Fikret, Sevdâ-yı Şi'r, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 85.

Tablo altı şiir yazma Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun bir araya gelmesinden önce de kullanılmış olsa bu dönemde moda haline geldiği söylenebilir. Tabloda ki görsel, şiirin konusunu oluştururken şairde bıraktığı izlenimde şiirin dizelerine yansımaktadır. Başka bir deyişle şaire ilham kaynağı olan tablonun şiirle birlikte yayımlanması tablo altı şiir olarak ifade edilmektedir. Ressamın gözünden, fırçasından renklerle tabloya aktardığı duyguların izdüşümünü şair de dil ile ifade etmektedir. Dönemin süreli yayımları, güzel sanatların farklı dallarını resim ve edebiyatı bir araya getiren tablo altı şiirleri yayımlayarak daha zengin ve estetik bir içerik elde etmeyi amaçladıkları söylenebilir. *Pul Mecmûsı*'nda farklı temalar içeren 5 tablo altı şiir; *Nisân*, *Çocuk Sevgisi*, *Birinci Subh-ı Visâl* (Ahmet Kemal), *Kuzu* (Muallim Naci), *Sevdâ-yı Şi'r* (Tevfik Fikret) imzalıdır.

Ahmet Kemal [Akünal] imzalı *Nisân*¹⁶⁰ adlı şiirde, Tabiatın uyandığı ilkbahar mevsiminin güzellikleri ve şiirin öznesine hissettirdiği duydular dile getirilmektedir. Tabiatın uyandığı ilkbahar mevsiminde tabiatın aldığı görüntü, renkleri, sesi umut, coşku ve yeni başlangıçları çağrıştırmaktadır. *Nisân* adlı şiirin, ilk üç biriminde baharın coşkusu, ruhu okşayan suların sesi, güneşin ve mevsimin parlak renkleri dile getirilirken dördüncü birimin son dizesinde şiirin öznesi azap içinde bir çamın altında olduğunu belirtmektedir.

Tevfik Fikret'in *Aveng-i Şuhûr* başlığı altında yılın on iki ayının mevsim özelliklerine göre tasvir ettiği şiirleri bulunmaktadır. Nisan ayı için kaleme alındığını başlığında açıkça belirtilen şiirde Tevfik Fikret etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Nisân adlı şiir, Batı edebiyatına özgü 4+4+3+3 şeklinde birimlerden oluşan sone tarzı nazım biçimi ile kaleme alınmıştır.

¹⁶⁰ *Pul Mecmûası*, S. 2, 19.Ey.1313/04.CE.1315, s. 17.

Resim 2.6. *Nisân* şiirine ait tablo¹⁶¹

Nisân

Her tarafta bir yeşil kâlîçe sermiş nev-bahâr;

Yatmış âgûş sükûna hâba varmıştır hezâr;

Nağmedâr-ı rûzgâr oldukça gâhî cûy-bâr

¹⁶¹ *Pul Mecmûası*, S. 2, 19.Ey.1313/04.CE.1315, s. 17.

Tatlı tatlı rûhu okşar nâme zâr-ı âb-şâr!..

Her varak bir kalb-i nev-sevdâ gibi lerziş-nümâ!

Her çiçek bir hande-i va'd-i vefâdan dil-rübâ!

Nûr-gûster bir hadâret!.. Reng-perver bir ziyâ!...

İhtizâr-efzâ-yı her dildir sabâ-yı bî-karâr!..

Bir gamâme.. bir ümîd-i âsumân peymâ-yı şevk

Rûhumu gâh eyliyor bâlâ-yı illiyyîne sevk!

Manzaramda çehre-i gül-gûn-ı fitrat neş'e-dâr

Her taraf pür-şevk-i istigrâk; her yer pür-nevâ..

Gülşene bir hüsn-i sârî olmuş istilâ-nümâ?

Bir çamın altında ben... Ben pür-azâb-ı intizâr!..

Ahmet Kemal imzalı bir diğer tablo altı şiir *Çocuk*¹⁶² başlığı ile yayımlanmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi annesinin kucağında olan bebeğin bakışları dikkat çekmektedir. Tablodaki bebeğin bakışları şaire ilham kaynağı olmuştur.

Şair, bebeğin gülen bakışlarıyla ne anlatmak istediğini merak etmektedir. Zira şiirin ilk biriminin ilk üç dizesi, bu meraka ait soru cümleleridir. Şiirde kullanılan soru cümleleri yeni şiir tarzında dikkat çeken özelliklerden biridir. Bebeğin bakışlarına odaklanan şair şiirin sonunda, bu bakışlarla iç dünyası arasında kurduğu bağlantıyı dile getirmesi tablonun şair üzerinde nasıl bir etki yarattığının ifadesidir.

Bebeğin bakışlarında, hissedilen istek ve arzular, parlak kanatlı hümâyâ benzetilmektedir. Konuşamayan ama pek çok şeyi bakışlarıyla anlatan bebeğin dilinden meleklerin anlayıp anlamadığı sorgulanırken, bebeğin masumiyetine de vurgu yapılmaktadır. Aynı zamanda şair de hayal ve hissettiklerini bebeğin hâline benzetmektedir. Şiirin son dizesinde şair okuyucularına “mehâsin-i âsâr” tamlamasıyla işaret ettiği tabloyu ve şiiri ayrıntılı biçimde inceleyerek yorumlamalarını istemektedir. Batı edebiyatına özgü sone tarzı nazım biçimi ile kaleme alınmıştır.

¹⁶² *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. 49.

Çocuk

Resim 2.7. *Çocuk* şiirine ait tablo¹⁶³

Çocuk

Nedir şu yavruyu teşvîk iden hayâl-i emel?
 Nedir gözünden uçan neşve-i besîm-i seher?
 Güler dudakları oynar, ne söylemek ister?
 Vurup vurup geçiyor sanki şâh-bâl-i emel;
 Emel... Evet, budur işte ziyâ kanadlı hümâ,

¹⁶³ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. 49.

Ki rûhu göklere eyler itâre; subh u sürûr,
Onun yüzünden uçan ibtisâm-ı dil-peymâ...

Evet, o fecr-i ezeldir ki leyle-i çâk fütur!

Aceb bilir mi melekler lisân-ı etfâli?

Ki fevk-i hiss ü hayâlim şu yavrunun hâli,
Sezâ mütercimi olsa hezâr ü hûr u bahâr...

Sen ey seherdeki âheng-i muğfel-i sevdâ!

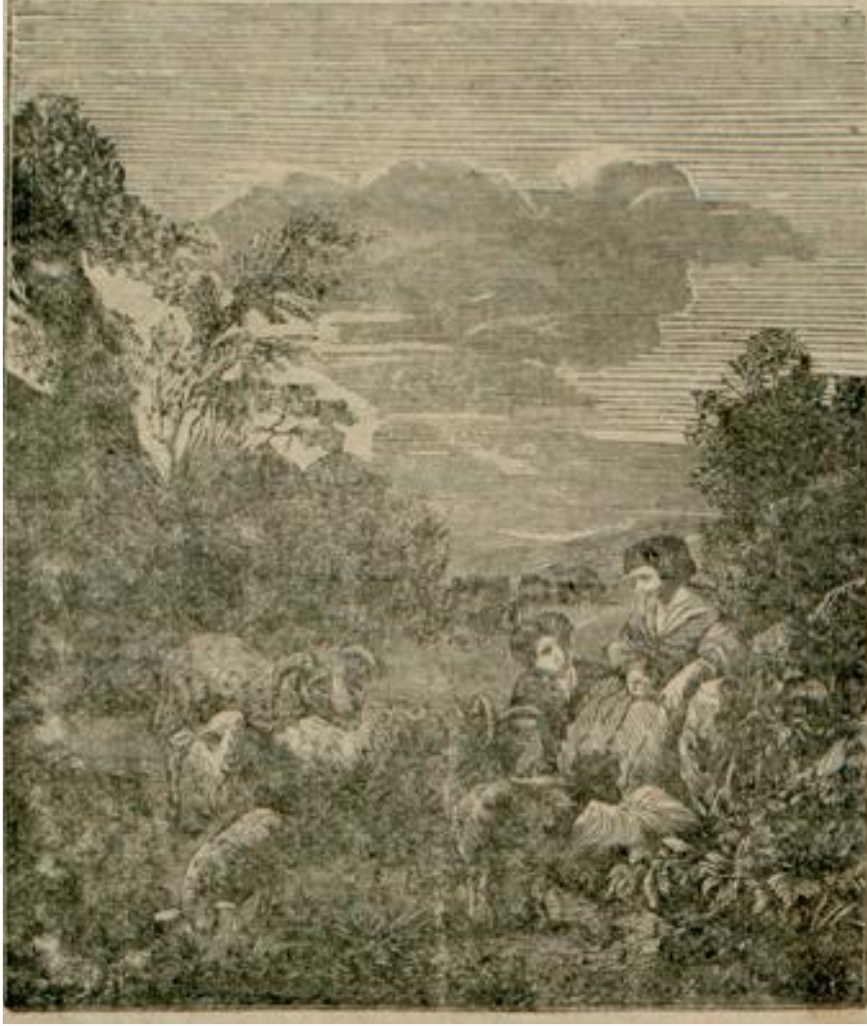
Sen ey leyâl-i tefekkürdeki sükûnlu nevâ

Bu şi'ri şerh ediniz ey mehâsin-i âsâr...

Mecmuanın şiir sütunlarında pastoral şiirin örneklerini görmek mümkündür. Muallim Naci imzalı *Kuzu*¹⁶⁴ şiiri şairin kaleme aldığı pastoral şiirlerinden biridir. Pul Mecmûası'nın *Hâfıza-ârâ* bölümünde tablo altı şiir olarak yayımlanmıştır. Dörtlüklerle kaleme alınmış şiir hem konu hem de içerik olarak yeni şiirin özelliklerini taşımaktadır. Muallim Naci'nin sade bir dil kullandığı şiir doğal ortamında kuzunun yaşamını tasvir etmektedir.

¹⁶⁴ *Pul Mecmûası*, S. 5, 19.KE.1313/06.Şb.1315, s. 67.

Kuzu

Resim 2.8. *Kuzu* şiirine ait tablo¹⁶⁵

Kuzu

Şafak Sadâlarından:

Bilsem şu kuzu neden gam almış,

Her nâlesi kalbe dâğ-zendir.

Feryâd iderek koşar nedendir?

Südsüz mü, refiksiz mi kalmış

Ey süt kuzusu nedir bu nâliş?

Kim oldu sebab bu infi'âle!

Mâder vererek sana nevâle

¹⁶⁵ *Pul Mecmûası*, S. 5, 19.KE.1313/06.Şb.1315, s. 67.

Pehlûsunu etmiyor mu bâliş?
 Yoksa sürüden cüdâmı kaldın?
 Firkat mi bu ıztırâbı dâî’?
 Kalmışlara bakmıyor mu râ’î
 Bî-hem-reh ü bî-nevâmı kaldı?
 Beyhûde mi böyle türk-tâzî?
 Vardır bu melâl içinde ümîd
 Mâderdir eden ümîdî tevlîd,
 Geçmez mi o mihrîbâna nâzın?
 Gel gel! Kucağında ârâm,
 Âmmâ seni vâliden de bekler!
 Beyhûde mi çektiği emekler,
 Koş, koş anı bârî hoş-kâm
 Zannım memeyi dehânı aldı,
 Zîrâ işitilmez oldu efgân!
 Şâd eyledi derd-mend-i dermân,
 Feryâd edecek daha ne kaldı?
 Zânûların eylemiş nihâde,
 Teshîl-i rızâ’ için zemîne.
 Pistândaki şîr-i şekerine,
 Fıtrat anı eylemiş fütâde.
 Eyler memeye başıyla tehzîz,
 Dünbâle ise hemîşe cünbân!
 Doymaz bunu seyre çeşm-i insân,
 Yârab bunu vaz’-ı hikmet-âmîz!
 Seyr et şu telâşî bâk, şu şevke,
 Şâdî-yi dem visâldir bu.
 Ey körpe kuzu! Ne hâldir bu?
 El-gıpta şu hâlete şu zevke!

Lâkin! Bu zaîf pâk-zâde,
 Kassâb nasıl kıyar bilinmez;
 Esrâr-ı hafıyye var bilinmez;
 Etvâr-ı tasarruf Hüdâ'da.
 Bil kadrini ey garîb-i mâs'ûm
 Ömründeki bu en güzel zemândır!
 Kassâb-ı felek adû-yı cândır,
 Eyler seni an-karîb ma'dûn

Tevfik Fikret'in sanatı konu edindiği şiiri *Sevdâ-yı Şi'r*¹⁶⁶ *Pul Mecmûası*'nda tablo altı şiir olarak yayımlanmıştır. Resim sanatına da hâkim olan şairin pek çok tablo altı şiiri bulunmaktadır. Sandal sefası yapan bir çiftin resmedildiği tablonun altında yayımlanan şiirde, sakin ve hüzünlü bir deniz manzarası tasvir edilmektedir. Tasvir edilen manzaranın şaire ilham kaynağı olduğu şu dizelerde açıkça ifade edilir: “Benim bu şeb yine pek rikkat-i hayâlim var;/Benim yine bu şeb şâirliğim var”.

“Hayâtı şi'r ile mezc eylemek ne âlemdir/Hayât şi'r ile revnak bulur, müsellemdir” dizelerinde ise şiiri hayatın bir parçası haline getirmenin ne denli keyifli olduğu ve hayatın şiir ile göz alıcı bir güzelliğe kavuştuğunu ve bunun tartışmasız doğruluğunu iddia etmektedir. Şairin şiire verdiği *Sevdâ-yı Şi'r* (şiir aşkı) başlığı, şairin şiire verdiği değeri, şiir yazmaktan duyduğu hazzın göstergesidir. *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan şiire ait tabloda J. B. Emolgi imzası dömrülmemektedir.

¹⁶⁶ *Pul Mecmûası*, S. 6, 28.KE.1313/15.Şb.1315, s. 85.

Sevdâ-yı Şi'r

Resim 2.9. *Sevdâ-yı Şi'r* şiirine ait tablo¹⁶⁷

Sevdâ-yı Şi'r

Hazîn, fakat ne güzel bir sadâ dinlediğiniz...

Benim bu şeb yine ulvî bir inşirâhım¹⁶⁸ var!

Güzel fakat ne hazîn pür-sükûn olan şu deniz...

Benim bu şeb yine pek rikkat-i hayâlim var!

Benim bu şeb yine şâirliğim, o hâlim var!

¹⁶⁷ *Pul Mecmûası*, S. 6, 28.KE.1313/15.Şb.1315, s. 85.

¹⁶⁸ *Sevdâ-yı Şi'r* adlı şiirin ikinci dizesinde "İnşirâhım" kelimesi Bkz. Bkz. Tefik Fikret, (1315-1316). "Eski Şeyler Bölümü: Sevdâ-yı Şi'r". *Rübâb-ı Şikeste* (I. baskı) İstanbul. s. 331. ve *Servet-i Fünun*, (22 Şt. 1311/20 Rm. 1313) [05 Hz. 1896]. S. 260, s. 403. "İnfi'âlim" şeklinde kullanılmıştır.

Nazar-rübâ mı disem dâde-i siyâhımdan?
 Aman ne tatlı bakış var şu necm-i ezherde!
 Sürâd-i bülbül-i âvâre ka'r-ı meşcerde...
 Kopup gelir sanırım rûhu gam-penâhından;
 Kopup gelir sanırım rûhu sîne-gâhından!
 Güzel¹⁶⁹! Seninde bu feryâd-ı rûhâ var meylin
 Değil mi? Kalb-i rakîkin¹⁷⁰ seninde mülhemdir...
 Bir îtilâfı demektir sabâh ile leylin:
 Hayâtı şi'r ile mezc eylemek ne âlemdir!
 Hayâtı şi'r ile revnak bulur, müsellemdir.
 Kılar bu kubbede peydâ medîd bir tınnet
 ‘Ukûsu velvele-i bî-nihâye-i şi’rin
 Tasavvur eyleyemez hâricinde ulviyyet...
 Tasavvur eyleyemez hâricinde bir cennet!

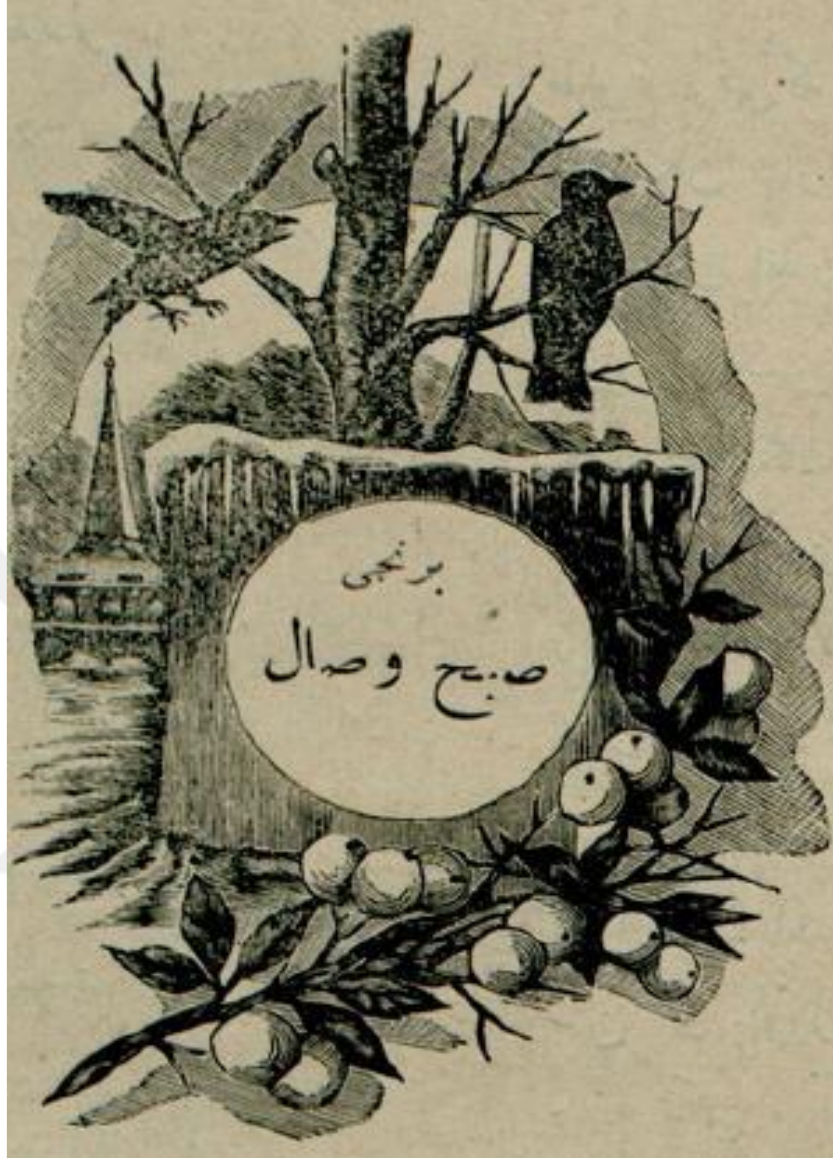
Mecmuanın son tablo altı şiiri Ahmet Kemal imzalı *Birinci Subh-ı Visâl*'dir¹⁷¹. Şair tabiat ve tabiat unsurlarını kullanarak sevgiliye duyulan özlemi dile getirmektedir.

¹⁶⁹ “Güzel” kelimesi Bkz. Tefik Fikret *Rübâb-ı Şikeste* (1315-1316), Eski Şeyler Bölümü, s. 331. ve *Servet-i Fünûn*, S. 260, 22 Şt. 1311, [20 Rm. 1313, 05 Hz. 1896] ise “melek” şeklinde kullanılmıştır.

¹⁷⁰ “Rakîkin” kelimesi Tefik Fikret *Rübâb-ı Şikeste* (1315-1316), Eski Şeyler Bölümü, s. 331 “Şefikin” şeklinde kullanılmıştır.

¹⁷¹ *Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. 89.

Birinci Subh-ı Visâl

Resim 2.10. *Birinci Subh-ı Visâl* şiirine ait tablo ¹⁷²

Birinci Subh-ı Visâl

Seher ki va'd-ı muhabbet gibiydi reng-reng,

Saçardı cebhe-i kühsâra hande-i taltîf;

İnerdi dağlara her ebr-i dil-firîb âveng!

Çıkardı göklere reng ü ziyâ zaîf zâîf!¹⁷³

-Devâm-ı nâz ü sudâ'-ı niyâzdan dil-teng

¹⁷² *Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. 89.

¹⁷³ Geçen nüshamızın birinci sahîfesinde mûnderic şi'r'in dördüncü satırındaki "hafif hafif" sözleri "zaîf zaîf" olacaktır. *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. arka kapak

Teevvühâta müşâbih – Sabâ hafif hafif

Uyandırırdu çiçeklerde bir latîf âheng!

- Güneş doğar gibi – ettin bu anda (teşrîf)

Dildeki hangi emeldi o gün melâl-âver,

Ki pîç ü tâbı oluyordu [olurdu] dudaklarında ayan?

Fakat o sâye-i sevdâ verirdi hüsnüne fer...

Dolardı kalbime nûr-ı cemâli iş[t]e o ân

Birinci subh-ı visâlin – Ki dil bugün meşhûn

Şeb-i müeyyed –i hicr ü teellümüyle – figân!..

Sevgiliye duyulan özlem, tabiat unsurları, tabiatın zamanları ile dile getirilmektedir.

2.2.1.2. İsmail Safa ve Muhâkemât-ı Edebiyye

İsmail Safa'nın, *Muhâkemât-ı Edebiyye* başlığı altında, *Pul Mecmûası* 'nda yayımlanan 12 edebî tenkit yazısı genel olarak şiir üzerinedir. İsmail Safa'nın edebî inceleme ve tetkik üzerine kaleme alacağı makalelerin *Pul Mecmûası* 'nda neşredileceği müjdesi okuyucuya şu şekilde duyurulmaktadır:

Tebşîr

Gelecek nüshadan itibâren meziyyet-i edebiyeye ve kudret-i kalemiyyesi müsellemlen-i enâm olan İsmail Safâ Bey Efendi'nin- her hafta içinde intişâr edecek olan –âsâr-ı ilmiyye ve edebiyeye hakkında müdekkik-âne kaleme alınmış bir makâle-i bilgilerini neşre başlayacağız.¹⁷⁴

Mecmuanın 14. sayısında başlayan *Muhâkemât-ı Edebiyye* yazıları 21. sayı hariç 26. sayıya kadar düzenli şekilde yayımlanmıştır. Şiirde edebî ve estetik değer, dil ve üslûp, kaynak sorunu ve eğilimler, kafiye ve redif, söz sanatları ve duygu aktarımı, eleştirinin önemi, şiirde eski-yeni gibi konular üzerinde durulmuştur.

İsmail Safa'nın *Pul Mecmûası* 'nda *Muhâkemât-ı Edebiyye* başlığı ile 12 makale ve *Küçük Bir İntikâd* başlıklı *Musâhabesi* ve *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanan 5 makale,

¹⁷⁴ *Pul Mecmûası*, S. 13, 30.Tm.1314/23.RE.1316, s. 3.

yazarın ölümünden 12 yıl sonra Rûmî 1329'da *Muhâkemât-ı Edebiyye*¹⁷⁵ adı ile kitaplaştırılmıştır.¹⁷⁶

Muhâkemât-ı Edebiyye;¹⁷⁷ İsmail Safa'nın, ilk yazısında sanatçının ortaya koyduğu eseri, erbabı tarafından beğenilme, takdir görme beklentisi içinde olduğunu söyleyerek başlar. Eserle ilgili yapılacak değerlendirmeleri merak etmeleri ve beğenilip beğenilmediğini öğrenmek istemelerinin son derece doğal bir istek olduğunu ifade eder ve Pul Mecmûası'nın 13. sayısında yayımlanan Besîm Bey'e ait *Mücâhid-i Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-ı Endülüsi Lisânından* başlıklı fahriyenin değerlendirmesini yapar. Hem üslup hem de şekil yönünden tespit ettiği hataları açık bir dille ifade etmektedir. Besim Bey'in, İsmail Safa'nın eleştirilerine sert bir dille dönemin başka bir süreli yayınında cevap verdiğini, Mehmet Ekrem'in *Besîm Beyefendiye Cevâbımız*¹⁷⁸, başlıklı yazısından öğrenmekteyiz. İmtiyaz sahibi sıfatıyla Mehmet Ekrem, Besîm Bey'e hem baskı hatasından dolayı eleştiriye maruz kalmasına yönelik hem de örtülü olarak İsmail Safa adına cevap vermektedir. *Besîm Beyefendiye Cevâbımız* başlıklı yazının Latin alfabesine aktarılmış şekli Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -2-*¹⁷⁹ İsmail Safa, dönemin dergi ve gazetelerinde yayımlanan makale ve edebî eserler sayesinde hem yeni bir şeyler öğrenirken hem de vaktin boşa geçmediğini vurgulamaktadır. Bu nedenle yazılan yazı ve edebî eserlerde faydalı konuların ele alınması gerektiğini dile getirdikten sonra Şemsettin Sami'nin "Tekellüm lisanıyla tahrîr lisânının birleştirilmesi" düşüncesini yorumlamaktadır. Şemsettin Sami'nin konuşma dili ile yazı dilinin aynı olması şeklindeki düşüncesini olumlu bir değerlendirme yaparken kendisinin de hem fikir olduğunu belirtmektedir. Şiir hakkında düşüncelerini ise, fennin kendine has terimleri olduğunu bu terimleri bilmeyenin fenne dair yazılan yazıları anlayamayacağından dem vururken şiiri de öyle herkesin anlayacağı gibi yazmak gerektiğini söylemektedir. Şiiri, şiir söylemek için bilinmesi gereken kuralları bilenler anlamalı şeklindeki yorumu; şiiri yazabilmek için gerekli kuralları bilenlerin şiir okuması gerektiği kanısındadır. Bu açıklamanın ardından gözden kaçırılmaması gereken önemli bir

¹⁷⁵ *Muhâkemât-ı Edebiyye*, (birinci tab), Sâhibi ve nâsirî Bâb-ı Âlî karşısında 73 numarolu Kâinât Kütüphanesi sâbi Ohannes. İstanbul, Keteon Bedrosyan matbaası-Hoca Paşa civârı numro 33. (1329).

¹⁷⁶ *Muhâkemât-ı Edebiyye* kitabının, Latin alfabesine aktarılmış şekli ve kitabın içerdiği yazılara ilişkin ayrıntılı değerlendirme için Bkz. Kolcu, A., (2017), *İsmail Safâ Muhâkemât-ı Edebiyye* (I. baskı), Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.

¹⁷⁷ *Pul Mecmûası*, S. 14, 06 Ağ.1314/30.RE.1316, s. 10-11.

¹⁷⁸ *Pul Mecmûası*, S. 16, 19.Ağ.1314/07.RA.1316, s. arka kapak.

¹⁷⁹ *Pul Mecmûası*, S. 15, 13.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 20-21.

noktaya işaret eder ve şiir dilinin farklı bir şey olduğunun altını çizer. Dönem şiirinde kullanılan Acem ve Arap'tan pek çok kelime ve kuralın kullanıldığını dile getirirken son iki harfi sâkin olan (Asr, hacz, recm, hücm şi'r) kelimelerin şiirde de nesirde de harekeli şekilde yazılması gerektiği görüşünü dile getirmektedir. Ayrıca bu kelimelerin telaffuzunda yaşanan sorunu da değinmektedir. Yazının genel görünümü dil, imla ve anlam konuları üzerinedir.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -3-*¹⁸⁰ İsmail Safa, yazısında dönem edebiyatının gündeminde olan eski-yeni tartışmalarına değinmektedir. Eski-yeni taraftarları arasında cereyan eden tartışmalardan biride son dönemde şiirde kullanılan yeni terkiplerdir. Doğu edebiyatlarının edebî zevkini savunan taraftarları, Batı edebiyatı ile ilgilenen genç edebiyatçılara yönelttikleri eleştirilerin önemli bölümünü ifade ve o güne kadar kullanılmamış terkipler olduğu tespitini yapmaktadır. “Sâ’ât-i Semen-fâm, leyl-i müzâb, nez’i müzehheb” örneklerini vererek yeni şiire yapılan bu eleştiriler hakkında kendi düşüncesini dile getirerek örnek verdiği üç terkinin ifade ettiği anlamları ayrıntılı bir biçimde açıklamaktadır. Yasemin renkli saatler (sâ’ât-i semen-fâm), Erimiş gece, altın sarısı renk almış vücut (leyl-i müzâb), şeklinde tanımladığı terkiplerin sezdiği gerçekliği karşılayıp karşılamadığı konusunda fikrini beyan etmektedir. İsmail Safa, bu örnekler üzerinden yeni terkiplerin bazılarını neden kabul ettiğini bazıları neden etmediğini bilinen kabul görmüş terkiplerle karşılaştırarak açıklamaktadır.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -4-*¹⁸¹ İsmail Safa, inceleme konusu olarak 389 numaralı *Servet-i Fünûn* gazetesinde yayımlanan, Hüseyin Cahid Bey’in ‘Şiir’ başlıklı makalesini seçtiğini belirterek konuya giriş yapmaktadır. Hüseyin Cahit makalesinde şiir nedir? sorusunu sorar ve kendi fikrini sadece manzum ve kafiyeli sözlerden meydana gelmesi gerektiğini güzel bir çiçek içinde “ne güzel, âdetâ şiir! Diye ifhâm etmek isteriz” şeklindeki düşüncesini dile getirmektedir. Şiir söz konusu olduğunda vezinli, kafiyeli sözlerin akla gelmesini ise -sû-i i’tiyâd- yani kötü alışkanlık olarak değerlendirmektedir. İsmail Safa, bu görüşe katılmadığını örnekler vererek açıklamaktadır.

¹⁸⁰. *Pul Mecmûası*, S. 16, 19.Ağ.1314/07.RA.1316, s. 27-28.

¹⁸¹ *Pul Mecmûası*, S. 17, 27.Ağ.1314/13.RA.1316, s. 34-36.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -5-*¹⁸² İsmail Safa, 149 numaralı *Ma'lûmât* gazetesinde yayımlanan Muhyiddîn imzalı *Cânân-ı arz-ı Mâ-fî'z zâmîr* başlıklı şiirini örnek göstererek, şiirde başlık mevzusunu gündeme getirmektedir. Divan şiirine başlık verme ihtiyacı duyulmamasına karşın artık şiirlerde başlık kullanmanın zorunlu hale geldiğini dile getirirken şiire isim vermenin kolay bir iş olmadığını belirtmektedir. “Cânân-ı arz-ı Mâ-fî'z zâmîr” başlığının ifade ve anlamdan yoksun olduğu ve şiirde tespit ettiği hataları belirtmektedir. Muhyiddîn imzalı “Hâlim” başlığı ile yayımlanan şiirin ise Tevfik Fikret’in “Sahâyif-i Hayâtımdan” adlı şiirine ilham kaynağı olduğu tespitini şu şekilde dile getirmektedir: “Sahâyif-i Hayâtımdan” ser-levhali bedî'a-i Fikret'in mahsûl-i ilhâmı olduğu anlaşılan bu manzumenin başlangıcı fenâ değil hoş”. Daha sonra şiirin kafiyesi için daha düzgün akıcı ve ahenkli telaffuz edilebilecek kelimeler tercih edilebileceği eleştirisini yapmaktadır.

İsmail Safa yazısına, *Ma'arif* risalesinin 16 numaralı nüshasında “Ondan Ona Eylerim Şikâyet” ve “Hasb-ı Hâl” unvanlarıyla “Andelîb Fâik Es'ad Bey'in Muallim Naci'nin bir gazelinden tazmin edilen bir tahmisi ve tesdisi ile devam etmektedir. Yapılan tahmisi başarılı bulurken, tesdis parçalarıyla gazel beyitlerinin his açısından uygun bulmadığını belirtmektedir. Zira Muallim Naci'nin gazeli, keder semtine uğramamış bir kalbin dizeleri iken tazmin pek hüznüldür. İsmail Safa'ya göre şair tazmin yaparken hünerli olmalıdır, hangi mısraı kimin söylediği belli olmaması gerektiğini vurgularken ve Andelib'in tazminini beğenmediğini dile getirmektedir.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -6-*¹⁸³ İsmail Safa, kaleme aldığı edebî eserlerin sahibi ile kişisel münasebetini bir kenara bıraktığını ve eseri objektif olarak değerlendiğini belirtmektedir. Eser seçiminde ise haftalık matbuatı takip ederek hem edebî değeri yüksek hem de sıradan eserleri dikkatle inceleyerek belirlediğini ve tenkit ettiğini açıklamaktadır. Bu yazısına konu olan *Musavver Terakkî* risalesinde Mehmet Celal Bey'in “Tesâdüf” isimli şiiri için çok beğendiğini fakat “Geceye Vedâ” başlıklı diğer şiirinde gördüğü kafiye ve ifade açısından eksik ve kusurları tespit ederek yorumlamaktadır.

¹⁸² *Pul Mecmûası*, S. 18, 03.Ey.1314/30.RA.1316, s. 43-45.

¹⁸³ *Pul Mecmûası*, S. 19, 10.Ey.1314/06.CE.1316, s. 50-52.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -7-*¹⁸⁴ İsmail Safa, Muhyiddin ve Andelib Bey'lerin eserleri hakkında görüşlerini *Muhâkemât-ı Edebiyye -5-* başlığı altında beyan etmiştir. İsmail Safa, Ma'lûmât'ın "İcmâl-i Edebî" başlığı altında bu eleştirilere cevap olarak Muhyiddin Bey'in bir yazı kaleme aldığını belirtmektedir ve bu yazının değerlendirmesini yapmaktadır. İsmail Safa'nın, Muhyiddin Bey'in eserinde "handân ve giryân" kelimeri ile yapılan kafiye'nin kusurlu olduğu görüşü üzerine cereyan eden tartışma ve kafiye bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Yazının devamında ise *Servet-i Fünûn*'da yayınladığı *Kafiye Hakkında* yazısından alıntılar yaparak ikinci bir yazı ile kafiye hakkında düşüncelerini hatırlatmaktadır. Muhyiddin Bey'in, öç almak garazıyla yazıyı kaleme aldığını edebî tenkit değeri taşımadığını belirtmektedir.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -8-*¹⁸⁵ kafiye üzerine düşüncelerini tekrar etmek isteyen İsmail Safa, bu kez manzum şekilde ifade yolunu tercih etmiştir. Kafiye'nin şiir için önemini şu dizelerle dile getirmektedir.

“(...)
 Kâfiye mevzun sözün âhengidir,
 San'âtı..pîrâyesi..ferhengidir.
 Kâfiye rakkâs-ı nazmın çengidir.
 (...)”

İsmail Safa ile Muhyiddin Bey arasında “handân ve giryân” kelimeleri üzerine cereyan eden kafiye tartışmasına da gönderme yapmaktan geri durmaz ve şu dizelerle yeni bir tartışmanın yolunu açar:

“(...)
 Kâfiye teshil olunmaz lâf ile!
 Kâfiye-handân ile giryân gibi-
 Gösterir manzumeyi üryân gibi.
 (...)”

Muhâkemât-ı Edebiyye -9- İsmail Safa, bazı eserlerin bazı şiirlerin anlamlarının insanda bıraktığı etkiyi dile getirerek makalesine başlamaktadır. Şiirde üslûb, anlatma meziyeti ve

¹⁸⁴ *Pul Mecmûası*, S. 20, 17.Ey.1314/14.CE.1316, s. 57-59.

¹⁸⁵ *Pul Mecmûası*, S. 22, 01.TE.1314/28.CE.1316, s. 75-77.

tabiiilik üzerinde durarak örneklerle düşüncelerini açıklamaktadır. Bir eserin sadeliği o eserin basit olduğu şeklinde yorumlanamayacağını örneklerle açıklamaktadır. İsmail Safa, *Muhâkemât-ı Edebiyye -9-*¹⁸⁶ da eski şiir tarzını ve şairlerini tabiiikten uzaklaşarak aynı mazmunu tekrar tekrar kullanmalarını örneklerle eleştirmektedir. Şairin hayal gücü, düşünme kabiliyeti ve edebî uslûbu ne kadar değişmiş olursa olsun eski şiirin külfetinden yoksun olarak yeni heveslerin Türkçe şiirde başarılı olamayacağı görüşündedir. Yeni şairlerin başarılı olabilmeleri için geleneksel şiiri ve şairini incelemesi, tanınması ve anlaması gerektiği söyleyerek Şeyh Gâlib'in *Hüsn-i Aşk* adlı eserini okumalarını tavsiye etmektedir.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -10-*¹⁸⁷ İsmail Safa, kafiye üzerine düşüncelerini hem mensur hem de manzum olarak uzun uzadıya dile getirdiğini belirtmektedir. İsmail Safa, *Ma'lûmât*'ın *İcmâl-i Edebî* bölümünde kendisine yönelik yapılan eleştiriden yapılan alıntı şu şekildedir: "Zavallı Safâ! Tervîc-i müddeâ için ne yapacağını şaşırılmış gibi nesr ile anlatamadığını nazım ile anlatmaya çalışıyor. (kâfiye kulak içindir) diye kulak patlatıyor. Ne tuhaf şey! İnsân bu mengûş-ı edebîyi nerede saklasın?"

Bu eleştirinin ardından Muhyiddin Bey'de kendi eleştirisini manzum olarak dile getirmektedir. İsmail Safa, *Ma'lûmât*'ta düşüncelerini nazım şekilde aktardığı için aldığı eleştiriye maruz kaldığını fakat manzum şekilde cevap verildiğini belirtmektedir. Muhyiddin Bey, İsmail Safa'nın "kafiye göz için değil kulak içindir" düşüncesine katılmadığı dile getirirken aynı zamanda Safa'nın *Mensiyât* adlı şiir kitabına yönelik eleştirilerini tekrar gündeme getirmektedir.

İsmail Safa, dönemin edebiyat sahasında edebî eleştiri ortamının henüz olgunlaşmadığını, edebî tenkidin alelade tartışma ortamına dönüştüğü öngörüsünde bulunmaktadır.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -11-*¹⁸⁸ İsmail Safa, kendi bakış açısına göre edebî eserin şiir olup olmadığını tek bakışta fark ettiğini iddia ederek yazısına başlamaktadır. "Lakin şiirde aradığım güzellik nedir?" sorusunu sorarak, ardından cevabını vermektedir. Yazısına kendini eleştirerek devam eder ve hangi şiirlerin güzel olduğu hangi şiirlerden hoşlandığını

¹⁸⁶ *Pul Mecmûası*, S. 23, 08.TE.1314/04.CA.1316, s. 83-84.

¹⁸⁷ *Pul Mecmûası*, S. 24, 15.TE.1314/11.CA.1316, s. 89-90.

¹⁸⁸ *Pul Mecmûası*, S. 25, 22.TE.1314/18.CA.1316, s. 100-101.

sorgular ve şiirin güzelliğini belirlemede aciz olduğunu dile getirir. Şiirin fasih, beliğ olması gerektiği aşikârdır. Şiirin güzelliğini belirlemenin ne denli zor olduğunun altını çizerek farklı dönemlere ait şiirler üzerinden konuyu irdelemektedir.

*Muhâkemât-ı Edebiyye -12*¹⁸⁹ İsmail Safa, edebiyatın hizmet amacı yalnız duygularımızı, düşüncelerimizi hakkıyla hakikatiyle ifade etmek midir? Yoksa gelişigüzel sanatlı söz söylemek midir? Yazının konusu bu iki soru etrafında şekillenmektedir. Verdiği soruların cevabını ise; edebiyat, ne duyguları hakkıyla, hakikatiyle ifade etmek, ne de sanatlı söz söylemek olmadığının altını çizerek edebiyatın en güzel örnekleri bu iki kuvvetin ürünü olduğu kanısındadır.

Muhâkemât-ı Edebiyye başlığı altında yayımlanan makalelerin konusu şiir, kafiye, güzellik, edebî değer, eski-yeni edebiyat ve üslub konuları değerlendirilmiştir. İsmail Safa özellikle güncel olmakla birlikte eski döneme ait örnek şiirlerle değişen ve gelişen edebiyatın ifade etmektedir. Edebî tenkit bir tür olarak modern Türk edebiyatının bu safhasında yenidir. Dolayısıyla İsmail Safa'nın örnek aldığı eserlerin sahipleri eserlerinde görülen ve beyan edilen kusur, eksiklik gibi olumsuz düşüncelere tahammül gösterememiş ve farklı yayın organlarından cevap vererek tartışma ortamının doğmasına sebep olmuştur. İsmail Safa, objektif bir değerlendirme çabası içinde olduğunu dile getirirse de zaman zaman farklı yayın organlarında eleştirilerine cevap niteliğinde yazılar yayınlanmıştır. İsmail Safa'nın, yeni şiir tarzını kuramsal çerçevede değerlendirdiği *Muhâkemât-ı Edebiyye* başlıklı yazı dizisi ile modern eleştirinin gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir.

2.2.1.3. Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Pul Mecmûası'nın uzun soluklu yazılarından biride 13 bölümden oluşan *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*'dir¹⁹⁰. Her bölümün başında yer alan açıklama şu şekildedir: "Saâdetli Atâ Beyefendi Hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey biraderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir".¹⁹¹

¹⁸⁹ *Pul Mecmûası*, S. 26, 29.TE.1314/25 CA.1316, s. 105-106.

¹⁹⁰ *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*'nin Latin alfabesine aktarılmış şekli tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde bulunmaktadır.

¹⁹¹ *Pul Mecmûası*, S. 5, 19.KE.1313/06.Şb.1315, s. 5.

Yapılan açıklamadan da anlaşılacağı üzere [Mehmet] Atâ Bey'in, Galatasaray Lisesi'nde verdiği dil ve edebiyat dersleri, Suat Mekîn tarafından kayıt altına alınmış ve *Pul Mecmûası*'nda yayımlanmıştır.

Edebiyat eğitimi; “Tarih boyunca edebiyat, içinde olduğu toplumun duygu, düşünce, inanç ve kültürel değerlerinin aynası ve taşıyıcısı olmuştur. Bu niteliğiyle edebiyat, toplumdaki bireylerin ortak hafızasını oluşturan önemli bir eğitim alanı ve eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilmiştir”.¹⁹² Güzel sanatların bir dalı olan edebiyatın ürünü de dil ile üretilen edebî metinlerdir. Dolayısıyla, edebî eserlerde dilin doğru kullanımı önemlidir.

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri başlığı altında yayınlanan ders notlarının dili Osmanlı Türkçedir. Dolayısıyla Arapça, Farsça ve Türkçenin (elsine-i selase) karışımından oluşan Osmanlı Türkçesi, dil ve edebiyat derslerinde temelini oluşturmaktadır. Arap ve Acem edebiyatlarının etkisinde doğmuş ve gelişmiş olan Türk edebiyatının yaklaşık altı yüzyıllık bir geçmişten sonra Batı kültür ve edebiyatlarının etkisinde değişimin yaşandığı bir dönem olsada kullanılan dil ve dil ile ilgili kurallar geçerliliğini korumaktadır.

Atâ Bey, *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*'nin ilk bölümünde edebiyat ilimleri tabirinin Arap kültüründen geldiğini belirterek, Osmanlı lisanında kullanımı, anlam ve imla kuralları üzerinde durmaktadır. Atâ Bey, dil ilimlerinin amacı ve edebiyat için önemine değindikten sonra Osmanlı Türkçesinin kendine ait bir takım dil ve edebiyat kuralları olduğunu, Arapçaya ait kuralların Osmanlı lisanında kullanımlarını ve bu kuralların işleyiş biçimini değerlendirmektedir. Doğu kültüründe belagat Batı kültüründe retorik olarak ifade edilen iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme ilminin bölümleri ve kısımları *Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri*'nin içeriğini oluşturmaktadır.

Dilin en önemli işlevselliği insanlar arasında bir iletişim aracı olmasıdır. Bireyler arasında sağlıklı bir iletişim, dilin doğru kullanılmasıyla gerçekleşebilir. Bu bağlamda, dil eğitiminin amacı da okuma, yazma, anlama, konuşma, muhakeme yapma gibi ancak dili doğru kullanmayla gerçekleşecek edimleri bireye kazandırmaktır.

¹⁹² M. E. B. (2015). *Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12 sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 1.

Edebiyat eğitiminin amacı ise; bireye, malzemesi dil olan edebî metinleri anlama ve yorumlama, sanatlı bir dil ile inşa edilen edebî metinlerin soyut göstergelerini çözümlene, güzellik duygusu ve estetik algısının gelişmesini sağlama ve edebî metin kaleme alma gibi kazanımları kazandırmaktır.

Döneminde olduğu kadar günümüzde de gözde eğitim kurumları arasında yer alan Galatasaray Lisesi'nde verilen edebiyat eğitimi imkânını, 13 bölüm de olsa mecmuanın sayfalarına taşımak dönem koşulları içinde anlamlı ve duyarlı bir davranıştır. İmtiyaz sahibi Mehmet Ekrem *Pul Mecmûası*'nda, yeni yetişen şair ve yazarların eserlerini yayınlama olanağı verirken, dil ve edebiyat hakkında okulda verilen eğitimi mecmuanın sayfalarına taşımıştır.

[Mehmet] Atâ Bey'in Galatasaray Sultanîsi'nin *Mükemmel Türkçe kitâbet ve inşâ* dersi için hazırladığı İktitâf¹⁹³ adlı ders kitabı bulunmaktadır.

2.2.1.4. Musâhabe yazıları

Pul Mecmûası'nda İsmail Safa, Mehmet Ekrem, Ahmed Kemâl [Akünal], Halil Nihad imzaları ile imzasız *Musâhabe* (sohbet) yazıları yayınlanmıştır.

İsmail Safa'nın, *Küçük Bir İntikâd*¹⁹⁴ başlığı ile yayınlanan yazısında, *Servet-i Fünun* gazetesinde İbrahim Cehdî' [Süleyman Nazif] imzalı "İki Söz Daha" başlıklı Musâhabe-i Edebiyye'si hakkında yorumlarını dile getirmektedir. İbrahim Cehdî, şiir hakkında kaleme aldığı yazısında şiirin ahenginin, vezin ve kafiye ile sınırlandırılmayacağı görüşündedir. İsmail Safa, bu yazısından dolayı yazara teşekkür ederek sözü Muallim Naciye getirir. Muallim Naci ile geçmişte olan bağımlı belirttikten sonra, şairliğini Fuzulî, Nef'î, Nâil-i Kadim gibi isimlerle kıyaslayarak eleştirilerini açık bir dille ifade ettiği görülmektedir.

Ahmed Kemâl [Akünal] imzalı manzum *Musâhabe*'nin¹⁹⁵ içeriğinde şiirde anlam ve şiiri anlama üzerine eleştiri niteliğindedir. Şiirde anlam üzerinde duran Ahmet Kemal, şiiri

¹⁹³ Mehmet Atâ, (1318). *İktitâf*, 2. Baskı. Asaduryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul.

Kitap hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Sipahi, Ç. S. (2014). Mehmet Atâ Bey'in İktitâf Adlı Ders Kitabının Türk Dili Ve Edebiyatı Eğitimi Açısından Analizi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

¹⁹⁴ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. 123-125.

¹⁹⁵ *Pul Mecmûası*, S. 10, 01.My.1314/22.ZH.1315, s. 138-139.

anlamak için önce şiir dilini bilmek gerektiğini söylerken, şiiri ediplerin ve yazarların anlayabilceğinin altını çizer. Şaire ilham kaynağı olan tabiat güzelliklerinin şiirde nasıl yorumlandığını, derin bir bakış açısı ile değerlendirilmesi gerektiğini ve şairin şiir yazarken çektiği zorluklara değinmektedir. Ortaya çıkan eser şiirdir ve -şiiri şiir dilinde okumak gerekir- görüşünü savunmaktadır. Ahmet Kemal'in, şiir okumayı bilmeyen, okunan şiirin ne anlama geldiğini anlamayan ve eleştirenlere karşı kaleme aldığı yazısıdır. Şiir, tabiat, şiir dili, gibi anahtar kelimeler üzerinde yapılan vurgulardan, Ahmet Kemal'in, Edebiyat-ı Cedîde hareketinin dilini kullanarak *Musâhabe*'sini kaleme aldığı görülmektedir.

İmzasız yayımlanan bir diğer *Musâhabe*'nin¹⁹⁶ ise son dönemde dikkat çeken Hıristiyan kadınların arasında yaygınlık kazanmış saç modasıdır.

Pul Mecmûası'nın imtiyaz sahibi Mehmet Ekrem imzalı *Biz Nasihât Dinleriz* adlı *Musâhabe*'de¹⁹⁷ *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinin Risâil-i Mevkûte¹⁹⁸ başlığı altında, *Pul Mecmûası*'na yazılan takdir yazısına cevaben kaleme alınmıştır. *Tercümân-ı Hakikat* gibi önemli bir gazetenin *Pul Mecmûası* hakkında övgüyle bahsetmesinin ne denli önemli olduğu vurgulanarak teşekkür edilmektedir.

Tercümân-ı Hakikat gazetesinin Risâil-i Mevkûte başlığı altında ise, dönem dergilerinin içeriği değerlendirilmektedir. İsim verilmeden bir takım edebiyat ve fen konulu dergilerin içeriğinin vasat olduğu ve amacına hizmet etmediği vurgulanırken edebiyat ve pul sütunlarına sahip olan Pul Mecmûası'nın, özellikle pul meraklılarına yönelik hizmetinin başarılı olduğunun altı çizilirken içeriğinde bir kat daha değişim ve iyileştirme yapmasına yönelik nasihat edilmektedir.

Pul Mecmûası'nın 21. sayısında Mehmet Ekrem imzalı *Musâhabe*'d¹⁹⁹e ise *Muhâkemât-ı Edebiyye* başlığı altında cereyan eden tartışmanın tarafı *Ma'lûmât* gazetesinde *İcmâl-i Edebî* yazılarıdır. *Musâhabe*'de ise *Servet* gazetesinde *İcmâl-i Edebî* başlığı altında aynı tartışmaya taraf olan yazılara bir cevap niteliğindedir. *Servet* gazetesi ile bahsi geçen

¹⁹⁶ *Pul Mecmûası*, S. 11, 01.Hz.1314/24.Mh.1316, s. kapak

¹⁹⁷ *Pul Mecmûası*, S. 20, 17.Ey.1314/14.CE.1316, s. kapak.

¹⁹⁸ "Risâil-i Mevkûte", *Tercümân-ı Hakikat*, S. 1053-6253, 11 Ey 1314/07 CE 1316, [23/Eylül/1898], s. 3.

¹⁹⁹ *Pul Mecmûası*, S. 21, 24.Ey.1314/21.CE.1316, s. kapak.

tartışma 26. sayıda yer alan *Musâhabe*'de²⁰⁰ de devam etmektedir. Mehmet Ekrem'in, *Servet* gazetesinin Makri köy [Bakırköy] mektupçusu şeklinde hitap ettiği şahsın eleştirilerine cevap vermektedir. İsmail Safa'nın *Muhâkemât-ı Edebiyye* yazılarında eleştir ortamının olgunlaşmadığı tezini doğrulayan bu yazılar, edebî tartışmadan çok kavgaya dönüştüğü görülmektedir. Mehmet Ekrem, *Servet* ve *Ma'lûmât* gazetelerinin *İcmâl-i Edebî* ve "Köy Mektupçusu"²⁰¹ namı ile *Pul Mecmûası*'ni hedef alan tavrının son birkaç ay içinde şiddetlendiğini vurgulamaktadır. Köy Mektupçusu'nun kaleme aldığı bir yazıdan alıntı ile Mehmet Ekrem iki gazetenin üslûbsuzluğunu eleştirmektedir.

2.2.1.5. Hatıra ve Deneme Yazıları

Pul Mecmûası'nda yayımlanan hatıra ve deneme yazıları incelendiğinde, yazılarda en Batı edebiyatının etkileri çok açık bir şekilde görülmektedir. Yerellikten uzak, geleneksel toplum yapısı ile örtüşmeyen sosyal ortamların ve yazıların kadın kişisine ait tasvirler dikkat çekmektedir. Ayrıca dönem şiirinin karamsar ruh hali bu yazılarda da kendini hissettirmektedir. Tabiat ve tabiat unsurlarının kullanımı kuvvetli bir etki alanı yaratan Edebiyat-ı Cedîde'ye işaret etmektedir. Söz konusu yazılarda, Batı edebiyatının etkisinin yanı sıra, yazarın Batı kültürüne ait yaşam tarzını günlük yaşama taşıma arzusu görülmektedir. Dolayısıyla yazılar, toplumun sosyal yapısında Batılılaşmayı ya da moderleşmeye duyulan isteğinde bir göstergesidir. Yazılarda, kişi tasviri ve buldukları mekânlarda geleneksel toplum yapısına ters düşen rahat tavırları anlatabilmek için İstanbul'un çok kültürlü toplum yapısından yararlandığı görülmektedir. Kısa yazılarda dikkat çeken mekânlar; İstanbul'un Koska, Yenikapı, Samatya gibi semtleri iken kişilerin isimleri Camile, Margaret ya da hitap tarzı matmazel şeklindedir. Batı edebiyatının yansımalarının açık bir örneği olan yazılarda tespit edilen Batı etkileri şu şekildedir:

Sa'âdet-i Zâlîme,²⁰² Tefik Nadir Bey imzalı yazının mekânı İstanbul'dur. Tefik Nadir Bey'in başından geçen bir olayı anlattığını yazıda kullandığı kişi adından anlamaktayız. Tefik Nadir Bey'in bir yangın sonucu zor durumda kalan bir aile ile arasındaki yakınlaşma yazının konusunu oluşturmaktadır. Batı etkisine işaret eden unsurlar ise söz konusu ailenin genç ve güzel kızına Tefik Nadir Bey'in "madmazel" şeklindeki hitabı,

²⁰⁰ *Pul Mecmûası*, S. 26, 29. TE.1314/25 CA.1316, s. kapak.

²⁰¹ Halid Eyyub Bey, Yenişehirizade namıyla, *Servet* ve *Malûmât* gazetelerinde muharrirlik yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. İnal, a.g.e., s. 529-530.

²⁰² *Pul Mecmûası*, S. 14, 06 Ağ 1314/02 RE. 1316, s. 13-15.

ailenin Türk asıllı olmadığına işaret ederken, Tevfik Nadir Bey'in, Osmanlı aile yapısına ters düşecek şekilde, aileyi her hafta sonu ziyarete gitmeside dikkat çeken bir başka unsurdur. Madmazele âşık olan Tevfik Nadir Bey'in evde ve dışarıda geçirdiği vakitler de ithal kültüre ait özellikleri yansıtmaktadır. Ayrıca madmazelin Fransızca ve Rumca bildiğine dikkat çekilmesi ise eğitilmiş kadının toplumda varlığına dikkat çekme çabasının göstergesidir. Yazıda bahsi geçen mekânlar dışında yerli unsur bulunmamaktadır.

*Mağlûbe-i Muhabbet*²⁰³ adlı yazı Bedri Ziyâ imzalıdır. *Mağlûbe-i Muhabbet* konusunu, Camile ve Margaret arasında geçen aşk oluşturmaktadır. Kişilerinin isimlerinden anlaşılacağı üzere yazarın Fransız isimlerini tercih etmesi dönem edebiyatında Batılı eserlere özenme ya da taklit etme eğiliminin bir göstergesidir. Bu durum dönem edebiyatında sayıları hızla artan tercüme eserlere işaret etmektedir. Margaret adlı geç kıza ait tasvir ise “sarı kıvrıkcık saçlı, fildişi kadar beyaz teni, çıplak omuzları” şeklinde kullanılan ifadeler dikkat çekicidir. Dönem edebiyatında toplumda kadın algısının değiştiği, yapılan kişi tasvirleri, sosyal çevrenin ele alınması, ölüm gerçeğinin işlenmesi gibi unsurlar natüralizmin etkisine işaret etmektedir. Dönem edebiyatında önemli bir yer edinen ve değişen tabiat algısı da yazının dikkat çeken bir diğer özelliğidir.

Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun karamsar ruh halini benimseyen ve şiirlerinde Tevfik Fikret'i örnek alan İsak Ferera'ya ait yazıda karamsar ruh halini görmek mümkündür. Dönem edebiyatının benmisediği bu ruh hali edebî eserlere abartılı bir biçimde yansıdığı görülmektedir. Tabiat ve tabiat unsurlarının edebî eserlerde kullanılması dönemin karakteristik özelliği ise karamsar ruh hali de dönem edebiyatının belirgin özelliklerinden biridir. Mehmet Kaplan'ın “Devrin hâkim vasfı can sıkıntısıdır”²⁰⁴. Tespitinden yola çıkarak İsak Ferera'yı” kederli, sıkıntılı, melûl yapan ve etrafını bu sıfatla görmesine yol açan şey, tekrar etmek gerekirse dönemin Servet-i Fünûn edebî ekollüyle ‘moda’ haline gelen bu kötümserlik, can sıkıntısı ve melâl düşkünlüğüdür”. Açıklamaları da bu durumu doğrulamaktadır. İsak Ferera'nın *İstiyorum ki*²⁰⁵ başlıklı yazısında keder, can sıkıntısı, melâl, mutsuzluk ve ümitsizliği şu şekilde dile getirmektedir:

²⁰³ *Pul Mecmûası*, S. 22, 06 TE 1314/18 CA. 1316, s. 102-104. Özcan, N. (2010). *Türk Şiirinde Leyla*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 47.

²⁰⁴ Kaplan, M. (1976). “Mâi ve Siyah Romanının Üslubu Hakkında”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*. İstanbul: Dergâh yayınları, 456.

²⁰⁵ *Pul Mecmûası*, S. 26, 29 TE 1314/25 CA. 1316, s. 107-108.

Çünkü eminim ki vücûdum, zavallı hasta vücûdum bir tûde-i gubâr-ı münkalib olsa, beyâz mezârların en siyâh, en derîn, en mehîb bir peygûle-i ‘âdeminden yaşamaya mahkûm olsa yine acı dertlerin, helâhil-âlûd ıztırâbâtın, zehirli eziyetlerin pençe-i dil-hırâşlarından tahlis-i girye-bân edeceğim. Çünkü rûhumda edediyyen inlemeye, ağlamaya, sızlamaya mahkûm olmuştur. En derîn vartalarda en dehşet-fezâ kabirlerde dâima inleyecek dâima figânlarıyla, giryeleriyle teşrîh-i ıztırâbât-ı kalb çalışacaktır.²⁰⁶

Yazının bütününe yayılan bu duygu durumunun gerçek hislerden çok dönemin sesi olduğunu söylemek mümkündür.

Mehmet Ekrem imzalı *Hazîn Bir Tebessüm*²⁰⁷ başlıklı yazıda ise konu İstanbul sahillerinde yaşanan eğlenceli ortamdır. Kadın ve erkeğin sosyal yaşamda bir arada yer alması, eğlence ortamında bir arada bulunması Batılı yaşam tarzının edebiyata yansımalarıdır. Zira mekân ismi belirtilmese de İstanbul sahillerine işaret eden manzara tasviri ve eğlence ortamı yazara, geçmişte yaşadığı güzel ve mutlu günleri anımsatmaktadır. Hazin bir aşk hikâyesinin mekânı olan sahilin ve ortamın tasvirinde sandal yarışları, coşkulu toplulukta varlık gösteren kadın kimliği dikkat çekicidir.

Yazının konusunu, geçmişte yaşanan mutlu ve coşkulu aşka duyulan özlemdir. Âşık olunan kadın “lapiska saçlı, semâvî renk gözler, rüzgârda uçuşan kumral saçlar” da Mary’e aittir. *Mağlûbe-i Muhabbet*’in Margaret’i *Sa’âdet-i Zâlîme*’nin madmazeli gibi *Hazîn Bir Tebessüm*’de de Mary Batılı kimlik taşıyan karakterlerdir.

Yazıların ortak özellikleri; Batı edebiyatının etkisinde kaleme alınmış olmakla birlikte, bedbin, karamsar, kederli duygu durumunun hâkim olması, şairane bir dil kullanılması ve sonuç bölümünde ölüm temasının varlığı dikkat çeken benzerliklerdir.

Kemter imzalı *Bir Askerin Emeli*²⁰⁸ başlıklı hatıra yazısı milli duygularla, cephede yaşanan olaylardan esinlenerek kaleme alınmıştır.

²⁰⁶ Karakartal, (2006), a.g.e.,s. 61.

²⁰⁷ *Pul Mecmûası*, S. 1, 19 Ağ 1313/02 RA. 1315, s. 9-10-11.

²⁰⁸ *Pul Mecmûası*, S. 25, 22.TE.1314/18.CA.1316, s. 99.

2.2.2 Pul Mecmûası'nın Pul Sütunları

Geniş topraklara sahip Osmanlı Devleti, güvenli bir resmî haberleşme sistemine her zaman ihtiyaç duymuştur. Osmanlı'da haberleşme, her dönemin kendine özgü imkânlarıyla sağlanmaya çalışılmış, Tanzimat sonrası gerçekleşen reformlarla da, Osmanlı'nın ilk modern posta teşkilatı olan Posta Nezareti²⁰⁹ 23 Ekim 1840 yılında resmen kurulmuştur.

İnsanlık tarihi kadar eski olan haberleşme tarihi her ülkede farklı şekillerde gelişmiş ve değişmiştir. Modernleşen yaşam karşısında toplumun hızlı ve güvenilir haberleşme ihtiyacı, posta şirketlerine duyulan güvensizlik, posta ücretlerinin dengesizliği karşısında İngiliz Hükümeti posta işlerinde yeni bir düzenleme ile çözüm yoluna gitmiştir. Söz konusu yeni düzenleme kapsamında İngiltere'de, tanınmış bir eğitimci ve araştırmacı olan ve aynı zamanda Yararlı Bilimleri Yayma Derneği Genel Sekreteri Rowland Hill'den konunun incelenmesi istenmiştir. Bu düzenlemelerin araştırma ve inceleme safhasında Hill'in İngiltere'nin küçük bir kasabasında tanık olduğu ilginç bir olay posta pulunun da icadına ilham olmuştur.

Bir postacı, yoksul bir kıza mektup getirmiş, ancak kız bir şilinlik ücreti ödeyememişti. Hill, postacıya ücreti ödemiş, mektubu alarak kıza vermişti. Postacı gittikten sonra, sohbet sırasında yoksul kız, Hill'e şunları anlatmıştı. “Biz çok yoksuluz. Kardeşim başka bir yerde çalışıyor. Posta ücretleri çok yüksek. Bu nedenle kardeşimle bir yöntem bulduk. Zarfın üzerine bizce bilinen işaretler koyuyoruz. Önce postacıdan mektubu alıyorum. Ücretini ödeyemediğim için geri veriyorum. Bu arada zarfın üzerindeki işaretlerle haberleşiyoruz. “Aslında zarfın içi boş. Bakın” Hill Londra'ya dönüşünde, kabine toplantısında olayı anlattı. Hem halkın, hem de hazinenin posta işlerinden zarar görmemesi için” yeni bir sistem önerdi. Buna göre, gönderici ödeme ücretini, resimli küçük bir kâğıt parçası olarak verecek ve bunu mektuba yapıştıracaktı. Bu düşünce haberleşme alanında büyük heyecan yarattı. Bazılarının desteklediği bu öneri, bir kesim tarafından saçma bulunuyordu.²¹⁰

²⁰⁹ Türk haberleşme tarihi ayrıntılı bilgi için Bkz. PTT. Genel Müdürlüğü, (2007). *Geçmişten Günümüze Posta* Ankara: Ptt Genel Müdürlüğü, 146.

²¹⁰ *Haberleşme ve Tarihçesi* adlı kitabın yayım tarihi bulunmamaktadır. Kitabı temin etmek için verilen adresle iletişim sağlandığında, verilen adresin yazarın evi olduğu ve yazar Yurda Güven Bezaz'ın hayatını kaybettiği bilgisine ulaşılmıştır. Kitabın evde bulunan nüshasındada yayım yılı bulunmamaktadır. Yazarın yine aynı konu üzerine yazdığı *Geçmişten Günümüze Posta* (2007) isimli kitabı Türkiye Haber-iş Sendikası tarafından yayınlamıştır. Yurda Güven Bezaz, *Haberleşme ve Tarihçesi* adlı kitabın önsözünde bahsi geçen kitaptan faydalandığını belirtmektedir. Yurda Güven Bezaz 17 Ekim 2013'te yaşamını yitirmiştir. Kitabın baskı yılı 2006-2013 arasında olduğu tahmin edilmektedir.

İnternet: Bezaz, Y. B. “Haberleşme ve Tarihçesi”.

<https://www.haberis.org.tr/uploads/files/kitaplar/pttkitap.pdf> adresinden 18 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

Haberleşme araçlarının en küçük enstrümanı olan posta pulu ilk kez 6 Mayıs 1840 tarihinde İngiltere’de, 10 Ocak 1863’te ise Osmanlı Devleti’nde uygulamaya konulmuştur. Posta pulları ait oldukları ülkelerin kimliği niteliğindedir. Ulaştıkları ülkelere, kendi ülkelerinin armalarını, para birimlerini, tarihi olaylarını, tarihe yön veren önemli şahsiyetlerini, özel günlerini, ülkelerinin coğrafi özelliklerini, bitkilerini, hayvanlarını, kısacası geleneksel ve ulusal panoramasını beraberinde götürür. Bünyesinde bu kadar özelliği barındıran bu küçük kâğıt parçası toplumun hemen hemen her kesiminde bir merak unsuru olmuştur. Bu merak beraberinde pul toplamak ya da pul koleksiyonu yapma arzusunun dönüşmüştür. Pul koleksiyonu yapmak, araştırma ve bilgi birikimi isteyen bir hobidir. Koleksiyon değeri olan pulu bulmanın, saklamanın, korumanın ve katalog haline getirmenin kendine has kuralları vardır.

Pul Mecmûası, modernleşen toplumun ihtiyaçları ve yeni kültürel faaliyetlerin keşfedilmesiyle çıkarılmış bir dergidir. Dergiye adını veren “pul” kelimesi, farklı nesnelere tanımlayan bir kelimelemdir. “Pul” kelimesinin yaptığı ilk çağrışım ise “Posta Pulu”dur. Bezaz, posta pulunun tanımını şu şekilde yapmaktadır:

Pul ön yüzüne, çeşitli resim şekil ve motifler basılmış arka yüzüne özel bir zıncı sürülmüş kare, dikdörtgen, altıgen, yuvarlak, simetrik ve asimetric veya benzeri şekillerde hazırlanmış, değerli bir kâğıttır. Pulun ön yüzünde ait olduğu ülkenin adı ve ülkenin para birimine göre değeri yazılıdır. Posta pulları ilk planda posta ücretlerinin ödenmesi için bastırılmıştı.²¹¹

Toplumun posta puluna gösterdiği ilgi karşısında posta pulu haberleşme aracı olmanın sınırlarını aşarak evrensel bir değer kazanmıştır. *Pul Mecmûası*, toplumun sosyo-kültürel hayatında yeni ve keyifli bir yer işgal eden pul ya da pul koleksiyonu hakkında sistematik sütunları ile pula ilgi duyanları bilinçlendirmeyi ve bilgilendirmeyi hedeflemiştir *Pul Mecmûası*, toplumda posta puluna duyulan ilgiyi, Mehmet Ekrem imzasıyla *Posta Pulları*²¹² başlığı altında okuyucularına anlatmaktadır. Bununla birlikte toplumda bu ilginin tutkuya dönüştüğünü fark eden bazı kimselerin pul tüccarlığı yaptıkları da verilen bilgiler arasındadır. Mecmuanın genel dağıtım adresinin de (Mahall-i Tevzî’ Pul Tâciri Keçecizade Efendi’nin Dükkânı) bunu doğruladığı görülmektedir. Zira “filatelik mücevherler” olarak

²¹¹ Bezaz, a.g.e., s. 293.

²¹² *Pul Mecmûası*, S. 1, 19.Ağ.1313/02.RA.1315, s. 4.

tabir edilen, dünya pulculuğunda olağan üstü değerlere sahip olmuş flatelik parçalar, koleksiyoncular tarafından yüksek bedeller ödenerek satın alınmıştır.²¹³

Pul Mecmûası'nın, pul ve pul koleksiyonuna ayrılmış sütunları, pul hakkında bilinmesi gereken teknik, tarihi, kıymet, ait olduğu ülke, yeni çıkan pullar gibi pek çok farklı konu üzerine kaleme alınmış yazılardan oluşmaktadır. Mecmuanın, *Mevâdd-ı Târîh*, *Şuûnât*, *Posta Pulları* başlıkları altında pul ve pul koleksiyonu hakkında ki yazılara ayrılmıştır.

Mevâdd-ı Târîh ana başlığı altında Mehmet Ekrem imzalı, Osmanlı Devleti, Almanya, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, Karadağ ve İtalya posta pulları hakkında makaleler yazı dizisi şeklinde yayımlanmıştır. Posta pulları ait oldukları ülkelerin geleneksel ve ulusal kültürünü yönelik görsel tasarımlara sahip olmaları nedeniyle, mecmuada tanıtımı yapılan pulların, ülke tarihleri hakkında da okuyucuya bilgi aktarılmaktadır. Posta pullarının görsel tasarımında özellikle ülkelerin önemli tarihi olayları, yeni gelişmeler, ülkenin önemli şahsiyetleri, ülkenin kral/kraliçesine ait resimleri, padişaha ait tuğralar, ülkeyi temsil eden armalar gibi pek çok tematik unsur kullanılmaktadır. Dolayısıyla mecmuada tanıtımı yapılan pulun görselinde kullanılan temanın seçim nedeni, o ülke için önemi de makalede yer alan bilgiler arasındadır. Posta pullarının tanıtımı hakkında yazılan makaleler sadece pulun değil ait olduğu ülkenin dünya coğrafyasındaki yeri, ülke tarihi ve görselinde kullanılan temanın içeriği sayesinde okuyucu, farklı ülkelere ait genel kültüre de sahip olmaktadır. Pula ilgisi olmayan kişilerin dahi okuduğu zaman dünya hakkında pek çok yeni bilgi öğrenebileceği gibi farklı kültürlerle karşı merak duygusunu da geliştirdiği söylenebilir. Dönem koşullarında bilgiye ulaşmanın zorlukları düşünüldüğünde posta pulları hakkında yazılan makalelerin titiz ve yoğun bir çalışmanın ürünü olduğu anlaşılmaktadır. Posta pullarının kıymetlerini belirleyen unsurlar, saklama koşulları, dünyanın farklı yerlerinde açılan pul sergileri, satışa çıkan pul koleksiyonları gibi pula dair haberler, pul meraklıları ile paylaşılan konular arasındadır. *Pul Mecmûası*'nın satışa sunduğu “Pul Kataloğu” da pul meraklıları için sunulan ayrı bir hizmettir. *Mevâdd-ı Târîh*, *Şuûnât*, *Posta Pulları* başlığı altında kaleme alınan pula dair yazıların büyük bir bölümü *Pul Mecmûası* imtiyaz sahibi Mehmet Ekrem imzasını taşımaktadır. Posta pullarının şekli, kıymetleri, renkleri gibi teknik bilgiler ve

²¹³ Ptt Genel Müdürlüğü, (2007), a.g.e., s. 339.

görseller makalelerin özeti gibidir.²¹⁴ Pul ve pul koleksiyonu hakkında duyuru, yerel ve dış basından kısa popüler haber niteliğini taşıyan yazılar *Ma'lûmât-ı Husûsiyye* başlığı altında yer almaktadır.

Şuûnât, ana başlığı altında yer alan makalelerin içeriğini, farklı ülkeler, adalar ve sömürge devletlerin kullandığı posta pullarına ait bilgi ve görseller, sömürge toprakları üzerinde Batılı devletlere ait gümrük ve posta şirketleri hakkında bilgiler oluşturmaktadır. 19.yüzyılda sanayileşen Batılı Devletlerin, zengin kaynaklara sahip topraklar üzerinde kurdukları hâkimiyet kolonyalizm ya da sömürgecilik olarak tanımlanmaktadır. Kolonileştirilen topraklardan sağladıkları hammaddeyi güvenli bir şekilde kendi topraklarına ulaştırmak isteyen Batılı devletler, kendi gümrük ve posta şirketlerini kurmuşlardır. Sömürge topraklarında faaliyet gösteren posta şirketlerinin çıkarmış olduğu posta pullarında, egemen gücün kültürüne ait görseller kullanılıyor olması kolonyel söylemin kültür ve kurumlar aracılığıyla işlediğinin de göstergesidir. Bu bağlamda, kolonileştirilen yerlerde Batılı Devletlerin kurmuş olduğu posta şirketlerinin arka planında, ekonomik ve toplumsal, bağımlılık ve denetim ilişkileri, emeğin esaret altında tutulması ve aynı zamanda Batının sanayileri ve malları için açık pazarlar bulunması gibi ekonomik nedenler yatmaktadır.²¹⁵

Dolayısıyla pul hakkındaki makaleler okuyucunun, dünyada yaşanan siyasî, ekonomik olaylar hakkında fikir yürütebileceği izler taşımaktadır.

Pul Mecmûası pulve pul koleksiyonu hakkında makalelerini, tanıtımını yaptığı pulun görselleri ile birlikte sunmaktadır.

2.2.2.1 Haber Yazıları

Mehmet Ekrem imzalı *Ma'lûmât-ı Husûsiyye* (özel bilgiler) başlığı, genellikle kapak sayfasında yer alan, Pul ve pul koleksiyonu hakkında duyuru, yerel ve dış basından kısa popüler haberlere ayrılan bölümdür. Aşağıda görülen örneklerde olduğu gibi birkaç satırdan oluşan farklı içerikte haberlerin yer aldığı bölümdür.

²¹⁴ Osmanlı Devleti, Almanya ve Bulgaristan posta pullarına ait makalelerin Latin alfabesine aktarılmış örnekleri ve görselleri, tez çalışmasının Seçili Metinler bölümünde yer almaktadır.

²¹⁵ Loomba, A.(2000). *Kolonyalizm Postkolonyalizm*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 23.

(...)

Frsnsa'nın şimdi ki 30 santimlik nâkıs pullardan bazıları “APERCEVOIR” kelimesindeki A harfinin üzerine “aksân” konulmadığı görülmüştür.

Yıkayıp temizlenecek pulların renkleri kaçmamak için kullanılacak suyun içine azıcık şâb konulmasını “Courrier Des Timbres Poste” tavsiye ediyor.

“Sidney” deki pul kulübü hey’eti 1898 senesi için ber vech-i âtî intihâbât-ı icrâ etmiştir.

Amerika müsta’mel pulların tekerrür-i isti’mâlini men’ etmek âdetâ bir mes’ele renfini almıştır. Çünkü bir takım yâdigârlar bu pulları elektrik vâsıtasıyla temizleyerek yeni bir şekle ifrâğ ediliyor. İşin fenâ bir ciheti varsa o da ateşin karşısınada kavru lan bu pullarda ehl-i merâkın albümlerinde müddet-i medîde muhâfaza-ı hayâta muvaffik olmayışlarıdır ²¹⁶

Almanya postahaneleri direktörü olup geçenlerde vefat eden Doktor Von Stefan bir gün birliğindeki ailesine hasbe’l-lüzûm bir telgraf çekmek üzere “Königsberg” postahanesine girer. O sırada civar bir memleketteki telgraf muhabirlerinden birinin Königsberg Muhabir bulunan ahbâbına çektiği bir telgrafın tıktırtısı kulağına iliştikten kemâl-i dikkatle dinlemeye başlar.

Muhabere makinesi şu sözleri nakl eder“İtimâd etme kardeşim! İhtiyâr Stefan her postahaneye başını sokuyor.” Doktor Stefan bilâ-zât makine başına geçerek şu cevabı verir“Geçmiş ola!.. Şimdi Stefan’ın başı buralarda dolaşüyor- Stefan.

Newyork’da çıkan “Post Ofis” gazetesinin sâhib-i imtiyâzı Mösyö “Henry Gremil” vefat etmiştir. ²¹⁷

İtalya posta ve telgraf nâzırı 1898 senesinde Milano’da bir sergi açılışına dâir “Lombardo” pul şirketi tarafından takdîm olunan lâhiyayı kabul ve serginin fahrî riyâsetini der-‘uhde etmiştir.

(...)

Newyork’ta elbise musabakası münasebetiyle verilen baloda ehl-i merâkdan posta pullarından basılmış elbise ile arz-endâm etmiştir. Bu adamın setresi kâmilen 2 santimlik kırmızı puldan yapıldığı gibi kenârınada 1 santimlik mâvî puldan şerîd çekilmiştir. Yelek 3 santimlik yeşil puldan, pantolon 1 santimlik mâvî puldan yapılmıştır. Bu hayret engîz kostüm musâbakada birinciliği ihrâz ederek 125 dolar “25 Osmanlı lirası” mükâfâta nâil olmuştur.

Müstakil Kongo hükümetinin 1816 dan 1896 senesine kadar geçen müddet zarfında ki posta mu’âmelâtını gösterir resmî bir cedvel neşr olunmuştur. Buna nazaran 1886 senesinde memlekete 880 mektûb gelmiş ve 33,14 mektûb çıkmış iken 1896 senesinde 63, 250 mektûb vurûd etmiş, 2, 6, 976 mektûb çıkmıştır!

(...)

²¹⁶ Pul Mecmûası, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. kapak.

²¹⁷ Pul Mecmûası, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. arka kapak

Şimendifer istasyonlarının en büyüğü Bombay'daki "Viktorya" garıdır. On sene zarfında inşâsı hitâm bulmuş, 32 buçuk milyon frank sarf edilmiştir.²¹⁸

Transevral eyaletinde kullanılan pullardan bir takımının üzerindeki ilâvede sehven Transevral diye "w" yerine "vr" yazılmıştır. Bunlardan bir peni kıymetindeki müsta'mel bir tanesinin 1. 250 franga satıldığını " Filatelist Fransa" gazetesi nakl ediyor.²¹⁹

(...)

Dreyfus davasında haksızlık olduğunu iddiâ eden muharrir şehir Zola, derdini anlatamamış, bir sene hapse mahkûm olmuştur.

Kutb-ı Şimâl seyyâhı Nansen aleyhinde geçen gün bir şirket tarafından ikâme olunan davayı (Boston) mahkemesinde reviyet edilmeye başlamıştır. Nansen bu şirketle akd ettiği mukâvele mucibince Amerika'nın mutelif şehirlerinde yüz defa konferans verecek seyâhatini anlatacak idi. Altmış yedinci konferanstan sonra Nansen fenâ hâlde yorulmuş olduğundan mukâvele ahkâmını ifâdân 'acz göstermesidir. Bunun üzerine Şirket 20 bin dolar yani beş bin Osmanlı lirası râdesinde bir tazmînat davası açmıştır.²²⁰

Posta pullarına dâir İzmir'de dahî bir risâle neşri için ruhsat talep edildiği işitilmiştir.

Hindistan pullarından 1 rubiyelik (rupi) kıymetindekilerinde bazı hîleler icrâ edilmekte olduğu anlaşıldığından ortadan kaldırılacaktır. Rivâyete nazaran Hindistan mâliye hazînesi bu yüzden bir milyon rubiyi zâyî' ediyor²²¹

Jules Verne 80 Günde Seyâhati isti'âd edenler bunada inanmasalar yeridir. Fakat "fen" şakaya gelmez. Kimbilir bir günde elektriğin yeni bir icâdıyla Paris'ten Pekin'e teferrüc için gidip gelme bilet alanlarda olacaktır!

Mecma'-ı garâib olan Amerika'da tuhaf bir gazete daha neşr olunmaya başlamış. Bunu çıkaranlar Washington Dârü'lfünûndan mezûn bir takım genc muharrirlerden ibâret ise de mündericât Felâtûn, Ksenofon, Demosthenes devrinde kullanılan kadîm Yunan lisânıyla yazılmakta ve o devrin hurûfâtıyla basılmakta imiş.²²²

Pul Mecmûası'nın abone ve okurları ile iletişim sağladığı haber bölümü *Muhâberât-ı Aleniyye* (açık haberler) olarak adlandırılmıştır. Mehmet Ekrem imzasını taşıyan bölümde, abone ve okurların talep ettiği mecmua, mecmuanın eki ve pul katalogları posta yolu ile gönderildiği, bedellerinin alındığı ya da gecikme, ödeme gibi problemlerin yanı sıra verilen adres bilgilerinin ve yazılara ait imzaların okunamadığı gibi haberler duyurulmaktadır. Ayrıca mecmuaya gönderiler eserlerin yayınlanacağı, yayınlanan eserin sahibine teşekkür

²¹⁸ *Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. arka kapak.

²¹⁹ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. kapak.

²²⁰ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s. arka kapak.

²²¹ *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. kapak.

²²² *Pul Mecmûası*, S. 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315, s. arka kapak.

gibi duyuruların yer aldığı bölümdür. *Muhâberât-ı Aleniyye* bölümünde yer alan haber ve duyurulara ait örnek metinler aşağıda yer almaktadır:

Teşekkür- Cerîdemize daha mevki’-i intişâra konulmadan evvel birçok zevât-kirâm tarafından gerek aboneye iştirâk ve gerek âsâr-ı ihdâsı sûretiyle bezl-i mu’âvenet buyurulmuş olduğundan bi’l-hâssa ‘arz-ı teşekkür-i vecîbe-i zimmet’ add edilir.

Doktor izzetlü Ahmed Refik Bey’e eser-i âlînizi gelecek nüshaya ma’al-memnûniyye derc edeceğiz.

Pul Tüccarı Süleymân Efendiye mesleğimiz zâten mukaddimede bildirildiği için tekrâr hâcet yoktur. Pullarımızdan ibâret ise ale’l-usûl îlân olunmak üzere bir pusulasını gönderirseniz matlûb hâsıl olur. Şerâit-i îlâniyye kabda münderiştir. Siparişâtın esmânı peşîn gönderilmelidir²²³

İdarehanemize vârid olan mektuplardan birçoğu imzâları okunamaması sebebiyle cevâbsız bırakılmakta olduğundan ba’d-ez-în gönderilecek Mektuplara sahiplerinin imzalarını noktalı ve okunaklı bir surette vaz’ etmeleri rica olunur.

Pravadi Mekteb-i Rüştîyesi Muallim rif’atlı Ahmet İhsan Efendiye Talep buyurulan gazeteler gönderilmiştir.

Bodrum Duyûn-ı umumiye memuru rif’atlı Hasan Basri Efendiye-Bir abone kaydedilmiş, senette nüshalarla beraber gönderilmiştir

Makri Köyünden [Bakırköy] “M.(im). Perişân-ı Kalb” imzasıyla güzel bir manzume gönderen zât-ı âli kadrin idarehanemize teşrif buyurmaları mütemennâdır.²²⁴

Mu’teber “Ma’lûmât” ve “İzmir” ve “Âhehk” gazeteleriyle Fransa’nın en mu’teber cerâidinden madûd olan “Courrier Des Timbres Poste” ın Fevka’l istihkâkı ibrâz ettikleri teveccühât rıfkâ nevâzından dolayı cidden minnetdâriz. Teşekkürler ederiz.

İzmir’de bir posta pulu meraklısının- eser-i âlînizin mâ-badına muntazarız.

İffetlü Remziye Hanım Efendiye- şîriniz pek latîf düşmüş; hele gazetemiz hakkındaki makale-i tebrikiyyenizi tekmîl yazdıklarımızdan daha zengin bulduk. Bizde sizi tebrik ederiz. Manisa Sancağı mutasarrafı Atûfetlü Celal Paşa Hazretlerinin mahdum-ı âliyyeleri izzetlü Nazmi Bey Efendi.- Abone kayd eyleyerek nüshalarla iki “katalog” la birlikte gönderilmiştir

Manastır’da izzetlü Nûri Bey Efendi.-Siparişlerinizi gönderdik. İzmir’deki Alyans Fransız Kütüphanesinin İlânına gelince bu ceht için doğrudan doğruya mezkûr kütüphane ile muhâbere etmeniz icâb eder.

Sipâhizade izzetlü Fehim Beyefendiye.- Gazetenizin nasılsa meşgûliyet arasında irsâli tevhîre uğradığı anlaşılma ile me’mûr-i mahsûsuna nihâyet lâzıma ifâ edilmiştir. Ba’de-mâ vaktiyle gönderilecektir. Diğer tahrîrât-ı âlînizde ki sûale gelince bunun için beşinci numarada “İdârehânemiz” ser levhası altında yazılan bendde izâhât kâfiye verilmiş olduğundan ayrıca yazmaya lüzûm görmedik idi. O

²²³ *Pul Mecmûası*, S. 1, 19.Ağ.1313/02.RA.1315, s. arka kapak.

²²⁴ *Pul Mecmûası*, S. 3, 19.TE.1313/04.CA.1315, s. arka kapak.

numaranın size geç vusûl bulması bizi haberimiz olmaksızın iki yüzdende kabahatli düşürmüş! Çıkardığımız “Katalog”da muharrir pullardan çokça sipariş olduğu halde yüzde yirmi ve sırasına göre yüzde otuz tenzilât icrâ edilir! Hani posta pulları için olan zât-ı âlînice bir katalog intihâb edilerek ondan ne kadar tenzilât-ı icrâ edileceği sorulmalı ki lâyıklıca cevâb verebilelim. Pul şarka aid ise, herhangi katalog üzerinden mu’âmele yürütülürse yürütülsün, aynı aynına alınır verilir. Eğer ecnebi pulu verilipte mukâbiline şark pulu talep olunacak ise yüzde kırk eksigiine kabûl olunur. Fakat her halde mübâdele olunacak pullarda kıymet-i asgarîye nazar-ı dikkat toplayarak misâl-i mübâdeleten idârehaneden alınan pullarda en küçük kıymet 20 veya 25 santim teşkîl etmiş ise verilecek pullarda da 20 veya 25 santim hadd-i asgarî itibâr olunur.

E(lif). H(a) Efendiye.- Beşinci nüshada birkaç pul tâcirinin ilânâtı konmuş, şimden sonra mürâcaat edeceklerinde ilânları konmak mukarrir bulunmuştur. Zâten evvel ve ahir dediğimiz vecihle maksadımız bir hizmetten ibâret olduğundan her türlü ihtârât hayr-hââneye hüsn telakkî etmek vazîfemizdir. Vukû’ bulacak sipârîşâta dair Fehîm Bey Efendiye yazdığımız cevâb zât-ı âlînize verdiğimiz şu cevâbında mütemmimi sayılabileceğinden mütâlaa buyurulmasını tavsiye ile iktifâ ederiz

Cidde telgraf me’mûrlarından rif’atlı Hamdî Beyefendiye- Hüsn-i teveccühünüze teşekkür ederiz. Zât-ı âlîleriyle Nûri Beyefendi nâmına abone kaydolanmış senette nüshalarla beraber gönderilmiştir. Sâir sualleriniz gazetemizin mütâlaasıyla kendiliğinden hal olunacağından cevâp yazılması zâid görülmüştür.

Adana vilâyeti merkez kâtibi fazîletlü Mümtâz Efendi hazretlerine sipariş buyurulan kitaplar postaya teslîmen gönderilmiştir.

Beyrut’da Alî Refikî Beyefendi Adresiniz tashîh olundu.

Diyarbakırlı Zekî Beyefendiye Hem-meslek bulunduğumuz için ârzûnuzu îfâ edemeyeceğimize mü’teessifiz

Yumurtalık’ta rif’atlı Fikrî Beyefendiye Adana postahanesi marifetiyle gönderdiğiniz 460 gurûşluk emânet alındı. Fakat bunlar Kâmilen beşer paralık pullardan ibâret olduğu için esnâf satın almadığı gibi postahane mübâdele etmedi. İade edecektik, Yumurtalık’a emânet almıyorlar. Binâ’en-aleyh idârehânede edelim. Yerine para gönderiniz.²²⁵

Örnek metinlerde görüldüğü üzere *Pul Mecmûası* geniş bir okuyucu kitlesine sahiptir. Mecmua, abone ve okurlarıyla iletişimini küçük mesajlar şeklinde yine mecmuanın sayfalarında gerçekleştirmektedir. İstanbul, Manastır, Pravadi, Edirne, Bodrum, Manisa, Adana, Yumurtalık, Erzincan, Diyarbakır, Beyrut, Cidde gibi pek çok farklı yere ulaşmıştır. *Muhâberât-ı Aleniyye* bölümü ile *Pul Mecmûası* abonelerinin listesinin *Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm*, incelendiğinde, *Pul Mecmûası*’na gösterilen ilginin, mecmuanın içeriğini oluşturan pul ve pul koleksiyonculuğu ve edebiyat bölümleri olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda toplumda pul koleksiyonu yapma

²²⁵*Pul Mecmûası*, S. 7, 01.Şt.1313/22.Rm.1315, s. arka kapak.

merakının ne denli yaygınlaştığı *Muhâberât-ı Aleniyye* bölümünde görülmektedir. Dolayısıyla *Pul Mecmûası*'da aynı oranda ilgi görmektedir. *Pul Mecmûası* toplumda posta puluna gösterilen ailginin farkındalık ürünüdür.

Mecmuanın *Dereden Tepeden* başlığı altında da popüler haberler yer almaktadır. Mecmuada yer alan tek bilmece örneği, soruları doğru bilenler arasında yapılacak kura sonunda şanslı kişiye *Pul Mecmûası*'nın bir senelik aboneliği hediye edilmesi uygun görülmüştür. *Su'âllerimiz* başlığı altında yer alan sorular şu şekildedir:

1-İki muhtelif adet bulmalı ki mecmûaları 135, hâsıl-ı darbları 1,476 etsin.

2-Kâğıd icat edilmeden yazı yazılmaz mıydı?

3-Mûsiki notasını kim icad etti?

4-Almanyanın posta pullarında bir vakit “fenik Phenninge lafzının nihayetinde e ilâve olurken sonra neden terk edildi.

5- Murabba' kelime:

E(lif) E(lif) H(a) H(a)

D(al) D(al) D(al) S(in)

M(im) M(im) N(un) N(un)

V(av) Y(e) Y(e) Y(e)

Bu harflerin o suretle tanzîm edilmeli ki âfâkan hâsıl olacak kelimeler ‘amûden de okunmalı.

Birincisi: Bir müselmân ismi

İkincisi: Bir müselmân ismi

Üçüncüsü: Hem bir sıfatı hem de bir zarf beyân eder.²²⁶

Pul Mecmûası, okurlarının eğlenceli vakit geçirmeleri için *Tuhaf Fıkralar* başlığı altında fıkralar yayımlamıştır. *Tuhaf Fıkralar*'a örnek olarak:

Madamın biri her gün süslenerek postahanenin birine gider, z(ı)-(te) adresiyle gelmiş bir mektûb ararmış. Zeki posta me'mûru yine birgün sormaya gelen kadına ilişiksizce şu cevâbı verir -Hayır Madam hiçbir mektup yok...

-Hiç mi? Ne fenâ şey!..

(mırıldanarak) Artık buna bir netîce vermek için yarın sabâh bir tane ben yazarım bari!..

²²⁶ *Pul Mecmûası*, S. 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315, s. kapak.

Bisikleti yeni öğrenen iki kişi arasında:

-Ey nasıl, iş ilerliyor mu?

-Ee, birâz!

-Kendini dik tuta bilmeye alıştın mı?

-Ona alışamadım ama biryerim incinmeksizin düşebilirim!²²⁷

Arka kapak sayfasında; yeni çıkan kitaplara ait haberler, fıkra, kısa ve popüler haberler gibi farklı içerikte yazılar yer almaktadır.

²²⁷ *Pul Mecmûası*, S. 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315, s.arka kapak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAHLİLÎ FİHRİST

3.1. Pul Mecmûası'nın Kronolojik Fihristi

Kronolojik fihrist sırasıyla yazar adı, sayı, Rumî, Hicrî ve Miladî yayın yılı ve sayfa numarası şeklinde düzenlenmiştir. Yazarı belli olmayan metinler için imzasız ifadesi kullanılmıştır. Künyenin sonunda parantez içinde yazını içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Sayı: 1, 19.Ağ.1313/02.RA.1315

İmzasız, Münderecât, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: kapak. (içindekiler).

[Mehmed Ekrem], Mukaddime, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 1, 2. (önsöz).

İsmet Beyefendi, Kasîde-i Culûsiyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 2, 3. (şiiir).

Rüstem, İbtisâm-ı Menfa'at, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 3, 4. (şiiir).

İmzasız, Postane Pulları, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 4. (toplumda posta pulu toplamanın tutkuya dönüştüğünü anlatan yazı).

Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 4, 5. (farklık ülkelere ait pulların şekilleri ve kıymetleri hakkında yazı).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Osmanlı Postane Pulları, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 6, 7. (ilk Osmanlı pulu ve daha sonra çıkan pullar).

Suâd Mekîn, Tercüme-i Ahvâl Shakespeare, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 7, 8. (İngiliz şair Shakespeare'in hayatını anlatan yazı).

Suâd Mekîn, Fransa Edebiyât Dersleri Roman Usûlü, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 8, 9. (romanın tanımı, çeşitleri, yazarın roman yazma maksadı).

Mehmed Ekrem, Hazîn Bir Tebessüm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 9, 10, 11. (deneme).

Mehmed Ekrem, Fünûn Röntgen Şu'âiyle Tedâvî, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 11, 12. (röntgenin tedâvide kullanım şekli).

M. E(lif)., Mütenevvia Cevv-i Havâda İnsan Ne Kadar Yükselir? , S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13. (Dr. Berson'un balon ile gökyüzünde en yüksek seviyeye ulaşma çabasını anlatan yazı).

- M. E(lif)., 13 Rakamı Şeâmetini Kaybetmiş, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13. (Seyyah Nansen'in Şimâl Kutbu seyahati ve 13 rakamı).
- Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13, 14, 15, 16. (tercüme roman)
- İmzasız, Müsâbaka, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (Ulûm ve fûnûn konuları üzerine yapılacak müsabaka hakkında duyuru).
- İmzasız, İ'tizâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (tashîh).
- Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).
- Mehmed Ekrem, Romeinville Faciası1, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: ? (Pul Mecmuâsı eki, tercüme roman)
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (dergiye yazı/şiir gönderen okurlara teşekkür).
- İmzasız, İhtâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (dergi idarehanesinde çalışmak üzere vekil iş ilânı)
- İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (kaba derc edilecek pul ve kitap ilânlarının fiyatı hakkında).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışı sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 2, 19.Ey.1313/02.CE.1315

- İmzasız, Münderecât, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: kapak. (içindekiler).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Nisân, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 17. (Tablo altı şiir)
- Doktor Ahmed Refik, Fûnûn Tabâbet-ı Hâzırardan Bir Nebze, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 18, 19. (Louis Pasteur'ün mikrobu keşfetmesi ve insan salığı hakkında makale).
- Mühendis Mehmed Hulûsi, Tetebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 19, 20. (mûsikî ile ilgili makale)
- Ankara Vilayeti Mektûb-i Kalemi Hulefâsından Halîl Nihâd, Şiir, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21. (şiir)
- [Mehmed Ekrem], Posta Pulları Bir Temenni-i Mahsûs, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21. (posta pulları hakkında yazı)

- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21, 22, 23, 24. (İtalya, İspanya, Fransa Çin, Kanada gibi farklı ülkelerin pulları hakkında bilgi).
- İmzasız, Londra'dan Mektûb, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 24. (Londra'da açılan pul koleksiyonu sergisi hakkında).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye, Bulgaristan Posta Pulları, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 24, 25. (Bulgaristan posta pulları hakkında makale).
- Mehmed Ekrem, Cezâ Pulları, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 25. (Bulgaristan posta pulları hakkında).
- Suâd Mekîn, Tiyatro Usûlü, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 26, 27. (tiyatronun tanıtılması, trajedi, dram, komedi türleri hakkında makale).
- Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Bir Çalgıcı Kız, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 27, 28. (şiir).
- İsmail Safâ, Tayf-i Siyâh, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28. (şiir).
- E.(lif). Edîb, Mütenevvia Balıktan Meşale Olur mu?, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28. (balıkların görüntüsü hakkında makale).
- E(lif). M., Fransızcanın Tarz-ı Tahrîri, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 28, 29. (Fransızca kelimelerde yazıldığı halde okunmayan harfler hakkında makale).
- Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 29, 30, 31, 32. (tercüme roman).
- Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 32. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).

Sayı: 3, 19.TE.1313/4.CA.1315

- İmzasız, Münderecât, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: kapak. (içindekiler).
- İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e ait fotoğraf, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 33.
- İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e Yazdığımız Tezkeredir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (Nisân şiirinin neşri hakkında istenilen izne cevabın gelmediği hakkında)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Mir Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnânemesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (Ahmed Kemâl Bey'e yazdığımız tezkerenin cevabı).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Gazel, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (şiir)

- Ahmed Kemâl [Akünal], Mâhtâbda Manzûmesi Müntehab, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35. (şiiir).
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35, 36, 37. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 37. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Yunanistan Posta Pulları, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 38, 39. (Yunanistan posta pulları hakkında makale)
- T(e). Fikret, Hâfıza-ârâ, Hücre-i Şâir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 39. (şiiir)
- Mühendis Mehmed Hulûsi, Tetebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye'den Mâ-ba'd, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 40, 41, 42. (nota usulü hakkında makale).
- Suâd Mekîn, Fransız Edebiyat Dersleri -3-, Hatîblik Usûlü Le genre oratoire, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 42, 43, 44. (hitabet sanatı üzerine makale)
- Mütercimi: Mehmed Sâmî,[Fransisco Sarsei] Fransa Ahlak ve Âdâbına Dair Bir Makale-i Hikemî-ânesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 44, 45, 46. (Fransa toplumu hakkında makale).
- Baytar Hüsnü Fethî, Mütenevvîa, Tuz Gıda mıdır Yalnız Zevke mi Hâdimdir?, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 46, 47. (tuzun canlılarda ihtiyaç olduğunu anlatan makale).
- Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 47, 48. (tercüme roman)
- Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 48. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).
- İmzasız, İhtâr, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (dergi idarehanesinde çalışmak üzere vekil iş ilânı).
- İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (kaba derç edilecek pul ve kitap ilânlarının fiyatı hakkında duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).

Sayı: 4, 19.TS.1313/04.Rc.1315

İmzasız, Münderecât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (içindekiler).

Mehmed Ekrem, Sûâllerimiz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (bilmece).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (Dünya ve yerel basından duyurular).

Ahmed Kemâl [Aküna], Çocuk, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 49. (tablo altı şiir).

İmzasız, Leyletü'l-Regâib Amîmetü'l Mevâhib, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (Regaib kandili hakkında)

İmzasız, Başlıksız, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (Ahmed Kemâl Bey'in iş yoğunluğu hakkında duyuru).

Necmî Râcî, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiir).

Nihâd, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiir).

Bedrî Ziyâ, Bir Niyâz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiir).

İbradılı Abdü'n Nâfi', İâne Sergisi ve Teâvün, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50, 51. (padişahın düzenlediği yardım segisi).

Mehmed Ekrem, Cehâlet Mûceb-i Nektettir, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52. (cehalet ve cahil hakkında makale)

İzmir'de Bir Pul Meraklısı, Posta Pulları, Pul Koleksiyonu, : S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52, 53, 54. (pul koleksiyonu yapanlar için önemli bilgiler içeren makale).

Mehmed Ekrem, Tenzîl-i Ücûrât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54. (postanelerde yapılan indirim hakkında duyuru).

Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54, 55, 56. (farklı ülkelerde yeni çıkan pullar hakkında bilgi içeren makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 56, 57, 58. (Alman posta pulları hakkında makale).

Menemenlizâde Tâhir, Hâfız-âra, Yâd-ı Mâzî, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 59, 60. (şiir).

İnâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 60, 61, 62, 63. (farklı coğrafyalarda yaşamış iki şair arasında karşılaştırma).

İmzasız, Edebiyât-ı Arap ve Acem'den, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63. (örnek mısralar).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63,64. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (yerel ve dış basına ait kısa haberler).

İmzasız, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (dergi abonelerine duyurular).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (yeni çıkan kitaplar hakkında duyuru).

İmzasız, İhtâr, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (dergi idarehanesinde çalışacak vekil iş ilânı).

İmzasız, Şerâit-i İlân, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (kaba derç edilecek pul ve kitap ilânlarının fiyatı hakkında duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).

Sayı: 5, 19.KE.1313/06.Şb.1315

İmzasız, Leyle-i Mirâc Bâhretü'l İbtihâc, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65. (Miraç kandili ile ilgili makale).

İmzasız, Duyuru, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65. (26. KE. 1313 tarihinde çıkacak nüsha-i mahsûsa hakkında).

Nafiz Sürûrî Beyefendi, Tahmîs-i Nevzemin, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65, 66. (şiir).

D(al). H(a) Halîl Kemâl, Bir Değirmen, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66. (şiir)

Ç. Sâmî [Mortan], Nagamât, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66. (şiir).

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66, 67. (şiir).

[Muallim Nâcî], Hâfıza-ârâ, Kuzu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67. (tablo altı şiir).

M. T(e). Fikret, Ey Şevk, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67. (şiir).

İmzasız, Posta Pulları Pul Koleksiyonu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 68, 69, 70. (pul koleksiyonu yapanların bilmesi gereken bilgiler önemli bilgiler üzerine makale).

Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 70, 71, 72. (tedavülde olan ve yeni çıkan posta pulları hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları Sachsen Krallığı 1850 ile 1866, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 72, 73, 74. (Almanya posta pulları ve tarihçesi hakkında makale).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 74, 75, 76. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mâ-ba'd, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 76, 77, 78. (farklı coğrafyalarda yaşamış iki şair arasında karşılaştırma).

Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi ve André Torya, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 78, 79. (Fransız yazar André Torya ve Fransa Akademisi hakkında makale).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb. 1315, 31.Ar.1897, s: 79, 80. (tercüme roman).

Sayı: 6, , 28.KE.1313/5.Şb.1315

İmzasız, Münderecât, Velâdet-i Pür-meymenet Hazret-i Hilâfet-penâhî, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: kapak. (padişah özel sayı).

Mehmed Ekrem, Velâdet Bâhirü's-saâdet Hazret-i Hilâfet-penâhî, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 81, 82, 83. (...).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri Mâ-ba'd S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 83, 84. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan, Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Çiçek, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 84. (şiir).

M. T(e). Fikret, Sevdâ-yı Şi'r, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 85. (tablo altı şiir).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şûunât, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86. (farklı ülkelere ait pul, posta kartları ve mektup kâğıtları hakkında yazı).

İbradılı Ahmed Nâfi' Kısm-ı Nisâ, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86, 87. (kadının toplumdaki yeri hakkında makale).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 87, 88. (tercüme roman).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

İmzasız, İhtâr, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak. (dergi idarehanesinde çalışacak vekil iş ilânı).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.(dergi tarafından hazırlanan ve satışa sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 7, 01.Şb.1313/22.Rm.1315

İmzasız, Münderecât, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: kapak. (içindekiler).

İmzasız, Musâhabe, Paris Mektûbu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: kapak. (Fransız şair Edmond Rostand ve Fransız tiyatrosu hakkında mektup).

Ahmed Kemâl [Akünal], Birinci Subh-ı Visâl, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 89. (tablo altı şiir).

Nusret Hilmi, Başlıksız, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90. (şiir).

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90. (şiir).

İzmir’de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90, 91, 92. (pul koleksiyonu yapanlara faydalı bilgileri içeren makale).

Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 92, 93, 94, 95. (farklı ülkelere ait pulların tanıtımı).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Karadağ Posta Pulları, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 95, 96. (Karadağ posta pulları hakkında makale).

İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ, Yine O, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 96, 97. (şiir).

Muallim Nâcî, Beykoz Sahrasında, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97. (şiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97, 98, 99. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi’nin Mekteb-i Sultânî’de verdiği edebiyat ders notları).

İnâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 99, 100, 101. (farklı coğrafyalarda yaşamış iki şair arasında karşılaştırma).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 101, 102, 103, 104. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (dergi abone ve okurlarına duyurular).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (İrtikâ, Musavver Mi'rat-ı Menâkıb-ı Harbiyye isimli eserler hakkında duyuru).

Sayı: 8, 01.Mt.1314/20.Şv.1315

İmzasız, Münderecât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak. (içindekiler)

[Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak. (farklı ülkelere ait pul ve pul koleksiyonu hakkında kısa haberler).

Tevfik Fikret, Birâz Hayât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105. (şiiir).

Ahmed Kemâl [Akûnal], Güzelsin, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105. (şiiir).

D(al). Kenân Rikkat, Manzûme, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105,106. (şiiir).

F. [ehime] Nüzhet, Nazîre, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106. (şiiir).

İbradılı Ahmed Nâfi', Makâle-i Mahsûsa İlm-i Ahlâk-İnsân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106. (makale).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 108, 109, 110. (İspanya, İngiliz, Amerika, İzlanda Brezilya, Portekiz posta pulları hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Sırbistan Posta Pulları, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 110, 111, 112. (Sırbistan posta pulları hakkında makale).

Recâizâde M. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Teffekkür, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s:112,113. (şiiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 113, 114, 115, 116. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 116, 117, 118. (farklı coğrafyalarda yaşamış iki şair arasında karşılaştırma).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 119, 120. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, İlân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 120. (Pul Mecmuâsı ilavesi Romenvill Fâciası adlı romanın sona erdiği ve yeni ilavenin Sevdâ-yı Vehim adlı eserin yayımına başlanacağını dair duyuru).

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (dergi abone ve okurlarının şahsına yapılan duyurular).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (Netîce-i Garâm, Le Courrier Des Timbres- Poste/Journal International Philatélique Illustré, Müteverrime adlı eserlerin hakkında duyuru).

İmzasız, Tashîh, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (7 numaralı nüshadaki baskı hatasına ait duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışı sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 9, 01.Ns.1314/22.ZK.1315

İmzasız, Münderecât, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: kapak. (içindekiler).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: kapak. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale).

İmzasız, Sûr-ı Mu'allâ-yı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (Naime Sultan'ın düğün töreni duyuru).

İmzasız, Cânib Seniyyü'l- Cevânib Hazret-i Hilâfet-penâhîden Îâne Sergisinin İcrâ-yı resmî Küşâdı, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (yardım sergisinin açılışı).

Sultan II. Abdülhâmid, Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (yardım sergisi açılış konuşması)

İsmail Safâ, Ahlâf, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Cevalân-Fikr, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiir).

- Kenân Rikkat, Nazîre, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiiir).
- M. Nâil, Hazân, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122, 123. (şiiir).
- İsmail Safâ, Musâhabe, Küçük Bir İntikâd, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 123, 124, 125. (edebî sohbet yazısı).
- İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 125, 126. (pul koleksiyonu yapanlara faydalı bilgileri içeren makale).
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, , S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128. (farklık ülkelerine ait pulların şekilleri ve kıymetleri).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -1-, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s:128, 129, 130. (Romanya posta pulları hakkında makale).
- Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi Kont de Mun, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 130, 131, 132. (Fransa Akademisinde yaşanan gelişmeler hakkında makale).
- Guy de Maupassand, Pul Mecmûası, Tercüme: Nigârzâde: Salih Münîr, İlk Bahârda, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128. S: 132, 133, 134, 135. (Guy de Maupassand'dan tercüme hikâye).
- Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 136. (tercüme roman).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (farklı ülkelere ait güncel haber)
- [Mehmed Ekrem], Tuhaf Fıkralar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).
- [Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak (dergi abone ve okurlarının şahsına yapılan duyurular).
- İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak (dergi abone ve okurlarının şahsına yapılan duyurular).
- İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (Takvîm-i Ebûzziyâ, Mecmûa-i Lisân adlı eserler hakkında duyuru).

Sayı:10 01.My.1314/22.ZH.1315

İmzasız, Münderecât, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: kapak. (içindekiler)

İbradılı Ahmed Nâfi', Hayâl-i Yâre Karşı Feryâd, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: kapak. (deneme).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Itr-ı Yâr, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137. (şiir).

İbradılı Ahmed Nâfi', Gazel, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137. (şiir).

İbradılı Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138. (şiir).

Sakızlı D(al). H(a) Halîl Kemâl, Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Musâhabe, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138, 139. (sohbet).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 139, 140, 141. (Osmanlı ve yabancı ülkelerin postanelerinin yaptıkları bazı düzenlemeler ve posta pulları hakkında makale)

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -3-, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 141, 142, 143. (Romanya posta pulları hakkında makale).

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Fuzûlî'ye Peyrev Olabilir miyim?, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143. (şiir).

Muallim Nâcî, Levh-i Mezâr-ı Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143. (şiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143, 144, 145, 146. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 146, 147, 148. (tercüme roman).

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 148, 149, 150, 151. (farklı coğrafyalarda yaşamış iki şair arasında karşılaştırma).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 151, 152. (Dünya ve yerel basından duyurular).

İmzasız, Telhisü'l-İnşâ, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s:152. (Zağra müftüsünün yazmış olduğu eserin duyurusu)

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (Cüneyt Bağdâdî'nin Fârsî Dîvânı satışa sunulduğuna dair haber).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

Sayı: 11, 01.Hz.1314/24.Mh.1316

İmzasız, Münderecât, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: kapak. (içindekiler)

İmzasız, Musâhabe, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: kapak. (sohbet)

Ahmed Kemâl [Akünal], Feryâd-ı Hazân, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 155. (şiir)

Ç. Sâmi [Mortan], Yazın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s. 155. (şiir)

Mehmed Ekrem, Makâle-i Mahsûsa: Garbda Ahlâk, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 156. (Doğu ve Batı kültüründe hüsn-i ahlâk konusu üzerine makale).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 157, 158. (farklı ülkelere ait posta pulları hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları-4- Kral Şarl Pulları, -3-, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 158, 159. (Romanya posta pulları hakkında makale).

[Mehmed Ekrem], Takas Pulları, -, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 159, 160. (Takas pullarında yapılan değişiklik hakkında)

[Mehmed Ekrem], Telgraf Pulları, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 160. (181 yılına ait pul hakkında).

İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ Levha-i Seher, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Tahattur, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161. (şiir).

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161, 162. (kadının toplumdaki yeri hakkında makale).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168. (tercüme roman).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s:168. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (Dünya ve yerel basından duyurular).

İmzasız, Muhterem Abonelerimiz, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (dergi abonelerine duyuru).

İmzasız, Umûm-i Kirâmımız, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (dergi okurlarına duyuru).

Sayı: 12, 01.Tm.1314/24.Sf.1312

İmzasız, Münderecât, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: kapak. (içindekiler).

İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: kapak. (Pul Mecmûası abonelerine duyuru).

Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: kapak. (sohbet)

Sakızlı Halîl Kemâl, Leyl-i İktirâb, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Ezhâr-ı Bahâr, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169, 170. (şiiir).

Kenân Rikkat, Baht, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiiir).

M. Enver, Lâne-i Garâm, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiiir).

Diyarbakır Rüşdiye-i Askerîsi İmlâ Muallimi A(yın). Bâkî, Gazel, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiiir).

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 171, 172. (kadının toplumdaki yeri hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 172, 173, 174. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale).

Selanik Pul Meraklılarından A(yın). S(ad), Mevâdd-ı Târîhiyye, İtalya Posta Pulları: Sardunya Krallığı, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 174, 175, 176. (İtalya pulları hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 176, 177. (Dünya ve yerel basından duyurular).

İmzasız, Devlet-i Aliyye ve İran Devleti Posta ve Ticâret Muâhede Damgaları, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 177. (İran, Amerika ve farklı ülkelere ait posta pulları ile ilgili makale).

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Sehâbe, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 177, 178. (şiiir).

Mehmed Cemîl, İkinci Darbe, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 178, 179. (deneme).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 179,180, 181, 182. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî`de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 182, 183, 184. (tercüme roman).

İmzasız, Başlıksız, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (güncel haberler).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışı sunulan pul kataloğu hakkında).

İmzasız, Damga ve Mühür Kataloğu, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Netice-i Garâm, : 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (duyuru).

Sayı: 13, 30.Tm.1314/23.RE.1316

[Mehmed Ekrem], Hüsn-i Devâm, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s:1. (Pul Mecmûası'nın ikinci sene yayıma başlamasını anlatan makale).

Nezîhü'l-Makal Besîm Bey, Mücâhidi Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-i Endülüsî Lisânından, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2. (şiiir).

Karahisar Sâhib-i Evkâf Müdüri Ziyâ, Gazel, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Nigâh-ı Âteşîn, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2, 3. (şiiir).

İsak Ferera, Bir Gazelimden Müfrez, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (şiiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], İlhâm, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (şiiir).

İmzasız, Tebşîr, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (İsmail Safâ'nın edebî makalelerinin yayımına başlanılacağı haberi).

İmzasız, Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3, 4. (okullarda Türkçe ve yabancı dil öğretimi hakkında makale).

[Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 4, 5. (farklı ülkelere ait posta pulları hakkında makale).

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Baden Grand Düklüğü, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 5, 6, 7. (Almanya posta pulları ve tarihçesi hakkında makale).

İmzasız, Mütenevvia, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7. (gök gürültüsü hakkında köşe yazısı).

İmzasız, Musâhabe, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7, 8. (sohbet).

İmzasız, Ajans Filatelik, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (güncel haberler).

Makri köyden[Bakırköy] Şekerci Andon, Pul Mecmûası İdâre-hânesine, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (mektup).

İmzasız, Pul Mecmûası, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (Şekerci Andon'un mektubuna cevap).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (dergi abonelerine duyuru).

İmzasız, Başlıksız, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (dergi abonelerine duyuru).

Sayı: 14, 06 Ağ. 1314/30.RE.1316

Nâzımü'l-Hikem Ahmed Hamdî Beyefendi, Şiiir, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (şiiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Okurken, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (şiiir).

İmzasız, Başlıksız, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (duyuru).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 10, 11. (edebî makale).

[Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şuûnât, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s:11, 12. (farklı ülkelere ait posta pulları hakkında makale).

Mehmed Cemîl, Edebiyyât-ı Şarkiyyeden Bir Nebze, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 12, 13. (edebî makale).

Tevfik Nâdir, Sa'âdet-i Zâlîme, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 13, 14, 15. (hatıra).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 16. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Sayı: 15, 13. Ağ. 1314/07.RA.1316

Nigâr bint-i Osmân, Yâd-ı Gamgîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17. (şîir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hayâl, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17. (şîir).

Ahmed Kemâl [Akûnal], Enîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17, 18. (şîir).

Ahmed Râsim, Dâiye-i Taklîd, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 18, 19, 20. (dönem edebiyatı hakkında eleştirel makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -2-, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 20, 21. (edebî makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Braunschweig Düklüğü, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 21, 22. (Alman posta pulları hakkında makale).

Mehmed Ekrem, Türkçe'nin Ta'mîmi, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 22, 23. (Türk dili hakkında makale).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 23, 24. (tercüme roman).

İmzasız Yeni Kitâblar Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (duyuru).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (dergi abone ve okurlarına duyurular).

İmzasız, Tashîh, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (baskı hatasına ait duyuru).

Sayı: 16, 19.Ağ.1314/13.RA.1316

İmzasız, Münderecât, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: kapak. (içindekiler).

İmzasız, Tebrik-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 25. (padişah özel sayı).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tebrîk-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.(şiir).

Telgraf Nezâret-i Meclis Kaleminde Erzurûmî Hüsni, Şafak Bulutunda, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.(şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Nevmîdî, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26, 27.(şiir).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -3-, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 27, 28. (edebî makale).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 29, 30. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)

Ali Kemâl, Amerika'ya Bir Nazar, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 30, 31, 32. (Avrupa ve Amerika hakkında bir makale).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

İmzasız, Tashîh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32 (7 numaralı nüshadaki baskı hatasına ait duyuru).

Mehmed Ekrem, Besîm Beyefendi'ye Cevâbımız, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (duyuru).

Mehmed Ekrem, Dereden Tepeden, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (kısa güncel haberler).

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (kısa haberler).

Sayı: 17, 27.Ağ.1314/21.RA.1316

Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsni, Me'yûs, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Şiir, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33. (şiir)

Ahmed Kemâl [Akünal], Şarkı, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s:33. (şiir)

Ahmed Kemâl [Akünal], Tahassür, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 33, 34. (şiir)

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -4-, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 34, 35, 36. (edebî makale).

Guy de Maupassand, Tercüme: Kâmî, Mutallaka S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 36, 37, 38, 39, 40. (tercüme hikâye).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 40. (Alman posta pulları hakkında makale).

Sayı: 18, 03.Ey.1314/30.RA.1316

İmzasız, Münderecât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, (içindekiler)

Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak. (sohbet).

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)

Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiir).

Ahmed Nâfi', Diğer, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiir).

Ahmed Nâfi', Ferd, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiir).

Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, Hasbîhâl, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41, (şiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Sehâb-ı Hayât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41, 42. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Ada'ya Dâir, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42. (şiir).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -5-, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42, 43, 44, 45. (edebî makale).

Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 45, 46. (farklı ülkelerde yeni çıkan pullar hakkında bilgi içeren makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Mecklenburg, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46 (Almanya posta pulları hakkında makale).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46, 47. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 47, 48. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (kısa haberler).

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışa sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 19, 10.Ey.1314/07.CE.1316

İmzasız, Münderecât, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: kapak. (içindekiler).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Terâne-i Hazân, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tahassür, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiir).

H(a). V(av), Bir Gazelden, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiir).

H(a). V(av), Kıt'a, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49, 50. (şiir).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -6-, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 50, 51, 52. (edebî makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Schilling Holstein (1850 ile 1866), S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 52, 53. (Almanya posta pulları hakkında makale).

Recâizâde Mahmûd. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Mersiye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 53, 54. (şiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 54, 55. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 55, 56. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).

Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

Mehmed Ekrem, Acabâ Var mı?, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (Musâhabe yazarı hakkında).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışa sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 20, 17.Ey.1314/14.CE.1316

İmzasız, Münderecât, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak. (içindekiler).

Mehmed Ekrem, Biz Nasîhat Dinleriz, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak. (teşekkür).

Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak. (sohbet).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -6-, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 57, 58, 59. (edebî makale).

Reşîd, Gazel, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59. (şiiir).

Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59. (farklık ülkelere ait pulların şekilleri ve kıymetleri).

Cenâb Şehâbettin, Hâfıza-ârâ, Hayâl-i Mâder, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 60, 61. (şiiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 61, 62, 63. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 64. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (kısa haberler).

Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışa sunulan pul kataloğu hakkında).

Sayı: 21, 24.Ey.1314/21.CE.1316

İmzasız, Münderecât, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak. (içindekiler).

Halîl Nihâd, Şâir Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak. (sohbet, şiir).

İsmail Safâ, Bir Mersiye, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 65, 66. (şiir).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Gurûbda, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66. (şiir).

Reşîd, Gazel, Tahmîs, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66, 67. (şiir).

Kemter, Son Hitâbım, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67. (şiir).

İsak Ferera, Bir Müfred, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67. (şiir).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Oldenburg Grand Düklüğü, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67, 68. (Almanya posta pulları hakkında makale).

Ahmed Nâfi', Yine O Niyâz, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 68, 69, 70. (hatıra).

Müstecâbîzâde İsmet, Hâfıza-ârâ, Gazel, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70. (şiir).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70, 71. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 72. (tercüme roman).

M. Remzî Neşâd, Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: arka kapak. (şiir).

Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak. (sohbet).

Sayı: 22, 01.TE.1314/28.CE.1316

İmzasız, Münderecât, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: kapak. (içindekiler).

Reşîd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiir).

- Kemter, Târîh, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiiir).
- Kemter, Kayınbirâderime, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiiir).
- Halîl Nihâd, Sevdiğime Dedim ki:, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73, 74. (şiiir).
- Halîl Nihâd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74. (şiiir).
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Şi'r-i Neşve-i Hân, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74. (şiiir).
- Mehmed Cevâd, Semâda Tesâdüf, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74, 75. (şiiir).
- H(a). Velhân, Tahattur, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75. (şiiir).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -8-, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75, 76, 77. (edebî makale).
- İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 77, 78. (pul koleksiyonu yapanlara faydalı bilgileri içeren makale).
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 78. (farklı ülkelerde yeni çıkan pullar hakkında bilgi içeren makale).
- Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtîrâtından -1- Mekke-i Mükerrreme'den Hareket, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 79, 80. (gezi yazısı).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (yerel ve dış basına ait kısa haberler).
- [Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (kısa güncel haberler).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

Sayı: 23, 08.TE.1314/04.CA.1316

- İmzasız, Münderecât, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: kapak. (içindekiler).
- İmzasız, Resim: MiSâfir Hâsse'lhass Hazret-i şehri Yârî Almanya, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 81. (Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı Haşmetli ikinci Wilhelm hazretleri Almanya İmparatoriçesi ve Prusya Kraliçesi haşmetli Augusia Victoria hazretleri).
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Eylül Sabâhı, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82. (şiiir).

- Kenân Rikkat, Rencide-i Rûh, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82. (şiiir).
- Reşîd, Fuzûlî Merhûmunun “Dil-âvâzdır Bahs ile Evvel Ârz-ı Cânâna Şem” Matla’ında Ki Gazeline Nazîredir., S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82, 83. (şiiir).
- İbnü’l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hüzn-ı İftirâk, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83. (şiiir).
- M. Remzî Neşâd, Sefih, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83. (şiiir).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -9-, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83, 84, 85. (edebî makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Hamburg Krallığı S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 85, 86, 87. (Alman posta pulları hakkında makale).
- Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtîrâtından -1- Mekke-i Mükerrreme’den Hareket, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 87, 88. (gezi yazısı).
- Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 88.(tercüme roman).
- Mehmed Ekrem, Ma’lûmât-ı Husûsiyye, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (farklı ülkelere ait pul il ilgili haberler).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, , S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (dergi tarafından hazırlanan ve satışa sunulan pul kataloğu hakkında).
- Sayı: 24, 15.TE.1314/11.CA.1316**
- İmzasız, Mündercât, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: kapak. (içindekiler).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: kapak. (sohbet).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -10-, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 89, 90. (edebî makale).
- Mustafa Hamdi, Terâne-i Muhabbet, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 90, 91. (şiiir)
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 91, 92. (farklı ülkelerde yeni çıkan pullar hakkında bilgi içeren makale).
- Tevfik Nâdir, Seyâhat Ârz-ı Mukaddes Birinci Mektûb, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 92, 93, 94. (gezi yazısı).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 94, 95. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 95, 96. (tercüme roman).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 96 (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

İmzasız, Ajans Filatelik, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (Çin'de gerçekleşen bir konferans hakkında).

[Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).

Mehmed Ekrem, Mühim Bir Teşebbüs, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (pul albümü hakkında duyuru).

[Mehmed Ekrem], Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye TURQUIE, , S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (pul albümü örneği).

Sayı: 25, 22.TE.1314/18.CA.1316

İmzasız, Mündercât, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: kapak. (içindekiler).

Reşîd, Gazel, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97. (şiiir).

Avrom Naon, Giryân-ı Hayâl, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Terâne-i Seher, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98. (şiiir).

İsak Ferera, Bir Mevki-i Behiştide, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98. (şiiir).

M. Remzî Neşâd, Geçmiş Günler, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98, 99. (şiiir).

Kemter, Bir Askerin Emeli, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99. (hatıra).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -11-, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99, 100, 101. (edebî makale).

İzmir'den, Mevâdd-ı Târîhiyye, Şark Fransız Postaları, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 101, 102. (Fransız posta şubeleri hakkında makale).

Makri köy [Bakırköy] Bedrî Ziyâ, Mağlûbe-i Muhabbet, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s:102, 104. (deneme).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 104. (tercüme roman).

[Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (kısa kısa haberler).

İmzasız, Yeni Kitaplar, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (Posta Pulları ve Pul koleksiyonu, Damga ve Mühür Kataloğu, Netîce-i Garâm adlı eserler hakkında duyuru).

İmzasız, Tebrîk, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.(Suâd Mekîn'in aldığı rütbe hakkında)

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (Dergi abone ve okurların şahsına yaptığı duyurular).

Sayı: 26, 29.TE.1314/25.CA.1316

İmzasız, Münderecât, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: kapak. (içindekiler).

İmzasız, Musâhabe, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: kapak. (sohbet)

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -12-, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 105, 106. (edebî makale).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Bir Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106. (şiiir).

Bursa'dan İsmail Hakkı, Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106, 107. (şiiir).

İbnü'l-Reşâd Emîn Fikrî, Dildâra, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (şiiir).

Azîz, Şarkı, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (şiiir).

Refik Âli, Güzâriş-i Mestâne, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (deneme).

İsak Ferera, İstiyorum ki, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107, 108. (demene).

Ekrem Bey, Posta Pulları Şuûnât, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 108, 109, 110. (farklı ülkelere ait pullar hakkında makale)

Ekrem Bey, Makâle-i Mahsûsa Mahsûlât ve Ma'mûlât-ı Dâhiliyye, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 110, 111, 112. (makale).

Sayı: 27, 07.KS.1314/07.Rm.1316

S: 27, 07.S.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: kapak.

[Mehmed Ekrem], İfâde-i Mahsûsa, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113.(Pul Mecmûası'nın aylık periyotta çıkacağına ait duyuru).

Arabistan: Elsayd Hüseyin Mekkî, Bir Şeb-i Yeldâ, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113. (şiir).

Cidde'den: Hüseyin Mekkî, Hayâl-i Yâr, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113, 114. (deneme)

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 114, 115. (tercüme roman)

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 115, 116. (İtalya posta pulları hakkında makale).

Sayı: 28, 11.Mt.1315/11.ZK.1316

[Mehmed Ekrem], S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: kapak.

Mehmed Ekrem, Yâd-ı Hazîn, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117. (şiir).

İbnü'l Mahmûd Şevket, Gözlerin, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117. (şiir).

Elsayd Hüseyin Mekkî, Başlıksız, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118. (şiir).

İsak Ferera, Cehâlet, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118. (şiir).

M. Reşîd Neşâd, Hasta Hicrânda, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118, 119. (deneme).

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 119, 120. (İtalya posta pulları hakkında makale).

3.2. Pul Mecmûası Konularına Fihristi

Pul Mecmûası'nın iki ana yayım faaliyeti bulunmaktadır. Mecmuanın edebî sütunları ile posta pullarına ait yazıları ve diğer konu başlıklarının içeriğine göre 28 başlıkta sınıflandırılmıştır.

1. Şiir

2. Tercüme Roman ve Hikâye

3. Edebiyat ve Edebi Kişiler hakkında Makaleler
4. Hâtıra Yazıları
5. Deneme Yazıları
6. Sohbet Yazıları
7. Gezi Yazısı
8. Musikî Konulu Makaleler
9. Toplum ve İnsanı Konu alan Makaleler
10. Avrupa ve Amerika Siyasetini Konu Alan Makaleler
11. İnsan Salığı Hakkında Makaleler
12. Dinî Konulu Makaleler
13. Konusu Fen Olan Makaleler
14. Yeni Çıkan Kitap ve Dergilerin Tanıtım Yazıları
15. Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn
16. Dönem Padişahına Övgü Yazıları
17. Bilmece ve Fıkra Yazıları
18. Kısa Popüler Haber
19. Osmanlı Devleti ve Yabancı Ülkelerin Posta Pullarının Tanıtımına ait Makaleler
20. Posta Pullarına Ait Haber Yazıları
21. Genel ve Pul Mecmûası İdarehanesine Ait Duyurular
22. Pul ve Pul Kataloğu Hakkında Yapılan Duyurular
23. Pul Mecmûası Abonelerinin Şahsına Yapılan Duyurular ve Kısa Haberler
24. Tebrik ve Teşekkür Yazıları
25. Mektup
26. Fotoğraf
27. Pul Kataloğu Örneği
28. Görseller

Şiir

- Ahmed Kemâl [Akünal], Nisân, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 17.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Mir Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnânesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Gazel, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (şiir)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Mâhtâbda Manzûmesi Münteheb, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Çocuk, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 49.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Birinci Subh-ı Visâl, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 89.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Güzelsin, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Cevlân-Fikr, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Feryâd-ı Hazân, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 155.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Tahattur, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161.
- Ahmed Kemâl [Akünal], İlham, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Okurken, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Enîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17, 18.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Nevmîdî, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26, 27.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Şiir, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Şarkı, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s:33.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Tahassür, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 33, 34.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Ada'ya Dâir, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42.
- İbradılı Ahmed Nâfi', Gazel, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137.
- İbradılı Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138.
- Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41.
- Ahmed Nâfi', Diğer, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41.
- Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41.

- Diyarbakır Rüşdiye-i Askerîsi İmlâ Muallimi A(yın). Bâkî, Gazel, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 170.
- Nâzîmü'l-Hikem Ahmed Hamdî Beyefendi, Şiir, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.
- Avrom Naon, Giryân-ı Hayâl, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97.
- Azîz, Şarkı, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107.
- Bedrî Ziyâ, Bir Niyâz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.
- Nezîhü'l-Makal Besîm Bey, Mücâhidî Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-i Endülüsî Lisânından, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2.
- Cenâb Şehâbettin, Hâfıza-ârâ, Hayâli Mâder, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 60, 61.
- Ç. Sâmî [Mortan], Nagamât, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66.
- Ç. Sâmî [Mortan], Yazın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s. 155.
- D(al). H(a) Halîl Kemâl, Bir Değirmen, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66.
- Sakızlı D(al). H(a) Halîl Kemâl, Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138.
- Sakızlı Halîl Kemâl, Leyl-i İktirâb, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169.
- D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66, 67.
- D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90.
- D(al). Kenân Rikkat, Manzûme, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105,106.
- Kenân Rikkat, Nazîre, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.
- Kenân Rikkat, Baht, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 170.
- Kenân Rikkat, Rencide-i Rûh, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82.
- F. [ehime] Nüzhet, Nazîre, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106.
- Ankara Vilayeti Mektûb-i Kalemî Hulefâsından Halîl Nihâd, Şiir, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21.
- Halîl Nihâd, Şâir Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak.
- Halîl Nihâd, Sevdiğime Dedim ki:, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73, 74.
- Halîl Nihâd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74.

- Arabistan: Elsayd Hüseyin Mekkî, Bir Şeb-i Yeldâ, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113.
- Elsayd Hüseyin Mekkî, Başlıksız, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118.
- Telgraf Nezâret-i Meclis Kaleminde Erzurûmî Hüsnî, Şafak Bulutunda, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.
- Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, Me'yûs, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33.
- Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, Hasbihâl, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41,
- H(a). V(av), Bir Gazelden, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.
- H(a). V(av), Kıt'a, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49, 50.
- H(a). Velhân, Tahattur, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Ezhâr-ı Bahâr, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 169, 170.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Nigâh-ı Âteşin, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2, 3. (şiir).
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hayâl, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tebrîk-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfet-penâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Sehâb-ı Hayât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41, 42.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tahassür, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Şi'r-i Neşve-i Hân, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hüzn-ı İftirâk, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Terâne-i Seher, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98.
- İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Bir Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106.
- İbnü'l Mahmûd Şevket, Gözlerin, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117.

- İbnü'l-Reşâd Emîn Fikrî, Dildâra, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107.
- İsak Ferera, Bir Gazelimden Müfrez, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3.
- İsak Ferera, Bir Müfred, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67.
- İsak Ferera, Bir Mevki-i Behiştide, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98.
- İsak Ferera, Cehâlet, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118.
- Bursa'dan İsmail Hakkı, Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106, 107.
- İsmail Safâ, Tayf-i Siyâh, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28.
- İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ, Yine O, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 96, 97.
- İsmail Safâ, Ahlâf, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122.
- İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ Levha-i Seher, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161.
- İsmail Safâ, Bir Mersiye, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 65, 66.
- İsmet Beyefendi, Kasîde-i Culûsiyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 2, 3.
- Kemter, Son Hitâbım, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67.
- Kemter, Târîh, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73.
- Kemter, Kayınbirâderime, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73.
- Mehmed Cevâd, Semâda Tesâdüf, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74, 75.
- M. Enver, Lâne-i Garâm, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 170. (şiir).
- M. Nâil, Hazân, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122, 123.
- M. Remzî Neşâd, Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: arka kapak.
- M. Remzî Neşâd, Sefih, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83.
- M. Remzî Neşâd, Geçmiş Günler, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98, 99.
- M. Reşîd Neşâd, Hasta Hicrânda, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118, 119.
- Menemenlizâde Tâhir, Hâfız-âra, Yâd-ı Mâzî, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 59, 60.
- Mustafa Hamdi, Terâne-i Muhabbet, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 90, 91.
- Müstecâbîzâde İsmet, Hâfıza-ârâ, Gazel, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70.

- [Muallim Nâcî], Hâfıza-ârâ, Kuzu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67.
- Muallim Nâcî, Beykoz Sahrasında, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97.
- Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Fuzûlî'ye Peyrev Olabilir miyim?, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143.
- Muallim Nâcî, Levh-i Mezâr-ı Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143.
- Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Sehâbe, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 177, 178.
- Nihâd, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.
- Necmî Râcî, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.
- Nafîz Sürûrî Beyefendi, Tahmîs-i Nevzemin, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65, 66.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Itr-ı Yâr, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137.
- Nigâr bint-i Osmân, Yâd-ı Gamgîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Terâne-i Hazân, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Gurûbda, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66.
- Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Eylül Sabâhı, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82.
- Nusret Hilmi, Başlıksız, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90. (şiir).
- Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Bir Çalgıcı Kız, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 27, 28.
- Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Çiçek, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 84.
- Recâizâde M. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Tefekkür, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s:112,113.
- Recâizâde Mahmûd. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Mersiye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 53, 54.
- Rüstem, İbtisâm-ı Menfa'at, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 3, 4.
- Reşîd, Gazel, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59.
- Reşîd, Gazel, Tahmîs, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66, 67.

Reşîd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73.

Reşîd, Fuzûlî Merhûmunun “Dil-âvâzdır Bahs ile Evvel Ârz-ı Cânâna Şem” Matla’ında ki Gazeline Nazîredir., S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82, 83.

Reşîd, Gazel, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97.

T(e). Fikret, Hâfıza-ârâ, Hücre-i Şâir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 39.

M. T(e). Fikret, Ey Şevk, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67.

M. T(e). Fikret, Sevdâ-yı Şi’r, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 85.

Tevfîk Fikret, Birâz Hayât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105.

Karahisar Sâhib-i Evkâf Müdüri Ziyâ, Gazel, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2.

Tercüme Roman ve Hikâye

Mehmed Ekrem, Romeinville Faciası1, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: ?
(Pul Mecmuâsı eki, tercüme roman)

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13, 14, 15, 16., S: 2, 19.Ey. 1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 29, 30, 31, 32., S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 47, 48., S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63,64., S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb. 1315, 31.Ar.1897, s: 79, 80., : 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 87, 88., : 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 101, 102, 103, 104., S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 119, 120., S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 136., S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 146, 147, 148., S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168., S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 182, 183, 184., Tesîr-i Sevdâ, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 23, 24., S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 47, 48., S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 55, 56., S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 64., S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 72., : 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 88., S: 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 95, 96., S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 104., S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 114, 115.
(tercüme roman)

Guy de Maupassand, Pul Mecmuâsı, Tercüme: Nigârzâde: Salih Münîr, İlk Bahârda, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128. S: 132, 133, 134, 135.
(tercüme hikâye).

Guy de Maupassand, Tercüme: Kâmî, Mutallaka S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 36, 37, 38, 39, 40.

Edebiyat ve edebi kişiler hakkında makaleler

Suâd Mekîn, Fransa Edebiyât Dersleri Roman Usûlü, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 8, 9.

Suâd Mekîn, Tiyatro Usûlü, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 26, 27.

Suâd Mekîn, Fransız Edebiyat Dersleri -3-, Hatîblik Usûlü Le genre oratoire, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 42, 43, 44.

E(lif). M., Fransızcanın Tarz-ı Tahrîri, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 28, 29.

Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi ve André Torya, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 78, 79.

Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi Kont de Mun, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 130, 131, 132.

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 74, 75, 76., S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 83, 84., S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97, 98, 99., S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 113, 114, 115, 116., S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143, 144, 145, 146., S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168., S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 179,180, 181, 182., , S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 16., S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46, 47., S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 54, 55., S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 61, 62, 63., S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70, 71. S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 94, 95.

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 60, 61, 62, 63.

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mâ-ba'd, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 76, 77, 78.

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 99, 100, 101.

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 116, 117, 118.

Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 148, 149, 150, 151.

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 10, 11.

- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -2-, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 20, 21.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -3-, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 27, 28.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -4-, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 34, 35, 36.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -5-, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42, 43, 44, 45.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -6-, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 50, 51, 52.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -6-, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 57, 58, 59.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -8-, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75, 76, 77.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -9-, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83, 84, 85.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -10-, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 89, 90.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -11-, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99, 100, 101.
- İsmail Safâ, Muhâkemât-1 Edebiyye -12-, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 105, 106.
- Mehmed Cemîl, Edebiyyât-1 Şarkıyeden Bir Nebze, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 12, 13.
- Ahmed Râsim, Dâiye-i Taklîd, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 18, 19, 20
- Mehmed Ekrem, Türkçe'nin Ta'mîmi, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 22, 23.
- Suâd Mekîn, Tercüme-i Ahvâl Shakespeare, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 7, 8.
- İmzasız, Edebiyât-1 Arap ve Acem'den, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63.
- İmzasız, Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3, 4.

Hâtıra yazıları

- Tevfik Nâdir, Sa'âdet-i Zâlîme, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 13, 14, 15.
- Ahmed Nâfi', Yine O Niyâz, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 68, 69, 70.
- Kemter, Bir Askerin Emeli, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99.
- Makri köy [Bakırköy] Bedrî Ziyâ, Mağlûbe-i Muhabbet, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s:102, 104.

Deneme yazıları

- Mehmed Ekrem, Hazîn Bir Tebessüm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 9, 10, 11.
- İbradılı Ahmed Nâfi', Hayâl-i Yâre Karşı Feryâd, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: kapak.
- İsak Ferera, İstiyorum ki, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107, 108.
- Refik Âli, Güzâriş-i Mestâne, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107.
- Cidde'den: Hüseyin Mekkî, Hayâl-i Yâr, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113, 114.
- M. Reşîd Neşâd, Hasta Hicrânda, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118, 119.

Sohbet yazıları

- İmzasız, Musâhabe, Paris Mektûbu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: kapak.
- İsmail Safâ, Musâhabe, Küçük Bir İntikâd, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 123, 124, 125.
- Ahmed Kemâl [Akünal], Musâhabe, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138, 139.
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: kapak.
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: kapak.
- İmzasız, Musâhabe, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7, 8.
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak.
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak.
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak.
- Halil Nihâd, Şâir Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak.

Mehmed Ekrem, Musâhabe, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: kapak.

İmzasız, Musâhabe, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: kapak.

Gezi yazısı

Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtrâtından -1- Mekke-i Mükerrreme'den Hareket, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 79, 80.

Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtrâtından -1- Mekke-i Mükerrreme'den Hareket, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 87, 88.

Tevfik Nâdir, Seyâhat Ârz-ı Mukaddes Birinci Mektûb, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 92, 93, 94.

Musikî konulu makaleler

Mühendis Mehmed Hulûsi, Tetebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 19, 20.

Mühendis Mehmed Hulûsi, Tetebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye'den Mâ-ba'd, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 40, 41, 42.

Toplum ve insanı konu alan makaleler

[Fransisco Sarsei], Mütercimi: Mehmed Sâmî, Fransa Ahlak ve Âdâbına Dair Bir Makale-i Hikemî-ânesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 44, 45, 46.

Mehmed Ekrem, Cehâlet Müceb-i nekbettir, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52.

İbradılı Ahmed Nâfi' Kısm-ı Nisâ, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86, 87.

İbradılı Ahmed Nâfi', Makâle-i Mahsûsa İlm-i Ahlâk-İnsân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106.

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161, 162.

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 171, 172.

Mehmed Ekrem, Cehâlet Müceb-i Nektettir, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52.

Mehmed Ekrem, Makâle-i Mahsûsa: Garbda Ahlâk, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 156.

Ekrem Bey, Makâle-i Mahsûsa Mahsûlât ve Ma'mûlât-ı Dâhiliyye, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 110, 111, 112.

Avrupa ve Amerika siyasetini konu alan makaleler

Ali Kemâl, Amerika'ya Bir Nazar, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 30, 31, 32.

İnsan sağlığı hakkında hakaleler

Mehmed Ekrem, Fünûn Röntgen Şu'âiyle Tedâvî, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 11, 12.

Doktor Ahmed Refik, Fünûn Tabâbet-ı Hâzırardan Bir Nebze, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 18, 19.

Baytar Hüsnü Fethî, Mütenevvia, Tuz Gıda mıdır Yalnız Zevke mi Hâdimdir?, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 46, 47.

Dinî konulu makaleler

İmzasız, Leyletü'l-Regâib Amîmetü'l Mevâhib, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.

İmzasız, Leyle-i Mirâc Bâhretü'l İbtihâc, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65.

Konusu fen olan makaleler

E.(lif). Edîb, Mütenevvia Balıktan Meşale Olur mu?, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28.

M. E(lif)., Mütenevvia Cevv-i Havâda İnsan Ne Kadar Yükselse bilir? , S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13.

M. E(lif)., Mütenevvia Cevv-i Havâda İnsan Ne Kadar Yükselse bilir? , S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13.

Yeni çıkan kitap ve dergilerin tanıtım yazıları

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (Ali Muzaffer Bey'in "Goethe"nin "Werther" ini tercüme ve neşre başlamıştır).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (İrtikâ, Musavver Mi'rat-ı Menâkıb-ı Harbiyye isimli eserler hakkında duyuru).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (Netîce-i Garâm, Le Courrier Des Timbres- Poste/Journal International Philatélique Illustré, Müteverrime adlı eserlerin hakkında duyuru).

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (Takvîm-i Ebûzziyâ, Mecmûa-i Lisân adlı eserler hakkında duyuru).

İmzasız, Telhisü'l-İnşâ, S:10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s:152. (Zağra müftüsünün yazmış olduğu eserin duyurusu)

İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (Cüneyt Bağdâdî'nin Fârsî Dîvânî'nin satışa sunulduğuna dair haber).

İmzasız, Damga ve Mühür Kataloğu, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: arka kapak

İmzasız, Netice-i Garâm, : 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: arka kapak.

İmzasız Yeni Kitâblar, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24.

İmzasız, Yeni Kitâblar, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Mühim Bir Teşebbüs, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak.

Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn

Sultan II. Abdülhâmid, Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (yardım sergisi açılış konuşması)

Dönem padişahına övgü yazıları

Mehmed Ekrem, Velâdet Bâhirü's-saâdet Hazret-i Hilâfet-penâhî, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 81, 82, 83.

İmzasız, Tebrik-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 25. (padişah özel sayı).

Bilmece ve fıkra yazıları

Mehmed Ekrem, Sûâllerimiz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (bilmece).

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. [Mehmed Ekrem], Tuhaf Fıkralar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak.

Kısa Popüler Haber

M. E(lif)., 13 Rakamı Şeâmetini Kaybetmiş, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13.

İmzasız, Mütenevvia, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7.

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898,: arka kapak.

İmzasız, Ajans Filatelik, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Dereden Tepeden, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak

Mehmed Ekrem, Acabâ Var mı?, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak.

Osmanlı Devleti ve yabancı ülkelerin posta pullarının tanıtımına ait makaleler

Mehmed Ekrem, Cezâ Pulları, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 25. (makale).

[Mehmed Ekrem], Posta Pulları Bir Temenni-i Mahsûs, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21.

İmzasız, Londra'dan Mektûb, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 24.

İzmir'de Bir Pul Meraklısı, Posta Pulları, Pul Koleksiyonu, : S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52, 53, 54.

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90, 91, 92.

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 9, 01.Ns.1314,

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Yunanistan Posta Pulları, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 38, 39.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Karadağ Posta Pulları, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 95, 96.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 56, 57, 58.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları Sachsen Krallığı 1850 ile 1866, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 72, 73, 74.

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Baden Grand Düklüğü, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 5, 6, 7.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Braunschweig Düklüğü, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 21, 22.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 40

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Mecklenburg, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Schilling Holstein (1850 ile 1866), S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 52, 53.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Oldenburg Grand Düklüğü, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67, 68.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Hamburg Krallığı S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 85, 86, 87.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Sırbistan Posta Pulları, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 110, 111, 112.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -1-, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s:128, 129, 130.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -3-, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 141, 142, 143.

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları-4- Kral Şarl Pulları, -3-, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 158, 159.

Selanik Pul Meraklılarından A(yın). S(ad), Mevâdd-ı Târîhiyye, İtalya Posta Pulları: Sardunya Krallığı, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 174, 175, 176.

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 115, 116.

[Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 119, 120.

İzmir'den, Mevâdd-ı Târîhiyye, Şark Fransız Postaları, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 101, 102.

- Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 4, 5.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21, 22, 23, 24.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35, 36, 37.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54, 55, 56. (makale).
- Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 70, 71, 72.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86.
- Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 92, 93, 94, 95.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 108, 109, 110.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, , S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 157, 158.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 172, 173, 174.
- [Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şuûnât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 4, 5.
- [Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şuûnât, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s:11, 12.
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 29, 30.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 45, 46.
- Mehmed Ekrem, Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 78.
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 91, 92.
- Ekrem Bey, Posta Pulları Şuûnât, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 108, 109, 110.

[Mehmed Ekrem], Takas Pulları, -, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 159, 160.

[Mehmed Ekrem], Telgraf Pulları, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 160.

Posta pullarına ait haber yazıları

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 37.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: kapak.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 151, 152.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Şuûnât, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 91, 92.

İmzasız, Devlet-i Aliyye ve İran Devleti Posta ve Ticâret Muâhede Damgaları, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 177.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: 176, 177.

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak.

Genel ve Pul Mecmûası idarehanesine ait duyurular

İmzasız, İhtâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak.

İmzasız, İ'tizâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16.

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16.

İmzasız, Müsâbaka, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (duyuru).

İbradılı Abdü'n Nâfi', İâne Sergisi ve Teâvün, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50, 51.

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 32.

İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e Yazdığımız Tezkeredir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34.

İmzasız, İhtâr, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 48.

İbradılı Abdü'n Nâfi', İâne Sergisi ve Teâvün, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50, 51.

İmzasız, İhtâr, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak.

İmzasız, Başlıksız, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50.

Mehmed Ekrem, Tenzîl-i Ücûrât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54

İmzasız, Duyuru, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65.

İmzasız, İhtâr, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, İlân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 120.

[Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak.

Mehmed Ekrem, İlân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 120.

İmzasız, Tashîh, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Sûr-ı Mu'allâ-yı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121.

İmzasız, Cânib Seniyyü'l- Cevânib Hazret-i Hilâfet-penâhîden İâne Sergisinin İcrâ-yı resmî Küşâdı, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121.

[Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Muhterem Abonelerimiz, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Umûm-i Kirâmımız, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Başlıksız, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: arka kapak.

İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: kapak. (duyuru).

[Mehmed Ekrem], Hüsn-i Devâm, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s:1.

İmzasız, Tebşîr, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3.

İmzasız, Başlıksız, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8.

İmzasız, Pul Mecmûası, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8.

İmzasız, Başlıksız, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8.

İmzasız, Başlıksız, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.

İmzasız, Başlıksız, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9.

İmzasız, Tashîh, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24.

Mehmed Ekrem, Besîm Beyefendi'ye Cevâbımız, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Tashîh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32.

İmzasız, Cânib Seniyyü'l- Cevânib Hazret-i Hilâfet-penâhîden İâne Sergisinin İcrâ-yı resmî Küşâdı, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121.

[Mehmed Ekrem], İfâde-i Mahsûsa, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113.

Pul ve pul kataloğu hakkında yapılan duyurular

İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak.

İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak.

İmzasız, Şerâit-i İlân, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak.

İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak (duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1312, 13.Tm.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak.

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru)

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak.

Pul Mecmûası abonelerinin şahsına yapılan duyurular ve kısa haberler

[Mehmed Ekrem], Mukaddime, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 1, 2.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (duyuru).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s:168.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32.

Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak.

Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898,: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, , S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 96

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.

[Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.

Tebrik ve teşekkür yazıları

Mehmed Ekrem, Biz Nasihat Dinleriz, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak.

İmzasız, Tebrîk, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.

Mektup

Makri köyden [Bakırköy] Şekerci Andon, Pul Mecmûası İdâre-hânesine, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8.

Ahmed Kemâl [Akünal], Mir Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnânesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34.

Fotoğraf

İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e ait fotoğraf, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 33.

İmzasız, Resim: MiSâfir Hâsse'lhass Hazret-i şehri Yârî Almanya, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 81.

Pul kataloğu örneği

[Mehmed Ekrem], Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye TURQUIE, , S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak.

3.3. Pul Mecmûası yazar kadrosuna göre fihrist

Yazar isminin ilk harfine göre alfabetik olarak düzenlenen yazar kadrosuna göre fihristin en sonuna yazarı belli olmayan eserler imzasız başlığı altında verilmiştir.

-A-

Sultan II. Abdülhâmid, Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (yardım sergisi açılış konuşması)

Diyarbakır Rüşdiye-i Askerîsi İmlâ Muallimi A(yın). Bâkî, Gazel, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiir).

Selanik Pul Meraklılarından A(yın). S(ad), Mevâdd-ı Târîhiyye, İtalya Posta Pulları: Sardunya Krallığı, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 174, 175, 176. (İtalya pulları hakkında makale).

Ali Kemâl, Amerika'ya Bir Nazar, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 30, 31, 32. (makale).

Ahmed Kemâl [Akünal], Nisân, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 17. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Mir Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnânemesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (cevap).

Ahmed Kemâl [Akünal], Gazel, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (şiir)

Ahmed Kemâl [Akünal], Mâhtâbda Manzûmesi Müntehab, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35. (şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Çocuk, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 49. (tablo altı şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Birinci Subh-ı Visâl, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 89. (tablo altı şiir).

Ahmed Kemâl [Akünal], Güzelsin, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105. (şiir).

- Ahmed Kemâl [Akünal], Cevlân-Fikr, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Musâhabe, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138, 139. (sohbet).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Feryâd-ı Hazân, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 155. (şiiir)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Tahattur, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161. (şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], İlhâm, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Okurken, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Enîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17, 18. (şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Nevmiîdi, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26, 27.(şiiir).
- Ahmed Kemâl [Akünal], Şiiir, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33. (şiiir)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Şarkı, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s:33. (şiiir)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Tahassür, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 33, 34. (şiiir)
- Ahmed Kemâl [Akünal], Ada'ya Dâir, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42. (şiiir).
- Ahmed Râsim, Dâiye-i Taklîd, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 18, 19, 20. (makale).
- Doktor Ahmed Refîk, Fünûn Tabâbet-ı Hâzırâdan Bir Nebze, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 18, 19. (makale).
- İbradılı Abdü'n Nâfi', İâne Sergisi ve Teâvün, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50, 51. (duyuru).
- İbradılı Ahmed Nâfi' Kısm-ı Nisâ, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86, 87. (makale).
- İbradılı Ahmed Nâfi', Makâle-i Mahsûsa İlm-i Ahlâk-İnsân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106. (makale).
- İbradılı Ahmed Nâfi', Hayâl-i Yâre Karşı Feryâd, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: kapak. (deneme).

İbradılı Ahmed Nâfi', Gazel, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137. (şiiir).

İbradılı Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138. (şiiir).

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161, 162. (makale).

İbradılı Ahmed Nâfi' Kadın, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 171, 172. (makale).

Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiiir).

Ahmed Nâfi', Diğeer, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiiir).

Ahmed Nâfi', Kıt'a, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41. (şiiir).

Ahmed Nâfi', Yine O Niyâz, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 68, 69, 70. (hatıra).

Nâzımü'l-Hikem Ahmed Hamdî Beyefendi, Şiiir, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (şiiir).

Makri köyden [Bakırköy] Şekerci Andon, Pul Mecmûası İdâre-hânesine, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (mektup).

Avrom Naon, Giryân-ı Hayâl, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97. (şiiir).

Azîz, Şarkı, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (şiiir).

-B-

Bedrî Ziyâ, Bir Niyâz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiiir).

Makri köy [Bakırköy] Bedrî Ziyâ, Mağlûbe-i Muhabbet, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s:102, 104. (deneme).

Nezîhü'l-Makal Besîm Bey, Mücâhidi Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-i Endülüsî Lisânından, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2. (şiiir).

-C-

Cenâb Şehâbetin, Hâfıza-ârâ, Hayâl-i Mâder, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 60, 61. (şiiir).

-Ç-

Ç. Sâmî [Mortan], Nagamât, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66. (şiiir).

Ç. Sâmî [Mortan], Yazın, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s. 155. (şiiir)

-D-

D(al). H(a) Halîl Kemâl, Bir Değirmen, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66. (şiir)

Sakızlı D(al). H(a) Halîl Kemâl, Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 138. (şiir).

Sakızlı Halîl Kemâl, Leyl-i İktirâb, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169. (şiir).

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 66, 67. (şiir).

D(al). Kenân Rikkat, Nazîre, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90. (şiir).

D(al). Kenân Rikkat, Manzûme, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105,106. (şiir).

Kenân Rikkat, Nazîre, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiir).

Kenân Rikkat, Baht, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiir).

Kenân Rikkat, Rencide-i Rûh, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82. (şiir).

-E-

E.(lif). Edîb, Mütenevvia Balıktan Meşale Olur mu?, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28. (makale).

E(lif). M., Fransızcanın Tarz-ı Tahrîri, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 28, 29. (makale).

Ekrem Bey, Posta Pulları Şuûnat, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 108, 109, 110. (makale)

Ekrem Bey, Makâle-i Mahsûsa Mahsûlât ve Ma'mûlât-ı Dâhiliyye, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 110, 111, 112. (makale).

-F-

F.[ehime] Nüzhet, Nazîre, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 106. (şiir).

[Fransisco Sarsei], Mütercimi: Mehmed Sâmî, Fransa Ahlak ve Âdâbına Dair Bir Makale-i Hikemî-ânesi, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 44, 45, 46. (Fransa toplumu hakkında makale).

-G-

Guy de Maupassand, Pul Mecmûası, Tercüme: Nigârzâde: Salih Münîr, İlk Bahârda, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128. S: 132, 133, 134, 135. (tercüme hikâye).

Guy de Maupassand, Tercüme: Kâmî, Mutallâka S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 36, 37, 38, 39, 40. (tercüme hikâye).

-H-

Baytar Hüsnü Fethî, Mütenevvia, Tuz Gıda mıdır Yalnız Zevke mi Hâdimdir?, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 46, 47. (tuzun canlılarda ihtiyaç olduğunu anlatan makale).

Ankara Vilayeti Mektûb-i Kalemi Hulefâsından Halîl Nihâd, Şiir, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21. (şiir)

Halîl Nihâd, Şâir Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak. (sohbet, şiir).

Halîl Nihâd, Sevdiğime Dedim ki:, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73, 74. (şiir).

Halîl Nihâd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74. (şiir).

Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtırâtından -1- Mekke-i Mükerrerme'den Hareket, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 79, 80. (gezi yazısı).

Hüseyin Mekkî, Arabistan Hâtırâtından -1- Mekke-i Mükerrerme'den Hareket, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 87, 88. (gezi yazısı).

Arabistan: Elsayd Hüseyin Mekkî, Bir Şeb-i Yeldâ, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113. (şiir).

Cidde'den: Hüseyin Mekkî, Hayâl-i Yâr, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113, 114. (deneme)

Elsayd Hüseyin Mekkî, Başlıksız, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118. (şiir).

Telgraf Nezâret-i Meclis Kaleminde Erzurûmî Hüsnî, Şafak Bulutunda, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.(şiir).

Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, Me'yûs, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898, s: 33. (şiir).

Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, Hasbihâl, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41, (şiir).

H(a). V(av), Bir Gazelden, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiiir).

H(a). V(av), Kıt'a, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49, 50. (şiiir).

H(a). Velhân, Tahattur, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75. (şiiir).

-İ-

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Ezhâr-ı Bahâr, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 169, 170. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Nigâh-ı Âteşîn, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2, 3. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hayâl, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tebrîk-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 26.(şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Sehâb-ı Hayât, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 41, 42. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Tahassür, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Şi'r-i Neşve-i Hân, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Hüzn-ı İftirâk, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Terâne-i Seher, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98. (şiiir).

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, Bir Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106. (şiiir).

İbnü'l Mahmûd Şevket, Gözlerin, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117. (şiiir).

İbnü'l-Reşâd Emîn Fikrî, Dildâra, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (şiiir).

İnâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 60, 61, 62, 63. (makale).

İnâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mâ-ba'd, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 76, 77, 78. (makale)

- Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 99, 100, 101. (makale).
- Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 116, 117, 118. (makale).
- Înâyetzâde Müslim Sâmî, Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene Mukaddime S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 148, 149, 150, 151. (makale).
- İsak Ferera, Bir Gazelimden Müfrez, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (şiir).
- İsak Ferera, Bir Kıt'a, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67. (şiir).
- İsak Ferera, Bir Müfred, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67. (şiir).
- İsak Ferera, Bir Mevki-i Behiştide, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98. (şiir).
- İsak Ferera, İstiyorum ki, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107, 108. (deneme).
- İsak Ferera, Cehâlet, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118. (şiir).
- Bursa'dan İsmail Hakkı, Gazel, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 106, 107. (şiir).
- İsmail Safâ, Tayf-i Siyâh, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 28. (şiir).
- İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ, Yine O, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 96, 97. (şiir).
- İsmail Safâ, Ahlâf, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122. (şiir).
- İsmail Safâ, Musâhabe, Küçük Bir İntikâd, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 123, 124, 125. (edebî sohbet yazısı).
- İsmail Safâ, Hâfıza-ârâ Levha-i Seher, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 161. (şiir).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 10, 11. (edebî makale).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -2-, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 20, 21. (edebî makale).
- İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -3-, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 27, 28. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -4-, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 34, 35, 36. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -5-, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 42, 43, 44, 45. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -6-, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 50, 51, 52. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -6-, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 57, 58, 59. (edebî makale).

İsmail Safâ, Bir Mersiye, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 65, 66. (şiiir).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -8-, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 75, 76, 77. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -9-, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83, 84, 85. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -10-, S: 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 89, 90. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -11-, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99, 100, 101. (edebî makale).

İsmail Safâ, Muhâkemât-ı Edebiyye -12-, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 105, 106. (edebî makale).

İsmet Beyefendi, Kasîde-i Culûsiyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 2, 3. (şiiir).

İzmir'de Bir Pul Meraklısı, Posta Pulları, Pul Koleksiyonu, : S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52, 53, 54. (makale).

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90, 91, 92. (makale).

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 125, 126. (makale).

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, Posta Pulları, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 77, 78. (makale).

İzmir'den, Mevâdd-ı Târîhiyye, Şark Fransız Postaları, S: 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 101, 102. (makale).

-K-

Kemter, Son Hitâbım, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67. (şiiir).

Kemter, Târîh, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiiir).

Kemter, Kayınbirâderime, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiiir).

Kemter, Bir Askerin Emeli, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 99. (hatıra).

-M-

M. E (lif)., Mütenevvia Cevv-i Havâda İnsan Ne Kadar Yükselse bilir? , S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13. (makale).

M. E(lif)., 13 Rakamı Şeâmetini Kaybetmiş, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13. (makale).

Mehmed Cemîl, Edebiyyât-ı Şarkıyyeden Bir Nebze, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 12, 13. (edebî makale).

Mehmed Cevâd, Semâda Tesâdüf, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 74, 75. (şiiir).

[Mehmed Ekrem], Mukaddime, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 1, 2. (önsöz).

Mehmed Ekrem, Şuûnat Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 4, 5. (makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Osmanlı Postane Pulları, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 6, 7. (makale).

Mehmed Ekrem, Hazîn Bir Tebessüm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 9, 10, 11. (deneme).

Mehmed Ekrem, Fünûn Röntgen Şu'âiyle Tedâvî, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 11, 12. (makale).

Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], Tercüme: Mehmed Ekrem, Tesîr-i Sevdâ, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 13, 14, 15, 16., S: 2, 19.Ey. 1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 29, 30, 31, 32., S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 47, 48., S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63,64., S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb. 1315, 31.Ar.1897, s: 79, 80., : 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 87, 88., : 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 101, 102, 103, 104., S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 119, 120., S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 136., S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 146, 147, 148., S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168., S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 182, 183, 184., Tesîr-i Sevdâ, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 23, 24., S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 47, 48., S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 55, 56., S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 64., S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316,

06.Ek.1898, s: 72., : 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 88., S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 95, 96., S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 104., S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 114, 115. (tercüme roman).

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (duyuru).

Mehmed Ekrem, Romeinville Faciası1, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: ? (Pul Mecmuâsı eki, tercüme roman)

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (duyuru).

[Mehmed Ekrem], Posta Pulları Bir Temenni-i Mahsûs, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21. (makale)

Mehmed Ekrem, Şuûnat, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 21, 22, 23, 24. (makale).

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye, Bulgaristan Posta Pulları, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 24, 25. (makale).

Mehmed Ekrem, Cezâ Pulları, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 25. (makale).

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 32. (duyuru).

Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnat, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 35, 36, 37. (makale)

Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 37. (haber yazısı)

Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Yunanistan Posta Pulları, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 38, 39. (makale)

Mehmed Ekrem, Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 48. (Pul Mecmûası'na abone olan isimleri).

[Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).

Mehmed Ekrem, Şuûnat, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54, 55, 56. (makale).

Mehmed Ekrem, Sûâllerimiz, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (bilmece).

- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: kapak. (haber yazısı).
- Mehmed Ekrem, Cehâlet Mûceb-i nekbettir, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 52. (makale).
- Mehmed Ekrem, Tenzîl-i Ücûrât, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 54. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 56, 57, 58. (makale).
- Mehmed Ekrem, Şuûnat Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 70, 71, 72. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları Sachsen Krallığı 1850 ile 1866, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 72, 73, 74. (makale).
- Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi ve André Torya, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 78, 79. (makale).
- Mehmed Ekrem, Velâdet Bâhirü's-saâdet Hazret-i Hilâfet-penâhî, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 81, 82, 83. (makale).
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 86. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Şuûnat Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 92, 93, 94, 95. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Karadağ Posta Pulları, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 95, 96. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak (haber yazısı)
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: kapak. (haber yazısı).

- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 108, 109, 110. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Sırbistan Posta Pulları, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 110, 111, 112. (makale).
- Mehmed Ekrem, İlân, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 120. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: kapak. (haber yazısı)
- Mehmed Ekrem, Şuûnat, , S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 126, 127, 128. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -1-, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s:128, 129, 130. (hakkında makale).
- Mehmed Ekrem, Fransa Akademisi Kont de Mun, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 130, 131, 132. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: kapak. (haber yazısı).
- [Mehmed Ekrem], Tuhaf Fıkralar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).
- [Mehmed Ekrem], Gazetemize Abone Olan Zevât-ı Kirâm, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 139, 140, 141. (makale)
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları -3-, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 141, 142, 143. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 151, 152. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (kısa fıkralar).

- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Makâle-i Mahsûsa: Garbda Ahlâk, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 156. (makale).
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnât, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 157, 158. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Romanya Posta Pulları-4- Kral Şarl Pulları, -3-, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 158, 159. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Takas Pulları, -, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 159, 160. (haber yazısı)
- [Mehmed Ekrem], Telgraf Pulları, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 160. (haber yazısı).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s:168. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: kapak. (sohbet)
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnat, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 172, 173, 174. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 176, 177. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Hüsn-i Devâm, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s:1. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şuûnat Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 4, 5. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Baden Grand Düklüğü, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 5, 6, 7. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Posta Pulları Şuûnat, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s:11, 12. (makale).

- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Braunschweig Düklüğü, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 21, 22. (makale).
- Mehmed Ekrem, Türkçe'nin Ta'mîmi, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 22, 23. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Posta Pulları Şuûnat, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 29, 30. (makale)
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Besîm Beyefendi'ye Cevâbımız, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Dereden Tepeden, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S. 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: arka kapak. (köşe yazısı).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz, S: 17, 27.Ağ.1314, 21.RA.1316, 08.Ey.1898. s: 40. (makale).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak. (sohbet).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: kapak. (haber yazısı)
- Mehmed Ekrem, Şuûnat, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 45, 46. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Mecklenburg, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46 (Almanya posta pulları hakkında makale).
- Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (haber).
- Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (fıkra).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Schilling Holstein (1850 ile 1866), S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 52, 53. (makale).
- Mehmed Ekrem, Tuhaf Fıkralar, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (fıkra).

- Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Acabâ Var mı?, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (Musâhabe yazarı hakkında).
- Mehmed Ekrem, Biz Nasîhat Dinleriz, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak. (teşekkür).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: kapak. (sohbet).
- Mehmed Ekrem, Şuûnat Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59. (makale).
- Mehmed Ekrem, Mütenevvia, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (röportaj örneği).
- Mehmed Ekrem, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Oldenburg Grand Düklüğü, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 67, 68. (makale).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: kapak. (sohbet).
- Mehmed Ekrem, Şuûnât, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 78. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (haber yazısı).
- [Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Hamburg Krallığı S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 85, 86, 87. (makale).
- Mehmed Ekrem, Ma'lûmât-ı Husûsiyye, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (haber yazısı).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Musâhabe, S: 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: kapak. (sohbet).

- Mehmed Ekrem, Şuûnat, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 91, 92. (makale).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 96 (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- Mehmed Ekrem, Mühim Bir Teşebbüs, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (pul albümü hakkında duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye TURQUIE, , S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (pul albümü örneği).
- [Mehmed Ekrem], Dereden Tepeden, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Muhâberât-ı Aleniyye, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- [Mehmed Ekrem], İfâde-i Mahsûsa, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 113.(Pul Mecmûası'nın aylık periyotta çıkacağına ait duyuru).
- [Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 27, 07.KS.1314, 07.Rm.1316, 20.Oc.1899, s: 115, 116. (makale).
- Mehmed Ekrem, Yâd-ı Hazîn, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 117. (şiir).
- [Mehmed Ekrem], Mevâdd-ı Târîhiyye İtalyan Pulları, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 119, 120. (makale).
- M. Enver, Lâne-i Garâm, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 170. (şiir).
- Mühendis Mehmed Hulûsi, Tettebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 19, 20. (makale)
- Mühendis Mehmed Hulûsi, Tettebbuât ve Netice-i Tedkikat-ı Mûsikiyye'den Mâ-ba'd, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 40, 41, 42. (makale).
- M. Nâil, Hazân, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 122, 123. (şiir).
- M. Remzî Neşâd, Çoban, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: arka kapak. (şiir).
- M. Remzî Neşâd, Sefih, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 83. (şiir).
- M. Remzî Neşâd, Geçmiş Günler, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 98, 99. (şiir).
- M. Reşîd Neşâd, Hasta Hicrânda, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118, 119. (deneme).

Menemenlizâde Tâhir, Hâfız-âra, Yâd-ı Mâzî, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 59, 60. (şiiir).

Mustafa Hamdi, Terâne-i Muhabbet, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 90, 91. (şiiir)

Müstecâbîzâde İsmet, Hâfıza-ârâ, Gazel, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70. (şiiir).

[Muallim Nâcî], Hâfıza-ârâ, Kuzu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67. (tablo altı şiiir).

Muallim Nâcî, Beykoz Sahrasında, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 97. (şiiir).

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Fuzûlî'ye Peyrev Olabilir miyim?, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143. (şiiir).

Muallim Nâcî, Levh-i Mezâr-ı Şâir, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143. (şiiir).

Muallim Nâcî, Hâfıza-ârâ, Sehâbe, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 177, 178. (şiiir).

-N-

Nihâd, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiiir).

Nafiz Sürûrî Beyefendi, Tahmîs-i Nevzemin, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65, 66. (şiiir).

Necmî Râcî, Nazîre, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (şiiir).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Itr-ı Yâr, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 137. (şiiir).

Nigâr bint-i Osmân, Yâd-ı Gamgîn, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 17. (şiiir).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Terâne-i Hazân, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 49. (şiiir).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Gurûbda, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66. (şiiir).

Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], Eylül Sabâhı, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82. (şiiir).

Nusret Hilmi, Başlıksız, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: 90. (şiiir).

-R-

Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Bir Çalgıcı Kız, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s. 27, 28. (şiir).

Recâizâde Ekrem, Hâfıza-ârâ, Çiçek, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 84. (şiir).

Recâizâde M. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Teffekkür, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s:112,113. (şiir).

Recâizâde Mahmûd. Ekrem, Hâfıza-ârâ, Mersiye, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 53, 54. (şiir).

Refik Âli, Güzâriş-i Mestâne, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: 107. (deneme).

Rüstem, İbtisâm-ı Menfa'at, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 3, 4. (şiir).

Reşîd, Gazel, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 59. (şiir).

Reşîd, Gazel, Tahmîs, S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 66, 67. (şiir).

Reşîd, Gazel, S: 22, 01.TE.1314, 28.CE.1316, 13.Ek.1898, s: 73. (şiir).

Reşîd, Fuzûlî Merhûmunun "Dil-âvâzdır Bahs ile Evvel Ârz-ı Cânâna Şem" Matla'ında Ki Gazeline Nazîredir:, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 82, 83. (şiir).

Reşîd, Gazel, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: 97. (şiir).

M. Reşîd Neşâd, Hasta Hicrânda, S: 28, 11.Mt.1315, 11.ZK.1316, 20.Oc.1899, s: 118, 119. (deneme).

-S-

Suâd Mekîn, Tercüme-i Ahvâl Shakespeare, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 7, 8. (makale).

Suâd Mekîn, Fransa Edebiyât Dersleri Roman Usûlü, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 8, 9. (romanın tanımı, çeşitleri, yazarın roman yazma maksadı).

Suâd Mekîn, Tiyatro Usûlü, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 26, 27. (makale).

Suâd Mekîn, Fransız Edebiyat Dersleri -3-, Hatîblik Usûlü Le genre oratoire, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 42, 43, 44. (makale).

Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, Suâd Mekîn, Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 74, 75, 76., S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 83, 84., S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315,

13.Şt.1898, s: 97, 98, 99., S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 113, 114, 115, 116., S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: 143, 144, 145, 146., S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: 166, 167, 168., S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 179,180, 181, 182., , S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 16., S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: 46, 47., S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: 54, 55., S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: 61, 62, 63., S: 21, 24.Ey.1314, 21.CE.1316, 06.Ek.1898, s: 70, 71. S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 94, 95. (Suâd Mekîn tarafından kayıt altına alınan Atâ Beyefendi'nin Mekteb-i Sultânî'de verdiği edebiyat ders notları).

-T-

T(e). Fikret, Hâfıza-ârâ, Hücre-i Şâir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 39. (şiir)

M. T(e). Fikret, Hâfıza-ârâ, Ey Şevk, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 67. (şiir).

M. T(e). Fikret, Sevdâ-yı Şi'r, S: 6, 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: 85. (tablo altı şiir).

Tevfik Fikret, Birâz Hayât, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: 105. (şiir).

Tevfik Nâdir, Sa'âdet-i Zâlime, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 13, 14, 15. (hatıra).

Tevfik Nâdir, Seyâhat Ârz-ı Mukaddes Birinci Mektûb, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: 92, 93, 94. (gezi yazısı).

-Z-

Karahisar Sâhib-i Evkâf Müdîri Ziyâ, Gazel, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 2. (şiir).

-İmzasız-

İmzasız, Müsâbaka, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (duyuru).

İmzasız, İ'tizâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: 16. (duyuru).

İmzasız, İhtâr, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (duyuru)

İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S:1, 19.Ağ.1313, 02.RA.1315, 31.Ağ.1897, s: arka kapak. (duyuru).

İmzasız, Londra'dan Mektûb, S: 2, 19.Ey.1313, 02.CE.1315, 01.Ek.1897, s: 24. (makale).

- İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e ait fotoğraf, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 33.
- İmzasız, Ahmed Kemâl Bey'e Yazdığımız Tezkeredir, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: 34. (açıklama).
- İmzasız, Şerâit-i İlân, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 3, 19.TE.1313, 4.CA.1315, 31.Ek.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Leyletü'l-Regâib Amîmetü'l Mevâhib, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (makale)
- İmzasız, Başlıksız, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 50. (duyuru).
- İmzasız, Edebiyât-ı Arap ve Acem'den, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: 63. (makale).
- İmzasız, Muhâberât-ı Aleniyye, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyurular).
- İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, İhtâr, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şerâit-i İlân, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S. 4, 19.TS.1313, 04.Rc.1315, 01.Ar.1897, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Leyle-i Mirâc Bâhretü'l İbtihâc, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65. (Miraç kandili ile ilgili makale).
- İmzasız, Duyuru, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 65. (duyuru).
- İmzasız, Posta Pulları Pul Koleksiyonu, S: 5, 19.KE.1313, 06.Şb.1315, 31.Ar.1897, s: 68, 69, 70. (makale).
- İmzasız, İhtâr, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 6 28.KE.1313, 15.Şb.1315, 09.Oc.1898, s: arka kapak.(duyuru).
- İmzasız, Musâhabe, Paris Mektûbu, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: kapak. (sohbet).
- İmzasız, Yeni Kitaplar, S: 7, 01.Şb.1313, 22.Rm.1315, 13.Şt.1898, s: arka kapak. (İrtikâ, Musavver Mi'rat-ı Menâkıb-ı Harbiyye isimli eserler hakkında duyuru).

- İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (Netîce-i Garâm, Le Courrier Des Timbres- Poste/Journal International Philatélique Illustré, Müteverrime adlı eserlerin hakkında duyuru).
- İmzasız, Tashîh, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 8, 01.Mt.1314, 20.Şv.1315, 13.Mt.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Sûr-ı Mu'allâ-yı Hümâyûn, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (duyuru)
- İmzasız, Cânib Seniyyü'l- Cevânib Hazret-i Hilâfet-penâhîden İâne Sergisinin İcrâ-yı resmî Küşâdı, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: 121. (duyuru).
- İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak (duyuru).
- İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 9, 01.Ns.1314, 22.ZK.1315, 13.Ns.1898, s: arka kapak. (Takvîm-i Ebûzziyâ, Mecmûa-i Lisân adlı eserler hakkında duyuru).
- İmzasız, Telhisü'l-İnşâ, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s:152. (duyuru).
- İmzasız, Yeni Kitâblar, S: 10, 01.My.1314, 22.ZH.1315, 13.My.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Musâhabe, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: kapak. (sohbet)
- İmzasız, Muhterem Abonelerimiz, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Umûm-i Kirâmımız, S:11, 01.Hz.1314, 24.Mh.1316, 13.Hz.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, İhtâr-ı Mahsûs, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: kapak. (duyuru).
- İmzasız, Devlet-i Aliyye ve İran Devleti Posta ve Ticâret Muâhede Damgaları, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: 177. (makale).
- İmzasız, Başlıksız, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (haber yazısı).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Damga ve Mühür Kataloğu, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Netice-i Garâm, S: 12, S: 12, 01.Tm.1314, 24.Sf.1316, 13.Tm.1898, s: arka kapak. (duyuru).

- İmzasız, Tebşîr, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3. (duyuru).
- İmzasız, Türkçe ve Elsine-i Ecnebiyye, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 3, 4. (makale).
- İmzasız, Mütenevvia, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7. (köşe yazısı).
- İmzasız, Musâhabe, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 7, 8. (sohbet).
- İmzasız, Ajans Filatelik, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (haber).
- İmzasız, Pul Mecmûası, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (cevap).
- İmzasız, Başlıksız, S: 13, 30.Tm.1314, 23.RE.1316, 11.Ağ.1898, s: 8. (duyuru).
- İmzasız, Başlıksız, S: 14, 06.Ağ.1314, 30.RE.1316, 18.Ağ.1898, s: 9. (duyuru).
- İmzasız Yeni Kitâblar Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (duyuru).
- İmzasız, Tashîh, S: 15, 13.Ağ.1314, 07.RA.1316, 25.Ağ.1898, s: 24. (duyuru).
- İmzasız, Tebrik-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 25. (padişah özel sayı).
- İmzasız, Tashîh, S: 16, 19.Ağ.1314, 13.RA.1316, 31.Ağ.1898, s: 32 (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 18, 03.Ey.1314, 30.RA.1316, 15.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 19, 10.Ey.1314, 07.CE.1316, 22.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 20, 17.Ey.1314, 14.CE.1316, 29.Ey.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Resim: MiSâfir Hâsse'lhas Hazret-i şehri Yârî Almanya, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: 81. (resim).
- İmzasız, Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog, S: 23, 08.TE.1314, 04.CA.1316, 20.Ek.1898, s: arka kapak. (duyuru).
- İmzasız, Ajans Filatelik, S. 24, 15.TE.1314, 11.CA.1316, 27.Ek.1898, s: arka kapak. (Çin'de gerçekleşen bir konferans hakkında).
- İmzasız, Yeni Kitaplar, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak. (Posta Pulları ve Pul koleksiyonu, Damga ve Mühür Kataloğu, Netîce-i Garâm adlı eserler hakkında duyuru).
- İmzasız, Tebrîk, S. 25, 22.TE.1314, 18.CA.1316, 03.Ks.1898, s: arka kapak.(tebrik).

İmzasız, Musâhabe, S: 26, 29.TE.1314, 25.CA.1316, 10.Ks.1898. s: kapak. (sohbet)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLİ METİNLER

Pul Mecmûsı'nın farklı nüshalarından seçilen edebî metinler ve pul hakkında yayımlanan makalelerin, Latin alfabesine aktarılmış şekilleri bu bölümde yer almaktadır. Metinlerin seçiminde, özellikle mecmuanın içerik özelliklerini yansıtan metinler olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca, mecmuada yayımlanan yeni çıkan kitap, dergi ve pul kataloglarına ait ilanlarda Latin alfabesine aktarılmıştır.

4.1. Pul Mecmûası İle ilgili yazılar

Mukaddime

İftitâh-ı suhan ân bih ki kuned-ehl-i kemâl

Besenâ-yı meliku'l mulk-i Hudâ-yı Müteâl

Ba'dehu edâ-yı mâvecebe aleynâ gehvâre-i bedâyî' ulûm ve fûnûn ıtlâkına cedîr olan asrımızda nice nice fenler ibdâ' ve icâd olunmuş ve fûnûn o kadar şubât-ı müteaddideye inkisâm eylemiştir ki fihris esâmîsini yazmış olmak bâis-i kemâl ve sudâ' olur.

Ez-cümle pulların ta'yîn-i mâhiyyât ve takdîr keyfiyâtıyla ahvâl-ı târîhiyye-i vesâirelerinin tefahhus ve istiknâhi zemânımızda âdetâ bir fenn-i bedî' hükmünü almış ve bu bâbda emsâr-ı garbiyyede pek çok kütüb ve risâil te'lîf ve tasnif edilip el'ân dâhî edilmekte bulunmuştur. Hele posta pulları taharri ve derdesti ve bunların envâ'ında koleksiyonlar teşkîli evvel dereceye varmıştır ki bu gün ki gün Avrupa uzemâ-yı [Dinar Daran] ve Dreprooran'ın en mükellef ve müzeyyen salonlarının ortalarında hayra-sâz-ı uyûn olan mükemmel masaların üstünde birer tane pul koleksiyonu bulunmakta ve bunların vücûdu âdetâ eâzım-ı esbâb-ı tezyîneden add edilmektedirİşte pul mes'elesinin Avrupa'da ahrâr ettiği mertebe-i itibârın her

Nev'-i ulûm ve fûnûnun merkez-i intişârı olan taht-gâh-ı şevket-i iktinâh devlet-i osmâniyyede dahî tevsî'i için bir mecmûada neşrini bi'l-tasmîm vâki'olan istid'â-yı kemter-âne üzerine is'âf-ı emel abîd-ânem husûsî makrûn-i müsâ'ide-i kemâlât-mu'tâde-i hazret-i zıllullâhi buyurulmuş ve îd-i ekber-i osmâniyân olan bu günkü rûz-firûz kılub

efrûzda birinci nüshasının te'mînen ve tebrîken mevki'-i intişâra vaz'ına ibtidâ ve ibtidâr kılınmıştır.

Mecmûa-ı nâçiz-ânem yalnız pulların ahvâl ve keyfiyatından bâhis olmayıp umûr-ı siyâsiyyeden mâ-adâ edebiyât ve fûnûn dahî dâhil dâire-i muhteviyât ve münderecât edilecektir.

Hemân cenâb-ı fâtürü's-semâvât-ı ve'l-ârz hâmî-yi a'zam ulûm ve fûnûn ve teşvikât-ı bahşende-i Terakkîyât gün gûn â gûn olan pâdişâh vefirü'l-âsâr ve şehriyâr münevverü'l-efkâr efendimiz hazretlerinin nüsha-i küberâ kemâlât-ı insâniyye ve mecmûa-ı dil-ârâ-yı mezâyâ-yı ulviyye olan vücûd nâdirü'l-mevcûd hümâyûnlarının dârü'l-kütüb cihân-bâkî oldukça ârâyiş-i serîr-i şevket karîn-i osmânî buyursun âmîn seyyidü'l mürselîn.

iftitâh-ı sühân: söze başlama

maliku'l mülk-ı Hudâ-yı müteâl: dünya ve ahiretin mülküne sahip olan çok yüce Allah

gehvâre-i bedâiy' ulûm ve fûnûn: yeni ilm ve fenlerin beşiği

cedîr: uygun

ibdâ' ve icâd ol-: yeni ve icat olunan

şuabât-ı müteaddid: çok sayıda bölüm

esâmî: isimler

bâis-i kemâl: olgunluğa sebep

sudâ': sıkıntı

ez-cümle: örnek olarak

ahvâl-ı târîhiyye-i vesâir: benzeri tarihi olaylar

tefahhus ve istiknâh: ayrıntılı araştırma ve gerçeğini araştırma

fenn-i bedî': fen ile ilgili örnekler

emsâr-ı garbiyye: batı şehirleri

te'lîf ve tasnif: yazılan eserler ve sınıflandırma

el'ân: şimdi

envâ': çeşitler

müzeyyen: süslenmiş

eâzım-ı esbâb-ı tezyîn: süsleme sebebi ileri gelenler

ahrâr: köle olmayanlar

mertebe-i itibâr: değer verme derecesi

nev'-i ulûm ve fûnûn: yeni ilim ve bilim dalları

merkez-i intişâr: yayımlama merkezi

taht-gâh-ı şevket-i iktinâh: padişahın büyüklüğünü anlama

Devlet-i Osmâniyye: Osmanlı Devleti

bi'l-tasmîm: kararlı

istid'â-yı kem-ter-âne: âcizane davetim

is'âf-ı emel: arzu edilen emeli yerine getirme

abîd-âne: köle, kula yakışır şekilde

îd-i ekber-i osmâniyân: Osmanlının büyük bayramı

rûz-firûz: günün uğuru

te'mînen ve tebrîken: sağlama ve kutlama

ibtidâ: başlama

mecmûa-ı nâçiz-âne: değersiz dergi

umûr-ı siyâsiyye: siyasî işler

dâire-i muhteviyât ve münderecât: içenkiler ve içerik hanesi

cenâb-ı fâtürü's-semâvât: gökyüzünü yaratan Cenap

teşvikat: isteklendirmeler

bahşende-i Terakkîyât: ilerlemeleri bahşeden

gûn â gûn: çeşit çeşit

vefirü'l-âsâr: eserlerin çokluğu

şehriyâr: padişah

münevverü'l-efkâr: düşünceleri aydınlatan

nüsha-i küberâ: ileri gelenler için nüsha

kemâlât-ı insâniyye: insani olgunluk

mecmûa-i dil-ârâ-yı mezâyâ-ı ulviyye: gönül süsleyen mecmuaya üstünlük sağlayan

nâdirü'l-mevcûd: varlığı ender olan

dârü'l-kütüb: kütüphane

cihân-bâkî: edebî dünya

ârâyiş-i serîr: tahtın süsü

Mehmed Ekrem, Pul Mecmûası. (19 Ağ.1313/02 RA 1315). S. 1, s. 1-2.

Hüsn-i Devâm

Cenâb-ı Hakkın avn ve inâyetiyle bugün ikinci sene-i neşriyyeye başlıyoruz. Şu geçen bir sene zarfında gördüğümüz rağbet-i umûmiyye ümîdimizin pek fevkinde bir dereceye vardı, bizi teşekkürle borçlu bıraktı.

Mürâcaat ettiğimiz erbâb-ı kalemin en ber güzîdeleri dirîg-i lutf ve mu'âvenet buyurmadıkları gibi ahâli-i kirâmında şu cerîde-i nev-zuhûru seve seve okumaya başladı. Âlem-i matbû'atda haylî zemândan beri düşüp kalktığımız için okunacak âsârın inticâbı husûsunda biraz olsun vukûf peydâ eylemiş idiysek de yine kalbimize bir derece-i emniyet gelmek üzere kâri'în-i kiramın re'yelerine mürâca'ata lüzûm gördükdü. Teşekkürler ederiz. Bizi ve hey'et-i tahrîrimizi öyle nevâzişli iltifatlara müstağrak eylediler ki bir sene zarfında bu kadar hüsn-i zann kazanmışız ancak "Osmanlılık" nâmıyla mübeccel hasâil-i âliyyenin bir semere-i memdûhasıdır.

Biz böyle telakki ederiz. Bu değerli iltifâtdan şımaracak yerde olanca basiretimizi bir araya getirerek bütün nekâyisimizi aramaya başlıyoruz; buldukça ıslâha çalışacağız çalıştıkça o iltifâtın kıymetini anlayacağız. Ümîd ederizki kâri'în-i kirâm-ı hazerâtı dahî şu kadarcık bir "hidmet" i az görürlerde hakkımızdaki hüsn-i teveccühlerini gittikçe tezyîd eder dururlar. Mesleğimiz yine o meslektir; ciddî velâyet-gîrdir.

Programımızı biraz ta'dîle uğruyor. İnsân birçok şeyler düşünüyor da bazen fi'le çıkarmak için vakit bulamaz. Hele mâddeyi ehline yazdırıp matbû'ât âlemine atmak gibi zor bir şey yok.

Biz şu ayda bir çıkan risâle-i nâçizi geçen sene birçok mesâ'i sarf ettiğimiz hâlde on beş günde bir defa bile neşre muktedir olamadık. Bu sene ise haftada bir çıkarmaya karâr vermişiz muntazır olduğumuz lutf ve mu'âvenet-i mazhariyetimizi müeyyid olduğundan buna birden ziyâde ma'ârifi sevenleri sevinmeleri îcâb eder.

Biz müretteb vazifemizi hüsn-i îfâya, gazetemizi herkesin hizmetine salâh bir hâle getirmeye cidden ihtimâm ediyoruz. Cehdimizin en büyük kısmı hey'et-i tahrîrimizin hüsn-i intihâbına ma'tûfdu. Buba bir dereceye kadar muvaffak olduk. Bir taraftanda en muktedir muharririn kiramın mu'âvenet kalemlerini taht-ı te'mîne aldık. Avn ve inâyet bâriye ve teşvîkât-ı celîle-i hazret-i şehriyârîye mazhar oldukça hidemât-ı sadâkat-küster ânemizin nâmütenâhî bir vüs'at peydâ etmesi de tabî'idir.

Bu seneki programımız şu yoldadır:

- Manzûm ve mensûr makâlât ve muhâkemât-ı Edebiyye.
- Fünûnun Terakkîyât hâzırasına dâir makâlât.
- Her [kuvvemden] yetişen tercüme-i hâlleri.
- Edebiyyât-ı osmâniyye dersleri.
- Kavânîn ve nizâmâta dâir makâlât.
- Posta pullarına âid makâlât. Tek numaralarda “Mevâdd-ı Târîhiyye” ve çift numaralarda “Şuûnât”.

-Vakâyi’-i mühimmiyyeye dâir mütâlaât.

hüsn-i davâ: güzel dava	semere-i memdûh: övgüyle sonuçlanma
Cenâb-ı Hakk: Allah	nekâyis: eksiklikler
avn ve inâyet: yardım ve iyilik	tezyîd: çoğalmak
sene-i neşriyye: yayın yılı	velâyet-gîrd: sadakata bulanmış
rağbet-i umûmiyye: genel ilgi	mu’âvenet-i mazhariyet: yardımına nail olma
erbâb-ı kalem: usta yazar	hüsn-i ifâ: güzel görev
ber güzîde: seçilmek üzere	ma’tûf: yöneltilen
dirîg-i lutf ve mu’âvenet: esirgeme ve yardım	teşvikât-ı celîle-i hazret-i şehriyârî: saygı değer padişahın yüce teşvikleri
ahâli-i kirâm: değerli topluluk	hidemât-ı sadâkat: sadık hizmetler
cerîde-i nev-zuhûr: yeni çıkan gazete	nâmütenâhî: sonsuz
Âlem-i matbû’at: matbuat âlemi	vüs’at: bolluk
derece-i emniyet: önem derecesi	Muhâkemât-ı Edebiyye: edebi muhakemeler
kariîn-i kiram: değerli okuyucular	tercüme-i hâl: öz geçmiş, biyografi
hey’et-i tahrîr: yazı heyeti	edebiyât-ı Osmâniyye: Osmanlı edebiyatı
nevâziş: okşamak	Kavânîn ve nizâmât: nizamlar ve kanunlar
mübeccel: yüceltilmiş	Vakâyi’-i mühimmiyye: önemli olay
hasâil-i âliyye: yüksek güzel huylar	

Ahmed Kemâl Beyefendi'ye Yazdığımız Tezkiredir

Efendimiz!

Gazetemiz heyet-i kalemiyyenize arz-ı ihtîyâc ediyor. Evvelce “Nisân”ın neşri hakkında vukû bulan istîzânımıza cevâb verilmedi. Bunu muvâfakat-ı telâkki eyledik. Âsâr-ı şî'riyyenizin öteden beri mergûb-ı havâs u avâm olmak meziyyet-i aliyyesi bu defa da nazar-ârâ-yı iftihâr olduğundan ser- muharrirliğimizin kabûlünü ricâ ve bir kıt'a tasvîr-i irsâlini ilâve-i metâlib eyleriz efendim

Mîr-i Mûmâ-İleyhâ'nın Cevâbnâmesi

Gönderilen mektûbu aldım. Mündericâtını terakkî-yi i âciz nâmına hüsn-i temennî telâkkî etmekle ber-â-ber arz ederim. İnsân ehliyetiyle gayr-ı mütenâsib takdîrler karşısında mahcûb oluyor. Rağbet-i âmmeye mazhar olan o şeyler şî'r diye karaladığım parçalar mı? Gerçi en ufak bir muvaffakiyeti bile cândan, gönülden takdîr-i gayret terâkki âferîn-ânesinde bulunan Osmânlılardan bu da umulmaz değil!.. Fakat bütün mehâsini bir cihân-ı âhirden nakl eder gibi hayret-efzâ bedâlar gösteren edebiyât-ı hâzıramızda müzehhersitân hissiyâta o parçaların hâka düşmüş yapraklar kadar olsun ibrâz-ı ehemmiyet edebileceğine bendeniz de inanayım mı?

Tenezzülen vâkıa olan istîzânınıza cevâb vermiştim. İstîzânı lüzûmsuz görüşümdendir; Çünkü bu husûsda fikr-i âcizi pek başkadır. Derim ki neşrine rızâ vermeyeceğim eser tahrîr hânemde mahfûz kalmalıdır. Ve bir eserim ki oradan dışarı çıkmıştır. Hattâ kendim kadar herkesin tasarrufuna âmâdedir. Bu bir fikr-i husûsîdir. İhtimâl ki böyle olmasın. Ser- muharrirliğinizi teşekkürle kabûl ederim; matbûâta bir satır yazı çıkarabilmekten aldığım zevke, ezvâk-ı ömrümün hiç biri muâdil olamaz... Bendeniz ona âşıkım... Şu kadar var ki daha bir ay kadar bi'z-zât nezârete mâni' olacak gibi.

Taleb buyurulan fotoğrafi gönderdim. Ser-muharrirliğini der-'uhde ettiğim gazetede kendi resmim pek hoş görünmez. Eğer sizce bunu istilzâm eden sebep kıymetli ise ona diyecek yok!.. O hâlde bâri başında ki manzûmeyide birlikte tab'edersiniz... Bâkî cihân-ı irfâna karşı hitâbet demek olan vazîfe-i mükellefenin kıymeti kadar ağır olduğu hatırdan çıkarılmazsa muvâfık olunur efendim..

heyet-i kalemiyye: yazı heyeti

arz-ı ihtiyâc: ihtiyacı bildirme

istîzân: izin isteme

muvâfakat-ı telâkki: fikir birliği

âsâr-ı şi'riyye: şiir eserleri

mergûb-ı havâs ve avâm: herkes tarafından arzu edilen

meziyyet-i aliyye: büyük yetenek

ilâve-i mutâleb: ilave olarak istenilen

mîr mûmâ-ileyhâ': başta sözü geçen

hüsn-i temenni: güzel dilek

gayr-ı mütenâsib: uygun olmayan

rağbet-i âmme: herkesin arzu ettiği

takdîr-i gayret: çabanın takdiri

cihân-ı âhir: dünyanın sonu

hayret-efzâ: hayret veren, şaşkınlık

edebiyât-ı hâzıra: var olan edebiyat

müzehher-sitân: çiçek alıcı

ibrâz-ı ehemmiyet: önemini ortaya koyma

fikr-i âciz: aciz düşünce

mahfûz: gizlenmiş

fikr-i husûsî: özel düşünce

ezvâk-ı ömr: ömür boyunca alınan zevkler

der-uhde: üstlenme

istilzâm: gerektirme

vazife-i mükellef: üstlenilen görev

Ahmed Kemâl [Akünal], *Pul Mecmûası*. (19 TE 1313/04 CA 1315). S. 3, s. 34.

4.2. Şiir

Ezhâr-ı Bahâr

Bahâr sabâhı idi meşcere şitâb ettim

Görüp bu âlem-i gaflet-gehî garîk-i sürûr

Sürûr ü hande saçlar, her taraf, tagannî-dâr

Gezer, temevvüc eder, dâimâ, nesîm-i hubûr

Bu nağmelerini mebhût ü derd-mend eyler

Hırâm eder, bu nesîmin temevvücüyle, çiçek

Sürûd eder, bütün ezhâr ü nev-nihâl bahâr

Güler, tebessüm eder, handeler saçar, her ân

Tabiâtın o güzel cilve-gâhı, zezeme-dâr

Bu handeler beni mebhût ü derd-mend eyler

Bahâra neş'e veren, müjde-res olan bülbül

Öterdi fasl-ı dil-efrûz aşk-ı ibretten

Figâmı kalbe nüfûz eyleyip karâr eyler

Tekellüm etmede her-dem dil muhabbetden

Bu nâleler beni mebhût ü derd-mend eyler

Edince garaz-likâ cilvelerle, şems-i nevîn

Urunca jâlelere aks-i âfitâb felek

Verirdi manzar-ı ahter, bu lâlezâr bahâr

Kulûbu şu'le-i sâfile nûra gark ederek

Bu jâleler beni mebhût ve derd-mend eyler

Verirdi reng-i müzehher bu cûy-bâr bahâra
 Edince aks-i şuaât, şems-i âlem-tâb
 Birer nücûm-i tabîat parıldıyor, dâim
 Alıp da manzar-ı gevher, olurdu gevher, âb
 Bu levhalar beni mebhût ü derd-mend eyler
 Ederdi keşf-i serâir, bu murg-ı nâle hemân
 Bulunca fırsatı, ağyâra karşı handeyler
 Bilinmiyor bu sadâ, hande mi? Aceb nâle?
 Bu şi'r-i ter bütün erbâb-ı tab'ı bend eyler
 Nevhalar beni mebhût ü derd-mend eyler

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

meşcer: ağacı bol olan yer, ağaçlık

şitâb et: acele etmek

garîk-i sürûr: sevince boğulmak

Sürûr ü hande: sevinç ve gülümseme

tagannî-dâr: şarkı söyleyen

temevvüc: dalgalanma

nesîm-i hubûr: sevinç rüzgârı

mebhût ü derd-mend: şaşkınlık ve üzüntü vermek

hırâm: naz ve edalı yürüme

Sürûd: şarkı

ezhâr ü nev-nihâl: çiçekler ve yeni fidan

zemzeme-dâr: ezgili, ahenkli

müjde-res: müjdeli haber ulaştırıcı

fasl-ı dil-efrûz: gönül yakan ayrılma

aşk-ı ibret: ibretlik aşk

figân-ı kalb: kalp feryadı

tekellüm: söyleme, konuşma

her-dem: her zaman, daima

dil: gönül

muhabbet: sevgi

nâleinleme: inilti

garaz: istek, arzu

likâ: yüz

şems-i nevîn: yeni güneş

jâle: çiy, şebnem

aks-i âfitâb: güneş yansıması

manzar-ı ahter: yıldızlı manzara

lâle-zâr: lale bahçesi

kulûb: kalpler

reng-i müzehher: renkli çiçeklerle bezenmiş

cûy-bâr: nehir, ırmak

aks-i şuâat: ışın yansımaları

şems-i âlem-tâb: yeryüzünü aydınlatan güneş

nücûm-i tabiat: tabiatın yıldızları

manzar-ı gevher: manzaranın mücevheri

keşf-i serâir: gizli olanı keşfetme

murg-ı nâle: inleyen kuş

ağyâr: yabancılar

şi'r-i ter: taze şiir

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Pul Mecmûası*. (01.Tm.1314/24.Sf. 1316). S. 12, s. 169-170.

Nigâh-ı Âteşîn

Semâ-yı sâfa bakarken, senin o dîdelerin
Sönük, ziyâsı uçuk bir nigâh ile görünür
Fakat gönül o ziyâ-yı âteşîn olmuştur.

Görür gönül ki semâ bir hümâ-yı peykerdir
Hümâ, hümâ ki edâlı bulutlara bürünür
Fakat gönül o hümâ âteşiyle ölmüştür.

Kopan derûn sevdâmdan âh hicr ü elem
Senin o sâye-i nâzikde nâz ile sürünür
Görür gönül ki o dem dîdelerde gülmüştür
Güler gönül o lâtif hande-i semâvîyle
Güler, güler o tebessüm âh ile görünür
Görür fakat o zemân dîdeler süzülmüştür.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

Nigâh-ı Âteşîn: parlak bakış

Semâ-yı sâf: duru açık göyüzü

Dîde: göz

Nigâh: bakış

ziyâ-yı âteşîn: coşkulu parlaklık

hümâ-yı peyker: hüma yüzlü

hümâ: Kafdağı'nda ve dâimî karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt

yeşili, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o kimsenin başına devlet kuşu konacağına alâmet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsânevî kuş:

hicr ü elem: ayrılık ve hüzün

sâye-i nâzik: nazik gölge

lâtif: ince güzellik

hande-i semâvi: gökyüzüne ait gülümseme

Hayâl

Nazar-gehimde her zemân, edâlı, nâzlı bir hayâl

Hayâl-i yâr, o yâr kim dilimde aşkı ber karar

Hayâl-i yâr kim tahassüriyle kalb-i dâg-dâr

Nigâhı, sâde bir nigâhı titretir, vücudumu

Tebessümden pek latîf bir melâl-i dil-şikâr.

Ânın ‘ukûsıdır gönülde ziyâ-yı rûh-bâr

Hırâm eder, o serv-i nâz kametiyle, mihr-i dil

Nigâh eder, süzük bakışlı dîdelerle, şîve-kâr

Alır elimden ihtiyârımı o bâr-ı dil-figâr

Girince ebr-i nâza gâh gâh o yâr cilve-dâr

Tulû’ eder diye bütün eder nazarlar

Tulû’ edince bir âh o dem gönülde kalmaz ihtiyâr

3 Ağustos 1314/İbnü’l-Lâmi Mahmûd Ekrem

nazar-geh: bakılacak yer

hayâl-i yâr: sevgilinin hayali

tahassür: özlem

kalb-i dâg-dâr:

nigâh: bakış

latîf: ince güzellik

melâl-i dil-şikâr: gönül avlayan hüzn

‘ukûs akisler

ziyâ-yı rûh-bâr: ruhu aydınlatan ışık

hırâm: naz ve eda ile yürüme

serv-i nâz: nazlı servi

kamet: namaza durmak

mihr-i dil: gönül güneşi

dîde: göz

şîve-kâr: nazlı, cilveli, edalı

ihtiyâr: tercih etme

bâr-ı dil-figâr: yarılı gönlün ağırlığı

ebr-i nâz: nazlı bulut

cilve-dâr: cilveli

tulû’: doğma, doğuş

Tebrîk-i Cülûs-i Hümâyûn-meymenet Meşhûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâh

Bugün, Osmâniyye ıyd-ı tes'îd-i meserretidir
 Bugün âlem garîk-i nûr-i fevz ü feyz ü rif'atdır
 Bugün revnâk güşâ, pertev fezâdır neyyir-i irfân
 Bugün pîrâye-endâz-ı saâdet, taht-ı devletdir
 Neden fahr itmesin, sûr etmesin şâdân olub kullar
 Bugün yevm-i tulû'-i kevkeb-i feyz-i saâdetdir
 Güneş âciz kalır nûrunda zulmet gösterir, envâr
 Bugün dünyâya tenvîr eyleyen nûr-ı hidâyetdir
 Semâ, hayret-fezâ, enzâr-ı hasret eyliyor zîrâ
 Bugün yevm-i cülûs-ı hazret-i penâh-ı adâletdir
 Olur hep bendegâni dâimâ ser secde-i şükran
 Ki her dem bahtiyâr olmak büyük bir nâiliyyetdir.
 Evet! Pek bahtiyârız ba's edip Hak şâh-ı zîşânı
 Bütün en'âm ü ihsân ile mağrûkuz, ne ni'metdir
 Cülûs-i meymenet- me'nûs oldu mebde'-i irfân
 Cihân-ı ma'rifet ol hazrete mecbur-I minnetdir
 Zahîr ettik cenâb-ı hâlik ü Yezdânı, biz elyevm
 Terakkî eyleriz her şeyde, peyrev dest-i satvetdir
 Bu derd-i mes'adetde hîz-ârâ-yı terakkîyiz
 Terakkî eyleriz dâim, bu bir hâl-i bedâhetdir
 Kalem âcizdir elbet vasf-ı zât-ı şehri-yârîde
 Fakat çeşm-i basîret işte bir burhân-ı sıhhatdır
 Bütün Osmânlılık fahr eyliyor ol zât-ı akdesle
 Nasıl fahr etmesin ki şâhımız şâh-ı fetânetdir
 Olan meşhûd-ı çeşm-i ibtihâc-i âlem, âsârı

Fakat insân için hayret dih ü icâz-ı kudretidir.

Olur mu kâbil-i ta'dâd hiç en'âm ü ihsânı

Beşer mümkün müdür yaşasın bu ancak bir kerâmetdir

Bu, sâdık bendegâna bir du'â-yı vird ü zimmettir

Serîr şevketden şevk-i dille müstedâm olsun

Bu bir vird-i zebân istizâd-ı şân ü şevketdir.

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

ıyd-ı tes'îd-i meserret: sevinçli kutlanan bayram

garîk-i nûr-i feyz ü feyz ü rif'at: yüce mevkinin

baştanbaşa nura boğulması

revnâk-ı güşâ: göz alıcı güzellik açan

pertev-i feza: fezanın ışıkları

neyyir-i irfân: irfan parlaklığı

pîrâye-endâz: zinet süs atan

taht-ı devlet: devlet tahtı

şâdân: sevinçli

yevm-i tulû'-i kevkeb: yıldızın doğduğu gün

feyz-i saâdet: mutluluğun bereketi

zulmet: karanlık

envâr: nurlar, ışıklar

tenvî: türlere ayırma

nûr-ı hidâyet: doğru yolu gösteren ışık

hayret-fezâ: hayret veren

enzâr: bakışlar

yevm-i cülûs: padişahın tahta çıktığı gün

bende-gân: köleler, padişahın hizmetinde olanlar

secde-i şükrân: şükür için edilen secde

hakk-ı şâh: padişahın doğruluğu

zîşân: şanlı

mağrûk: suda boğulmuş

cülûs-i meymenet: sevinçli culûs

me'nûs: alışkanlık

mebde'-i irfân: irfanın başlangıcı

cihân-ı ma'rifet:

zahîr: görünmek

elyevm: bugün

Terakkî: ilerleme

peyrev: arkasından, izinden

dest-i satvet: eli kuvvetli

mes'adet: uğurlu

hâl-i bedâhet: durumu belli

vasf-ı zât-ı şehri-yârî: nitelikli kişi, padişah

çeşm-i basiret: kalp gözüyle görme

burhân-ı sıhhat: sağlıklı delil

zât-ı akdesmukaddes kişi

şâh-ı fetânetzeki padişah

meşhûd-ı çeşm-i ibtihâc-ı âlem: sevince şahit

olan gözler

kâbil-i ta'dâd: sayılması mümkün

du'â-yı verd ü zimmeth:

serîr: taht

şevket: büyüklük, ululuk

müstedâm: sürekli, devamlı

şevk-i dil: gönül arzusu

verd-i zebân: sürekli tekrarlanan zikir

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Pul Mecmûası*, (19 Ağ. 1314/13 RA. 1316). S. 16, s. 26.

Sehâb-ı Hayât

Gurûbu seyr ile mebhût idim, tek ü tenhâ
Neşât ü şevk-i cihân etti kalbimi meshûr
Kenârımda nigâh-bân-ı çeşm-i hasret idim
Neler çizerdi tabîat semâda rûh-ârâ

Kopub cebeller içinde, neler, gelir sürüler
Geçer, geçer güzel murg-zârı otlayarak,
Garîb bülbül-i âvâre-dil, terennüm eder
Sürûr ü şevk ile, bilmem nedense oynayarak

O dem çoban, o dil âzâde-i keder râî
Güler, elinde kaval bî-kuyûd hüzn ü keder
Hazîn terânesi mer'ada aks eder, âlem
Onun sürûrunu bir şevk-i kalb ile dinler

Semâya çeşm-i tefekkürle nazar eder gider
Hazîn sirişk-i tahassürle âh ederdim, o dem
Bu yer, neler getirir zihnime, ne hâtıralar?!...

Ne hâtırât-ı elem-zâ, ne zehr-nâk kelâl!

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

sehâb-ı hayât: hayat bulutu

mebhût: şaşırılmış

meshûr: sevinç

nigâh-bân: gözcü

çeşm-i hasret: özlemin gözü

rûh-ârâr: uh süsleyen

cebel: dağ

murg-zâr: kuşu çok olan yer

âvâre dil: avare gönül

terennüm: şarkı söyleme

sürûr ü şevk: sevinç ve arzu

âzâde-i keder: kederden kurtulmuş

râî: çoban

şevk-i kalb: kaldın şiddetli arzusu

çeşm-i tefekkür: düşünceli gözler

sirişk-i tahassür: özlem gözyaşı

tahassür: özlem

hâtırât-ı elem-zâ: keder veren hatıralar

zehr-nâk: zehirli

kelâl: yorgunluk, bıkkınlık

Tahassür

- Muhlis Bey Birâderime –

Mahv olmadayım hazân-1 dilden

Feryâd ederim figân-1 dilden

Kalbimi tahammül eylemek? Âh!

Dil-hasteyim imtihân-1 dilden.

Yâr dilim oldu bir cefâ-kâr,

İmdâd umarım amân-1 dilden!

Nâ-kâbil intifâdır aşkım!

Efgân ederim lisân-1 dilden!

Yârimde ki rahm ü şefkat eyvâh!

Dûr olmada âşiyân-1 dilden.

Akmakta sirişk-i zâr-1 aşkım

Bir menba'-1 hûn-feşân-1 dilden

Görmek dilerim bahâr-1 şevki,

Yok izn bu bâğbân-1 dilden!

Rûhumda bir ıztırâb-1 bîdâr,

Bir cevri-ger-i nihân-1 dîden..

Ârzû ederim ki yâr aşkım

Sevsin bu garîbî cân-1 dilden

İmdâd umulur mu hîç, bir ân

Heyhât! Bu imtinân-ı dilden

28 Temmuz 314/İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

tahassür: özlem

hazân-ı dil: gönülün sonbaharı

figân-ı dil: gönülden haykırma,

dil-haste: gönlü yaralı

imtihân-ı dil: gönül sınavı

cefâ-kâr: eziyet eden

âmân-ı dil: gönülden aman dileme

nâ-kâbil: mümkün olmayan

intıfâ: sönme

lisân-ı dil: gönül dili

rahm ü şefkat: merhamet ve şefkat

dûr ol-: uzak olmak

âşîyân-ı dil: gönül yuvası

sirişk-i-zâr-ı aşk: aşkın gözyaşları

hûn-feşân-ı dil: kaplıten saçılan kan

bahâr-ı şevkî: bahar dikenî

bâğbân-ı dil: gönül bekçisi

ıstırâb-ı bî-dâr: acı çekmekten uykusuz kalma

cevr-ger-i nihân-ı dide: gizli bakışla eziyet etme

cân-ı dil: çok istemek

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Pul Mecmûası*, (10 Ey. 1314/06 CE. 1316). S. 19, s. 49.

Şi'r-i Neşve-i Hân

- Adnan Bey'e –

(1)

Birer şi'r-i mücessem her taraf zevk ü şetâretten,
 Bürünmüş kisve-i şâdiye 'âlem-i zevk ü hayretten;
 Bu şeb bilmem neden, her yer gârîk-i neş'e-i elhân,
 Neler arz eylemekte çeşmime levh-i şebâbetden!
 O dem ben girye-bârım âh! Kalbimde ki mihnetden,
 Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

(2)

Güzeldir, şâirâne mevki'im sâhilde bir yerdir,
 Temessül-gerde-i levh-i emel, kürsî-i meşcerdir.
 Oturmuş nazra-dâr-ı âlem-i lâhut ü istigrâk
 Penâhımdır, fakat heyhât! Dâimâ zevke mugberdir
 Yazık! Ben girye-bârım, âh kalbimde ki mihnetden
 Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

(3)

Yürür pîşinde bir ejder tahammülsüz heybetle,
 Koşar, şiddet eder destinde bir şemşîr dehşetle;
 Durur dûşunda nâz eyler hırâm-ı işve-i dille
 Perî seyret, melek, bir nâzlı dilber, hem-sükûnetle
 Neden, ben girye-bârım, âh kalbimde ki mihnetden,

Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

(4)

Oturmuştum tefekkür üzre bir şeb, sâhil yemmde,

Yüzerdi bir sürûr-ı bî-nihâyet hep bu âlemde,

Mükevkeb bir semâ, tâbende mâh-ı nev-arûs; Eyvâh!

Donanmış her taraf ben melceimde hâl-i mâtemde!

Evet! Ben girye-bârım, âh kalbimde ki mihnetden,

Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

(5)

Ufukdan yükselir, eyler tebessüm neyyir ü meh-tâb,

Saçar bir şu'le-i şâdî eder envâra eyle sîr-âb.

Niçün ben girye-bârım, âh kalbimde ki mihnetden,

Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

(6)

Çemen bir hûr-i zer-fâm ü kamer bir ma'kes-i nîrân,

Nesîm hoş-meşâm eyler muattar his mi ol ân,

Semâ, bir girye-i şâdiyle eyler zevkini ezhâr,

Bütün, her yer güler, her cânib eyler şevkini i'lân;

Fakat, ben girye-bârım, âh kalbimde ki mihnetden,

Sever, memnûn olur âzürde gönlüm, hâl-i vahşetden!

Makri Köy [Bakırköy] 15 Eylül 314

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

şî'r-i mücessem: gözle görünen şiir

zevk ü şetâret: zevk ve sevinç

kisve-i şâdî: sevinç kıyafeti giymek

şeb: gece

gârik-i neş'e-i elhân: neşeli nağmelere gark olmak

levh-i şebâbet: gençliğin resmi

girye-bâr: gözyaşı döken

âzürde: incinmiş, kırılmış

hâl-i vahşet: vahşi olma durumu

temessül-gerde-i levh-i emel: (hayalinde) isteklerin resmine şekil vermiş

kürsî-i meşcer: ağaçtan iskemle

âlem-i lâhut ü istigrâk:

muğber: gücünmüş, kırgın

melcem: sığımlacak yer

hâl-i mâtem: yas durumu

neyyir ü meh-tâb: parlak ve ay ışığı

şu'le-i şâdî: sevinçli parıltı

envâr: nurlar, ışıklar

sîr-âb: suya doymuş

hûr-i zer-fâm ü kamer: ay ve altın renginde cennet kızı

ma'kes-i nîrân: ışığın yansıması

nesîm: hafif hafif esen rüzgâr

hoş-meşâm: hoş koku

muattar: güzel kokulu

girye-i şâd: sevinç gözyaşı

cânib: yön, taraf

Hüzn-ı İftirâk

- Fefîd Bey'e –

1

Bir neş'e eylemekte teâlî sürûr eyle
 Umk-ı sehâb-ı zulmet mâzîde, pür-güşâ
 Ârâm-gâh izzeti bir hacle-i firâk
 Hicr-i cemâli dîdede olmakda girye-zâ
 Geldikçe yâda tal'at-ı pâkîzesi hemân
 Bir katre eşk-ter bana olmakta tercümân

2

Bir nokta parlamakta, karanlıkta mevce-dâr
 Sönmüş, emellerim gibi sönmekte pür-neşât
 Dalmış, kaçırdı mermerinin ufk-ı hicrine
 Heyhât o gitti işte fakat aşkı ber devâm
 Yâd-ı hazîni kalbime bir tîr-i zehr-dâr
 Hicr-i medîdî etmede, eyvâh! Bî-karâr

3

Bir vakit bizim sohbet şevkiyle zevkiyyât
 Bir vakit mest-i bâde-i aşk-ı cemâl idim
 Ben âlemin – Sanırdım o dem – Gıpta-zâsıydım
 Bir vakit neşve-kâr şarâb-ı melâl idim
 Heyhât! Şimdi zahme-i hicriyle girye-bâr
 Bir nâle-kâr-ı gamze-i aşkım terânedâr

4

Mes'ûd iken düşüb feleğin dâm-ı mükerrerine
 Bir bî-amân firâk-ı medîd etti dûr-yâr

Bî-hûş cism-i sâkit iken kaçtı, gitti, âh!
 Heyhât! Bir vedâ'-ı tebessümle ol nigâr
 İşgâl eder hayâli her ân o işve-nâz
 Verd-i zebânım oldu, bütün, âh cân-güdâz
 2 Teşrîn-i evvel 314

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

teâlî: yüksek olma

sürûr: sevinç

umk-ı sehâb-ı zulmet: karanlık bulutun derinliği

ârâm-gâh: dinlenme yeri

hacle-i firâk: gelin odasından ayrılmak

hicr-i cemâl: güzel yüzlüden ayrılmak

dîde: göz

girye-zâ: ağlayan

pâkîze: temiz, pak

katre: damla

eşk-ter: taze gözyaşı

mevce-dâr: dalgalı

pür-neşât: çok sevinçli

yâd-ı hazîn: hüznle hatırlama

tîr-i zehr-dâr: zehirli ok

hicr-i medîd: uzun ayrılık

bî-karâr: kararsız

mest-i bâde-i aşk-ı cemâl: aşkın güzel sarhoşluğu

neşve-kâr-ı şarâb: neşeli şarap

melâl: keder

zahme-i hicr: ayrılık darbesi

nâle-kâr-ı gamze-i aşk: aşkın gamzesinden inleyen

bî-hûş: şuursuz

cism-i sâkit: suskun varlık

vedâ'-ı tebessüm: veda tebessümü

nigâr: resim gibi güzel sevgili

verd-i zebân: sürekli tekrarlanan

cân-güdâz: can yakan

Terâne-i Seher

Bir ŧeb ki mükevkeb, mütezeyyin, mütemâdî

Elvâh-ı hayât-ı seher ezvâkı içinde

Bir ŧeb ki emeller gibi etmekte temâdî;

Bilmem neye bâdî!

Bir subh ki efkârı beni etmede mahzûn

Âsâr-ı melâl-i seher aglâkı içinde;

Bir subh ki efgân deli etmede efzûn,

Kalbim buna meftûn!

Yükselmede hûrşîd, zılâlin arasından

Nûrıyla cihânı ederek garka-ı envâr;

Bir neş'e duyup çıktı seher manzarasından

Bülbül yuvasından.

Esmekte nesîm, ötmede murg-ı seher ol ân

Bir nâz ile salınmada hoş nazralı eşcâr;

Her yer gülüyor işte bugün, âh! Safârân

Kalbim yine giryân!

16 Teşrîn-i evvel 314/İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

mükevkeb: yıldızlı

mütezeyyin: süslenen

mütemâdî: uazamak, sürüp gitmek

ezvâk: zevkler

temâdî: uzama, sürüp gitme

bâdî: sebep olan ŧey

subh: sabah vakti

efkâr: fikirler

mahzûn: üzüntülü

âsâr-ı melâl-i seher: seher vaktinin hüzünlü eserleri

efgân: haykırma, bağırma

efzûn: fazla çok

meftûn: tutkun, âşık

hûrşîd: güneş

zılâl: gölgeler

garka-ı envâr: ışıklara bulanma

murg-ı seher: seher kuşu

nazra: bakış

eşcâr: ağaçlar

giryân: ağlayan

Bir Gazel!..

Tîg-i cevri bî-amândır, düşmen-i cânım mısın?!
 Mihr-i nâz işve-kârım! Levh-i efgânım mısın?!
 Hicr-i bezmim bî-karar etmektedir dil-hasteyi
 Yoksa bilmem, şâd-mân-ı âh-ı hicrânım mısın?!
 Bir nigâh-ı iltifâtı haste-dil ümmîd eder
 Muhrib-i ümmîd-i aşk kalb-i giryânım mısın?!
 Bezm-i vaslın zindegî bahş-ı dil vîrânedir
 Sen hemân bî-karâr-ı hicr-i nâlânım mısın?!
 Matla'-ı âmâl bâlımdır o vech-i dil-rübâ
 Sâye-gîr-i itizâl-i ebr-i nisyânım mısın?!
 Neşve-dâr-ı iştiyâk-ı zehr-nâk-ı iftirâk
 İmtidâd-ı hasret-i cânı taleb hânım mısın?!
 Merhamet et! Yoksa sen nâr-ı fûrûzânım mısın?!

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem

tîg-i cevr: kılıcın zülmu

bî-amân: amansız

mihr-i nâz: nazlı güneş

işve-kâr: edalı, nazlı

levh-i efgân: feryat etmenen resmi

hicr-i bezm: meclisten ayrılma

dil-haste: gönlü yaralı

hicrân: ayrılık acısı

nigâh-ı iltifât: övgüyle bakış

muhrib-i ümmîd-i aşk: aşk ümidinin perişan etmesi

kalb-i giryân: kalbin ağlaması

İtizâl: uzaklaştırmak

İbnü'l-Lâmi Mahmûd Ekrem, *Pul Mecmûası*. (29 TE. 1314/25 CA. 1316). S. 26, s. 106.

bezm-i vasl: kavuşma meclisi

zindegî: zindelik

bahş-ı dil: gönül verme

hicr-i nâlân: inleyen ayrılık

matla'-ı âmâl: emellerin doğacak yeri

bâl: kanat

vech-i dil-rübâ: gönül çeken güzellik

sâye-gîr: gölge tutan

ebr-i nisyân: unutulmuş bulut

zehr-nâk-ı iftirâk: zehirli ayrılık

imtidâd-ı hasret: uzun süren özlem

nâr-ı fûrûzân: parlak ateş

Nazîre

Tahattur eyleyince hâl-i infi'âl-i hüsnünü”

Seherde dil görür senin o gamlı hâl-i hüsnünü

Semâ-yı bî-hudûdda bulur hayâl-i hüsnünü,

Sahâbelerde dil ârâr iken misâl-i hüsnünü!

O dem ki gark-ı şevk ider cihânı feyz-i âftâb,

İder ağaçların içinde – neş'e-perver – ihticâb;

Letâ'ifende seyr için yerin bu kalb-i pür- azâb,

Tulû'larda cilve-sâz olan kemâl-i hüsnünü!

O dem ki bir sehâb ider zemîne giryeler nisâr,

O dem ki vech-i fitratı siyâh ider bir iğbirâr;

İder nihâl-ı gülde nâlelerle hezâr yâre-dâr!

Tahattur eyler âh ider gönül melâl-i hüsnünü.

O dem ki gökde bir donuk ziyâ nisâr ider kamer,

- Yüzünde ki melâlden yapar gibi nazîreler –

Zemînde levhalar ayân ider ki şi'r-i neş'e-ver

“Bu şi'rler ki söylüyor bütün me'âl-i hüsnünü

Yâzık tazammun etmiyor yine kemâl-i hüsnünü!”

D[al] Kenân Rikkat

tahattur: hatırlama

hâl-i infi'âl: gücenmiş hal

hâl-i hüsn: güzellik hali

semâ-yı bî-hudûd: sınırsız gökyüzü

hayâl-i hüsn: güzel hayal

sehâb: bulut

misâl-i hüsn: güzel örnek

gark-ı şevk: arzuya bulanmak

feyz-i âftâb: güneşin bereketi

ihdicâb: gizlemek, örtmek

letâ'if: şakalar

kalb-i pür- azâb: kalbi azapla dolu

tulû': doğma doğuş

cilve-sâz: cilve yapan

kemâl-i hüsn: güzelliğin son derecesi

giryeağlama

nisâr: saçılma

vech-i fitrat: varlığın yüzü

iğbirâr: gücenme darılma

nihâl-i gül: gülfidanı

nâle: inleme

hezâr: bülbül

melâl-i hüsn: güzel hüzn

neş'e-ver: neşeli

me'âl-i hüsn: güzel anlam

D[al] Kenân Rikkat, *Pul Mecmûası*. (19 KE. 1314/06 Şb.1315). S. 5, s. 66-67.

Nazîre

Muhabbet rûh alır her dem tecellî-yi cemâlinden,

Güzelsin, şûh bir çeşmin nigâh-ı infi'âlinden.

Güzelsin, sen şafak vakti semâ-yı pür-mehâsinden,

Bulutlardan tereşşuh eyleyen şi'rin me'âlinden.

Güzelsin, bende ki vakitli hissiyyât-ı sevdâdan,

Güzelsin, kalbimin âh en ferih-perver melâlinden

Güzelsin, subh-ı nâimde tuyûr-ı âteşin kalbimin,

Tecellî-yi cemâlullaha arz-ı ibtihâlinden.

Güzelsin, fitratın en dil-rübâ elvâh-ı hüsnünden,

Güzelsin, şark u garbın lerziş-i nûr-ı celâlinden.

Güzelsin, cûy-bâr giryemin gâyet hazîn-âne,

“Erince subh-gâh-ı vasla nâ-gâh inşilâlinden”.

24 Şubat 1313

Kenân Rikkat

tecellî-yi cemâl: güzelliğin görünmesi

şûh: serbest ve neşeli tavır

çeşm: göz

nigâh-ı infi'âl: dargın bakış

semâ-yı mehâsing: özkyüzünün güzelliği

tereşşuh: sızma

hissiyât-ı sevdâ: sevada duyguları

tuyûr-ı âteşin: canlı kuş

ferih-perver: sevinci koruyan

melâl: üzüntü

subh-ı nâim: sabah tazeliği

tecellî-yi cemâlullah: Allahın güzüllük sıfatıyla görünmesi

arz-ı ibtihâl: yalvarıp yakarmalarını sunma

dil-rübâ: gönül kapan

elvâh-ı hüsn: güzel manzaralar

şark u garb: doğu ve batı

lerziş-i nûr-ı celâl: azametle titreyen ışık

cûy-bâr: ırmak

girye: ağlama

hazîn-âne: kederlice

subh-gâh: sabah vakti

vasl: kavuşma

nâ-gâh-ı inşilâl: vakitsiz dökülen şelale

Kenân Rikkat, *Pul Mecmûası*. S. 9, (01 Ns. 1314/22 Zk. 1315). S. 9, s. 122.

Nazîre

Tulû' vakti ki gökten gelir cevâb sana,
 Feriştégân bahârân ider hitâb sana,
 Semâ ayân ider ey meh! Bir infi'âl-i latîf,
 Döner o hüsn-i hazîniyle mâh-tâb sana.
 Nedir cemâlinin envâr-ı dil-firûzî senin
 Şafak mı virdi aceb âb ü tâb sana?
 Zebûn pençe-i âlâm, esîr-i efgânsın,
 Neden, neden geliyor böyle ıztırâb sana?
 Ümîdler arasında terâne-dâr-ı hazân,
 Hezâr-dil ideli ibtisâb sana.
 Sen ey gönül anın artık esîrisin, sad-sayf^{*1}

“Ne mümkün, âh ne mümkün huzûr cevâb sana

tulû': doğma doğuş

pençe-i âlâm: elemelerin pençesi

feriştégân: melekler

esîr-i efgân: ıstırapla haykırmanın esiri

bahârân: bahar günleri

terâne-dâr-ı hazân: sonbahar ezgisi

infi'âl-i latîf: hoş kırgınlık

hezâr-i dil: bin tane gönlü olan

hüsn-i hazîn: hüznü güzel

ibtisâb: gülümseme

âb ü tâb: su ve güç

sad-ı hayf: yüzlerce eyvah

zebûn: zayıf

[*]*Kenân Rikkat* beyin şi'rinde “Sad-hayf” denecek yerde “sayd-hayf” dizilmiştir. S. 8, s. arka kapak.

D[al] *Kenân Rikkat, Pul Mecmûası*. (01 Şt. 1313/22 Rm. 1315). S. 7, s. 90.

Rencîde-i Rûh[*]

Nedir bu sâye-i seyyâl hüzn ü gam ki gezer
 Zemân zemân bu dil-ârâ.. Bu gül-izârında
 Niçün bu gün ki tebessümlerin hazîn.. Muğber
 Hayât mâtem-i eser âh reh-güzârında
 Ne hafreler açıyor bî-nihâye.. gam-âver
 Ne giryeler saçıyor vakt-i inkisârında
 Ne şi'rlere ider ilhâm-ı ufk dûr â dûr
 Bu kalb pür-galeyâna hayâl-i mevt-âsâ;
 Gider nisâr.. Elem-âlûd. Giryever meftûr
 Nedir lebinde bu sâmit-i şehîk ü vâveylâ
 Nedir bu nûkte-i bâkir ki ser te ser mestûr
 Aceb hayâta mıdır hep bu hand[e]-i istihzâ

23 Eylül, 1314/Kenân Rikkat

rencîde-i rûh: gönlü kırılmış ruh

sâye-i seyyâl: akıcı gölge

dil-ârâ: gönül süsleyen

gül-izâr: gülyanaklı

muğber: gücünmüş

reh-güzâr: geçecek yol

hafre: kazmak

bî-nihâye: sonsuz

gam-âver: kaygı veren

vakt-i inkisâr: kalbin kırılma anı

ilhâm-ı ufk: ufuktan esinlenme

dûr â dûr: uzaktan uzağa

pür-galeyân: çok coşkulu

hayâl-i mevt-âsâ: ölüme benzeyen hayal

nisâr: saçılma

elem-âlûd: eleme bulaşmış

giryever: ağlayan

meftûr: ümitsiz, yılgın

leb: dudak

sâmit-i şehîk ü vâveylâ: sessiz hıçkırık ve çığlık

nûkte-i bâkir: dokunulmamış anlamlı söz

ser te ser: baştan başa

mestur: gizlemek, örtmek

hande-ı istihzâ: alaylı gülümseme

[*] Ressâm Hüseyin Emced Bey'in tersim ettiği bir tablonun zîrine yazılmak üzere söylenmiştir.

Kenân Rikkat, *Pul Mecmûası*. (08 TE. 1314/04 CA. 1316), S. 23, s. 82.

Baht!

Bir leyl-i mükevkebe idim ben tek ve tenhâ

Bir arsa-i pehnâda ki deryâya mücâvir

Ârîdî bulutdan o gece âlem-i bâlâ.

Yoktu üzerinde denizin yelkene dâir

Bir zerre bile. Âh hurûşân idi deryâ..

Deryâ ki o her mevcesi meşhûn serâir.

Enzâr-ı perîşân ederdî cevelân-gâh

Ol yerleri ki gâyet uzaktır buralardan!.

Bir zemzeme-i muallak ü meşkûk ile her-gâh..

Kenân Rikkat

leyl-i mükevkeb: yıldızlı gece

arsa-i pehnâ: geniş arazi

mücâvir: komşu olmak

ârî: hür

âlem-i bâlâ: dünyanın üstü

hurûşân: coşan

mevc: dalga

meşhûn: dolu

serâir: gizlenen, saklanan

enzâr-ı perîşân: perişan bakışlar

cevelân-gâh: dolaşma yeri

zemzeme-i muallak ü meşkûk: şüpheli ve belirsiz nağmeler

Nazîre

Sebeb nedir güzelim söyle infi'âlinize?

Tahavvülât neden geldi gül cemâlinize?

Bu gizli gizli figân eyleyen hezâr-ı garîb,

Nazîre-gû müdür âyâ hazîn makâlenize?

Şafak bedâyi'i tasvîr eder latîf latîf

Garîk-i lücce-i hayret bu reng-i alınıza!

Gurûb eden bu cibalde güneş mi yoksa güzel,

Vukûfi olsa gerek şâirin bu hâlinize!

Me'âl-i kudret Mevlâ gözünde bâ-her olur

Bakınca âşık-ı şeydâ safâlı hâlinize

Semâ, bu sâha-i bî-intihâ... Zalâm-ı leyâl,

Ne şi'rler akıtır nûrdan hayâlinize!

Kamer bu kurs-ı münevver... Bu necm-i tâbende

Nasıl kıyâs olunur fikret ü kemâlinize!...

Fi 29 Teşrîn-i evvel 313 Eyüb/Necmî Râci

infi'âl: gücenme

tahavvülât: değişiklikler

figân: ıstırapla haykırma

hezâr-ı garîb: garip bülbül

nazîre-gû: nazire söyleyen

bedâyi': yeni ve güzel şey

garîk-i lücce-i hayret: hayret denizde boğulmak

me'âl-i kudret: güçlü anlam

âşık-ı şeydâ: divade (çalgın) aşık

sâha-i bî intihâ: sonu gelmeyen saha

zalâm-ı leyâl: karanlık geceler

kurs-ı münevver: aydınlık yuvarlak (ay)

necm-i tâb: parlak yıldız

fikret ü kemâl: düşünce ve olgunluk

Nazîre

Bütün cihânımı sığdırdınız hayâlinize?

Bütün cihân mütehayyir sizin kemâlinize!

Latîfenizde ki dilber latîf her nükte,

Verir bahâ-yi diğêr işve-dâr halinize!

Bu kalb ‘arz-ı perestiş ederse her lahza

“Nasıl nakîse bulur levha-i cemâlinize!”

Beyân eder bu telâşım, bu hayretim elbet,

Ki cân atıp dururum dem be dem visâlinize!

Şihâb-ı fikretiniz, nâdirü’l-misâl-i edeb,

Bütün cihân mütahayyir sizin kemâlinize!

Şu bir ufak şu hakîr-âne bir nazîremle

Cemîle arz ederim şi’r-i bî misâlinize!

F. Nüzhet

mütahayyir: şaşırma

dilber-i latîf: hoş dilber

bahâ-yı diğêr: diğêr değeri

işve-dâr: işveli

‘arz-ı perestiş: taparcasına sunulan sevgi

levha-i cemâl: güzel resim

dem be dem: daima

visâl: kavuşma

şihâb-ı fikret: düşünce kıvılcıkları

nâdirü’l misâl-i edeb: benzeri az bulunan edep

hakîr-âne: benim gibi değersiz

şi’r-i bî misâl: benzersiz şiir

Nagamât

-Sîret Beyefendi Birâderime-

Ey çamların füsürde zılâlinde bî-menâm

Geçmiş olan azîz ü mukaddes zemânlarım!

Yâd eyleyip o kevkeb-i âmâli Pür-garâm

Vaktâ ki ağlarım:

Her dem'a 'arz eder size bir başka ihtirâm

Ey çamlık, ey şebân ki sevdâ senin bugün

Geldim perîde reng-i tahassür civârına

Bir gusn-ı nefha-dârını ben kat'ü vaz' için

Yârin mezârına

'Arz eylesin o dalda ki bûy-ı bekâretin

'Arz eylesin serâir-i kalb-i rakîkimi;

Şerh eylesin evet, ona zıll-ı hazaratın

Âh ü şehîk mi?

Sevk-i riyâh-ı bahs ile ey hüsn-i târmâr!

Cismim hazân resîde benim bir çiçek gibi

Üstünde kabrinin sürünür zâr ü ra'se-dâr

Oldun müsebbibi

Bir giryenin ki mahvına kâdir olur mezâr

Ç. Sâmi [Mortan]

zılâl: gölgeler

bî-menâm: uykusuz

kevkeb-i âmâl: emellerin yıldızı

pür-garâm: aşk dolu

dem'a: gözyaşı damlası

ihtirâm: saygı

şebân: genç

perîde: uçmuş, solmuş

reng-i tahassür: özlem rengi

gusn-ı nefha-dâr: güzel kokulu ağaçlar

bûy-ı bekâret: taze koku

serâir-i kalb-i rakîk: nazik kalbin sırları

zill-ı hazaratt: kalabalık gölgeler

âh ü şehîk: ah ve hıçkırık

sevk-i riyâh-ı bahs: rüzgarların bahsettiği

hüsn-i târmâr: dağınık güzellik

hazân-ı reşide: erişen sonbahar

zâr ü ra'ş-e-dâr: ağlayan ve titreyen

müsebbib: sebep olan

Ç. Sâmî [Mortan], *Pul Mecmûası*, (19 KE. 1314/06 ŞB.1315). S. 5, s. 66.

Bir hayâl-i gaibe...

İbtisâm-ı Menfaat

Size yazmakla ey benim güzelim

Bu hazîn nağme-i felâketi ben

Yâdınızda harâb olur giderim

O gam â gîn hayâl-i mübhemdir!

Sizden ürker iken sizi severim

Yine bilmem fakat neden severim

Sizi tenvîre bir ömr lâzım!...

Bu bir hayâldir, bir hayâl-i ebkemdir, bu bed-bahtdır, size

Ne diyim, meclûbsunuz...

Önünüz hufre-i menâhîdir.

Ufkunu gayb eden güneşimsiniz

Bu emel bendenizce vâhîdir

Bana gönlümce sanki eş misiniz?

Sizi ecrâm sürüklemesin, siz ecrâmı cezb ediniz.

Sizi bî-cürm ve bî-günâh olarak görmek üzere idim öyle değilse bu i'tikâdımın varlığı muhikk olamaz ve kararım devâma yüz tutmaz.

O hâlde mücessem-i fazîlet olmak isterim!...

Söleyiniz... Belki aldanıyorum?

Niçin olmazsınız tabîata râm?

Söleyin, söyleyin nedir bu merâm

Belki bir âf-tâb güzer-gehde

Sizi dalgın gezer iken yakalar

Yakarak mahv eder kül eylerde

Eritir ka'r âteşinde!

Evlâ hoş geçen o evkâtı

Silerim levha-i hayâlimden

Fakat ârzûnuzu emîn olunuz

İnanın hoş görür kabûl ederim

Şiddet-i aşkıma emîn iseniz

Sizi sevdim tereddüd ettiniz

Bende sevdâ nedir bilir misiniz?

Mâzî-yi aşkıma tapınmaktır^[*]

Peyker bî-vücûda râm olmak

Bir hayâl-i nühüfte-i sîmâya

Bir güzel varlığa kapılmaktır

Hayır!

Sevemem zehr-i hand-ı menfaat

Benim fikrimde dâim hande-zâ rû-yı emelden sen

Güzeldin âh evet bir hüsn-i şeydâdan güzeldin sen

Sen değilsin bu günkü vech-i enîs

O sarâyındadır sürûrumda

Ona dâim perestişeyliyorum

Gam ü esrâr-ı aşkı söylüyorum

O nedir kimdir âşnâsımdır

Rûh pür-sûz-i nâle perverimin

Yâdigâr-ı elem-fezâsımıdır

Hüznümün aşkımın kederlerimin

Ağlarım âh o hâlde görmek için

Gece meh-tâbda hacle-gâhımda

Hafızamda o şekli ben tutamam

Bir hüsn ki misâlini bulamam

Sen misin sen misin o yâd-ı ümîd

Bir alâkan var mı senin

Fakat aşkınla gülmek isterken

Bahtımı kaplayan melâl-i siyâh

Seni gayb etti nazra-gâhımda

Rüstem

hayâl-i gaib: kaybolan hayal

nağme-i felâket: felaket sesi

gam â gîn: gam dolu

hayâl-i mübhem: belirsiz hayal

tenvir: aydınlatma

hayâl-i ebkem: dilsiz hayal

meclûb: tutkun

hufre-i menâhî: yasak olan çukur

ecrâm: cansız cisimler

bî-cürm ve bî-günâh: suçsuz ve günahsız

muhikk: adaletli

mücessem-i fazîlet: gözle gmrülür fazilet

râm: boyun eğen

âf-tâb: güneş

güzer-geh: yol

âteşînateşli, canlı

evkât: zamanlar

levha-i hayâl: hayalin resmi

şiddet-i aşk: aşk şiddeti

peyker: yüz

hayâl-i nühüfte: gizli hayal

hande-zâ: gülümseme veren

rû-yı emel: emelin yüzü

hüsn-i şeydâ: güzel aşk

vech-i enîs: dost yüzü

sürûr: sevinç

perestiş: tapma

gam ü esrâr-ı aşk: aşkın sırrı ve kederi

âşnâ: tanıdık

yâdigâr-ı elem-fezâ: elem veren hatıralar

hacle-gâh: gelin odası

yâd-ı ümîd: ümidi hatırlama

melâl-i siyâh: siyah hüzn

nazra-gâh: bakma yeri

[*]İşbu nüshanın 3. sahîfesinin ikinci sûtûnundaki manzûmenin 10. satırındaki “tapınmaktır” kelimesinin sehven “tanmaktır” yazıldığı görülmekle sonradan maa’l-itizâr tashîh olunur. S.1, s. 16

Rüstem, *Pul Mecmûası*, 19 Ağ. 1314/02 RA.1315, S. 1, s. 3-4.

Terâne-i Hazân

Seninle dinleyelim, gel tabiatı, tenhâ,

Şu nağme-sâz olan eşcârı, rüzgâr, yümni

Bütün terâne-i sevdâyı, nağme-i elemi

Ki aşka olmada her-dem nişâne-i garrâ;

Bu bir enîn-i tahassür gibi melâl-âver...

Bu bir yemîn-i muhabbet ki dem be dem inler...

Seninle söyleşelim, gel, menâkıb-ı aşkı

Cebelde yan yana, meh-tâba karşı, ey dil-dâr,

Bitirme, söyle, melek, söyle, söyle; Et tekrâr

Bütün o ahd-ı garâmı, terâne-i şevk;

Şikâyet et bana benden, vefâsız add eyle...

Beni tazallümün üzsün... Fakat yine söyle....

Seninle bekleyelim, gel, sabâh ahterini

Garâm-perver vahşet-fezâ şu ormanda;

Zalâma düşkün olan kalb-zâr ü dermânde

Refâkatinde görüp âftâb yaldızını

O nûr tâli'i rü'yetle şâd-kâm olsun...

O saf neş'e ile nâil-i merâm olsun

23 Ağustos 1314

Üryân Kalb [Nigâr Bint-i Osmân]

eşcâr: ağaçlar

terâne-i sevdâ: sevda şarkısı

nağme-i elem: keder şarkısı

nişâne-i garrâ: parlak iz

enîn-i tahassür: özlem iniltisi

melâl-âver: hüzn getiren

yemîn-i muhabbet: aşk yemini

menâkıb-ı aşk: aşk hikâyesi

cebel: dağ

dil-dâr: sevgili

ahd-ı garâm: aşk yemini

terâne-i şevk: arzu ezgisi

tazallüm: şikayet etme

ahter: yıldız

garâm-perver: aşk seven

vahşet-fezâ: vahşet veren

zalâm: karanlık

rü'yet: görüş

şâd-kâm: sevinçli

nâil-i merâm: isteğe erişme

Üryân Kalb [Nigâr Bînt-i Osmân], *Pul Mecmûası*, (10 Ey. 1314/06 CE.1315). S. 19, s. 49.

Bir Değirmen

- Ahmed Kemâl Bey Efendiye –

Gusûn-terle müstetir harâb ü şâirâne pek

Saâdet-i ihtifâ eder bu dilber âşiyânda

Sadâ-yı dil-nevâz ile döner değirmen ânın

Mukim bir çoban kızı zarrîf olan bu lânedede

Nesîm eser serîn serîn ki neş'e-i bahş rûhdur

“Nesîmî mevce-dâr iden hevâ-yı zülf-i yârdır”

Hakîkaten bahârda safâya gark olur bu yer

“Bütün bedîalar bugün canâna rûh-bârdır”

Bahâr... Ol levha-i bedîanın ne incilâsı var

Şükûfelerle her taraf safâ-nümâ hûridir.

“Bu nûrlar... Bu handeler içinde mest olur hayâl”

Hülâsa kâinât hep latîfe-zâr nûrdur.

Ne hoş akar çağlayan sadâ-yı pür-hurûşla!

Ne hoş olur o nağmeler sabâh-ı nev-bahârda!

Hazîn hazîn meler bütün koyun, keçi cibâlde,

Ne hoş gezer çoban kızı kenâr-ı cûy-bârda!..

D[al]. H[a] Halîl Kemâl

gusûn-ter: taze ağaç dalları

saâdet-i ihtifâ: gizli mutluluk

âşiyân: yuva

sadâ-yı dil-nevâz: gönül okşayan ses

lâne: kuş yuvası

nesîm: esinti

neş'e-i bah: şneşe veren

mevce-dâr: dalgalı

hevâ-yı zülf-i yâr:

bedîa: yeni ve güzel olan

rûh-bâr: ruh saçan

levha-i bedîa: güzel resim

incilâ: parlatma

şükûfe: çiçek

safâ-nümâ: sefa gösteren

latîfe-zâr: eğlendiren yer

sadâ-yı pür-hurûş: coşturan ses

sabâh-ı nev-bahâr: ilkbahar sabahı

cibâl: dağlar

kenâr-ı cûy-bâr: nehir kenarı

D[al]. H[a] Halîl Kemâl, *Pul Mecmûası*. (19 KE. 1314/06 Şb.1315). S. 5, s. 66.

Şâir

- Ahmed Kemâl Bey'e –

Ey lâmia-küster hayâlât,
Ey şi'r-i lisân hüsn ü sevdâ!
Her nüktesi bir cihân ma'nâ,
Her satr-ı matla'-ı kemâlât!

Pür-neş'e gibi görünse bazen,
Şi'rinde meâsir-i hayâlin;
Ekser görünür o şi'rler âh;
Altında sehâb-ı melâlin.

Naklîde hezârlar heves-kâr,
Eş'ârını ey edîb-i meşhûr,
Eş'ârın ider dem â dem îsâr,
Rûy-i edeb safâ-yı pür nûr

Benze ki levâyih-i hayâlin
Ber â ber latîf pür-melâle
Fevkinde uçar bu kâinâtın
Îsâr-ı ziyâ ider zılâla

Sakızlı D[a]. H[a] Halîl Kemâl

lâmia-küster: ışık yayan

hayâlât: hayaller

şi'r-i lisân: şiir dili

hüsn ü sevdâ: aşk ve güzellik

satr-ı matla'-ı kemâlât: matla satırında en üst derecede olan

sehâb-ı melâl: hüzün bulutu

hezâr: binler

heves-kâr: çok istekli

eş'ârşirler

edîb-i meşhur: ünlü yazarlar

dem â dem: daima, her an

rûy-i edeb: edebî yüzü

safâ-yı pür-nûr: gönül feralığı veren ışık

pür-melâl: çok hüzünlü

îsâr-ı ziyâ: ışık saçan

zılâl: gölgeler

D[al]. H[a] Halil Kemâl, *Pul Mecmûası*. (01 My. 1314/22 Zh.1315). S. 10, s. 138.

Leyl-i İktirâb

- Ahmed Kemâl Bey Efendiye –

Sükût içinde bir sadâ ki hâtifi hitâbdır

Firâk-ı sermedî kadar acıklı bir itâbdır

Garîk-i ye's ider beni hazîn hazîn gelen bu ses

Ki leyl-i bâ-hudûddan figânıma cevâbdır

Benim emellerim bütün siyâh-reng-i infi'âl

Sükûn-ı leyl içinde hep taraf taraf şitâbdır

Ne levha arz ider bu dem şu mevc olan zilâl

Ne nükte gösterir semâ ki şimdi pür-sehâbtır

Hazîn hazîn arar duru şu çeşm girye-bârdır

Zalâm pür-sükûtda bu leyl-i iğbirârda

O yâr pür-vefâyı kim nühüfte-i türâbdır

Şu kalb-i nâle-kârımın figâne-i niyâzına

Nasıl tahammül eyleyim enîn-i cân-güdâzına

Bu pîç ü tâb aşk pek büyük bir ıztırâbdır

Sakızlı Halîl Kemâl

leyl-i iktirâb: kederli gece

hâtif: melek

firâk-ı sermedi: sonsuz ayrılık

itâb: zahmet verme

garîk-i ye's: kedere boğulma

leyl-i bâ-hudûd: hudutsuz gece

figân: haykırma

siyâh-reng-i infi'âl: siyah renkli dargınlık

sükûn-ı leyl: sakin gece

şitâb: koşan

mevc: dalga

zılâl: gölgeler

pür-sehâb: çok bulutlu

çeşm: göz

girye-bâr: gözyaşı döken

zalâm: karanlık

pür-sükût: çok sakin

leyl-i iğbirâr: gücenmiş gece

nühüfte-i türâb: toprağın sırrı

kalb-i nâle-kâr: inleyen kalp

figâne-i niyâz: isteğini dile getiren feryat

enîn-i cân-güdâz: can yakan inilti

pîç ü tâb: iç sıkıntısı

Halil Kemâl, *Pul Mecmûası*, (01 Tm. 1314/24 Sf.1316). S. 12, s. 169.

Bir Gazelimden Müfrez

“Hikmet Velhân Beye”

Misâl yârimi görmüş mü âsumânlarda

Cihâna mihr-i dırahşân ziyâ-nisâr olalı?

Bütün yolunda gül ü gonca pâymâl oldu

O dil-sitâne mekân mest-i lâle-zâr olalı

Gönül fakat buluyor cevır ü rencde lezzet

O işve-kâr belâ-yı dil-i nizâr olalı

Bütün nücûm ü semâyı görür sehâb-âlûd

Garîb-i kalbe o nûr cemâl yâr olalı

İder hümâ-yı dilim âsumânda hep pervâz

Şikâr-ı gamze-i cânân cezbe-dâr olalı

Revândır eşk-i terim rikkat ü muhabbetle

O hürden bana eşk-âb-ı yâdigâr olalı

İsak Ferera

âsumân: gökyüzü

mihr-i dırahşân: parlayan güneş

ziyâ-nisâr: ışık saçan

pâyâmâla: yaklar altına alınmış

dil-sitân: gönlü alan

mest-i lâle-zâr: lale bahçesinin sarhoşluğu

cevır ü ren: ceziyet ve zahmet

işve-kâr: edalı, nazlı

belâ-yı dil-i nizâr: zayıf gönlün belası

nücûm ü semâ: yıldızlar ve gökyüzü

sehâb-âlûd: bulutlu

hümâ-yı âsumân: gökyüzünün hüması

şikâr-ı gamze-i cânân: sevgilinin avlayan gamzeleri

cezbe-dâr: kendinden geçmiş

revân: giden

eşk-i ter: taze gözyaşı

rikkat ü muhabbet: aşk ve incelik

eşk-âb-ı yâdigâr: geriye kalan gözyaşı

İsak Ferera, *Pul Mecmûası*. (30 Tm 1314/23 RE. 1316) S. 13, s. 3.

Bir Kıt'a

Mülhak olunca derd-i firâkında derdime

Bî-çâre kalb usandı devâm-ı hayâtdan

Hâlâ sezâ değil miyim eyvâh lutfuna

Artık gönül usandı bütün kâinâtdan

mülhak: sonradan eklenen

devâm-ı hayât: yaşamak

derd-i firâk: ayrılık derdi

sezâ: uygun

bî-çâre: çaresiz

Bir Müfred

Cebhe-i tâbende-i cânânı bûs ettikçe ben

Vechinin mirât-ı tâbende gördüm 'akis mi?

12 Eylül sene 1314/İsak Ferera

cebhe-i tâbende-i cânân: sevgilinin parlayan alını

vech: yüz

bûs et: öpmek

mirât-ı tâbende: parlayan ayna:

Bir Mevki'-i Behiştide

Hikmet Celâl Bey Birâderime

1

Bir bâd-1 muanber ü mu'attar

Eyler dil mürde-i nâbî handân

Güyâ ki o bâd itr-perver

Meşbû'-1 şemîm zülf-i cânân

2

Karşımda deniz garîk-i nîrân

Mevki'de ne hoş latîf ü dilber

Hûrşîd o şikeste ke's-i billûr[*]

Âfâkı ider garîk-i ziver.

3

Güyâ ki şu'a'-1 zer-i misâl

Eyler beni garka-i füyûzât

Gönlümdeki hayât-1 zâre

Vâkıf ediyor beni bu hâlî

4

Savlet ediyor dimâğîma âh

Bîn dürlü tahsisât-1 efkâr

Pîşimde hâyâl tûde tûde

Eyler beni vakf-1 zulmet eyvah

Rikkatle dil nizâr ağlar

Yâd eyleyerek o nev-nihâli

Etmez misin ey hayâl-i muğber

Rûşen, bu dil-i keder me'âli!..

İsak Ferera

[*] Vakt-i gurûbda

bâd-ı muanber ü mu'attar: amber kokan rüzgâr

mürd: ölü

handân: neşeli

bâd: rüzgâr

itr-perver: güzel koku seven

meşbû'-ı şemîm: dolu dolu güzel koku

zülfi-cânân: sevgilinin perçemi

garîk-i nîrân güneş: ayrılağa gark olmuş

hûrşîd: güneş

şikeste: kırık

ke's-i billûr: saf şArap dolu kadeh

garîk-i ziver: süse gark olmuş

şu'a'-ı zer-i misâl: altın misali ışınlar

garka-i füyûzât: feyzlere bulanmış

hayât-ı zâr: yaşayan

savlet: saldırı

tahsisât-ı efkâr: düşünce veren

pîş: ön taraf

tûde: yığın

vakf-ı zulmet: karanlık veren

rikkat: incelik

nizâr: zayıf

nev-nihâl: yeni fidan

hayâl-i muğber: kırgın hayal

rûşen: parlak

dil-i keder: gönül kederi

Giryân-ı Hayâl

Garîk-i lücce-i hüzn ü melâl idim bir şeb

O hüzn içinde şebâbın tahatturuyla nizâr

Önümde nâmütenâhî bir âsumân-ı kebûd

Saçardı safha-i deryâya deste-i envâr

Sükût... Yerde semâda hayât titrerdi

O yerde tıfl-ı tabîat uyurdu rikkatle

O zevk ü hiddet içinde memât titrerdi

İderdi rûhuma te'sîr sanki şiddetle

O şeb kamer yine pür girye, zâr ü pejmürde

Dil-i harâba neşâid okurdu hasretle

Nücûmdan dökülen nûrlarda efserde!

O şeb ki satırım üstünde mevceler zâhir..

O mevceler ki birer hande-i meserretle..

Terâne zen olur ezvâk ü hiddete dâir

Tahattur ettirir ezer de kalbime – meş'ûm

Garîb, neş'e-i cüdâ bir şeb-i melâl-i âsâr

O şeb gibi yine bir leyl-i mukmir-i mağmum

O leyle şevk-i hayâtım ile'l-ebed ağlar

Avrom Naon

giryân-ı hayâl: ağlayan hayal

garîk-i lücce-i hüzn ü melâl: hüzn ve keder denizinde boğulmuş

şeb: gece

şebâb: gençlik

tahattur: hatırlama

nizâr: zayıf

nâmütenâhî: sonsuz

âsumân-ı kebûd: mavi gökyüzü

safha-i deryâ: denizin yüzeyi

deste-i envâr: ışık demeti

tıfl-ı tabiat: tabiat çocuğu

rikkat: incelik

zevk ü hiddet: zevk ve öfke

memat: ölüm

pür girye: çok ağlayan

zâr ü pejmürde: ağlayan ve perişan

dil-i harâb: Arap gönül

neşâid: şiir

nücûmy: yıldızlar

efser: taç

mevc: dalga

zâhir: görünmek

hande-i meserret: sevinçli gülümseme

ezvâk ü hiddet: zevkler ve öfke

meş'ûm: uğursuz

neş'e-i cüdâ: ayrılık neşesi

şeb-i melâl-i âsâr: eserlerin hüznü gecesi

leyl-i mukmir-i mağmum: kederli mehtaplı gece

şevk-i hayât: yaşama arzusu

4.3. Cânib Seniyyü'l- cevânib Hazret-i Hilâfetpe-nâhîden İâne Sergisinin İcrâ-yı Resmî Küşâdı

Devlet-i Alîyye-i Osmâniyye'nin şân-ı celâlet-i nişânını muhâfaza ederken cür'a-nûş-ı şehâdet olan guzât ile kurşun gülle dânelerine göğüs gererek mecrûh-ı dûş-ı gazanferânen kendilerine ve evlâd ve ailelerine bir âtîfet-i cihân-kıymet hazret-i tâc-dârî olmak üzere te'sîs buyurulan iâne sergisi geçen Zi'l-ka'denin üçüncü Cuma günü teşrif-i maâlî redîf-i cenâb-ı cihân-bânî ile mübâhî olmuş ve bi'l-cümle vükelâ-yı fihâm vüzerâ-yı azâm ve süferâ-yı kirâm hazerât-ı safiyyet-i ta'zîm ve tebcîl oldukları halde şeref-sâdır olan emr ü fermân-ı mehâbet-hân hazret-ı zıllullâh-ı mantûk-ı celîlince sadr-ı azam fehâmetlü devletlü Halîl Rıfât Paşa kulları tarafından sûreti ber vech-i zîr derc-i sûtûn-ı mefharet edilen nutk-ı âlî-i hümayûnun kırâatını mütâ'âkib resm-i küşâde ilân buyurulmuştur.

devlet-i alîyye-i Osmâniyye: yüce Osmanlı devleti

şân-ı celâlet-i nişân: yüce şanlı tören

cür'a-nûş-ı şehâdet: şehadet şerbeti içme

gazât: savaş

mecrûh-ı dûş-ı gazanferâne: aslan gibi omzundan yaralanma

âtîfet-i cihân-kıymet: dünya kadar değerli şefkat ve yardım

hazret-i tâc-dâr: padişah

teşrif-i maâlî: yüce teşrifi

redîf-i cenâb-ı cihân-bânî: cihan hükümdarının kurduğu yardımı takip eden

mübâhî: övünen

bi'l-cümle: bütün

vükelâ-yı fihâm: itibarlı vekiller

vüzerâ-yı azâm: en büyük vezirler

süferâ-yı kirâm: şerefli sefirler (elçiler)

hazerât-ı safiyyet-i ta'zîm ve tebcil: şerefli büyük mertebe

şeref-sâdır: yüce şeref

emr ü fermân: padişahın emri

fermân-ı mehâbet-hân: heybetli ferman

ber vech-i zîr: aşağıdaki gibi

derc-i sûtûn: derginin sayfasında yazılan

nutk-ı ali-i hümayûn: hükümdara ait olan yüce nutuk

kırâat: okuma

resm-i küşâde: resmi açılış

Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn

“Hakkımızda olan sadâkatleri cihettiyle kemâl”

“Şecâat u itâatle îfâ-yı vazîfe-i askeriyye”

“Uğrunda, fedâ-yı cân eden askerlerimizin”

“Ailesine ve aldıkları cerîhadan ma'lûl kalan”

“Efrâda mu'âvenet-i mahsûsa olmak üzere bu”

“Serginin tesîsini tasavvur ettim. Eser-i insâniyyet”

“Olan bu tasavvuru bugün mevki'-i husûlda”

“Görmekle beyân-ı memnûniyyet ederim”

sûret-i nutk-ı hümâyûn: hükümdara ait olan yüce nutuğun örneği

şecâat ve itâat: emre uyan ve cesur

îfâ-yı vazîfe-i askeriyye: askerlik görevini yerine getiren

fedâ-yı cân: canını feda etme

ceriha: yaralamak

ma'lûl: sakat

efrâd: kişiler

mu'âvenet-i mahsus: özel yardım

eser-i insâniyyet: insaniyet eseri

mevki'-i husûl: meydana gelen yerde

beyân-ı memnûniyyet: memnun olduğunu açıklama

4.4. Dil ve Edebiyat Yazıları

Musâhabe Küçük Bir İntikâd

İki üç hafta evvel “Servet-i Fünûn” da “İki Söz Daha” ser-levhalı, İbrahim Cehdî imzâlı, Bursa’dan yazılıp gönderilmiş bir Musâhabe-i edebiye okumuştuk Manzûm bir musâhabe yazmak hâtırına gelmiş değildir. Elimden gelmeyeceği için olmalı ki ser-â-pâ şi’r olmak üzere o makâle gibi bir musâhabe vücuda getirmek hayâlinde bulunmamıştım. Şi’r-i ahenk ulviyyenin evzân ve muvâfık usûl muînesiyle kâbil-i tahdîd olmayacağını isbât edeb delâil-i muhaddese-i nesrimizin en güzellerinden biri de bu yeni okuduğumuz musâhabedir. Muharririne hezârân şâpâş!...

Artık şâhidü’l-gayb-ı rûh olan şi’r-i hakîkinin mer’iyyet-i cismâniyyesi günden güne artıyor. Görüyoruz, yavaş yavaş güzelliklerini tanıyoruz Bu “İki Söz” ün bir eser-i millî olduğunda şübhe var mıdır? Şîveye, kâ’ideye muvâfık olmakla ber â ber emsaline âsâr-ı garbiyyeden başka bir yerde tesâdüf edebilir miyiz? Fikri başka, ifâdesi başka. Evvelki Musâhabemde “Çocuk ana lisânı değil öğrendiği lisânı söyler; bir de lisân-ı edebî öğrendiğimiz gibi yazarız” demiştim. Hatâ etmedim sanıyorum; münâzır-ı tabiat-ı mevâsim esâlîb-i ifâde efkâra göre değişir; ikisi de tabîidir.

Ülfetin, i’tiyâdın kâinât-ı hissde hüküm-fermâ olmadığı hiçbir nokta yoktur. Aslâ me’lûf olmadığımız hangi güzelliğe defaten meclûb olabiliriz? Bu gün yazmakta olduğumuz hangi eseri bir asır evvel ki eslâfımıza” diyorum. Hâlbûki bugün yazılanları bugün bile beğenmeyen yok değil. Teyakkun şart! Binâen aleyh bugün anlayanlar yarın anlamayacak olanlar da bulunur.

Şu sırada -Lehinde, aleyhinde olarak kendisinin çokça bahs olunan – muallim merhûmdan birazda ben bahs edeceğim. Bu salâhiyyete kendimi herkesden ziyâde mâlik bulurum. Bir kere müşârün-ileyhin âsâr-ı matbûa-i nazmiyyesi – Sanırım – Herkesden ziyâde mahfûzumdur. Sonrada kendisinin şübbân-ı edeb içinde herkesden ziyâde teşvîk ve iltifâtına mazhar bulunmakla müftehirim “Ser-levha-i Şübbân-ı Üdebâ” vasfının nâm-ı nâçîzime izâfetini merhûmum metrûkât-ı kalemiyyesinden olarak terikesinde tesâdüf ettiğim bir mecmûa-i takarîzden başka bir yerde görmedim; “Şâir-i mâder-zâd” iltifâtına o gece kendi lisânından mazhar olmuşum. Bu zât-ı âlî-kadriin ziyâ’na, vefâtından vefâtıma kadar ağlar, nâmını dâima hürmetle yâd ederim.

İnsân ahlâk ve âsâr itibâriyle iki şahıdır. Merhûm, fezâil-i fitriyye ve kesbiyyece nedret-i emsâli gayr-i münker zevâtından idi. Merhûm gâyet fatîn, gâyet fâzıl, fevka'l-âde gayûr idi. Merhûm kâ'ide-i lisâna, şîve-i beyâna mugâyir bir kelime, evet hiçbir kelime yazmamakla eslâf ve mu'âsıriniçinde temeyyüz etti.

Oğul babanın, şâkird üstâdın sehvinî kusûrunu bulup gösterebilirse bu iktidârın bu meziyyetin hak-ı mübâhâtı o mürebbîlere âiddir. İnsânların tekâmülü, tekemmülü hak ve hakîkate yaklaşması demek değildir. ?.. Demek ki insân şitâyîş ü muâhezede hakdan, hakîkatden ne kadar ayrılırsa ile'l-ebed o kadar uzak görünecek, tenkîdlere ile'l-ebed mu'allel-ün bi'l-garaz 'add edilecek.

Nâci- Takdîr-i âciz-âneme göre – Bir üstâd-ı şî'r değildi. Fuzûlî, Nef'î, Nedîm değil meselâ Nâilî-i kadîm olamaz. Merhûmun hangi meziyyette mümtâz olduğunu söyledim.

Makber'in mukaddemesi, mündericâtı divânelik 'add eden. "Dîvâneliklerim" i yeksân-ı hak-i mükâbir gören "Ta'lîm-i Edebiyyât" müellifinin "Takdîr-i Elhân" daki muâhezâtına "Demdeme" şîvesiyle mukâbele eyleyen Muallim'in tab'an şî'r-i hakîkîyye fikren, ifâdeten nezâhet-i edebiyeye bî-gâne kaldığı anlaşılır. Âteş-pâre, Şerâre, Fûrûzân yalnız isimlerinin medlûl-i maddîsi itibâriyle muharrik görünür. En hazîn bir mevzû'a mübtenî eseri bile dem'a-i teessürle tecziye olunamıyor. Bu eserlerin mükâfâtı mübtedîler için tekrar tekrar okunmak, birçokları yine mübtedîler tarafından ezberlenmek lüzûm ve liyâkâtında tutulmalarıdır. Sıhhat u selâmet ifâdesi lisâmı tashîh eder – Ta'bîr-i diğlerle – Şâir olmak için isti'dâdı olanları vezinli, kâfiyeli tekellüme alıştıır.

Olanca insâfımı vicdânımda toplayarak söylüyorum ki ben âsâr-ı Nâcî'de Ahmed Kemâl'in meselâ "İstiğrâk" ı gibi... Hatta pek yeni şâirlerimizden Fâik Ali'nin yine meselâ "Tenvîm-i Hissiyât" ı gibi birkaç şî'rini görmedim:

" 'Aksetti bin vâ hasretâ,

" Dağlarla çıktım âşnâ;

"Her dağdaki kalbî sadâ

"Efgânımın efgânıdır!"

Gibi nefâis-i şî'riyyesi külliyât-ı âsârının erkâm fihristinde âhâd hânesinden ileri geçmez sanıyorum.

Kâffe-i müellefâtında “Muallim” sıfatına terdîfi... “Mesûd-i Harâbâtî” ve “Muallim Nâcî” mahlaslarıyla iki şahsı kıyâfesinde sahne-i matbû’âta çıkararak her ikisi lisânında kendisini göklere çıkarırcasına tavsîfi merhûmun hümâ, semâ tahallüs eden ba’zı eslâf gibi merâsim-i neşriyâtta ‘adem-i vukûfundan başka bir şeye haml olunmayacak hod-nümâliklerindandır.

Ben bu zât-ı ‘âlî-kadrı işte böyle bilir, böyle söylerim. Elfâsın bu gibi noksânları intikâd edilmiş olaydı merhûm elbette bu nekâisten de berî olurdu. Mevtânın hayr ile zikr olunması hakkındaki emr-i celîl garazsız intikâdlara mânî’ olaydı cenâzeleritezkiye lüzûmsuz kalırdı. “Ey cemâ’at bu zâtı nasıl tanırırsınız?” sûâlinden maksad “dünyâyâ vedâ’ eden şu himem-i nev’inizidiliniz döndüğü kadar öğün!” Yâhûd “vücûdu yeregömülmeden evvel kendisini göklere çıkarın!” demek olmamalı. Çünkü bunda hiçbir hikmet-i âhlâkiyye tasavvur olunamaz. Tezkiye ‘amâlin cezâ-yı âhîr-i dünyevîsidir. Araplar “من ألف فقد اهدى” diyorlar; Biz niçin yapmayalım? Biz niçin beğenmediğimizde beğenmiş görünmekca’liyyetinde bulunalım? Dünyâdan dün çekilen Nâcî fazâil-i müsellemesiyle bugün de sağdır, yarın da. Fakat mevzû’un şî’riyyet- kudsîyesine gölge bile olamayan o “Hâtıra-i Bedr-i Kübrâ” ser-nâmıyla garrâsı altına yazılan sözler kabîlinden eserleri daha dün bile ufûl etmiş idi. Merâk ediyorsanız işte okuyorum, dinleyim:

“Pîş-i çeşmimdedir ol cünd-i cihângîr henüz,

“Gûş-i cânımdadır ol gulgul-ı tekbîr henüz.

“Aradan bin bu kadar sâl mürûr etmiş iken

“Dil-i hassâsta hâkimdir o te’sîr henüz.

“Seyf-i islâma değil sâika ta’bîri sezâ,

“Öyle bir sâika indirmede takdîr henüz!

“Nazm-ı Kur’ân gibi ey encüm-i rahşân-ı Hüdâ!

“Sizi üstâd-ı felek etmedi tanzîr henüz.

“Bî-basîretler ederler size isnâd-ı üfûl

“Ediyor şa’şa’anız âlemi tenvîr henüz”

O encüm-i rahşân-ı hüdâya bî-basîretler, fakat şu nazm-ı ‘âdî edâya hiç şübhe etmem ki zî-basîretler isnâd-ı üfûl eder. Vezinli, bir de kâfiyeli olmasından başka şu eserin ‘âdî sözden farkı varsa gösterin. Hâlbûki merhûmun en beğendiği şi’rlerdendir. Bunu biliyorum.

Biz artık bundan sonra da

Sikender sad nemibasti ke nameş dâr cihân mânad
Dü mısra’ râ tavânestî eger bar yekdigir bastan.

Fikrinde bulunursak vay hâlimize!.. San’at, hüner iki mısra’ın hatta iki yüz beytin bağlanmasıyla müyesser olmayacak bir devr-i Terakkîdeyiz hele “eslâfımız böyle söyledi” sözünün delîl-i hükmünden sükûtu ‘âdetâ kadem-peydâ etti.

16 Mart sene 314 İsmail Safâ

musâhabe-i edebîyye: edebî sohbet

ser â pâ: baştan ayağa

şi’r-i ahenk: ahenkli şiir

evzân: vezinler

muvâfık: uygun

muîn: destek olan

delâil: deliller

hezârân: binlerce

şâpâş:

şâhidü’l-gayb-ı rûh: meydanda olmayan ruhun şahitliği

şi’r-i hakîkî: gerçek şiir

mer’iyyet-i cismâniyye: bedeni gözl görülür

eser-i millî: milli eser

âsâr-ı garbiyye: batılı eserler

münâzır: tartışmacı

tabiat-ı mevâsim: tabiat mevsimleri

esâlîb-i ifâde: ifade tarzları

efkâr: fikirler

ülfet: alışma

i’tiyâd: tekrar etmek

hüküm-fermâ: emreden

me’lûf: alışmış

meclûb: tutkun

eslâf: bizden öncekiler

teyakkun: bilme

salâhiyyet: yetki

müşârü’n-ileyh: işaret edilen

âsâr-ı matbûa-i nazmiyye: nazım eserlerine ait kitap

mahfûz: koruma

şübbân-ı edeb: genç edebiyatçılar

metrûkât-ı kalemiyye: miras kalan kalem ürünleri

mecmûa-i takarîz: dergiyi övmek

şâir-i mâder zât: anadan doğma şair

fezâil-i fitriyye ve kesbiyye: doğuştan ve sonradan kazanılan faziletler

nedret-i emsâl: örneği az bulunan

gayr-i münker: hoş görülemez

fatîn: zeki

kâ’ide-i lisân: dil kuralları

şîve-i beyân: söyleyiş tarzını açıklama

mugâyir: uymayan

temeyyüz: kendini gösterme

hakk-ı mübâhât: övülmeye hak eden

mürebbî: eğitmen

yeksân-ı hak-i mükâbir: aynı seviyede olanın hak iddia etmesi

şi'r-i hakîkiyye: gerçek şiir

nezâhet-i edebiyye: edebi saflık

medlûl-i maddî: maddi anlam

muharrrik: hareket ettiren

mübtenî: bir şeye dayanan

dem'a-i teessür: keder gözyaşı

nefâis-i şi'riyye: kıymetli şiirler

külliyât-ı âsâr: eserlerin bütünü

erkâm: rakamlar

kâffe-i müellefât: bütün kitaplar

sahne-i matbû'ât: matbuat sahnesi

tahallüs: kurtulma

merâsim-i neşriyât: yayınlar merasimi

'adem-i vukûf: var olmanın anlamı

haml: taşıma

hod-nümâ: kendini gösteren

hikmet-i âhlâkiyye: ahlak felsefesi

fazâil-i müsellemler: teslim edilmiş faziletler

pîş-i çeşm: göz önü

cünd-i cihângîr: dünyaya zaptetmiş asker

gûş-i cân: can kulağı

gulgul-ı tekbîr: tekbir gürültüsü

mürûr: geçme

dil-i hassâs: hassas gönül

seyf-i islâm: İslam kılıcı

sâika: yıldırım

encüm-i rahşân-ı hüdâ: Tanrı'nın parlak yıldızları

üstâd-ı felek: gökyüzü erbabı

bî-basîret: basiretsiz

devr-i Terakkî: ilerleme devri

Türkçe ve El sine-i Ecnebiyye

Mu'teber "Servet" gazetesi İzmir'deki "Hidmet" refikimizin "Türkçe" ser-levhası altında yazmış olduğu bir bendi nazar-ı mütâlâ'aya alarak epeyce musîb ve mühim efkâr-serd eylemiştir.

Gerçi Hidmet gazetesinin o mühim bendini aynen göremedikse de Servet'te en şâyân-ı nazar kısımlarını okumuş olduğumuzdan her iki refikimizin der-meyân ettikleri mütâlâ'ât-ı ciddiye takdîr etmemek elimizden gelmez.

Anlayışımıza nazaran Hidmet gazetesi Avrupa ve Amerikalıları bunca paralar sarf ederek memâlik-i şâhânede te'sîs ettikleri mektebler sâyesinde ecnebi lisânını ta'mîm ettirdikleri hâlde Türkçenin bu kadar vesî' bir feyze nâil olmadığından bahs ediyor.

Bu doğru bir sözdür. Hele ecnebi lisânını öğrenen bir tâlebinin Türkçeye garîb bir nazar atf ettiğine dâir yazdığı fıkra hiç inkâr olunmaz bir hakîkattir. Fakat bundan dolayı kabâhati o ecnebi müessesâtına yükletmeye hakkımız yoktur. Kabâhat sırf ahâlimzdedir.

Bir mekteb açılmış, bunun muhassenâtı yalnız mensûb olduğu komik lisânını ta'mîm etmekten ibâret iken biz daha Türkçe "Elifbâ" yı yeni görmüş, Ağzı süt kokan bir çocuğu bu mektebe gönderirsek her türlü netâyic-i vahîmesinide kabûl etmiş sayılmaz mıyız?

Anasından yeni doğan bir çocuk mensûb olduğu dînin günahını, gavâmızınıda bilmeyerek doğmuş bulunsaydı pekiyi olurdu; fakat ne çâre ki usûl ve erkân dîn ona sonradan telkîn olunmaya başlanıyor. Derece-i iz'ânı arttıkça mebâhis-i dîniyye dahî o nisbette derinleştiriliyor. Müslümân çocuğu ise mülümânlığı, hristiyan çocuğu ise hristiyanlığı öğreniyor. Demek ki bu işte en ziyâde te'sîrâtını icrâ eden "ta'lîm" dir.

Ta'lîmdir ki o çocuğu istediği hey'ete, istediği kalıba sokar. Süt ninene tevdî' edilmiş bir çocuğun hâline bakınız Anası, babası istediği kadar uğraşsın, çocuk mutlaka süt ninenin âhlâkın, evzâ'nı, etvârını kâmilten kapar. Süt ninenin bi'l-farz âhlâkı bozuk bir şey ise çocukta aynı âhlâk ile muttasıf olur. Şimdi kabâhat süt ninede mi, yoksa çocuğun anasında babasında mı? Süt nine şübhesiz ki el-câ-yı zarûretle böyle bir san'ata girmiş bunu tedkîk etmeden çocuğu o kadının âgûş-ı terbiyetine atıvermek, istikbâlini mahv etmek demektir. Hele sonra o çocuktan hayr ummak hamâkatın son derecesinide irtikab etmek demektir.

İşte müessesât-ı ecnebide böyledir. Bunlarda zerre kadar kabâhat yoktur ve olamazda. Maksadımız çocuğumuza lisân öğretmek ise onunda bir sırası var. Bâ-husûs intizâm altında tahsîl ettirmek ise sâye-i şâhâne bir çok mekâtib-i aliyye var.

Bizim bildiğimiz bir çocuğun anasından doğar doğmaz işiteceği lisân ancak Türkçe olmalıdır. Göreceği terbiye Türk terbiyesi, gireceği mekteb Türk mektebi, okuyacağı dersler Kur'ân-ı kerîm, akaid-i dîni-i islâm, mekârim-i ahlâk-i islâmiyye, ve'l-hâsıl on iki, on üç yaşına l kadar ki bundan sonra artık kolay kolay zihin çelinemez – baştanbaşa Türklük terbiyesinde, müslümânlık âleminde yaşamamalıdır. Sonra istenilen müessesât-ı ecnebide dilediği lisânı, arzû ettiği ilmi, öğrenebilir. O zemân yalnız o kadarla kalır; akaid-i ma'neviyyesine asla helal gelmez.

Bu mesele hakkındaki mütâla'a-ı kasır-ânemiz bu yoldadır. İnşâallah Türkçenin sûret-i ta'mîminide başka bir makâlede bildiririz.

refik: arkadaş

ser-levha: başlık

musîb ve mühim: önemli ve isabetli

efkâr-serd: sert düşünceler

şâyân-ı nazar: bakmaya değer

der-meyân: ortada

mütâla'ât-ı ciddiye: ciddi düşünceler

memâlik-i şâhâne: Osmanlı Devleti

ta'mîm: enel duruma getirem

vesî': geniş

netâyic-i vahîm: vahim sonuçlar

gavâ: sıkıntılar

derece-i iz'ân: kabullenme derecesi

mebâhis-i dîniyye: din ile ilgili konular

âgûş-ı terbiye: terbiye kucağı

hamâkat: ahmaklık

müessesât-ı ecnebi: yabancı kuruluşlar

sâye-i şâhâne: mükemmel gölge

mekâtib-i aliyye: büyük okullar

akaid-i dîni-i İslâm: İslam dininin inançları

mekârim-i ahlâk-i islâmiyye: İslam ahlakının güzellikleri

akaid-i ma'neviyye: manevi inanç

sûret-i ta'mîm: genel durumu

Dâiye-i Taklîd

Edebiyyât-ı hâzıra” denen ve “Edebiyyât-ı Cedîde”ye bir zeyl-i mahsûs olarak îcâd ve ihtirâ’edildiği duhât-ı şübbân-ı zamâne taraflarından iddiâ’ kılınan tarz-ı nev gittikçe garâbet ibtidâiyyesinden kurtularak dâire-i vuzûh içinde görünmeye başlıyor. Bu eser muvaffakıyyet her vecihle şâyân-ı takdîrdir.

Ma’lûm olduğu üzere bir meslek-i edeb îcâdı sermâye-i kalîl ile müyessir olur ve bir iki “Estetik” kitâbının mütâla’asıyla zihinde kalan veyâhûd tercümesi âsân olan fikarâtının zûr ile tatbîkî cehtine sülûk ve inhimâkdan tevellüd eder bir mel’abe-i fikriyye olmayıp dihât-ı hâzıranın muttasıf oldukları zekâvetin fevkinde bir dehâ-yı muktedirin mesâî-yi vefire ve pâye-i bülend irfânıyla mütenasib bu yerlerde gördüğü tabakat hakâyıkı nakl ve teblî’etmeye sarf ettiği himemât-ı cezîle ile vücûda gelir ber kâr müşekkeldir. Mîlel mütemeddinenin görüp görmüş olduğu edvâr-ı edebiyeye iyiden iyiye tedkîk edilecek olursa bu kâr müşekkeli tahammül ile mesâlik-i edebiyeyi tanzîme isbât-ı iktidâr eder duhât âdetâ ma’dûd bir takım zevâtan ibârettir. Hatta her millet bu nev’e mensûb erbâb-ı kemâlden birkaçına mazharetiyle iddiâ-yı tefâhür etmekten geri kalmamaktadır. Hâl böyle iken bizde bir iki sene mukaddemine ircâ’-i zanar edecek ve bu iki seneyi yedişer güne ayıran hafta başlarına isâbet eden esâmî-yi duhâtı sayacak olursak nice nice dahî-yi mükerrere, nice nice şâir-i müselles, ve edîb-i merbû’ ve muhammese tesâdüf ederiz. Fakat ne türlü bir îcâb-ı tab’î ve riyâzî netîcesi olduğu henüz keşf olunamayan bir sırr-ı garîb sebebiyle bunların hâsıl darbının neye müsâvî olduğu anlaşılammış ve tarafımızdan fikr-i taklîd aleyhine yürütülen makâlât-ı adîde üzerine cümlesi birer birer görünerek müdâfaa-i zâtıyyeye kalkışmıştır. Misâl olarak Hüseyin Câhid Bey’in “Edebiyyâtta Terakkî” ünvanlı musâhabesini zikr edelim. Musâhabe-i mezkûrenin manzûr olunan efkâr-ı mündemice gayeti itibârıyla muâhezâtımıza mukânildir. Fakat sâhib-i musâhabe yalnız kendi odasına çekilerek kendi kendisiyle konuşmuş ve diğerlerin sözlerine ta’bîr-i edîbânesi vecihle “kuru lâf” nazarıyla bakmış olduğundan bizim dâiye-i taklîd aleyhinde yazdığımız hakâyıkı duymamazlığa gelmiştir. Bereket versin ki taklîdin fenâ olduğunu tasdîk ediyor. Ve bizim Osmanlı edebiyâtı için vaz’ ettiğimiz hatt-ı hareket ki:

Avrupayı taklîd ile değil Avrupada yetişen dihât-ı edebî o derece-i mu’allâ-yı şerefe ısrâd eden mevâhib tabîyyeden mâ-adâ mevcûd olan müessirât-ı hâriciyye nazar-ı dikkate alalım ve bu sûretle çalışalım.

Destûr-i hakîkatten ibârettir. Onu dahî:

Öyle zann ediyorum ki bu taklîd iddiâlarında bir sû-i tefsîr, bir sû-i tefhîm var. Hayır, garb doğrudan doğruya taklîd olmuyor, âsâr-ı edebîyedeki vesâit-ı muvafakiyyet nazar-ı dikkate alınıyor, tatbîk-i hareket olunuyor.

Fıkra-i[müellihesi] ile beyân eyliyorsa da biraz aşağıda yine fikr hod-nümâyisine ric'at ederek (iki edebîyyât esâsen taklîdin aleyhindedir) diyor.

Acaba hâtırlarda mıdır? Yoksa unutuldu mu? Duhât-ı cedîde-i üdebâmızdan biri:

-Avrupayı taklîd etmemek mümkün değil. Çünkü Avrupadan tetebbu' edelim, onlar gibi yazalım bu mümkün olmaz, diğeri:

-Biz taklîd etmiyoruz. Onların yazdıkları eş'ârı okuyup mülhim ola ola şi'r yazıyoruz.

Daha bir diğeri:

-Taklîd ne demek? Sone, [diniramp] usûlünde şi'r söylemek taklîd midir? Biz onlarla bir seviyye-i ihtisâs veyâ bir seviyye-i ilmiyye ve şâir-âne bulduğumuz zemânlar onlar gibi söylüyoruz.

İşte Sully Prudhomme'un Nid Brisé'si, işte Sîret Bey'in Lâne-i Harâb'ı, işte Cenâb Bey'in manzûmesi, işte Fernand Gregh'in sonesi, meâller bir ama bizimkiler onlardan daha güzel,

Daha daha bir diğeri:

Vâkıâ edebîyyât-ı hâzırada bir neşve-i taklîd var... İlâh demişlerdi. Şimdi ise Hüseyin Câhid Bey birâderimiz:

-Edebîyyât-ı Cedîde taklîd aleyhindedir.

Zemininde iddiâ ediyoruz. Görülüyor ah bu tenâkuz-ı vücûd. Binâen aleyh ilzâm-ı muhâcimîn için bu fırsattan istifâde etmek bizce lâzımdır.

(Edebîyâtta Terakkî) musâhabesinin hissiyâta taalluk eden kısımlarında mûnderic teevvîlât bizce tezvîrât kadar muzırrdır. Çünkü üdebâ-yı cedîdenin meâhiz-i meşkûresinden olan ve bizi efhâm ve iskât için bir zemân alt mahsûsa gibi kullanılan Eugene Veron'un (Estetik-Eshetics La morale) nâm-ı eserinin "şi'r" ser-nâmeli fasl-ı mahsûsuna dahî mürâcaatla ta'yîn ede ki bir eser-i şâirânenin kıymet-i hakîkiyyesi sâhibinin muhrez görüldüğü

hassâsiyyet ve kuvve-i hayâliyye havâssına ve nakş teessürâtda isbât ettiği kudret teblîgiyyeye göre takdîr edilmek zarûrî olup garîbe-i nümâ veyâhûd hilâf-ı nümâda hayâlât ile ittisâf edipte yazıp çizdiği şi'r manzûm veyâ mensûr dediği şeyleri muâsırını anlayamazsa azamet dehâsı isterse bizim dâhîlerinkinden daha müşâ'şa' olsun yine mâverâ-yı zulemâtda kalır ve [Türklerin yalır ترڪرڪ يالير] dedikleri kadar ışık vermez fi'l-vâki' şi'rde menâbi'-i teessürâtı tafsîlât-ı cüz'iyyesine varıncaya kadar tasvîr etmek ve okuyana bir ceht-i teessür bırakmak insânı sıkır. Fakat ne dereceye kadar sıkarsa sıkısın iğlâk ve ta'kîd ve ibhâm kadar yormaz.

Bu hâlde şâirin hissiyâtına iştirâk etmek kâbil olmaz. Hatta Edebiyât-ı Cedîde mahsûlâtı arasında mahzar-ı takdîr-i umûm olan parçalara ihâle-i nazar-ı dikkat edilecek olursa görülür ki o bedbaht terâkîbden hemân hiç biri yoktur. İşte Hüseyin Cahid Bey'in terkîb-i bedbaht dediği düzme ve saçma sapan terâkîb-i marîz (!) bizi iştirâkden men' ettiği için anlamıyoruz diye feryâd ediyoruz. Buna da sebep şâirin hayâlât-ı garîbeyeye ve tasavvurât-ı acîbeyeye kapılarak *Muhayyelât-ı Aziz Efendi* münâkıbından dem ururcasına bir mısra', bir beyt veyâ bir kıt'a söyleniyordur. Daha doğrusu teblî'-i hissiyâtda matlûb olan kuvveti ihrâz edemediği için ta'yîn-i mâhiyet teessürde uğradığı şaşkınlığa acemin vâsf-ı terkîbini, Arab'ın kelimât-ı bâridesini Türk'ün yanlıştır diye hükm ettiği kâidesini siper-i ittihâz etmiştir.

Edebiyâtımızda Terakkî hâsıl olup olmadığını anlamak için Hüseyin Fellâh'da ki civelek Mustafa'yı çırıl çıplak ortaya atmak fikr-i mukâyese için açık bir ta'rîzdir. Hüseyin Cahid bey'in bizimle ber â ber tasdîk etmelidir ki (Edebiyyât-ı Osmâniyye) yi a'lâ edecek isbât-ı metînenin en birincisi ulûm ve fûnûn mütenevvîa ile mütehallî ezhân ve efkâr-ı hamîyyetin gâye-i mesâî olan "Terakkî" ye hasr-ı himmet eylemeleridir. Civeleğin intihârına karşı Hüseyin Cahid Bey'e gözyaşı döktüren fikrin bugün bî-çâre müntehirden nazar-ı rikkatî devr etmiş bizde ki Terakkîyât-ı edebiyeye nişâne olamaz ve Raûf Vicdânî Bey'in ezilip büzülüp yazdığı hâlde Râzî merhûmun lisân-ı selâsetinden sudûr eden "Dünyâyı fedâ eyler idim sen benim olsan" mısra'ı kadar mahviyyet-i âşık-âneyi musavver olmayan mensûriyenin hüsn ü hayâle dokunup dokunmaması dahî bizce o Terakkîyi takdîr için alt ittihâz edilemez. Çerçevesi Fransız, kâğıdı Nemçe, mürekkebi Çin, kalemi İran, şekli-i tasavvurî Freng, yazısı Türk, olan bir şekli-i edebiyeye bir milletin tekâmül ve Terakkî-i edebîsî nazarıyla bakılamaz bu şekli-i te'sîs müsta'merât maksadıyla memâlik-i sâireye hicret eden efrâd-ı ecnebiyyenin kondukları mahallde yaptıkları mahallât müfrezeeye

benzer. Fakat ne tuhâf tesâdüf? Biz de bu gibi mahallâta ekseriyetle yeni mahalle denir. Acebâ edebiyât-ı hâzırada bu nev' bir tecelliye mazhariyetle “Yeni Edebiyât-ı Cedîde” ünvan-ı garîbini bu yüzden mi iktisâb etti?

Ahmed Râsim

edebiyât-ı hazır: hazırda olan edebiyat

zeyl-i mahsûs: ilaveye özel

ihtirâ': uydurma

duhât-ı şübbân-ı zemâne: zamane gençlerinin dehası

tarz-ı nev: yeni tarz

şâyân-ı takdîr: takdire değer

meslek-i edeb: edebiyat

sermâye-i kalîl: az sermaye

fıkarât: bölümler

mel'abe-i fikriyye:

duhât-ı hazıra: deha sahibi olanlar

muttasıf: özellik kazanan

dehâ-yı muktedir: güçlü yetenek

mesâî-yi vefîr: çok çalışma

pâye-i bülend: büyük pay

himemât-ı cezîle: çok hizmetler

edvâr-ı edebiyye: edebî dönemler

mesâlik-i edebiyye: edebî meslekler

isbât-ı iktidâr: gücünü ispat

ma'dûd: belirli

erbâb-ı kemâl: olgunluk

iddiâ-yı tefâhür: övünme iddiası

esâmî-yi duhât: büyük isimler

dahî-yi mükerrer: tekrarlanan yetenek

edîb-i merbû': yazarların kölesi

sırr-ı garîb: garip sır

fıkr-i taklîd: taklit edilen düşünce

makâlât-ı adîd: birçok makaleler

müdâfaa-i zâtiyye: asla ait savunma

muâhezât: azarlamar

sâhib-i musâhabe: sohbet sahibi

ta'bîr-i edîbâne: yazara yakışır ifade

dâiye-i taklîd: taklit arzusu

hatt-ı hareket: hareket çizgisi

duhât-ı edebî: edebî deha

derece-i mu'allâ-yı şeref: üstün şeref derecesi

ıs'âd: yükseltme

mevâhib: ihsanlar

müessirât-ı hâriciyye: dış etkiler

destûr-i hakikat: gerçek ruhsat

sû-i tefsir: kötü yorum

sû-i tefhim: kötü anlatma

âsâr-ı edebiyye: edebî eserler

vesâit-ı muvafakiyyet: başarılı olma vasıtaları

hod-nümâ: kendini gösteren

ric'at: geri çekilme

cedîde-i üdebâ: yazarların

tetebbu': ayrıntılı inceleme

seviyye-i ihtisâs: duygu seviyesi

seviyye-i ilmiyye: ilim seviyesi

neşve-i taklîd: taklit sarhoşluğu

ilzâm-ı muhâcimîn: hücum edenleri susturma

üdebâ-yı cedid: yeni yazarlar

efhâm ve iskât: çok değerli ve hükümsüz

nâm-ı eser: eser adı

isbât-ı metîn: güçlü olduğunun ispatı

fasl-ı mahsûs: özel bölüm

eser-i şâirâne: şairane eser

kıymet-i hakîkiye: gerçek değer

kuvve-i hayâliyye: hayal gücü

havâss: nitelikler

garîbe-i nümâ: hayrete düşüren görüntü

müşâ'sa': parıltı

mâverâ-yı zulemât: karanlıkların ötesi

menâbi': kaynaklar

teessürât: kederler, üzüntüler

ceht-i teessür: (okuyana) üzüntü vermeye gayret etme

mahzar-ı takdîr-i umûm: genel olarak takdire layık

terkîb-i bedbaht: talihsiz terkip

terâkîb-i mariz: marazlı tamlamalar

hayâlât-ı garîbe: tuhaf hayallar

tasavvurât-ı acibe: tuhaf tasavvurlar

teblî'-i hissiyât: duygulanmaları nakletme

ünvân-ı garîb: tuhaf ünvan

iktisâb: kazanma

matlûb: arzu duyulan şey

ihrâz: kazanma

ta'yîn-i mâhiyet: içeriği belirleme

vasf-ı terkîb: sıfat tamlaması

kelimât-ı bârid: soğuk kelimeler

fikr-i mukâyese: karşılaştırılan düşünce

ta'rîz: söz dokundurma

mütehallî: süslenmiş

ezhân ve efkâr-ı hamiyet: hamiyetli zihinler ve düşünceler

gâye-i mesâî: çalışma amacı

hasr-ı himmet: sınırlı hizmet

nazar-ı rikkatî: ince bakış

Terakkîyât-ı edebiyye: edebiyat ile ilgili ilerlemeler

lisân-ı selâset: ifadesi akıcı dil

şekl-i tasavvurî: zihinde şekillenme şekli

şekl-i te'sîs: esasını kurma şekli

müsta'merât: sömürgeler

memâlik-i sâire: başka milletler

efrâd-ı ecnebiyye: yabancı kişiler

Türkçenin Ta'mîmi

Türkçenin üslûb-i latîfî, nezâhetî, selâsetî inkâr-ı kabûl etmeyecek derecede sâbit olmuştur. Fakat bir lisânın ta'mîmine bunlar çâre-i yegâne olamaz; ihtilâtın, Terakkî ve tekâmülünede dahli vardır.

Nokta-i nazar lisânın nezâketine, letâfetine değil, ondan edilecek istifâdeye ma'tûfdur. Bir lisân ne kadar çetin, ne kadar galîz olursa olsun mesâî-i medeniyyeyi tervîce hizmet ediyor ise öğrenmemek kimsenin yed-i iktidârında değildir. Bir kuvve-i cebriyye dâimâ onu tahsîle sevk eder. Fakat diğer bir lisânın muâvenetine arz-ı iftikâr eden bir lisânı tahsîl etmek hemân boş bir vakte muallak kalır ki meşâgil-i mütemâdiye içinde yuvarlanan bir tâlebinde bu vaktini elde edebilmesi ancak son nefesinde müyesser olur!

İmdi bir lisânın güzel veyâ selîs olduğu halde şunun bunun tarafından öğrenilmesi mûcib-i istigrâb olmamalıdır. Maksud o lisânı ta'mîm eylemek ise evvel-emirde istiklâlini ta'yîn etmeli. Elsine-i sâirede çıkan âsârın birer kopyası olacak yerde başlı başına âsâr-ı muhalledenin intişârına menba' olmalı.

Meselâ ulûm ve fûnûn en ufak bir şu'besine mahsûs Terakkîyât ve ihtirâatı âleme o lisân ilân etmeli. İşte meselenin en güç, en şâyân-ı nazar-ı ciheti budur. Çünkü bu haslet-i sarf o tekellüm edenlerin ve ta'mîmine çalışanların diğer lisânı erbâbından fazla değil ise bile bir siyâkda mütemeddin, müTerakkî olmalarına vâ-bestedir.

Fransızcayı ele alalım. Görürüz ki bu lisân, umûmî denecek derecede aktâr-ı cihâna yayılmıştır. Acebâ bu inhimâlin yalnız şîve ve zerâfetinemi râci'dir? Elbette değil! Bugün bâb-ı medeniyyetin bir anahtarı sayılan fransızca bu kuvveti gaib edecek olur ise derece-i ehemmiyetide yalnız üslûb-i latîfine münhasır kalır ki, inhimânın şimdi ki dereceside tabî'i âtî istihlâf edecek lisâna intikâl eder.

Zâten dikkat olunur ise pek kolay anlaşılır ki Fransızcaya bi'l-farz memâlik-i şarkiyyede verilen ehemmiyet ile şarkdan daha yakın olan İngiltere ve Almanya memâlikinde verilen ehemmiyet bir siyâk üzere değildir. İngilizler olsun, Almanlar olsun; Fransızca hiçbir harf öğrenmeden bütün ulûm ve fûnûnu, harf ve sînâî en parlak menzileye ı'sâd edebilirler, çünkü onlar artık sâire-i lisân erbâbından istiânede bulacak devri aşmışlardır; başlı başına iş görecektir destgâhları kendi kendilerine döndürmek yolunu öğrenmişlerdir. Bir tâlebe

Fransızca'yı tahsilden sonra ne yolda müstefid olur ise İngilizce ve Almancayı da öğrendikten sonra aynı istifâdeyi telâfi ediyor.

İşte biz Türkçenin böyle olduğunu isteriz ve an-karîb böyle olduğunu göreceğimize emîiniz cehd ve hâhişle sa'y ve tahsîle koyulanların önünde dağlar bile pâyend mümânaat şu serd ettiğimiz mukâyeseden anlaşılmasıdır ki lisânı tahsîl ettirecek kuvvet, o lisânın medeniyete derece-i hidmetiyle mebsûten mütenâsibdir. Bir kere şu hakikat-i tezâhür ettikten sonra iş yalnız çalışmaya kalır, çalışmak ise Türkler için en büyük sermâye-i fahr ve mübâhâtdır. Hele târîh-i osmâniyyenin en şânlı devrini teşkîl eden şu asr-ı celîl-i hamîdinin yetiştirdiği nevâdır zekâ, altı yüz seneden beri yetişmiş olanlara bi'l-vücûh fâikdir. Bunların ulûm ve fûnûna ettikleri hizmet daha şimdiden semerât-ı hüsne iktitâfına meydân veriyor. Kimse inkâr edemez ki Türklerin otuz sene evvel ki hâliyle bugün ki hâli arasında asırlarda vücûda gelecek bir fark-ı müşâhide edilmesin!

Biz kendimize, derece-i isti'dâdımıza göre **قوائى** birer meslek ta'yîn etmeliyiz. Karşımızda kalın hurûf ile yazılmış birer "destûr-i tahsîl" bulundurmalıyız. Gözümüz ikide birde dâimâ ona ilişmeli; ilişmeli de erbâb-ı fennimiz edebiyâtdan, edîblerimiz fenden bahse heves-kâr olmalı; bunlarda sâlik oldukları âksâmında teferrüd-i dâiyesini fikirlerine yerleştirmeli; yorgunluk, meşakkat ne olduğu hâtıra bile gelmemeli. Çalışmalı, çalışmalı, lâ-yenkati' çalışmalı... Tâ ki Türkçemizde tahsîl-i mecbûriyet altına giren lisânlar sırasına geçsin.

Mehmed Ekrem

üslûb-i latîfî: güzel üslup

inkâr-ı kabûl: kabulü inkar edilemez

ta'mûm: genel duruma getirme

çâre-i yegâne: tek çare

ihtilât: temas etme

Terakkî ve tekâmül: gelişme ve olgunlaşma

nokta-i nazar: dikkat edilecek husus

ma'tûf: yönelmiş

galiz: çirkin

mesâî-i medeniyye: medeniyet çalışması

tervic: değerini artırma

yed-i iktidâr: iktidar gücü

kuvve-i cebriyye: zorlama gücü

arz-ı iftikâr: ihtiyaçlarını bildirme

meşâgil-i mütemâdi: sürekli meşgul olma

mûcib-i istigrâb: hayrete düşme

evvel-emr: önceden

vâ-beste: bağlanmış

aktâr-ı cihân: uzak bölgeler

derece-i ehemmiyet: önem derecesi

memâlik-i şarkîyye: doğu memleketleri

siyâk: üslup

ıs'âd: yükseltme

sâire-i lisân: diğerdiller

müstefid: yararlanma

an-karîb: yakından

hâhiş: istek

derece-i hizmet: hizmet derecesi

mepsûten: yayılmış

hakikat-i tezâhür: görünen gerçek

sermâye-i fahr ve mübâhât: elde bulunan değerlerden iftihar ve övünme

asr-ı celîl-i hamîd: övünülecek büyük yüzyıl

semerât-ı hüsn: güzel meyveler

iktitâf: meyve toplama

fark-ı müşâhid: görünen fark

derece-i isti'dâd: yetenek derecesi

erbâb-ı fenn: fen bilimlerinde mahir

teferrüd-i dâiye: üstün olma gayreti

lâ-yenkati': durmadan

Mehmed Ekrem, *Pul Mecmûası*, (13 Ag. 1314/07 RA 1316). S. 15, s. 22-23.

Besîm Beyefendiye Cevâbımız

Ma'lûmât-ı refikimizin geçen hafta ki nüshasında taraf-ı âliyyenizden İsmail Safâ Bey efendiye yazılan cevâbı bendenizde gördüm.

Kendilerinin buna karşı cevâb verip vermeyeceklerini bilemez isem de cevâb-ı âliyyenizin en şiddetli kısmının bendenize tahsîs buyurulduğunu gördüğümden kendi hissemeye düşen vazîfeyi şuracık da ifâ ediyorum.

Evlâ eser-i âlinizî bize getiren zât bunun başka gazetelerde münderic olmadığını te'mîn etmesi üzerine şî'r kısmına konduydu; yoksa öteden beri yaptığımız gibi onu da "Hâfıza-ârâ" ser-levhasıyla neşr ederdik. İnsân hatâdan sâlim olmayacağı cihetle "Hâcib" sözünün "Sahîb" ve "sebte" kelimesinin "sîne" tarzında dizilmesi velev ki bizim taksîrâtımız netîcesi bile olsa o kadar şedîd bir kinâyeye kullanmaya meydân vermemeli idi sanırız. Bâ-husûs "Tekmîl sâhib-i imtiyâzların neşriyâtında bî-taraf olacakları" kâidesi nazar-ı dikkatde bulundukça...

Sâniyen İsmail Safâ beyefendinin itirâzâtı eserinizin hey'et mecmûasına idi. Binâen aleyh verilecek cevâbda ona tahsîs buyurulmalıydı. İşte biz geçen nüshamızda taraf-ı âlilerinizden aldığımız husûsî iltifât-nâme üzerine o iki kelimeyi tashîh ettik. Eğer Safâ Bey efendinin itirâzâtıda bu tashîh ile sâkit oluyor ise sizi epeyce üzüntülü bir işten kurtardığımız için kendimizi bahtiyâr biliriz.

Mehmet Ekrem

ma'lûmât-ı refik: yayında olan dergilerden biri

taraf-ı âliyye: tarafınızdan

cevâb-ı âliyye: cevabınızdan

evlâ: daha uygun

eser-i âli: büyük eser

sâhib-i imtiyâz: imtiyaz sahibi

sâniyen: ikinci olarak

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî’de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Ulûm-i edebiyenin ta’rîf ve taksîmî – Şi’r – Edebiyyât, “Ulûm-i edebiyeye” ta’bîrî bize Arab’dan intikâl etmiştir “edeb” lûgatta hüsn-i muâmele etmek demektir. Daha sarîh aranacak olursa “edeb” her hatâdan mâ-bihî’l-ihtirâz olan şeydir” veyâhûd “edeb bir melekedir ki muttasîf olan mûcib şeyin ahvâlden masûn bulunur” cümleleri de ta’bîr olunabilir.

Zuhûr-i İslâm’dan bir müddet sonra ulûm-i arabiyye ile eş’âra, bâis teeddüb olmak itibâriyle “edeb” itlak edilmiştir. Şu hâlde Arab’da ulûm-i edebiyeye ulûm-i arabiyye ile müterâdif bir ta’bîr demek olup ta’rîfide “lafzen ve kitâbeten her türlü hatâdan mâ-bihî’l-ihtirâz olan ulûm” olmaktan ibârettir.

Bunun da taksîminde itibârât-ı muhtelifedir.

En şöhretli taksîm ikiden ibârettir. Usûl, fûrû’.

Usûlde mevzû’-i bahs olan mesâil ya müfredâta taalluk ederek bir ismin müfredâtına, cevher-i mâdde ve hey’etlerine, bir kısmı asâlet ve fer’iyyet cihetiyle ba’zılarının ba’zılarına intisâbına âid olur. Birincisi “ lûgat” “ikincisi “sarf” üçüncüsü “iştikak” ilimleridir.

Yâhûd ale’l-ıtlâk mürekkebâta taalluk ederek bir kısmı bunların hey’ât terkîblerini ve maânî-yi aslîlerini ifâde eder, bir kısmıda bu ifâdenin merâtib vuzûhca keyfiyeti itibârına âid olur. Birincisi nahv, ikincisi maânî, üçüncüsü beyândır. Maânî ile beyân ilimlerinin birde zeyli vardır ki vücûh-i tahsîn kelâmından bahs eder. Buna da “bedî” derler yâhûd mürettebât mevzûneye taalluk eder. Bir kısmı bu mürettebâtın veznine, bir kısmı evâhir-i ahvâline âidtir. Birincisi “arûz” ikincisi “kâfiye”dir. Fûrû’da mevzû’-i bahs olan mesâil ya nukûş-ı kitâbete muhtass olur ki, ilm-i hattır, ya nazma muhtass olur ki kurs-ı şi’r, ya nesre mahsûs olur ki “ İnşâ”dır yâhûd hiçbir şeye mensûb olmaz, “ilm-i muhâzarât”dır. “bedî”de bunun eczâsından ma’dûddur.

Bize göre ta’rîf ve taksîmine gelince:

“Ulûm-i lisâna” dahî tesmiye edebildiğimiz ulûm-i mezkûreyi hey’et-i mecmûası itibariyle “lisân-i osmâniyyede lafzan ve kitâbeten her türlü hatâdan ihtirâz usûlünü gösterecek ulûm” sözüyle tavsîf ederiz. Bir kelimedenden, insânın en sâde bir mülâhazasını ifâde edecek bir cümleden, en büyük âsâr-ı edebiyeye varıncaya kadar her türlü sözün mi’yâr sahîhi bu ilimlerden ibâret olur.

Kendi lisânımızca taksîmde bir takım usûle teba’iyyetimiz tabîi olduğu cihetle usûl-i Araba tatbîk edememekliğimiz zarûridir. Lisân-ı osmâniyyede sarf, iştikakı, nahv ayrı ayrı tedvîn olunmayarak üçü bir ilm-i ibâret edilmiş, hattâ hurûfun ittisâlât ve infisâlâtından bâhis olan “ilm-i hatt” dahî o ilmin bir mebhas-ı mahsusundan ibâret tutulmuştur.

“Maâni” ile beyân ve onların lâhikesi olan “bedî” Arab’daki gibi “belâgat” nâmı altında tevhid edilir. Kâfiye” ile “arûz” birbirinin lâzım-ı gayr-ı müfârıkı olduğundan bunları birleştirmek daha tabîi görüldüğü gibi nazmın cevâzâtından ibâret ve lisân-ı Osmâniyyeye göre mübâhisi mahdûd olan “kurs-ı şî’r” dahî buna ilâve edilerek üçü ile aksâm-ı nazm mübâhisi “usûl-i nazm” nâmı altında cem’ olunmak münâsibtir.

Târîh, usûl-ı tahrîrinde inşâ mübâhinden add olunur muhâzarât ile ulûm-ı edebiyenin şevâhid ve emsâli denmek olarak fûnûn sırasında ta’dât edilmek lâzım gelmez.

İşte bu mülâhazâza göre bizde ulûm-i edebiyeye, yâhûd ulûm-i lisânı beş kısma ayrılır.

- 1- Lûgat- cevher-i mâdde ve hey’etleri itibâriyle müfredâtından bahs eder
- 2- Nah- Müfredâtın sûret ve hey’etleriyle iştikakâtından ve mürekkebâtın hey’ât terkîbesiyle maânî-i asliyesinden bahs eder.
- 3- Belâgat- Mürekkebâtın asıldan başka maânîyi ifâdelerden ve merâtib vuzûhca keyfiyâtından ve vücûh-ı tahsînden bahs eder.
- 4- Usûl-i nazm- Kelâm-ı manzûmun kavâid-i te’lîfiyesinden bahs eder.
- 5- Usûl-i inşâ- Kelâm-ı mensûrun kavâid-i te’lîfiyesinden bahs eder “kitâbet-i resmîye”de bunun bir şü’besidir.

Lisânımızda “edebiyât”dan iki ma’nâ kasd olunur. Biri ulûm-i edebiyeye ilm olmaktır ki lûgatta usûl-i inşâya kadar ta’dâd ettiğimiz ulûm-i lisâniyyeye hâvî olur. İkinci ma’nâ terbiye-i fikre hizmet eden sözlerdir.

Bu fenne ilm olan “edebiyât” her sözün mi’yârıdır, ünvân-ı âsâr olan “edebiyât” ise sözün kısım-ı âlîsi demektir.

Ba’zı eserlerde “edebiyât” lafzını her türlü ahvâl bedî’eye âmil tutulduğu görülmüş ise de bir sözün belîğ olduğu hâlde edebiyâtın ma’dûd olmamasıda vâki’dir. Mübâhis mahsûsesinde ayrı ayrı bildirileceği üzere fasîh olmakla ber â ber muktezâ-yı hâle muvâfik olan her söz belî’ add olunur. Müşâfehât-ı nâsdan pek çoğu fesâhat ve muktezâ-yı hâle muvâfakat meziyetlerine hâiz olduğu gibi, Der-saâdette bulunan bir tâcirin *Haleb*’deki şerîkine umûr-ı ticâretine dâir müfredât terkîbâtça her türlü hatâdan sâlim ve hüsn ifâde-i maksûde hâdim olarak yazdığı bir mektûbta belâgat ta’rîfinden müstebân olan mefhûma dâhil add etmemek kâbil değildir. Lâkin edebiyâtın add edemeyiz. İhtisâsât-ı vicdâniyeyi musavver bir mekteb, bir fâide-i âhlâkiyeyi irâe eden bir hikâye, hakîm-âne yazılmış birer rubai edebiyâtın ma’dûddur. Çünkü az çok terbiye-i efkâra hizmeti bulunur. O maksada hizmet etmeyen sözler ise edebiyâtın sayılmaz.

Şi’re gelince, vezin ve kafiye kasd edilerek söylenen söz olmak üzere bir ta’rîf ve tefhîmi var ise de ba’zı esâtizenin tahkiki vecihle şi’r edebiyâtın tabaka-ı âlîsi demektir. Zirâ sözün incizâb kalbi müceb olup da az çok terbiye-i efkâra hizmet etmesi mesbûk değildir.

Maa-mâ-fih terbiye-i efkâra hizmet eden her sözün incizâb-ı kalb derecesinde bulunması lâzım gelmez edebiyâtın makasidini ta’rîf eder bir makâle olabilir ki terbiye-i efkâr hâdim bulunurda incizâb-ı kalb dediğimiz ihtisâsât-ı vicdâniyeyi câlib olmak meziyetini mutazammın olmaya verir. İşte o makâle edebiyâtındır, fakat şi’r değildir.

Şi’r, sânihât ve te’sirât-ı ulviyye ile mâl â mâl olur hakikati sadece tasvîr ile iktifâ etmeyerek bir kat daha revnak verir; hâl tabîisinden, daha müessir gösterir.

Anlaşıyor ki şi’r, vezin ve kâfiyesi olan söze münhasır değildir. Fakat vezin ile kâfiye incizâb-ı kalb meziyetinin itlâka şâyân olan sözler kisse-i nazm içinde gösterilmelidir. Yalnız iknâ’ maksadına hâdim olan sözlere nesr daha ziyâde yakıştığı gibi te’sir ve teshîr maksadına hizmet eden sözlerde, sunûhât-ı ulviyyede, parlak parlak tasvîrlerde nazm daha münâsib olur.

Âyât-ı kerîme ehâdis-i nebeviyye her hâlde bizim ta’bîr ettiğimiz edeb ve şi’r lafızlarından da âlîdir. Hâlik-i zü’l-celâl hazretleriyle habîbinin kelâm-ı hikmet itisâmı sözün ta’yîn-i ulviyyeti mümkün olmayan bir derece-i kudsîsi olup onlar edebiyât ve eş’âr ta’bîrlerinden münezzehtir. Hâlik-i zü’l-celâl hazretleriyle habîbinin kelâm-ı hikmet itisâmı sözün ta’yîn-i ulviyyeti mümkün olmayan bir derece-i kudsîsi olup onlar edebiyât ve eş’âr ta’bîrlerinden münezzehtir. Hâlik-i zü’l-celâl hazretleriyle habîbinin kelâm-ı hikmet itisâmı sözün ta’yîn-i ulviyyeti mümkün olmayan bir derece-i kudsîsi olup onlar edebiyât ve eş’âr ta’bîrlerinden münezzehtir.

Mevzûn ve mukaffâ söz bizce yalnız ale'l-âde söylediğimiz sözlerden müteşekkil kelâm-ı menşûrun zıddı olan kelâm-ı manzûmdur ki bu ta'rîfide yalnız bu türlü söze âid olmak üzere hıfz etmeliğimiz iktizâ eder.

Binâen aleyh bu fenne ilm olan “edebiyât” bir lisânda, bir kelimedede en büyük âsâr belîğye varıncaya kadar mi'yâr sahîh olduğu gibi, ünvân-ı âsâr olan “edebiyât”da terbiye-i fikre hizmetle ber â ber hâtırâyı tezyîn etmek, zevk-i selîm vermek, vicdânı tenvîr, melekât-ı akliyyeye tevsî' eylemek, doğru düşünmeye, güzel yazmayı öğrenmek fâidelerini mutazammındır.

Mâ-ba'dı var

edebiyât-ı osmâniyye: Osmanlı edebiyatı

saâdetlû: saadet sahibi

mekteb-i sultâni: Galatasaray Lisesi

tekrir: tekrar etme

ulûm-i edebiyeye: edebiyat ilimleri

ta'rîf ve taksîm: açıklama ve bölümleri

ta'bîr: ifade anlatım

intikâlg: eçme

hüsn-i muâmele: güzel davranış

sarih: açık

mâ-bihi'l-ihtirâz: korumaya sebep olan

muttasıf: niteleme

mûcib: hayrete düşmek

ahvâl: durum

zuhûr-i İslâm: İslamiyetin kabul edilmesi

ulûm-i arabiyye: Arap ilimleri

eş'âr: şiirler

teeddüb: terbiyeli

ıtlak: bırakma

müterâdif: birbirinin takip etme

taksîm: parçalara bölme

itibârât-ı muhtelif: çeşitli

fürû': ikinci derece

mevzû'-i bahs: konu

mesâil: meseleler

müfredât: eğitim programı

taalluk: ilişkili

cevher-i mâdde: değerli madde

intisâb: ait gösterme

ıştikak: aynı kökten türemiş sözcükleri bir arada kullanma sanatı

ale'l-ıtlâkgenellikle

mürekkebât: birleştirilmiş

maânî-yi aslî: gerçek anlamı

merâtib: dereceler

vuzuh: açık

nahv: dil bilgisi

maânî: anlamlar

beyân: açıklama

zeyl: ilave yazı

bedî: düzgün ve yerinde söz söyleme

mevzun: vezinle yazılmış

evâhir-i ahvâl: son durumlar

muhtass: özel

ilm-i hatt: yazı ilmi

kurs-ı şî'r: şiir dersi

inşâ: yazma

ilm-i muhâzarât: yeri geldiğinde terarlanan ilim

eczâ: kısımlar

ma'dûd: belirli

ulûm-i lisân: dil ilimleri

ulûm-i mezkûre: adı geçen ilimler

hey'et-i mecmua: yazı heyeti

lisân-i osmâniyye: Osmanlı Türkçesi

ihtirâz: çekinme

tavsif: niteliklerini sayma

mülâhaza: tetkik etme

âsâr-ı edebiyye: edebî eserler

mi'yâr: birbiriyle karşılaştırma

sahîh: doğruluk

teba'iyet: tabi olma

usûl-i arab: Arap usulü

tedvin: kitap haline getirme

ittisâlât ve infisâlât: birleşmeler ve ayrılmalar

mebhas-ı mahsûs: özel araştırma konusu

lâhike: harfler

belâgat: düzgün ve yerinde söz söyleme yollarını gösteren ilim

tevhîd: bir araya getirme

lâzım-ı gayr-ı müfârik: ayrılması gerekli olmayan

cevâzât: izin verme

mahdûd: sınırlılık

aksâm-ı nazm: nazım kısımları

mübâhis: fikir tartışması

usûl-i nazm: nazım usulleri

cem' ol-: bir araya toplamak

usûl-ı tahrîr: yazı usulü

muhâzarât: tekrarlanan bilgi

şevâhid ve emsâl: örnek ve benzer

ta'dât: sayma

ıştikakât: aynı kökten türetmeler

maânî-i asliyye: asli anlam

kelâm-ı manzum: nazım şeklinde söylenen söz

kavâid-i te'lîf: eser yazma kuralları

usûl-i inşâ: yazma kuralları

kelâm-ı mensûr: nisir kelimesi

kitâbet-i resmiyye: resmi yazı

hâvî: içeren

terbiye-i fikr: düşünce terbiyesi

hidmet: hizmet

ünvân-ı âsâr: eser isimleri

kısm-ı âlî: değerli kısım

âmil: bir şeye etki eden şey

belîğ: etkili ve yerinde kullanılan söz

fasih: açık ve anlaşılır konuşma

muktezâ-yı hâl: durumun gerektirdiği şekilde

muvafilek: uygun

müşâfehât: karşılıklı konuşmalar

umûr-ı ticâret: ticari işler

ifâde-i maksûd: amaçlanan ifade

müstebân: şüpheye yer bırakılmayacak şekilde açık

mevhûm: kavram

ihtisâsât-ı vicdâniyye: vicdani duygular

musavver: resimli

fâide-i âhlâkiyye: ahlakçılığın yararları

irâe: yol gösterme

hikem-âne: felsefeye yakışır

terbiye-i efkâr: düşünceleri yetiştirmek

ta'rîf ve tefhim: açıklama ve anlamak

esâtize: üstadlar

tahkîk: araştırma, soruşturma

maa-mâ-fih: bununla: beraber

incizâb-ı kalb: kalbi cezbetme

câlib: üzerine çekme

mutazammın: içine almak

sânihât: birden zihne dolan

te'sirât-ı ulviyye: yüksek etki

mâl â mâl: dopdolu

tasvîr ile iktifâ: ayrıntılı anlatma ve örneğe uyma

revnak: güzellik

müessir: tesir etme

münhasır: özel

âyât-ı kerîme: kutsal ayetler

ehâdis-i nebeviyye: peygambere ait sözler,
hadisler

kelâm-ı hikmet: bilgelik sözü

itisâm: kaçınma

ta'yîn-i ulviyyet: yüksek atama

derece-i kudsî: kutsal derece

münezzeh. kötü şeyden uzaklaştırmak

mevzûn ve mukaffâ: vezinli ölçülü, kafiyeli

kelâm-ı menşur: yaygın kullanılan kelime

hıfz: koruma

iktizâ: gerek

binâen aleyh: bundan dolayı

tezyîn et-: süslemek

zevk-i selîm: en yüksek beğeni

tenvir: bilgilendirme

melekât-ı akliyye: akılcı beceriler

tevsî': genişletme

mâ-ba'd: devam

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

İlm-i belâgat ve Aksâmı

İlm-i belâgat mürekkebât asıldan başka ma'ânîyi ifâdelerden, merâtib vuzûhca keyfiyâtından, vücûh tahsilinden bahs ettiğimiz evvelce beyân etmiş idik. Bu mübâhisi tahsil edenler sözün maânî-i evvel denilen maânî-iasliyye hâricinde maksûd olan maânî-i sevânîyi edâya kâfi olmakla ber â ber vuzûhu ve vücûh tahsîli matlûba muvafik söz söylemek yolunu öğrenirler. Bu hâlde ilm-i belâgat hüsn-i ifâde-i merâm usûlünü gösteren ilim demek olur.

Mübâhis-i izâhat mezkûrenin îcâb-ı tabî'îsi olmak üzere üçe münkasımdır. Mebhas-ı evvel sözün asıldan başka maânîyi ifâdesine âiddir ki buna “maânî” derler. Mebhas sâni merâtib vuzûhca keyfiyâtına âiddir ki buna “beyân” derler. Mebhas-ı sâlis vücûh-i tahsîne âiddir ki buna “rebî” derler.

Ancak sözün maânî ve beyân ve bedî'-i fenlerine tevfikinden evvel fesâhata muvafik olması lâzım geleceğine göre bir söz fasih olmadıkça fûnûn-i mezkûreye tatbîk olunamaz. Binâen-aleyh ol eminde fesâhatin ne demek olduğunu ve ne gibi şerâite riâyetle husûl vulacağı izâh edelim. Maa-mâ-fih sözde fesâhata muvâffakatden evvel aranılacak bir meziyyet vardır ki o da mıntıka-i muvâfik olmasıdır. Mıntıka-i muvâfik olmayan söz hiçbir vecihle şâyân-ı itibâr değildir.

Fesâhat

1- “Fesâhat” ın ma'nâ-yı lügavîsi “sözün hâlis olması” demektir. Ma'nâ-yı ıstılâhiyyesi “sözün söylenebilir ve işitilebilirken hoş görünmezdi” ve ma'nâsının “derhâl zâhir olmasıdır.” Söz o sûrette tertîb ve îrâd olmalıdır ki muhâtab ne istediğinizi derhâl anlamakla ber-â-ber kendisi ya yânlış telakki etmek istemiş olsa bile muktedir olmamalıdır. Kudemâ-yı şuarâdan biri:

Mâ-ba'dı var

ilm-i belâgat: belagat ilmi

aksâm: bölümler

mürekkebât: terkip edilmiş, birleştirilmiş

merâtib: dereceler

mübâhis: tartışma konusu

maânî-i evvel: önceki anlam

maânî-i asliyye: asli anlam

maksûd: kastedilen

matlûb: istenilen

hüsni-i ifâde-i merâm: niyetini güzel ifade etme

mübâhis-i izâhat: tartışma konusunda açıklama

mezkûre: adı geçen

münkasım: kısımlar ayrılmış

mebhas: araştırmak

mebhas-ı sâlis: üçüncü knou

vücûh-i tahsîn: güzel nedenler

tevfik: uygun olmak

muvafık: uygun

fünûn-i mezkûre: adı geçen bikim dalları

mıntıka-i muvâfık: uygun bölge

şâyân-ı itibâr: önem vermeye değer

ma'nâ-yı lügavî: sözlük anlamı

ma'nâ-yı ıstılâhiyye: terim anlamı

tertîb ve îrâd: düzen ve söyleme

kudemâ-yı şuarâ: eski şairler

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

“Sözde gerektir sühan-eşnâ”

“Gün gibi ma'nâsı ola rûşenâ”

Demiş bunun mısra' evveli biraz muhtâc-ı izâh ise de sözün ma'nâsı ziyâ-yı şems kadar zâhir olması mutazammın olan mısra'-ı sânisî kaide-i fesâhat olmak üzere hâtırlarda tutulmalıdır.

2- Fesâhat-ı kelâmda, mütekellimde bulunur “kelime-i fasihe, kelâm-ı fasîh, mütekellim-i fasîh” denilir. İleride görüleceği üzere belâgat ancak kelâm ve mütekellim ve saf olup “kelâm-ı beliğ, mütekellim-i beliğ” denildiği hâlde “kelime-i belîge” denilmez.

3- Kelime de fesâhat, tenâfür-i hurûfdan, garâbetten, asıl ve kıyâsa muhalefetten hâli olmasıyla tahakkuk eder.

4- Tenâfür-i hurûf kelimenin telaffuzunda suûbet olmasıdır. Bu türlü kelimeler sâmiya dahî hoş gelmeyeceği bedîhîdir. Bu nakîse ekseriyâ bir kelimedede mütecânis veya mahrecleri mütekarib hurûfun ictimâinden tevellüd eder. İşsiz güçsüz, izsiz gibi.

Bu mebhasta kelimâtı üçe taksîm ederiz Birincisi hâme; yazı, kelâm gibi kelimât-ı asliyyedir. İkincisi, geliyor, gidiyor gibi müştakkattır. Üçüncüsü kendilerine edât ilâve olunan kelimeler yani mürekkebâttır ki şu yazdığımız misâller onlardandır. Kelimât-ı asliyyede tenâfür-i hurûf hemân yok gibidir.

Lisân-ı Arabî ve Farisîyenin ba'zı kelimâtı bizim lisânımıza sakîl gelir ise de bunlara kesretiyeye üzere garâbetide hâvîdir. “tada'du” gibi. Tenâfür-i hurûf en ziyâde müştakkat ile mürekkebâta bulunur. Ancak şurasını dâima nazar-ı dikkatte tutulmalıdır ki tenâfür-i hurûfi müştemel olan bir kelimedede o kuvvet ve meziyette olmak üzere başka bir kelimenin getirilmesi mümkün olmazsa kelime tenâfürlü kelime bi'l-zarûr tecvîz olunur. Tenâfür hurufun merci'i zevk-i selîmdir.

5- Garâbet; kelimenin vahşî görülmesidir ki bu da me'nûsü'l-isti'mâl olmasıdır "cehennem" ma'nâsında olan "tamu" bütün ma'nâsına olan "kamu" ateş ma'nâsında olan "od" gibi diğer nev'i kelimenin bir ma'nâsı me'nûs'ül-isti'mâl olduğu hâlde ma'nâ-yı âhirde me'nûs bulunmamıştır. "tapmak" ibâdet ma'nâsına olarak ziyân-zed ise de Fuzûli'nin:

"Katre-i bârân ki bir müddet sadeh habsin çeker"

"Yo iken kadri tapar kıymet dür-i galtân olur"

Bütünde olduğu gibi bulmak ma'nâsında isti'mâl me'nûsiyyetimiz yoktur. Şu kadar ki zemân geçtikçe lisânlar dahî tahavvül eylediğinden eski Türkçemizden ba'zı kelimât bizce garîb add olunması lisân-ı âsar i'tibâriyledir. Meselâ "şey" ma'nâsına olan "nesne" kelimesi kudemânın birçok âsâr-ı manzûme ve mensûresinde görülmekte olduğundan bunun o vakitler me'nûsü'l-isti'mâl bulunmuş olduğuna şübhe yoktur. O zemâna göre bu kelime garâbetten âzâde ve fasîh idi. Lakin lisân asara göre fesâhatten sâkit olmuştur. Tapmak kelimesinin Fuzûlî tarafından bulmak ma'nâsında isti'mâlde o kabildendir.

Birçok kelimât dahî vardır ki şekillerini değiştirerek beka bulabilmişlerdir "aldamak gibi ki şimdi "aldatmak" i'tibâriyledir bi'l-farz "budak" kelimesinin İstanbul'dan başka bir mahallde me'nûsü'l-isti'mâl olması fesâhatte bürhân olamaz.

Âsâr-ı kudemâda vaktiyle me'nûs olupta şimdi bizim garîb gördüğümüz birçok kelimâtın o eserler için gayr-i fasîh add olunması lâzım gelip ancak bunları şimdi biz yazacak olur isek iltizâm-ı garâbet etmiş olacağımıza şübhe yoktur. Fakat yine ba'zı kudemâ âsârında Farisî ve Arabîden me'hûz olarak görülen ve o vakitler dahî me'nûsü'l-isti'mâl olduklarına hacet bulunmayan kelimât her vakit garâbetle mahkûmdur. Bu kelimelerin Farisî ve Arabîde me'nûs'ül-isti'mâl bulunmaları delîl-i me'nûsiyyet değildir. Lisâna yeniden ba'zı kelimât alınabilir; bu da ya ihtiyâc üzerine olmalı "hissiyât" ve "ihtisâsât" gibi elsine-i ecnebîden dahî bu maksada mebnî ba'zı kelimeler alırız. "posta, kongre" gibi hatta yakın bir zemânda aldığımız "telefon" gibi yâhûd alacak söz tezyîn-i kelâm meziyetine hâiz olmalı "seyl gidişli asker" ma'nâsına "aramram" gibi.

Fakat zînet-i kelâm add olunacak kelimeler, âsârını zevk-i selîm muvâffakatı umûmen müsellemlen olan üdebâ tarafından alınmış olması lâzım gelir. "Komisyon" "komiser" gibi lisânımıza kabûl edilmiş olan ve el-yevm eczâ-yı lisânımızdan add edilmekte bulunan kelimâtın isti'mâline diyecek yoktur. Hatta kongre yerine "mü'temer" yazmak gibi ıstılâh

perdâzlıklar iltizâm-ı garâbet etmek demektir. Ancak gerek mükâlemede ve gerek mükâtebede eczâ-yı lisanımızdan olmayan kelimât-ı ecnebiyyeyi isti'mâle kat'iyen cevâz yoktur. Böyle kelimeler bî-ma'nâ esvât ile ber â berdir!

6- Asıl ve kıyâsa muhâlefet kelimenin lûgata, yâhûd lisân-ı Arabî'de hıyânet ve ihânet sûretinde iki lûgat mevcûd olup ancak ihânet şeklinde lûgat olmadığından bunu isti'mâl etmek asla muhalefettir. Lakin Arabî ve Farisî add ettiğimizi ba'zı kelimât vardır ki bunlar asla muhâlif olmakla ber â ber lisânımız da şâyi' olduğundan ve asla muvâfik olarak isti'mâl olunursa vuzûh ma'nâyâ hâlel-i kelîmin veyâhûd garîb görünmek muhakkak bulunduğundan galat-ı meşhûrun fasîh-ı mehcûrdan evveli olması kâide-i kadîmesine etbâen onları kabûl olunduğu gibi isti'mâl eyeriz.

Meselâ kandîl, mendil, çehre kelimeleri asıllarında birinci harflerin kesre ile olmasına nazaran o yolda telaffuz etmeyiz şâyi', bâyi', hakâyık, bedâyi' gibi kelimâtın dahî fi'l-asl hemze ile yazıldığı ma'lûm olduğu hâlde bunlarda şive-i lisânımıza daha muvâfik olmak için "yâ" ile telaffuz ve tahrîr etmekteyiz. Ke-zâlik emniyet kelimesinin fasîhi emîn ise de mevki'-i isti'mâle göre birincinin tazammun eylediği ma'nâyı ikincisi ifâde edememekte olduğundan emniyeti telaffuz ve tahrîr etmekten çekinmeyiz "emniyet" gibi kelimâta "müvelledât" ta'bir olunur.

Aslına muhâlif olan kelimelerde hangisinin isti'mâli câiz; hangisinin gayr-i câiz olduğunu bilmek için fesâhatın isti'mâline bakılmalıdır onlar ise bu bâbda iki şey ittihâz etmiş oldukları anlaşılıyor ki birincisi galatın her ne maksada mebnî ise fasîhe galebe ederek kesb-i şöhret etmesi ve ikincisi galatın bir ma'nâ-yı mahsûs ifâde edecek sûrette isti'mâl edilmiş bulunmasıdır.

Kelimenin kıyâsa muhâlif olması birçok sûretlerde mevki' bulur.

1-Türkçe masâdır-ı sakîlenin masâdır-ı hafifeye ve masâdır-ı hafifenin masâdır-ı sakîleye mahsûs sûretlerde tahrîr ve ta'rîf edilmiştir. "gelmek (kef) " yerine "gelmek (kaf)" "gittiği(kef) yerine gittiği (gayın) gibi.

2- Türkçe edevât-ı hafife yerine edevât-ı sakîle edevât-ı sakile yerine girilmedir câhilin yerine "câhilün" yerine "câhillik" odalık yerine odalık gibi "lu" edâtı yerine "li" yazmakta bu kabildendir.

3- Kelimât Türkçede k[af] ın g[ayın] a ve s[e] nin d[al] a tebdil olunacağı yerlerde ibdâle riâyet olmamıştır. “Anladabilmiş” “anlatabilmiş” konağı yerine, “konakı” yazmak gibi. Nihâyetinde vâki’ olan k[af] ların g[ayın] a tebdili kâidesinde kelimât-ı garbiyye ve farisiyye müstesnadır.

4- Farisî ve Türkî kelimelere edevât- arabîyye Türkî kelimele edevât-ı Farisîyye idhâl ve ilhâk olunması kâide-i umûmiyye olmak üzere hâtırda tutulmalıdır ki, lisânımızda edevât-ı Türkîyye, Arabî ve Farisî Türkî kelimelere bi’l-istisnâ idhâl ve ilhâk olunabilir. Edevât-ı fârisiyye, Arabî ve Farisî kelimelere edevât- arabîyye ise Arabî kelimeler mahsûsdur. Binâberîn lâ-cellü’n el-fürûht, gün bugün, kat ender kat, karşı be-karşı, perîşâniyet, varyet, matbûü’l-endâm gibi kelimeler hatâ-yı fâhişdir. “çiftlikât” kelimeside bu kabilden ise de ba’zı emsâli ile ber â ber resmîyâta tecvîz olunmuştur.

5- Masdarlara edevât-ı masdariyyet ilhâkı – Noksâniyyet, rüchâniyyet gibi. Şu kadar ki bu misüllü kelimâtta ma’nâyı ve safiyyet olduğu hâlde edât-ı masdariyyet ilâvesinde bâis olamaz cem’iyyet gibi.

6- Zâten cem’ olan Arabî ve Farisî kelimelerin birde Türkçe cem’lendirilmesi.

7- İsimlere ve sıfatlara dâhil olabilecek “-âne” edatının masdarlara getirilmesi Ta’rîz-âne gibi.

8- Farisî kelimelelere tenvîn getirilmesi: Peşinen, cânn gibi. Kelimât- arabîyyede gayr-ı samâî olarak cem’ ül-cem’ yapılması garâibât, acâibât gibi. Levâzımât gibi ba’zı kelimeler resmîyâta ıstılâh hükmünü bulmuş olmakla bi’l-tab’ tecvîz olunur.

9- Tâ-i gird ile hitâm bulan Arabî kelimeler lisân-ı osmâniyyede ekseriya tâ-i tavîl ile yazılır, ba’zıları hâ-yi resmîyye ile tahrîr edilir. Bir takımını da her iki sûrette isti’mâl olunur. Hatta tasrifât-ı lisânımızdan olmak üzere “ikâmet” kelimesi böyle hâ-yi resmîyye müteaddî ve tâ-i tavîl ile lâzım-ı ma’nâsında isti’mâl olunur. Bu kelimelerin umûmiyetle kabûl ve isti’mâl olduğu sûrete dikkat etmeli muâmele yerine muâmelet, ihânet yerine ihâne yazılmalı.

10- Hurûf kelimeyi tezyîd, tenkis veyâ tebdîl etmektir tezyîde misâl:

Düşmâna seyfi zehr-bâr Mîr Hüseyin merd-i ferîd [Sâmî Paşa]

Temîz-i nîk ü bed ayn-ı zarardur hurde-bînâna

Bu dikkat cismini sŭrâh sŭrâh itdi gırbâlŭn [Sâmî]

Tebdîle misâl:

[Mâ-ba'dı var]

sŭhan-eşnâ: kötü söz

rŭşenâ: ışıklı

muhtâc-ı izâh: açıklamaya muhtaç

ziyâ-yı şems: parlak güneş

zâhir: görünmek

mutazammın: içeren

kâide-i fesâhat: fesahatın kuralları

fesâhat-ı kelâm: kelimenin fesahatı

mütekellim: birinci şahıs

kelime-i fasih: anlaşılır güzel söz

kelâm-ı fasih: açık söz

mütekellim-i fasih: açık ve anlaşılır konuşan

kelâm-ı beliğ: açık ve düzgün söz

mütekellim-i beliğ: açık ve anlaşılır konuşan

tenâfür-i hurûf: ses uyumsuzluğu

garâbeta: anlaşılmaz kelimelerin söz arasında kullanılması

kıyâsa muhalefet: kelimenin var olan kurallara uymaması, uygun hale getirilmemesi

tahakkuk: gerçekleşmek

suûbet: güçlük

sâmia: işitme

nakîse: eksik

mütecânis: aynı türden

mahreç: telaffuz

mütekarib: birbirine yaklaşan

tevellüd: meydana gelme

mebhas: araştırma, konu

taksîm: bölme, kısımlara ayırma

hâme: kalem

kelimât-ı asliyye: asıl kelimeler

müştakkat: türetilmiş kelimeler

mürekkebât: birleşik kelimeler

lisân-ı Arabî: Arap dili

sakil: hoş olmayan

kesretiyye: çokluk

hâvî: içinde bulunduran

tada'd: sayma

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış

müştemel: içine almak

tecviz: uygun görme

zevk-i selîm: en yüksek beğeni

ma'nâ-yı âhir: son anlam

me'nûs: alışılmış

katre-i bârâny: ağmur damlası

sadef: sedef

dür-i galtân: yuvarlanan inci

isti'mâl-i me'nûsiyyet: kullanılması alışkanlık

hailne gelen

tahavvül: değişme

lisân-ı âsar: eser dili

âsâr-ı manzûme ve mensûre: manzum ve mensur eserler

âzâde: serbest

sâkit: düşmüş

isti'mâl: kullanma

kabîl: mümkün

bi'l-farz: örneğin, varsayalım

bürhân: kanıt, delil

âsâr-ı kudemâ: eski şair ve yazarların eserleri

gayr-i fasih: açık ve düzgün olmayan

iltizâm-ı garâbet: garip kafiye/seci

me'hûz: başka bir yerden alınmış

delîl-i me'nûsiyyet: alışkanlık olduğuna işaret

hissiyât: duygular

ihtisâsât: duygulanmalar

elsine-i ecnebî: yabancı diller

tezyîn-i kelâm: süslü söz

zînet-i kelâm: sözün süsü

muvâffakat: uygun hale getirme

müselleme: doğruluğu kabul görmüş, şüphe götürmez

üdebâ: edebiyatçılar

el-yevm: bugün

cezâ-yı lisân: dilde karşılık

ıstılâh-perdâz: bir ilime ait terim kelime düzenleme

iltizâm-ı garâbet: tuhaf tercihte bulunmak

mükâlem: karşılıklı konuşma

mükâtebe: yazışma

kelimât-ı ecnebiyye: yabancı kelimeler

bî-ma'nâ: manasız

esvât: sesler

şâyi': herkesçe bilinen

muvafilek: uygun

vuzuh: açık, belli

halel-i kelîm: bazuk, yanlış konuşan

galat-ı meşhur: herkes tarafından yanlış kullanılan

fasih-ı mehcûr: güzel konuşmaktan uzak

kâide-i kadîm: eski kurallar

etbâ: tabi olanlar

fi'l-asl: aslında

şive-i lisân: bir bölgeye ait konuşma tarzı aksan

tahrîr: yazı yazma

ke-zâlik: öyle

mevki'-i isti'mâl: kullanma derecesi

müvelledât: yapma kelimeler

gayr-i câiz: sakıncalı olmayan

bâb: bölüm

ittihâz: sayma, kabul

mebnî: bir şeye dayanan

galebe: üstün gelme

kesb-i şöhret: şöhret kazanma

ma'nâ-yı mahsus: özel anlam

masâdır-ı sakil: kaba, hoş olmayan fiiller

masâdır-ı hafif: fiilden ad yapan

tebdîl: değiştirme

ibdâl: değiştirme

kelimât-ı garbiyye ve farisiyye: batı ve doğuya

ait kelimeler

edevât- arabiyye: Arapça edatlar

edevât-ı Farisiyye: Farsça edatlar

idhâl ve ilhâk: dışardan alma ve ilave etme

kâide-i umûmiyye: genel kurallar

edevât-ı türkîyye: Türkçe edatlar

bi'l-istisnâ: ayrıcalıklı

binâberîn: üzere

hatâ-yı fâhiş: aşırı hatalı

Pul Mecmûası, (01 Şt. 1313/22 Rm. 1315). S. 7, s.97-99.

rüchâniyyet: üstün olma

cemü'l-cem: bir defa cem olan kelimenin tekrar

cem olması

garâibât: tuhaf şeyler

acâibât: alışılmışın dışında olanlar

tecviz: uygun görme

tâ-i gird: yuvarlak

hitâm: son

tasrifât-ı lisân: çekimli dil

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

11- Harf-i sâkini müteharrik ve harf-i müteharriki sâkin kalmaktır. Tahrîke misâl:

Buldum leb-i bâhirde bu âb-ı hoş-güvârı [Haşmet]

Sâkine misâl:

Demidür hâme ger tayy eylese vâdî-i hezyânı [Nef 'î]

“Devrân” gibi ba’zı kelimâta görülen tebdil kabûl-i umûmiyye müstenid olmakla tecvîz olunur.

12- Müşeddid-i hilâf kâide olarak tahfif etmektir “şedde kelimenin evvelinde olamaz. Üstte dâima müşeddid kalır. Tahfifi kat’iyyen câiz değildir kelimenin nihâyetinde ya sâkindir, ya müteharrikdir yâhûd kendinden sonra gelen bir hemzeye mevsûl olur. Sâkin ise muhaffef okutur misâl:

Hakk-teâlâ âleminim âzamet padişâhı [Şinasi]

Müteharrik ise müşeddid okunur:

Ayâr-ı zâtı merdüm-zâdenin aslâ nihân olmaz

Zer-i meskûk muhtâc-ı (mihenk)-i imtihân olmaz [Nüzhet]

“Her şahsı harîm-i Hakk’a mazhar mı sanırsın?”

Mısrâda hilâf-ı kâide tahfif olunmuştur.

Gam ü hem gibi ba’zı kelimâta müstesnâ olarak tahfifi câizdir.

Mevsûl ise müşeddid olur. Misâl

Halletmediler bu lûgazın sırrını kimse [*]

Bin kâfile geçti hükemâdan, fuzalâdan [Ziya Paşa]

Nâdiren tahfif ediliyor “Mikdârına nisbetle kişi hayr ve şer eyler”

13- Muhaffifi müşeddid okumaktır. “Diyet” lafzının diyyet Türkiyyât, tedenniyât, ed’iye gibi kelimelerin Türkiyyât tedenniyât ed’iye, sûretlerinde telaffuzu gibi.

14- Maksûr-i memdûd memdûd-ı maksûr yapmaktır.

Medde misâl:

Hem kasra hem medde misâl:

Şuarâ halîni defter edecek gelin fezâ

Mahv ve isbât ile pür kıldı nice evrâkı

Hak edip niceyi yaklaş(deyû) bu defterden

(Bâkî’ye) edip işâret dedi (sah’ül Bâkî)

Asıl ve kıyâsa muhâlefet envâ’ı bu on dört sûrete münhasır değildir başlıcaları bunlardır lûgata ve nahvin kelimâta âid ahkâmına muhâlil olarak ihtiyâr edilen her hatâ asıla yâhûd kıyâsa muhâlif olmuş olur.

Kelâmda fesâhat

Kelâmda fesâhat eczâsı olan kelimelerin fesâhatıyla ber â ber tenâfûr-i kelmâttan tetabu-i izâfâttan, tekrardan, tezâd ve za’f te’lîfden ve ta’kîdden sâkıt olmasıyla tahakkuk eder. Tenâfûr-i kelimât – Kelimelerin ittisâlâtında telaffuzca sıklet vâkî’ olmasıdır. Birçok kelimâtta zâten tenâfûr olmadığı hâlde mücerred birbirine karîb olmakla tenâfûr ihdâs edilebilir:

Serde dûd dilde âh-ı eşk ü yem dü dîde

Çeşm-i âşık sûretâ vapur şeklin gösterir

Esad Muhlis Paşa-

Bunun hâvî olduğu kelimeler ayrı ayrı tenâfûrden hâlîdir; lakin ittisâlâtından tenâfûr hâsıl olur. Görülüyor ki tenâfûr-i hurûf, mütecânîs veyâhûd mahrecleri mütekârib harflerin iki kelimedede birbirini ta’kîb etmesinden veyâhûd yekdiğerine karîb bulunmasından neş’et eder.

Tenâfür-i kelimâtın derecât-ı müteaddidesi vardır. Birinci derecesi tab'-ı selîme kat'en sukut vermez. Bu kadi nazm ve nesirde muhîll fesâhat değildir. Gayret-i Terakkî, ez-zamân, sebeb bâtil, ıztırâbı bî-ma'nâ, idâme-i i'tilâf, libâs-ı sâde gibi. Daha ağır dereceleri şu misâllerde görülür.

Turfa dükkân-ı hikemdir şu köhen-tâk-i [felek]

Ne ararsan bulunur derde devâdân gayrî

Koca Ragıp Paşa

Az zamân içre çok iş etmiş idi

Sâyesi olmuş idi âlem-gîr

İbn Kemâl

Pür kulak etse nâle vü zâr kes istemez

Ey andelîb o gül uyumuşmuş ses istemez

Ali Rızâ Paşa

Tenâfür-i kelimâtın vâcib'ül ihriâz olan derecesini tab'-ı selîm ta'yîn eder. Nazımda zarûret vezn ve kâfiyeden dolayı ba'zı müsâmahât tecvîz olunur isede nesirde bu zarûret olmadığından öyle tab'-ı selîmin nefret edeceği mütenâfir sözler yazmaktan nesirde daha ziyâde ictinâb olunmalıdır.

Tetabu-i izâfât

Üslûb-i Türkî üzre cereyân eden izâfatlarda ikiden, Üslûb-i Farisî üzre cereyân edenlerde üçden ziyâdesinin tevâlîsidir.

Lisân-ı Osmâniyyede izâfat dört türlü olur.

Birinci üslûb Türkîdir güneşin ziyâsı sözün ma'nâsı.

Bu üslûpta ber vech-i muharrir izâfatın ikiden ziyâdesi câiz olmadığı hâlde edât-ı izâfat olan sağır k[ef] bulunmazsa üç derecesi tecvîz olunabilirAğaç dalı yapraklarının hutûtu gibi. Muzâf ile muzâfun ileyh arasına muzâfun ileyh edâtı vaki' olmak üzere iki derece

izâfetten bile ihtirâz olunmalıdır, ancak lüzûmsuz sözler ilâve etmedikçe tebdîli mümkün olmayan ba'zı ibârâtta daha ziyâdesi tecvîz olunur.

İkincisi üslûb-ı Farisîdir. Bunda üç derecesi câizdir, ziyâdesi muhill fesâhattır. “Ebkâr-ı encâm, tâb nezâre-i mesâib havâtîn her mısra’-ı sübûte göstermeyip” Fuzûlî-*Hadîkatü’s-süedâ*’.

Üslûb-ı fârisîde tevâlî eden kelimeler sıfat ve mevsûf bile olsa sıklet bir dereceye kadar bâkîdir. Nazımda kelimâtı müteselsilen okumaya bir meyl-i tabîi olduğundan üslûb fârisî üzere vuku’ bulan izâfetlerin nazımda daha ziyâde derecesi tecvîz olunur.

Üçüncüsü üslûb-i Arabî Mizânü’ül-edeb, Mikyâsü’l-ulûm gibi. Lisân-ı osmâniyyede bulunup nâdir’ül- isti’mâl olup husûsen muhill fesâhat olacak sûrette tevâlîsi meşhûd değildir.

Dördüncüsü üslûb-i muhtelite üzere vuku’ olur. Bu da dört türdür:

- 1- Arabî ve Farisî üslûbların ihtilâtıdırSahâif-i Mizânü’l Edeb. Darü’l-ta’lîm İstanbul gibi.
- 2- Arabî ve Türkî üslûbların ihtilâtıdırSefîne-i Belâgatın mündericâtı, İstanbul’un Darü’l ta’lîmi gibi.
- 3- Farisî ve Türkî üslûbların ihtilâtıdır Mizânü’l-Edeb’in hulâsa-i mündericâtı, Kitâb-ı Mizânü’l-Edeb’in fihristi gibi.

Lisânımızda en güzel yakışan izâfet, üslûb muhtelit üzere vuku bulandır. Üslûb Türkî ve Farisî üzere izâfetlerinde fesâhatta mugayeret görünen elfâz üslûb-ı muhtelifte tecvîz olunmakla fasîh olur. Üslûb-i muhtelite, ikinci, üçüncü, dördüncü sûretlerde dört beş derece izâfet tecvîz olunabilir. Üslûb-i Farisîde tevâlî eden kelimeler mutlakâ muzâf ve muzâfın ileyh olmak lâzım gelir; sıfat mevsûf dahî olsa sıklet bir dereceye kadar bâkîdir. Üslûb-i Farisî üzere vuku’ bulan izâfetler nazımda nesirden ziyâde müsta’meldir. Nazımda kelimât-ı müteselsilen okumaya bir meyl-i tabîi olduğundan bu izâfetler nazımda daha muvâfık gelmekte ve nesirden az sıklet görülmektedir.

Tekrâr, bir lafzı fâideye mebnî olmayarak birbirine karîb iki defa tekrâr etmektir. Yekdiğerine bâid olduğu hâlde muhill fesâhat olamazsada tekrardan mümkün oldukça ictinâb edilmeli. Husûsen kesretten teveffî olunmalıdır. “vav” ların kesret tekrârı dahî lisânımızda muhill fesâhattır.

Birinci misâl Bu gar bir kayanın bağırında oyulmuş ve zeheb ve fidda ve amûd ve heykel ve mermer yerine derûnî sadef ve inci ve emsâli şeyler ile dolmuş ve mefrûşâtı ise etrafa uzamış asma dallarından ibâret bulunmuş...”

İkinci misâl:

“Şimâlen Nahçıvan ve Gence ve Tiflis ve Şirvan’ı”

“Cenûben şehri Zûr ve Basra ve Bağdat ve ihvânı”

Birinci misâl “Bir kayanın bağırında oyulmuş olan bu mağara altın, gümüş, mermerden sütûn, heykel yerine sadef ve emsâli şeylerle mâl â mâl olarak mefrûşâtıda etrafa uzanıp sarılan asma dallarından ibâret idi” tarzında yazıldığı hâlde sekiz “vav”dan altısı hazf olunur, hemde şive-i lisânca daha fasîh düşüyor.

Nefî’nin beyti ise

Şimâlen Nahçıvan’ı, Gence’yi, Tiflis’i, Şirvan’ı

Cenûben şehri Zûr’ı, Basra’yı, Bağdat’ı ihvânı

Kalıbına ifrâğ edilince ne kadar dil-nişîn bir sûret bedâheten görülür.

Vav’ların tekrârı lisân-ı Arabîde muhill fesâhat olmak kazıyyesi lisân-ı osmâniyyeye âid bir delîl değildir. Ona mukâbil lisânımızda dahî ba’zı edevât vardır ki ne kadar tekrâr etse fesâhatı bozamaz. Yukarıdaki beyitte vâki’ mef’ûlünbih edâtları gibi. Bir kâideye binâen iki defa ve daha ziyâde irâd olunmasına “tekrârı denilir ki muhill fesâhat olmaktan başka olup ifâdenin ziynetidir.

Birde kâide-i lisân icabetten bir tekrâr vardır “sora sora Bağdat’a vardım” darb-ı meselinde görüldüğü üzere fi’l-i iltizâmiyenin tekrârı istimrâra delâlet eder bir hâl ma’nâsı verir. Bunun ikisi bir kelime hükmünde olmakla tekrâr sayılmaz.

Fesâd ve za’f-ı te’lîf

Kelâmın tertîbi kavâid-i lisâna mugayir olmaktır. Bu kâideler nahvın muhteviyâtı demektir. Bir söz nesir olsun, nazım olsun, nahva mugayir olunca derece fesâhattan sâkıt olur. Bu nakısanın âsâr-ı edebiyemizin pek çoğunda vücûdu maa’t-teessüf müşâhede olunmaktadır. Kavâid-i lisâniyemizin bir ahd-i karîbe kadar tedvîne bile itinâ olunmamış olması şu hâlin en büyük sebeplerinden sayılır. Bir münşinin, bir nâzımın sözünü bu nakısaya dû-çâr olması ziyâde ta’yîb olunur. Bu bahsin merci’-i kavâid lisân ise de insân

yazdığı şeyi bir dikkat-i tamme ile okuyacak olursa kavâid-i lisâna âid olan hatâlarını pek çabuk görür. Herhâlde erbâb-ı kitâbet için “aceleye geldi” demek şayân-ı kabûl değildir.

Eczâ-yı kelâmın lâzım gelen mevki’lerde bulunması bu nakısanın başlıca menşe’lerindendir. Meselâ Velî Efendi Bağdat’a geçen sene gitti.

[*] Birinci mısırâda ki za’f telifi mahv etmek için “hall edildi” denilebilir.

[Mâ-ba’dı var]

harf-i sâkin: harekesiz harf	envâ’: çeşitler
müteharrrik: harekeli	nahv: söz dizimi, sentaks
harf-i müteharrrik: harekeli harf	ahkâm: kurallar
tahrrik: harekete getirme	muhâl: imkânsız
tebdil: değiştirme	muhâlif uymamak
kabûl-i umûmiyye: genel kabul	eczâ: kısımlar
müstenid: dayanan	tenâfür-i kelâmât: kulağa hoş gelmeyen sözcüklerin bir arada bulunması
tecviz: uygun görme	tetabu-i izâfât: zincirleme isim takımı
müşeddid-i hilâf: hatalı ters şedde	tezâd: zıt
tahfif: hafifletme	za’f-ı te’lif: anlamayı güçleştirecek kadar cümlenin zor olması
müşeddid: şedde	ta’kîd: anlam bakımından anlaşılmaz biçimde düzenleme
mevsûl: ekleme, birleştirme	tahakkuk: gerçekleşmek
muhaffef: kolayca yazılacak biçimde kısaltma	ittisâlât: bitişirme
merdüm-zâde: insanoğlu	mücerred: soyut kavranlar
nihân: gizli	karîb: yaklaştırma
hilâf-ı kâide: zıt kurallar	mütecânis: bir türden olan
gam ü hem: üzüntü ve gam	mahrec: hareket eden
lûgaz: bilmece	mütekârib: birbirine yaklaşan
hükemâ: ilim insanı	yekdiğer: bir diğeri
fuzalâ: faziletli kimseler	neş’et: meydana gelme
muhaffif: hafifletme	derecât-ı müteaddid: birden çok dereceli
tedenniyât: gerilemeler	muhil: bozma, zarar verme
maksûr-i memdûd: uzun okunan y (e) şeklinde yazılan elif harfi	gayret-i Terakkî: ilerleme gayreti
memdûd-ı maksûr: kısa okunan elif harfi	

ez-zamân: zamandan

bî-ma'nâ: manasız

idâme-i i'tilâf: üslûbun anlama söyleyişin söylenilene uygun olmasının sürekliliği

libâs-ı sâde: sade kıyafet

dükkân-ı hikem: hikmetler dükkamı

sâye: gölge

âlem-gîr: alemi tutan

nâle: inilti

andefîb: bülbül

müsâmahât: izin verme

mütenâfir: ifadeye uygun olmayan kulağan hoş gelmeyen söz

ictinâb: sakınma

üslûb-i Farisî: Farrça üslup

tevâlî: birbirini takip eden

lisân-ı osmâniyye: Osmanlı Türkçesi

edât-ı izâfat: bağlama edatı

muzâf: tamlanan

muzâfun ileyh: tamlayan

ihtirâz: çekinme

tebdîl: değiştirme

ebkâr-ı encâm: hiç kullanılmayanın sonu

müteselsil: zincirleme

üslûb-i Arabî: Arap üslubu

mikyâsü'l-ulûm: ilimleri kıyaslama

üslûb-i muhtelif: çeşitli üsluplar

sahâif-i mizânü'l edeb: mizânü'l edeb sayfaları

kitâb-ı mizânü'l-edeb: Farsça ders kitabı

elfâz: sözler

müsta'mel: kullanılmış

kelimât-ı müteselsil: birbirini takip eden kelimeler

Pul Mecmûası, (01 Mt. 1313/20 Şv. 1315). S. 8, s. 112-116.

muvafık: uygun

baîd: uzak olmak

teveffî: ölme

zeheb: altın

fıdda: gümüş

amûd: sütun

derûnî: içe ait

cenûben: güney

mâl â mâl: dopdolu

hazf: silme

ifrâğ: şekil verme

dil-nişîn: gönülde oturan

bedâhet: apaçık

kaziyye: ileri sürülün iddia

mef'ûl: tümleç

îrâd: söyleme

kâide-i lisân: dil kuralları

darb-ı mesel: atasözü

fi'l-i iltizâmî: emir kipinin, sonuna:”-elim, -e sin, -e siniz” eklenerek yapılan fiil, dileme kipi.

mugayir: değişmek

âsâr-ı edebiyeye: edeb

maa't-teessüf: üzülerek belirtiyim ki

münşi: yazar, inşa eden

dûçâr: uğramış

ta'yîb: uğramak

merci'-i kavâid: kurallara baş vurma

erbâb-ı kitâbet: düzgün ve kuralına göre yazma ustası

şayân-ı kabûl: kabul etmeye değer

eczâ-yı kelâm: söz kısımları

menşe': kök

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Diyecek iken “gitti Velî Efendi Bağdat'a geçen sene” diyecek olursak za'f-ı telîf rû-nümûn olur. Zarûret nazm ile tecvîz olunur takdîm ve te'hîrler vardır. Hatta öyle zarûretlere uğramış nazm enderdir. Fakat müsâmahât-ı nazmiyye denilen o cevâzların bir derecesi vardır ki onuda zevk-i selîm ta'yîn eder.

Meselâ:

“Giyüp bir al eteklik hâleden meydâna ‘azm itdi”

“Semâda Mevlevî âyînini tasvîr ider meh-tâb”

Beyiti nesir olsa “meh-tâb hâleden bir al eteklik giyüp meydâna ‘azm etmiş. Semâda mevlevî ayîni tasvîr eder” demek lâzım gelirdi ke-zâlik Fıtnat'ın:

“Olmayınca hasta kadrîn bilmez âdem sıhhatin”

Mısraı nesren “Âdem hasta olmayınca sıhhatin kadrini bilmez” yolunda ifâde olunmak iktizâ ederdi. Fakat bu derecedeki takdîm ve te'hîrleri zevk-i selîm tecvîz eder.

Zîrdeki misâllerde ise tezyîl olunan îzâhâtta dahî gösterilecek takdîm ve te'yîrler zevk-i selimin müsâide edeceği dereceyi geçmiş olduğunda emsile-i mebhûs an-hâ kelâm fasîh olmak meziyyetini gaib etmiştir.

“Fütûr etme olursun cestcûde âkıbet-i vâsıl”

“Zevâyâsında sad gencine var vîrâne-i aşkın”

Mısra' evvel “cest ü cûde fütur etme âkıbet-i vâsıl olursun” demek olur. Fütûr etme cümlesine âid cestcûde mef'ûlünün ikinci cümle arasına karıştırılması müsâmahât-ı makbûleden değildir.

“Elbette gelen gider cihâna” Fuzûlî

Cihâna gelen ebette gider demek olup o mısırân za'f-1 te'lîfe dû-çâr olduğunu gören bir şâir “Elbette gider gelen cihâna” sûretinde tashîh ve “bir kâidedir bu câvid-âne” mısraına terfîk ile bi- hakkın kendine mâl edinmiştir.

“Giden yolunda yorulmaz meseldir evvelden

Hiç istikâmete mânend bir asâ olamaz”

Râgıb Paşa

Bu beyitte “hiç” kelimesi lâzım gelen mevki'de bulunamamıştır. “istikâmete mânende hiçbir asâ olmaz” denilecekti “hiç” kelimesinin medd edilememesi de kıyâsa muhâlefet bahsinde gördüğümüz hatâlardandır. Bu nakîsanın menşe'leri pek çok olup zîrde misâller ile tenkîdâtı izâh-1 bahse kâfidir:

“Bî-çârelerin şifâsı sensin”

“Her dertlerin devâsı sensin”

Mısırâ'-1 sâvide “ler” edât cem'i zâiddir. Edât-1 istigrâk her kelimesinden sonra müfred isti'mâli lâzım gelir.

“Gûş-1 şer'inde o şâhın seheri”

“Güm güm öttü feleğin kubbeleri”

“Felek kubbeleri” demek lazımdı. Zâir-i müşebbehin müşebbehe izâfeti dâimâ izâfet-i beyâniyye sûretinde yani sağır kefsiz olarak îrâd olunur.

“Dostum âlem seniçün ger olur düşmen bana”

“Gam değil zîra yetersin dost ancak sen bana”

Fuzûlî

“Ger” kelimesi Farisîde edât-şart ise de lisânımızda îzân-1 şart edâtıdır. Yani bir cümlenin cümle-i şartiyye olacağı haber vermek için isti'mâl olunur binâberîn ger olur. Ta'bîrini “ger olursa” makâmına isti'mâlinde câiz değildir. Binâberîn Nefi'nin:

“Kerîm ü kâmrân var ise ger İlyas Paşa'dır”

Mısraında olduğu vech ile isti'mâli makbûl değildir.

“Leb zikirde ammâ ki gönül fikr-i cihânda

“Kaldı arada sübha-i emr-i cân mercan mütereddî” [Nabi]

“Ammâ” edatından sonra “ki” isti’ mâli bî-lüzûmdur.

“Biz himmet-i büleñ ile kîm arş-ı pâyemiz”

“Etmez libâs-ı atlas çarh-ı sagîrimiz”

Bu beyitte mısra’ evvel “biz himmet-i büleñ ile arş-ı pâyemiz” ma’nâsında olmak lâzım gelirdi alî kelâü’l takdîrin te’lîfi nahva muvâfık değildir. Birinci takdîre göre “kim” lafzı zâid olduğu gibi takdîr-ı sâñde “okdur” lafzı nâkıs ve “kim” lafzının mevki’i yanlıştır.

“Görüp endişe-i katlimde ol mâhı budur derdim”

“Ki ol endişeden ol meh peşîmân olmasın yâ Rab” [Fuzûlî]

“Görüp” sigâ-i atfiyyesi ma’tûfun aleyhsiz kalmıştır. Beyit âtî dahî o kabildendir.

“Yâd-i lâ’linle Fuzûlî gözleyip râh-i adem” [Fuzûlî]

“Var bir tedbiri ammâ âşîkâr etmez bana”

Nesirdende misâl:

“Devlet-i aliyenin ricâl-i nâmdârlarından idi” – Naîmâ – Cümle olarak îrâd olunan Arabî mevsûl için Türkçe olarak cemleştirelmîş sıfat getirilemez.

Bu ibâre “Devlet-i aliyenin ricâl-i nâmdârlarından” veyâhûd “nâmdârân-ı ricâlden” tarzında olmak lâzım gelirdi.

“12 Cemâziye’l-âhirenin nısfında vezir-i zîşân Diyarbakır vâlisi Nasûhî Paşa gelip tantana-i vüzâr ile azîmü’l-eyler gösterip orduya mülhak olan bin nefer tüfenk endâzı sâfi kızıl çoka giyer ve yüz nefer sekbânı sarı giyer yüz neferi dahî takıyyeli ve beş bin kasar atlısı alayı gösterdiler.”

Bu ibârede de rabıtasızlık aşkârdır. Birde sigâ-i rabtıyye-i atfiyyesi tekerrürü tecvîz olunmuş ise de şimdi câiz görülmüştür. Nihâyet bir sigâ-i rabtıyyeye bir vav ilâvesiyle tekerrür ettirildiği var ise de bu da sıkletten hâli “El- hâsıl İskender bir şahsdır gâh Rûmî ve gâh Yunanî ile nisbet ederler veche mezkûr üzere Makedonya padişâhı Philippos’un duhter zâdesidir İran şâhı melek Dârâ’yı tezvîc edip necer illetine mebnî hâsıl olarak pederi tarafından ıtlak ve irsâl eylemekle ismini iyi adam ma’nâsına Alexander yâhûd illet-i

merkûmu İskenderos ile yani **صارمسا** ile eylediklerine İskenderos tesmiyye ba'dehu İskender ile müştehir oldu.”

Kamûs'dan

Bunba ki rabıtasızlık dahî muhtâc-ı izâh değildir. Gerek bu ve gerek evvelki ibârelerin sâhibleri bunlardaki fesâd-ı te'lîfi görmeye ve ıslâh etmeye elbette muktedirler. Fakat yazdıkları şeyi bir daha gözden geçirememiş olmaları eserlerinde bu nakısa meydan bırakmıştır. Meşâhîr erbâb-ı kalemden ma'dûd olan zevâtın bile yazdıkları şeyi tekrâr okumaya ve tashîh eylemeye ihtiyâcları olunca, yeni yazmaya başlayanların eserlerini bi'l-defaât nazar-ı dikkatten geçirmeleri lüzûmunun tafsîline hâcet kalmaz.

Za'f-ı te'lîf ile fesâd-ı te'lîfin farkı şudur ki za'f-ı te'lîf bir iki kelimenin mevkilerini tebdîl eylemekle o nakısa zâil olur. Yâhûd, za'f-ı te'lîf hâvî görünen terkîb erbâb-ı kalemden bir kısmı nezdinde tecvîz olunmuştur.

Fesâd-ı te'lîfde ise ibâreden ma'nâ çıkarmak veyâhûd yeniden kelimeler ilâve etmek gibi ta'bîrâta lüzûm görünür ale'l-husûs nesir olarak yazdığımız za'f-ı te'lîf değil, fesâd-ı te'lîfi muhtevîdir,

Ta'kîd

Ta'kîd, kelâmın ma'nâ-yı maksûde delâleti zâhir olmamaktır bu da iki türlü olur birincisine ta'kîd-i lafzî ikincisine ta'kîd-i ma'nevî derler.

Ta'kîd-i lafzî- Elfâzın zihnindeki maânîye muvâfık sûrette tertîb olunmasıyla terkîbte hâlel vukû'ndan neşet eyler.

Takdîmi lâzım gelen kelimelerin te'hîri, zikrâ lâzım gelen kelimelerin hazfı gibi ahvâl-ı terkîbte hâlel demektir:

“Telh eder âdemin elbette mezâk-ı ayşın”

“Bâde nûş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ”

Bu beyitten maksûd olan ma'nâ “fıkr-i ferdâ âdemin mezâk-ı ayşını telh eder binâberîn bugün bâde nûş ile yazını düşünme” demek olacak ise de kelimâtın terkîbi muvâfıkü'l-usûl olmasından dolayı ta'kîd rû-nümûn olmasıdır. Ta'kîd lafzî bazen za'f-ı te'lîfi müştemel olupta ta'kîdden hâli olur.

“Hiç istikâmete mânend bir asâ olmaz”

Bunda za’f-ı te’lif var ise de ma’nâsıda zâhirdir. Bazen kelâmda olur ki za’f-ı te’lîfi müştemel olmadığı halde ta’kîd-i lafzıyye dû-çâr olur.

“Türâbdır diyerek sundu sâki bâki câm”

“Havâss hamse ile mess olundu bâde temâm”

Ba’zı kelâmda olur ki za’f-ı te’lîfle ta’kîd-ı lafzıyye cem’ gibi eder.

“Telh eder âdemin elbette mezâk-ı ayşın”

“Bâde nûş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ”

gibi.

Ta’kîd-i ma’nevî

Zâhir ibârede anlaşılan ma’nâdan ma’nayı maksûd intikâlde suûbet olmasından neş’et eder

“Der ki lutf ki kelem zîrâ”

“Seni her-dem görebilmek dilerim”

Kail beytin maksadı “dergâhına gelmek evvelce oraya gitmiş olmayı mûcebdir ben ise dâimâ görmek istediğim cihetle hiç ayrılmam ki gelmeye mahall olsun (demek olacağı tahmin olunursada intikâlde der-kâr olan suûbetten nâşî kelâm muakkaddır.

Mütekellimde fesâhat

Mütekellimde Fesâhat bir melekedir ki mütekellim onunla fasîh-âne ifâde-i merâma muktedir olur.

Hulâsa-i mebâhis Fesâhat

Mercileri

Zevk-i selîm

Tenâfûr-i hurûfdan

Tetabu' lûgat ile hâsıl

Garabetten

Olan ma'lûmât

Asıl ve kıyâsa muhalefetten

Lûgat ve kavâid-i osmâniyye

Hâlî olmasıyla tahakkuk eder

Kelimedede Fesâhat

Mercileri

Zevk-i selîm

Tenâfûr-i kelimâttan

Zevk-i selîm

Tetabu-ı izâfattan

Zevk-i selîm

Tekrârdan

Kavâid-i lisân veyâ zevk-i selîm

Fesâd ve za'f-ı te'lîfden

Kavâid-i lisân veyâ tertîb-i maâni

Lafzî

Maâni Manevî Ta'kid

Den hâlî olmasıyla tahakkuk eder.

Kelâmda fesâhat

za'f-ı telif: cümlede öğelerin kusurlu dizilimi**tecvîz:** uygun görme**takdim ve te'hîr:** sunma ve erteleme**müsâmahât-ı nazmiyye:** manzum yazılarda hoş görme**ke-zâlik:** yine öyle**iktizâ:** gerekme gerektirme**zîr:** alt, aşağı taraf**tezyîl:** ekleme**emsile-i mebhûs:** bahsolunmuş örnekler**an-hâ kelâm:** sonuçta söz**âkıbet-i vâsıl:** birleştirmenin sonucu**zevâyâ:** dini ve sosyal kurum**sad:** yüz sayısı**vîrâne-i aşk:** harap olmuş aşk**mef'ûl:** tümleç**müsâmahât-ı makbûl:** değerli olan ölçüde**tashîh:** düzeltme**câvid-âne:** kalıcı**bi- hakkın:** tam anlamıyla**nakıs:** eksik**tenkîdât:** eleştiriler**izâh-ı bahs:** sözü edilen açıklama**mısrâ'-yı sâni:** ikinci mısra**zâid:** sonradan eklenen**müfred:** basit şeyler**isti'mâl:** kullanmak**izâfet:** bağıntılı**cümle-i şartiyye:** şart cümlesi**binâberîn:** üzere**leb:** dudak**fıkr-i cihân:** dünya görüşü

mütereddid: tereddütlü

bî-lüzûm: lüzumsuz

himmet-i bülend: yüksek yardım

arş-ı pâye: yüksek pay

libâs-ı atlas: ipek elbese

çarh-ı sagîr: dönen dünya

takdîr-ı sâni: yataranın takdiri

endişe-i katl: öldüren endişe

meh: ay

peşimân: pişman

sigâ-i atf: bağlama ulacı

ma'tûf: kendinden önceki kelimeye bağlaç ile bağlanan

yâd-i lâ'l: sevgilinin kırmızı dudağını hatırlama

râh-i adem: ölüm

âşikâr: açık

devlet-i aliye: yüce devler

ricâl-i nâmdâr: ünlü devlet adamlar

mevsûl: ekleme

nâmdârân-ı ricâl: devlet adamlarının meşhurlarından

cemâziye'l-âhir: hicri altıncı ay

nısf:adelete uygunluk

vezir-i zîşân: şanlı vezir

tantana-i vüzâr: vezirlerin görkemi

mülhak: ilave etme

sigâ-i rabtıye-i atfiye: ulaç, bağ fiil

tekerrür: tekrarlama

sıklet: ağırlık

el- hâsıl: sözün kısısı

mebnî: bir şeye dayanan

ıtlak: bağdan kurtulma

irsâl: gönderme

tesmiyye: adlandırma

ba'dehû: ondan sonra

müştehir: meşhur

muhtâc-ı izâh: açıklamaya muhtaç

ıslâh: iyileştirme

muktedir: güçlü

meşâhîr: şöhretli

erbâb-ı kalem: yazı erbabı

ma'dûd: belirli

zevât: saygıdeğer kimseler

bi'l-defaât: tekrar ederek

nazar-ı dikkat: dikkate alarak

tafsîl: ayrıntılı inceleme

hâcet: ihtiyaç

za'f-ı te'lîf: anlamayı güçleştirecek kadar cümlelerin zor olması

fesâd-ı te'lîf: bir cümlede tertibin, anlam çıkmayacak derecede karışık ve bozuk olması

tebdîl: değiştirme

zâil: ortadan kaldırma

terkîb: tamlama

tecvîz: uygun görme

ale'l-husûs: özellikle

ta'kîd: söz dizisini kelime veya anlam bakımından anlaşılabilir biçimde düzenleme

ma'nâ-yı maksûde: amaçlanan anlam

delâlet: işaret

ta'kîd-i lafz: anlaşılabilir söz

ta'kîd-i ma'nevî: görünen söz dizisinde anlaşılabilir anlamı amacı ulaşmasından meydana gelen zorluk

elfâz: sözler

maânî: anlamlar

muvafık: uygun

te'hîr: erteleme

hazf: silme

ahvâl-ı terkîb: tamlamanın durumu

telh: acı

mezâk-ı ays: hayattan tat alma

bâde: şarap

nûş: içme

fıkr-i ferdâ: gelecek düşüncesi

maksûd: kastedilen

muvâfikü'l-usûl: usulün uygunluğu

müştemel: içine almak, kapsanan

türâb: toprak

sâki: içiki dağıtan

havâss: nitelikler

hamse: beş ayrı mesneviden oluşan eserlere verilen ad

mess: temas etmek, dokunmak

ta'kîd-ı lafzîyye: anlaşılmaz sözler

suûbet: zorluk

kail: kabullenme

mûceb: gerekli olduğu şey

mütekellim: birinci şahıs

ifâde-i merâm: derdini anlatma

zevk-i selîm: en yüksek beğeni

tenâfür-i hurûf: ses uyumsuzluğu

tetabu': biribiri ardına gelme

garabet: gariplik

kavâid-i osmâniyye: Osmanlıca kurallar

tahakkuk: gerçekleşme

tenâfür-i kelimât: kulağa hoş gelmeyen kelimeler

kavâid-i lisân: dil kuralları

tertîb-i maâni: anlamın düzenlenmesi

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdukları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Belâgat

Belâgat kelâmıda, mütekellimde olur; Kelimedede olamaz. Be-nâm berîn kelâm belîğ, kelime-i fasîhe denile bilip kelime-i belîğe denilemez. Belâgat fesâhattan ahasstır. Belîğ olan her kelâm fasîh olmak lâzım gelir. Fakat her kelâm-ı fasîhde belâgat bulunmaz.

Kelâmıda Belâgat

Fesâhatiyle ber â ber muktezâ-yı hâle mutabakattır. Hâlden maksad asıl maksad-ı ifâde ile ber â ber husûsiyetin itibârını mûcib olan şeydir. Meselâ bir fikr zekîye muhtasar, gabîyye mufassal olarak ifâde olunur. İşte muhâtabın zekî ve gabî olması birer hâl, birine mukâbil ihtisâr, diğere mukâbil dahî tafsîl-i tarîkinin ittihâzı birer husûsiyettir.

Muktezâ-yı hâl ve muktezâ-yı makâm pek çok değışir. Eczâ-yı kelâmıdan ba'zılarının takdîm ve te'hîri zikr ve hazfi, kelâmın müekked ve gayr-i müekked îrâdı bu muktezâyâ tâbi' olduğı gibi îcâz ve ıtınâbın vaslı ve faslı mevkileri başkadır. Şehrîye söylenecek köylüye söylenemez. Kelimelerin kendilerine yakışacak mevkileri vardır.

Kelâmın muktezâ-yı hâle muvâffakatında derecât-ı muhtelif vardır. Bir söz ne kadar muktezâ-yı hâle muvâfık olursa o kadar belîğ olur. Ke-zâlik muktezâ-yı hâle hiç muvâfık olmadığı için elfâzı ma'nîdâr ve merbût olsada belâgatça şurût mühimmesinden olduğı gibi mütekellimde kende hâlini nazar-ı itibârda tutmalıdır. Eğer söz başkası tarafından olmak üzere yazılırsa onun hâlî nazar-ı dikkate alınacaktır. Sözü başkasının hâline tevfiik etmek kendi hâline göre söz söylemekten daha güçtür. Bunun içindir ki ıstılâh-ı kitâbette “kâtib کاتب” “kâtib کاتب” tercîh olunur. Sözü muktezâ-yı hâle tevfiik etmek mercii fenn-i maânîdir.

Fenn-i maânî

1- Kelâmın muktezâ-yı hâle mutâbakatını bildirir. Mukaddimedede beyân olduğu üzere muktezâ-yı makâm dahî denilen hâl pek çok değişir. Bir hâle muvâfık olan söz diğer hâle muvâfık olabilir,

“İstanbul’u sultân Mehmed-i sâni Hân feth etmişlerdir” Kelâmı bu şehir-i şehîrî kimin feth ettiğini bildirmek istenilen bir muhâtaba karşı muktezâ-yı hâle mutâbıktır. Fakat Fatih hazretlerinin şehir-i Kostantine’ye emrindeki himmet-müşekkel ber-endâz-âneleri bildirilmek istenilen bir muhâtaba karşı “Sultân Mehmed Hân-ı sâni hazretlerini İstanbul’u feth etmiştir” demek lâzım gelir.

Râgıb Paşa’nın:

“Tekellûf etme râgıb imtihân ehl-i da’vâda”

“Mihekk-i i’tinâyâ kalb erbâb-ı riyâ gelmez”

Beytinin mısraı sâni muktezâ-yı hâle muvâfık değildir. muktezâl hâl “Erbâb-ı riyâ mihekk-i itinâyâ gelmez” demektir. Burada muktezâ-yı hâle muvâfıkatsızlık eczâ-yı kelâmın mevkilerinde bulunmamasından neş’et eylemiştir. Kelâmın o muktezâyâ mutâbakatını ta’yine delâlet edecek ahvâl, kısım kısım gösterilecektir.

2- Kelâm, isnâdî mutazammın olan iki veyâhüd iki mefhûm tasavvur ederek birbirini diğerine muhâtab için müceb saht-ı sükûn olacak sûrette nisbet etmiştir ki buna “nisbet-i tâmm” dahî denilir. “Kâinâtın hâliki Hudâ-yı müteâldir” sözü bir kelâmdır. Fakat yalnız “Kâinâtın hâliki” yalnız “Hudâ-yı müteâl” kelimeleri kelâm olmayıp bu ikişer kelimelerin arasındaki nisbet “nisbet-i terkîbiyye “den ibârettir.

Böyle terkîblere terkîb-i nakıs denilerek isnâdî yani nisbet-i tâmmeyi hâvî olan sözler dahî terkîb-i tâm olur.

3- İsnâd iki kısımdır Vâkıya mutâbık yâhüd gayr-i mutâbık olabilecek ise isnâd-ı haberî, aks-i hâlde isnâd-ı inşâiyyedir. “Hüsyin Efendi kâtibdir” vâkıya mutâbık, yâhüd gayr-i mutâbık olur. Fakat yazı yazmak sözü için vâkıya mutâbakat âdem-i mutâbakat mümükün değildir.

4- İsnâd-ı haberî İhbâr niyetinde olan mütekellimin o haber ile maksad-ı muhâtaba bir hükmü yâhüd o hükme vukufu ifâde etmektir. Birincisine “fâide-i haber” ikincisine “lâzım-ı fâide-i haber” denilir. Meslâ şâir *Bâkî* merhûmunun târîh-i vefâtını bilmeyen birine “*Bâkî*

bin sekizde irtihâl etmiştir denilince maksad bir hükmü ifâde etmektir Bâkî Divânına mâlik olan bir muhâtaba karşı “sende Bâkî Divânı vardır” denilince ma’lûmu i’lâm ve abes olacağı cihetle maksad mütekellimin o hükme vukûkunu göstermektir. Bu iki fâideden birincisi ikincisini istilzâm eder. Birinci bulunduğça ikinci mutlakâ bulunur. Sâniye “lâzım-ı fâide-i haber” denilmeside buna mübtenîdir.

5- Zikr olunan maksadlar mütekellimin mümeyyiz ve ihbâr niyetinde olmasına râciadır. Yoksa pek çok defalar kelâm ihbâr eden maksad hükmü yâhûd lâzım hükmü haber vermek olmayıp büsbütün başka bir tâkım itirâz tevellüd eder. Bir şakirde “vazîfeni güzel yazmışsın” yâhûd “çalışmıyorsun” denilecek olsa fâide-i haber ve lâzım-ı fâide-i haber maksûd olmayıp arz-ı tahsîn ve takbîhdır. Bir söz bir muhâtaba karşı başka, diğer muhâtaba karşı başka maksad ifâde edebilir. “vazîfeni güzel yazmışsın” sözü hakîken vazîfesini hüsn-i tahrîre muvâfık olmuş bir efendiye söylenecek olursa başka, iyi yazmış bir efendiye hitâben îrâd olunursa başka maksadı mutazammın olacağı der- kârdır.

6-[Sözlerümi kadar söylenmelidir eğerlerüminden] ziyâde olursa ziyâdesi lüzûmundan az olursa maksad hâsıl olmayacağı için cümlesi abes olur.

Binâen aleyh muhâtabın hâline nazarla îrâd-ı makal etmek lâzım gelir. Muhâtabta üç hâl bulunur ya verilecek habere karşı inkârdan hâlî olan zihn olur; ya tereddüd hâlinde, ya inkâr hâlinde bulunur.

Birinci hâle göre sevk olunacak kelâma “İbtidâî” ikincisine “talebî” üçüncüsüne “inkârî” derler. İnkâr ısrâr derecesini bulduğu hâlde (ısrarî) itlâk olunur. Birinci sûrette kelâmın müekkedâtın hâlî olarak îrâdı lâzımdır. Müekked îrâd olunacak olursa sözde sâhibin şübhesine delâlet eder. İkinci sûrette müekkedâtta hâlî olması câiz ise de te’kîdî müstahsen olur. Üçüncü sûrette ise te’kîdî vâcibdir. Muhâtab inkârında musırr ise müekkedâtın en kuvvetlisi ihtiyâr olunur.

7- Müekkedât – Ebette, şübhesiz, mutlâka – Kelâm ve mevkie göre olmak üzere – Hiç, asla kelimeleriyle emsâlidir. Kısımlarda müekkedâtın en kuvvetlilerinden ma’dûd olur.

“Söz olsa da menba’-ı kerâmet”

“Kur’ân’a nazîre olmaz elbet” [Şeyh Galib]

Şeyh Vasfî

“Dirmiş bana keşf olundu hep ısrâr-ı hakikat”

“Vâh yalandır bâh yalandır”

“Bir nefes tevhîdden ayrılmadım âh bir”

Muallim Nâcî

Tekrâr, bazen te’kîd ifâde eder:

“Çün kalmadı kalmadı fesâhat”

“Erbâb-ı fesâhat içre râhat”

Fuzûlî

Hazfî câiz olan bir kelimenin îrâdı bazen te’kîd-i müfid olur. Hâl tereddüd ve inkâr da bulunmayan bir muhâtabın “Ali Efendi geldi mi?” vukû’ bulan suâline yalnız “evet!” cevâbıyla mukâbele olunduğu hâlde, o suâli Ali Efendi’nin gelişini istib’âd ederek îrâd eden bir muhâtaba karşı “evet, Ali Efendi geldi” denir.

8- Muktezâ-yı zâhir hilâfına sevk-i kelâm” bahsinde görüleceği üzere bazen zâhir terk olunur. İşte o kabilde olmak üzere gayr-i münker, münker ve münker, gayr-i münker hükmünde tutulur. Fuzûlî’nin:

“Devrân üzeredir zemâna”

“Elbette gider gelen cihâne”

Beytinde gayr-i münker tutulması kabîlinden olup çünkü dünyaya gelenlerin gideceğini hiç kimse münker değildir. Binâberîn zâhir hâle göre o te’kîd bî-lüzûm olur. Fakat şâir insanların ahvâl-ı gâfil-ânesine bakarak onları ölümü inkâr eder hükmünde tutmuştur. Münekkerin gayr-i münker hükmünde iddiâ olunması ise muhâtabın inkâr edildiği kaziyenin sübûtuna delâil kât’a mevcûd olupta münkir bunları te’emmül etse inkârdan vazgeçmesi lâzım geldiği takdîrde vukû’ bulur. Farzâ biri çıkıpta ilmin fâidesini inkâr edecek olsa bilâ-te’kîd “ilim fâidelidir” denebilir ki, bu kaziyeye herkes nezdinde müsellemler olduğu cihetle “düşünsen sen de bulursun” demektir.

9- Yine muktezâ-yı zâhir hilâfına sevk-i kelâm kabîlinden olmak üzere âlem-i câhil mertebesine tenzîl olunur. Muhâtab bir hükmü bildiği hâlde muktezâ-yı ilmiyle söylenir. Meselâ belâgat okuyan bir efendinin nâ-be mahall bir söz işitilecek olursa “belâgat okuyoruz!” denilebilir ki bu ifâde, fâide-i haber yâhûd lâzım-ı fâide-i hâber olmayıp

maksad âlem-i câhil mertebesine tenzîl ile tenbîhden ibâret olur. Her hâlde sözün maksada göre söylenebildiğini anlamak, kendi maksadına göre sevk-i kelâm etmek şâyân-ı itinâdır.

10- isnâd inşâî- İsnâd inşâî izâhat-ı sâlifeden anlaşılacağı üzere vâkıa mutâbakat ve adem-i mutâbakat aranılmayacak bir hikmeti mutazammın olur.

Misâl:

“Aferîn ey rûzgârın şehsûvâr-ı safderî”

“Arşa as şimdin geru tîg ü süreyyâ cevheri”

Nefî

“Felekte baht utansın bî-nasîb erbâb-ı himmetten” [Namık Kemâl]

Bu İnşâiyâtta hiç birinin kâiline “doğru söylüyorsun” yâhûd “yalan söylüyorsun” demek mümkün değildir.

11- İsnâd inşâî iki kısımdır. Elde olunan bir şeyin talebi taalluk ederse “talebi” etmediği hâlde “gayr-ı talebi” deniliyor.

İnşâ-yı talebi- Emr ü nehy, nidâ istifhâm ve temenniden ibâret olmak üzere dört nevidir Emr ü nehy, bir işin işlenmesini veyâ işlenmemesini alî vechü'l-istisnâ taleb etmektir. Bu hâlde mütekellim muhâtab mâ-fevkinde olmak lâzım gelir. Fakat Emr ü nehy sigaları akrâna veyâhûd mâ-fevk dahî isti'mâl olunur. Bu sûretçe iltimâs ve istidâa ma'nâlarını mutazammın bulunur. Meselâ bir asker kumandanının bu yüzbaşuya hitâben “şu tepeyi muhâfaza et” demesi bir emir bir adamın ahhâbından birine “yarın bize geliniz!” demesi iltimâs, bir küçük memûr bir büyük memûra hitâben bana on beş gün ruhsat veriniz” demesi bir istidâadır. Emr ü nehyyi evvelce ihtâr olunduğu vecihle sözün ne maksatta mebnî söylendiğini anlamak şâyân-ı itinâ olmakla o maânîyi hüsn-i istihrâca çalışmalıdır.

Divânımı aç elinle söyle.

Beş beyitine bir nazîre söyle!

Burada maksad muhâtabın aczini beyân etmektedir. Yani “söyleyemezsin!” demektir.

Erbâb-ı sülûke emr “fetvâ”

Tarûz kıyâm olur salâ-gû

Beyitinde beyân olunan “fetvâ” emr-i âlisi dahî o ma’nâyı mutazammındır.

“Bakma yârab sevâd defterime”

“Anı yak âteşe benim yerime”

Burada ki maksad dahî adden ibâret olduğu bedîhîdir:

Bazen ibâce ma’nâsını muhtevî olur. Memnûiyeti tevehhüm eden bir şakirde hitâben “bağçede, sofada gezin!” denilmek gibi.

Aç besmeleyle iç suyu

Hân-ı Ahmed’e ile duâ

Tesvîyeyi mutazammındır “müteselli ol, olma; giden gelmez.” Gibi tehdîdî tazammun eder:

“Ey sehî servi kerem bâğ-ı cihân durdukça dur”

“Gülşen pür-zînet kevn ü mekân durdukça dur.” [Nedîm]

Emr ü nehyyi mutazammın olan kelâmın mutazammın olduğu maânî bunlardan ibâret değildir. Kelâm ihbârîde olduğu gibi bundan tevellüd eden maânî dahî nâ-kâbil ta’dâddır.

Nidâ – Muhâtabın teveccühünü talep etmek demektir. Lisânımızda “ey, hey, ya, aya” sûretlerinde olmak üzere dört edât-ı nidâ müsta’mel: dir. Bunların en ziyâde isti’mâl edilini “ef” lafzıdır.

“Ey mülk-i âlâm ve ey mâlik-i ezmine-i enâm” Sinân Paşa

“Ey padişâha serîr-i dâniş vey hüsrev-i bâr-gâh ma’na” Nef’î

Bu misâllerde görüldüğü üzere harf nidânın tekrârında vav isti’mâlî “vay” lafzının bi’l-tahfif “vey” sûretinde yazılması lisânın şîve-i hâtırına muvâfik olmayıp yalnız “ey” olmak üzere tekrâr edilmelidir.

“Ey resûlün cân-nişîni ey Hudâ’nın sâyesi”

Ey kelimesi bi’l-umûm kelimâtı ve gerek üslûb-i Türkîde ve gerek üslûb-i Farisîde veyâ Arabîde olan terâkîbe dâhil olur. Ancak terâkîb-i Türkîden mâ- adâsında kullanılamaz. Bazen “nehy” şeklinde yazılır. “yâ” kelimesi Arabî kelimât ve terkîbâtta müsta’meldir. “Yâ-Râbb” lafzı Arabîde bi’l-hafif “Yâ-Rabb”şekline konulmuş ve Farisîde “yârab”

benilmiştir. Binâberîn “Yâ-Rabb” demek “benim Allahım” demek olduğundan “Yâ Rabbim” denilemez.

[Mâ-ba'dı var]

belâgat: düzgün ve yerinde söz söyleme yollarını gösteren ilim

be-nâm berîn: çok ünlüler

belîğ: etkili ve yerine uygun söylenen söz

kelime-i fasîh: kelimenin açık ve düzgün olması

kelime-i belîğ: kelimenin etkili ve yerine uygun olması

muktezâ-yı hâl: yerine ve adamına göre söyleme

mutabakat: uygun olama durumu

mûcib: hayrete düşmek

muhtasar: sözü kısaca söyleme

mufassal: bölümlere ayırma

gabî: kalın kafalı

mukâbil: bir şeyin karşılığı

ihtisâr: sadeleştirme

tafsîl-i tarîk: ayrıntılı açıklamanın yolu

ittihâz: öyle sayma

muktezâ-yı makâm: sözde halin, makamın icab ettiği gibi konuşma

eczâ-yı kelâm: kelimelerin bölümleri

müekked: yapılması gerekli görülen

gayr-i müekked: yapılması gerekli olmayan

îrâd: söyleme

îcâz ve itnâb: sözü kısa anlaşılır olması ve sözü uzatma

şehrî: şehirli

derecât-ı muhtelif: çeşitli dereceler

muvâfık: uygun

ke-zâlik: öyle

ma'nîdâr ve merbût: ilişik ve anlamlı

şurût: şartlar

nazar-ı itibâr: değerli bakış

ıstîlâh: uygun

fenn-i maânî: fen ile ilgili anlam

mukaddime: önsöz

teshîr: etki

himmet-i müşkil: güçlükle çalışma

Tekellûf: zor bişe katlanma

mîhekk-i i'tinâ: özenli ölçü

mefhûm: anlam, kavram

saht-ı sükûn: sakin

nisbet-i tâmme: mükemmel oran

nisbet-i terkîbiyye: tamlamanın uygunluğu

terkîb-i nakıs: eksik tamlama

terkîb-i tâm: tam tamlama

gayr-i mutâbık: uygun olmayan

aks-i hâl: ters durum

maksad-ı muhâtab: karşı tarafın amacı

fâide-i haber: yararlı haber

târîh-i vefât: ölüm tarihi

irtihâl: göç etme

i'lâm ve abes: anlatma ve anlamsız olma

istilzâm: gerektirme

mübtenî: dayanan

mümeyyiz ve ihbâr: ayırmak ve bildirmek

tevellüd: doğum

maksûd: kastedilen

arz-ı tahsîn ve takbih: kınama ve övgü sunma

hüsn-i tahrîr: güzel yazı

ziyâde: fazla

îrâd-ı makal: makaleler iradetme

ibtidâ: başlangıç

te'kîdî: tekit özelliğinde olan

müstahsen: beğenilen

musirr: ısrar etme

menba'-ı kerâmet: kerametın kaynağı

ısrâr-ı hakikat: gerçeğın ısrarı

te'kîd-i müfid: pekiştirmesi faydalı

istib'âd: mümkün görmeme

muktezâ-yı zâhir: görünenin icap ettiğı

hilâf: ters

gayr-i münker: inkar edilmeyen

ahvâl-ı gâfil-âne: gafil olma durumu

kaziyye: iddia

sübut: sabit

te'emmül: iyice

bilâ-te'kîd: pekiştirmeden

müsellem: kabu edilmiş

âlem-i câhil: cahilin dünyası

tenzîl: aşağı indirme

muktezâ-yı ilm: ilim gereğı

şâyân-ı itinâ: özen göstermeye değer

îzâhat-ı sâlife: geçmişini açıklama

şehsûvâr-ı safderî: çok iyi ata binen yiğit

tig ü süreyya: kılıç ve yıldız

bî-nasîb: nasipsiz

erbâb-ı himmet: emek erbabı

gayr-ı talebî: talebsiz

nidâ: ünlem

istîfhâm ve temenni: soru ve istek

mâ-fevk: üst

sigâ: kip

istî'mâl: kullanma

iltimâs ve istidâa: arka çıkma ve talep etme

hüsn-i istihrâc: güzel sonuç

kıyâm: ayakta durma

salâ-gû: sala okuyan

emr-i âlî: yüksek emir

sevâd: siyahlık

bâğ-ı cihân: dünya bahçesi

pür-zînet: çok süslü

kevn ü mekân: varlık ve mekân

nâ-kâbil: mümkün olmayan

ta'dâd: sayma

edât-ı nidâ: ünlem edatı

bi'l-tahfif: hafifleterek

bi'l-umûm: genellikle

üslûb-i türki: Türk üslubu

üslûb-i Farisî: Fars üslubu

terâkîb-i Türki: Türkçe tamlamalar

bi'l-haffif: hafifleterek

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Îrâesi lâzım geldiği hâlde kuyûd-i mahsûsa irâesiyle te'diye maksad olunur. Bi'l-fârz ber irâde-i seniyye hazret-i pâdişâhından bahs edildiği zemân sigâ-i mechûl ihtiyâriyle “cânib seniyyü'l-cevânib hazret-i hilâf penâhından emr ü fermân buyurulmuştur” yolunda yazılır. Bir me'mûr emirden aldığı tahrîrât için “gönderdiğiniz yâhûd irsâl buyurduğunuz” diyecek yerde dâimâ mechûl sigasıyla irsâl buyurulan, istâr olunan gibi sözlerle ifâ-yı merâm eder. Fâ'il ekseriyâ mechûl sigasıyla beyân-ı taassub edip meselâ gönderdiğim lâhiya yerine irsâl olunan, takdîm kılınan lâhiya diyerek ta'bîr-i merâm eyler. Muhaberât-ı mezkûrede sigâ-i mechûl ile beyân-ı maksad edilmesi fâ'il-i gaib veyâhûd muhâtab ise ta'zîm ve ihtirâm mütekellim ise tevâzu' maksadına mübtenî olduğu bedîhîdir. Muhâtab mütekellimden rütbe ve mevkiçe pek dûn ise ma'lûm sigasıyla yazılır.

Tavsîf

Evsâf ilâvesi makasid-i âtiyyeye mebnî vâki' olur.

1- Ta'yîn – Bu maksada isti'mâl olunan sıfat bir şeyin emsâlinden mümeyyiz olduğunu ta'yîn eyler. Mekâtib-i âliyye gibi.

2- İzâh-ı ma'nâ – Ma'nânın bir kat daha zâhir olması için isti'mâl olunur Birer nâm, uçan kuş sabî-yi babalık gibi.

3- Medh – Mevsûfi memdûh göstermek için isti'mâl olunur:

Şahs-ı âlim gibi.

4- Zemm – Mevsûfi memdûh göstermek için isti'mâl olunur

Şahs-ı kezzâb gibi.

5- Terahhum-i mevsûfi acındırmak için is'timâl olunur:

Bî-çâre kuzu gibi.

Muktezâ-yı zâhir hilâfına sevk-i kelâm

Muktezâ-yı zâhir üzere söz söylenebilir. Lakin muktezâ-yı hâl başka muktezâ-yı zâhir başka ise muktezâ-yı zâhirî terk ile onun hilâfına îrâd-ı kelâm olunur. Müşâfehât-ı nâsa dikkat ile de anlaşılacağı üzere kelâmın muktezâ-yı zâhir hilâfına îrâdı muktezâ-yı zâhire muvâfik îrâdından daha pek çok vukû' bulur.

Gayr-ı münkerin, münker; münkerin; Gayr-ı münker! Âlimin câhil, câhilin âlim farzî söz söylenilmesi muktezâ-yı zâhir hilâfına sevk-i kelâm demek olduğunu evvelce izâh olunmuş idi. Bu yolda sevk-i kelâm diğer başlıca sûretleri dahî zîrde ta'dâd olunur.

1- Hitâb mevkinde siga-i mütakellim îrâdı. MeselâÇalışmayan bir efendiye ta'rîz nâz-kâne olmak üzere “böyle çalışmaya çalışmaya nasıl imtihân vereceğim” denir.

2- Mütakellim yerine gaib-i îrâdî. Sıfat mütakellimi tavzîh sözünü te'kîd ve muhâtabını tehdîd etmek için bir asker komutanının “ben böyle diyorum” diyecek iken “komutandan böyle emr ediyor” demesi gibi yâhûd ben birine bendeniz, kulunuz, abd-i âciziniz diyebilir ki muhâtaba ta'zîm içindir. Böyle zamîr mütakellim birine isim îrâd olduğu hâlde fa'il, muktezâ-yı zâhire muvâfik olarak getirilip bendeniz bu zamanda bulunurum denilebildiği gibi bazen fa'ilde dahî muktezâ-yı zâhiri terk ile “kulunuz şu yolda bulunur” yolunda îrâd-ı kelâm edilir, lakin bundan mevki'e göre ta'rîz-i maksadda anlaşılabilir. Kulunuz, bendeniz gibi ta'bîrât yerine kulları, bendeleri yolunda îrâd-ı kelâm edilmesinde daha ziyâde ta'zîm vardır.

[Mâ-ba'dı var]

irâe: bildirme

kuyûd-i mahsusa: özel kayıtlar

te'diye: yerine ulaştırma

bi'l-fârz: söz gelişi

irâde-i seniyye: padişah emri

signa-i mechûl: bilinmeyen kip

cânib: taraf

emr ü fermân: padişah buyruğu

tahrîrât: resmi yazışma

irsâl: gönderme

ifâ-yı merâm: isteğini yacine getirme

beyân-ı taassub: balılığını bildirme

ta'bîr-i merâm: isteğini açıklama

muhaberât-ı mezkûre: adı geçen haberler

beyân-ı maksad: amacının açıklama

ta'zîm: saygı gösterme

ihtirâm: saygı

mütakellim: birinci şahıs

tevâzu': kibirli olmama

mübtenî: dayanma

dûn: aşağı

tavsîf: niteliklerini sayma

makasid-i âtiyyeye: gelecek niyetler

mümeyyiz: ayırmak

mekâtib-i âliyye: yüksekokul

izâh-ı ma'nâ: anlamı açıklama

mevsûf: tamlanan

memdûh: övülmüş

şahs-ı âlim: bilge kişi

zemm: kötülüğünü söyleme

şahs-ı kezzâb: yalan söyleyen kişi

muktezâ-yı hâl: durumun gerektirdiği şekilde

îrâd-ı kelâm: söylenen söz

zîr: aşağı

ta'dâd: sayılması mümkün

ta'rîz: kinaye yoluyla söyleme

tavzîh: açıkça ifade etme

te'kîd: pekiştirme

abd-i âciz: aciz kulunuz

bendeniz: köleniz

Pul Mecmûası, (06 Ağ. 1314/30 RE. 1316). S. 14, s. 16.

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

3- Müfred muhâtab için cem' veyâhûd sigâ-i gaib, ta'zîm sen yerine siz zât-ı âlî niz zât-ı âlîleri denmesi gibi. Gaib-i îrâdında daha ziyâde ta'zîm vardır.

4- Müfred (müfrid) mütekellim yerine mütekellim maa'l-gayr sigası îrâdı ben yerine biz demek gibi bu sûret mütekellimin azamet-i şânına mebnî-yi ihtiyâr olunur. Taraf, eşrâf, hazret şehen-şâhiden şeref sâdır olan hatt-ı hümâyûn ve fermân-ı âlîlerde bu vecihle îrâd-ı kelâm edilir. Eğer müfred mütekellim sigası îrâd buyurulmuş ise muhâtabını şereflendirmek içindir.

5- Tağlîb- Hem gaib hem de muhâtabdan bahs olunduğu zemân ihtizâren muhâtab gaibe-i taklîb olunarak sigâ muhâtab kullanılır.

Mütekellim ve gaib birleştiği tekrîrde sigâ-i mütekellim taklîb olunduğu gibi gaib ve muhâtabın ve mütekellimin ictimâında yine mütekellim sigasıyla edâ-yı merâm edilir. Demek olur ki muhâtab gaibe mütekellim her ikisine galibe eyler. Vâlideyn, ebeveyn, kamereyn denilmesi dahî taklîb envâ'ındandır.

6- Üslûb-i hakîm- muhâtabın kelâmını hilâf maksadına himl ile mütekarrib olmadığı sûretde cevâb vermektir. Bundan da maksad hilâf maksad olan ma'nâyı irâde asıl maksad olan ma'nâda alık ve ihrâ olduğuna tenbîhdır. Bir vaîd olmak üzere "bakın sana neler yapacağım" diyen bir adama "elbet bir çok iyilikler edeceksiniz" demek üslûb-i hikem-ânede bir cevâbdır ki size yakışan iyilik etmektir demek olacağı bedîhîdir. Meşhûr olduğu üzere haccâc bir şâire hiddet ederek "lâ-himl aliyyü'l-edhem" diye şâiri zencîre urmakla tehdîd edip şâire ise edhem-i yağız at olmak üzere telakki etmiş ve haccâc "hadîd diyorum" diye tasrîh-i maksad etmek istediği hâlde şâir bunuda atın evsâf-ı hüsnesinden olan sür'at ile tefsîr eylemiştir.

7- İltifât- Tekellüm ve hitâb ve gıybetteb ibâret olan üç üslûb ifâdenin biriyle ifâde-i merâm olunurken diğerine intikâl olunmaktır. Bu sûret ekseriyâ kasâidde meşhûd olup ez-

cümle Nef'î “Esdî nesîm-i nev-bahâr” diye başlayan kasîde-i meşhûresinden memdûhî olan pâdişâh âlî-şânı gaib sûretinde tavsîf edip dururken udûl ile:

Ey husrev-i âlî-nijâd vey dâver-i pâk i'tikâd

Ey şâh-ı sâhib-adl ü dâd ey pâdişâh-ı muhterem

Diye hitâb etmiştir.

İltifâttan maksad sâmia neşât-ı taze vermek istimâ'-i kelâm için îkâz etmektir ki bir kasîdenin inşâdında münşid tahvîl-i üslûb ettiği zemân bir şevk-i cedîd ile mütéhassis olduğu der-kârdır.

8- Tahakkuk vukûu göstermek maksadına mübtenî olarak müstakbelin mâzî sigasıyla ve bir vakıa-ı sâbıkayı şimdi cereyân ediyormuş gibi göstermek için mâzînin hâl sigasıyla îrâdı ve emsâli muktezâ-yı zâhirin hilâfına sevk-i kelâm envâ'indendir.

9- Eczâ-yı kelâmın birini diğèrinin yerine vaz' etmektir. “yüzüğü parmağa geçirdim” demek gibi.

10- İşâret-i akliyyenin işâret-i hissi menzilesinde addıyla meşhûd olmayan eşyâ için isim işâret îrâdı dahî muktezâ-yı zâhir hilâfındadır.

-Kasr- Bir şeyi diğèr şeye hasr ve tahsîs etmektir. Bu iki şeyin kasr, vaz' olur zevki olur.

Kasr vaz'î ilâ gibi edât isti'mâliyle veyâhûd nefy ve isbât sûretlerinin birbirini ta'kîb etmesiyle vukû' bulur. Ancak Cenâb-ı Hakk sezâ-vâr ibâdetdir. Cenâb-ı Hakdan başkası şâyân-ı ibâdet değildir.

İnfîâlim sitem yâredir ağyâra değil

'Ukde-i hâtırım evvel goncayadır hâra değil

Kasr zevki evvelki sûretlerde olduğu gibi edât kasr veyâhûd kasr-ı tasrîh edecek bir terkîb isti'mâl olunmaksızın takdîm ve te'hîr ve tekrîr gibi sûretlerle vuku'a gelir.

Kâbiliyettir husûl-i matlabın sermâyesi

Elde isti'dâd olunca kâr kendini gösterir

“Râagıb Paşa”

Kasr-ı hakîki yâhûd gayr-i hakîki olur.

Her ikisinde ya, mevsûf sıfata yâhûd sıfat mevsûfa kasr olunur kasr-ı hakîkîde mevsûfun sıfata kasr-ı sûreti hakîkîdir. Çünkü Ali Efendi ancak şâirdir dediğimiz zemân kasr-ı hakîkî mevcûd olabilecek için Ali Efendi'den her türlü sıfât-ı sâirenin münselib olması lâzım gelirken bu da mümkün değildir. Burada ancak Ali Efendi şâirdir.

[Mâ-ba'dı var]

müfred: bütünden ayırma

cem': bir araya getirme

sigâ-i gaib: çekimli fiil (birinci çoğul şahıs)

ta'zîm: saygı

zât-ı âlf: yüksek şahıs

gaib-i îrâd: üçüncü çoğul şahıszamiri ile söyleme

mütekellim: birinci şahıs

maa'l-gayr: diğeriyle

azamet-i şân: azametli

mebnî-yi ihtiyâr: tercihten dolayı

şehen-şâh: padişahlar padişadı

hatt-ı hümayûn: yazılı padişah buyruğu

îrâd-ı kelâm: söylenen söz

tağlîb: üstün olma

ihtizâr: hazır olmak

gaibe-i taklîb: şahıs zamirini değiştirme

tekrîr:

sigâ-i mütekellim: çekimli fiil (birinci şahıs eki)

taklîb: tekrarlama

ictimâ: bir araya getirme

edâ-yı merâm: isteğini yerine getirme

vâlideyn: anne baba

ebeveyn: anne baba

envâ': çeşitler

üslûb-i hakîm: hâkim üslup

himl: yük

mütekarrîb: yaklaşan

hilâf: hatalı

üslûb-i hikem-âne: felsefi üslup

haccâc: delil ile galip olan

lâ-himl: yükü olmayan

aliyyü'l-edhem: mükemmel karayağız at

edhem-i yağız: yağızın karayağız atı

hadîd: öfkeli

tasrîh-i maksad: amacının açıkça belli etme

evsâf-ı hüsn: güzel nitelikler

tefsîr: açıklamak

tekellüm ve hitâb: söyleme ve hitap

gıybet: dedikodu

ifâde-i merâm: isteğini ifade etme

kasâid: kasideler

ez-cümle: bu cümleden örnek olarak

nesîm-i nev-bahâr: ilkbahar esintisi

kasîde-i meşhûr: meşhur kaside

memdûh: övülmüş

tavsîf: nitelikler

udûl: en adil olan

husrev-i âlî-nijâd: asaleti yüce padişah

dâver-i pâk-i i'tikâd: temizliğine ve adaletine inanılan hükümdar

pâdişâh-ı muhterem: saygıdeğer padişah

sâmia: iştme

neşât: sevinç

istimâ'-i kelâm: söz dinşeme

tahvîl-i üslûb: üslup değiştirme

şevk-i cedîd: yeni heves

mütehassis: duygulu

der-kâr: ortaya koymak

tahakkuk: gerçekteşme

mübtenî: bir şeye dayanan

vakıa-ı sâbıkâ: eski olaylar

muktezâ-yı zâhir: gerekli görünen

sevk-i kelâm: söze yönelme

envâ': çeşitler

eczâ-yı kelâm: kelimenin bölümleri

işâret-i akliyye: rasyonalizme işaret

işâret-i his: duygulara işaret

menzil: varılacak yer

meşhûd: şahit olunan

hasr ve tahss: yalnız bir şeye özel kılma ve ayırma

isti'mâl: kullanma

sezâ-vâr: layık olan

şâyân-ı ibâdet: ibadete değer

infiâl: kırma

ağyâr: başkaları

'ukde-i hâtır: gönül bağı

hâr: diken

kasr-ı tasrih: kelimenin açıkça belirtecek şekilde kısa olması

takdîm ve te'hîr ve tekrîr: bir söz dizisinde kelime ve ifadeşlerin öne ve arkaya almak suretiyle yer değiştirme ve tekrarlanma

husûl-i matlab: istekte bulunma

isti'dâd: yetenek

gayr-i hakîkî: gerçekte olmayan

mevsuf: tamlanan

kasr-ı hakîkî: kelimenin aslında okunuşça kısa olması

sıfât-ı sâire: diğer sıfat

münselib: ortadan kalkmak

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Misâlinde görülen sûret-i sâniyye kesirü'l-vuku'dur. Bu sûret dahî bazen kasr-ı hahîkî olayıp mübâlağa kasrı ile iddiâ olur. Üçüncü asrın ibtidâlarında şâiri ancak Şeyh Gâlib idi gibi. Kasr gayr-i hakîkî bir mevsûfun bir sıfata değil bir sıfatın bir mevsûfa inhisârı demektir bu da iki kısma ayrılır. Muhâtab iki sıfatta yâhûd iki mevsûfda ya şirket-i i'tikâd eder ya etmez. Ederse kasr-ı efrâd, etmezse kasr-ı kalb yâhûd kasr-ı ta'yîndir misâl:

Muhâtab – Ali Efendi hem şâirdir, hem de münşîdir.

Mütekellim - Ali Efendi ancak şâirdir. (efrâd)

Mütekellim - Ali Efendi ancak münşîdir. (kalb)

Muhâtab - Ali Efendi ancak münşîdir.

Mütekellim - Ali Efendi ancak şâirdir (ta'yîn)

Müsâvât, itnâb, icâz

Bir ma'nâyı ifâde etmek için isti'mâl olunan elfâzın o maanî ile ya müsâvî olur ya olmaz.

Müsâvî olmadığı sûrette ma'nâdan ya az yâhûd çok olur. Az ise o ma'nâyı ifâdeye ya kâfi olur yâhûd olmaz. Ziyâde olduğu takdirde ziyâde ya bir fâideyi hâvîdir yâhûd değildir. Bu taksîm iktizâsınca beş türlü tarîk-i ta'bîr zuhûr eder.

Birinci müsâvâttır ki taksîmden anlaşılmış olacağı vecihle ma'nâ-yı maksûd her ne ise elfâzında o kadar olmasıdır. Yani eksik ziyâde olmasıdır. Maksad-ı muhâtaba Hüseyin Efendi nâmında bir zâtın İstanbul'a gelmiş olduğunu ifâdeden ibâret olan bir adamın Hüseyin Efendi İstanbul'a geldi demesi bir sözdür ki ma'nâ-yı maksûd ile müsâvîdir. Nâsın ale'l-âde sözlerinde bu kabîlden olanlar bulunduğu gibi ma'nâ-yı maksûddan az veyâhûd ziyâde olanları da pek çok bulunur. Fenn-i maânîce müsâvâtta meziyyet bu kadar, ancak müsâvât ile ta'bîr olunacak söz lügata, sarf-ı nahva mutâbık olacağı cihetle bu yolda

ifâde-i merâm edebilmek herkese müyesser olan ahvâldan değildir. Hele şifâhiyyâta müsâvât derecesinden pek dîn kalacak nice sözlere tesâdüf olunur.

İkincisi îcâzdır ki elfâzın maksad-ı edâya kâfi olmak üzere ma'nâdan az olmasıdır. Durûb-ı Emsâl-i Osmaniyye'de atılan ok geri dönmez, iyi dost kara günde belli olur. Gibi sözler îcâz-i muhtevîdir. İleride görüleceği üzere îcâz biri îcâz-ı kasr diğeri îcâz-ı hazf olmak üzere iki kısma ayrılır.

Üçüncüsü – İhlâldir ki elfâzın maksad-ı edâya kâfi olmayacak sûrette ma'nâdan az olmasıdır. İcâz-ı hâvî olan bir sözde kuvve-i müfekkire dû-çâr tab olmaksızın birçok ma'nâyı anlaşılır ihlâlâ uğramış sözde ise bir maanî hatta pek güzel bir ma'nâ bulunursada kuvve-i müfekkire yorulur. İcâz her tabakasında nukûş-i bedîâyı hâvî birçok odaları görülecek bir hâneye güzel bir merdiven ile çıkıvermek gibidir. İhlâl ona nisbet ile bir hânenin duvarından tırmanmaya mecbûr olmak gibi görünür. İhtimâl ki bu yolda çıkılacak hânede dahî nukûş-i bedîâyı tesâdüf olunur. Fakat çıkıp düşmek ihtimâli vardır.

Dördüncüsü – İtnâbdır ki elfâzın fâideye müstenid olarak ma'nâyı maksûddan ziyâde olmasıdır. Meselâ Cenâb-ı Hakka dâimâ itâat etmeli hiç bir vakit ma'siyette bulunmamalı sözü ile ifâde olunan maanî iki cümlede ayrı ayrı mevcûddur. Çünkü itâat etmek ma'siyetinde olunmayı ve ma'siyette bulunmak itâat etmeyi müstelezz midir? Fakat sözlerin böyle uzatılmış olması o itâati zihn-i muhâtabda tekrîr gibi bir fâide-i mühimmeye mübtenîdir.

Beşincisi- Tatvîldir ki elfâzın fâideye müstenid olmaksızın bir ma'nâ-yı maksûddan ziyâde olmasıdır. Meselâ Ali Efendi Hüseyin Efendi'den senen büyüktür. Denilecek yerde Ali Efendi sen visâl-i cihetle büyüktür denilmiş olsa tatvîl-i kelâm edilmiş olur. Çünkü sen visâl kelimelerinin ma'nâsı birdir ikisinden biri fazladır.

Fenn-i beyân – Beyân lügatta bir şeyin vâzih olması, sûret-i vâzıada gösterilmesi demektir. Fenn-i beyân ma'nâ-yı vâhidî vuzûh-ı delâletce birbirinden farklı sûretlerle ifâde etmek usûlünü bildiren fenne derler. Lafz-ı mevzû lehinin ya tamamına ya cüzüne yâhûd hâricine delâlet eyler.

Bunların birincisi delâlet-i vaz'ıyye diğeri ikisi delâlet-i akliyyedir. Birinci sûretteki delâlet mutâbaka ikincisi delâlet-i tazammuna üçüncüsü ne delâlet –i iltizâmiyye ta'bîr olunur. Delâlet-i iltizâmiyyede örfe yâhûd ahvâl-ı sâireye mübtenî olarak bir lüzûm zihni bulunmak lâzım gelir ve ancak bu lüzûmun i'tikâd ve muhâtaba göre olması kâfidir.

Bu üç türlü delâlet işbu vecihle temsîl olunabilir.

İnsân lafzının hayvân-ı nâtıka delâlet etmesi delâlet mutâbakaya, hayvân ve nâtıkadan birisine delâlet etmesi delâlet-i tazammuna dâhike delâlet etmesi delâlet-i iltizâmdır. Ma'nâ-yı vâhidî birbirinden farklı sûretlerle ifâde etmek delâlet-i vaz'iyeye ile mümkün olmaz. Meselâ "ilm-i hayât vecihle memât gibidir." Kelâmında bulunan kelimâtı delâlet-i vaz'iyeye ile yine bu ma'nâlara delâlet edecek kelimât-ı sâireye tebdîl etsek muhâtab bu kelimelerin ma'nâsına vâkîf ise anlayacağı ma'nânın derece-i vuzûhu yine evvelki ibârede ki ma'nânın derece-i vuzûhunda kalır. Vâkîf olmaz ise delâlet hiç hâsıl olmaz. Delâlet-i akliyyede ise derecât-ı vuzûhun ihtilâfı zâhirdir. Bir şahsın sahâsını(cömert) ifâde için söylenecek "misâfiri çoktur kapısı mesdûd değildir" sözlerinde birincisi killet vesâit-i intikâl cihetiyle daha vâzıhtır.

Mâ-vaz'-ı lehinin lâzımında isti'mâl olunan elfâz mâ-vaz' lehini irâdeye mâni' bir karîne olduğu hâlde mecâz olduğu hâlde kinâyedir. Ancak mecâzın tamamıyla bilinmesi teşbîhin bilinmesine mütevakıftır. Binâberîn fenn-i beyân teşbîh, mecâz, kinâye bâblarına münkasımdır.

Ta'rîfinde anlaşılacağı üzere bu fennin mevzû'ı ma'nâ-yı maksûde vuzûh-ı delâletinin derecelerinde ki ihtilâf itibâriyle kelâm belîğdir. Yani mecâz ve kinâyeden bâhs ve mecâzın bir kısmı olan istiârenin esâsı olmak cihetiyle teşbîh dahî bu mevzûa dâhil bulunmuş olup tahsîlinden garaz dahî vuzûh-ı delâletce muhtelif sûretlerde ifâde olunan maânîyi ta'yîn ve o sûrette ifâde maânî edebilmektir.

[Mâ-ba'dı var]

sûret-i sâniyye: ikinci örnek

kesirü'l-vuku': çok olaylı

kasr-ı hakîkî: kelimenin aslında okunuşça kısa olması

ibtidâ: başlangıç

kasr: kısa kesme, kısaltma

gayr-i hakîkî: gerçek olmayan

mevsûf: tamlanan

inhisâr: yalnız bir kişiye ya da bir şeye özel olma

şirket-i i'tikâd: güvenilir ortaklık

mütakellim: birinci şahıs

münşî: usta yazar

müsâvât: eşitlik

itnâb: sözü gereksiz uzatma

icâz: mucize derecesinde düzgün söz söyleme

isti'mâl: kullanma

elfâz: sözler

müsâvî: eşit

hâvî: içeren

iktizâ: getirme

tarîk-i ta'bîr: ifade etme yolu

ma'nâ-yı maksûd: kastedilen anlam

maksad-ı muhâtab: karşılıklı konuşmanın amacı

ale'l-âde: sıradan

fenn-i maânî: fen ile ilgili anlam

sarf-ı nahv: dilbilgisi

ifâde-i merâm: isteğini ifade etme

müeyesser: nasip olmak

ahvâl: durum

şifâhiyyât: sözle ifade edilenler

dûn: aşağı

îcâz: gücü yetmeme

maksad-ı edâ: üslubun amacı

îcâz-i muhtevî: az sözle çok şey içeren anlamda ifade etme

îcâz-ı kasr: sözde bir değişiklik olmadığı halde anlamın zenginliği

îcâz-ı hâvî: içinde çok anlam barındıran az sözle anlatma

kuvve-i müfekkîr: düşünme gücü

nukûş-i bedî'a: meydana getirilen resim

itnâb: özü uzatma

müstenid: bir şey üzerine kurumuş

ma'siyet: itaatsizlik

müstelezz: tadına varılmış

zihn-i muhâtab: karşıdakinin düşüncesi

fâide-i mühimme: önemli yararlar

tatvîl: uzatma

visâl-i cihet: amacına ulaşma

tatvîl-i kelâm: sözü uzatma

fenn-i beyân: işaret ettiği açık anlam ile taşıdığı gerçek anlamı birbirinden farklı şekilde ifade etmek

lafz-ı mevzu: konu olan sözler

delâlet-i akliyye: akli işaret etme

delâlet-i tazammun: bir kavramın çağrıştırdığı özelliklerine işaret eden

hayvân-ı nâtık: konuşan hayvan

dâhik: gülen

delâlet-i iltizâm:

ma'nâ-yı vâhidî: tek anlamı işaret eden

ilm-i hayât: yaşam ilmi

memât: ölüm

kelimât-ı sâire: çeşitli kelimeler

sahâs: cömert

mesdûd: kapalı

killet: az olma, nadir

vesâit-i intikâl: söylenen sözdeki anlamı kavrama vasıtaları

vâzih: apaçık

mütevakkıf: bir şeye bağlı

binâberîn: bu sebepten

ma'nâ-yı maksûde: kastedilen anlam

ihtilâf: uyuşmazlık

garaz: istek, arzu

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Fenn-i beyân bâb-ı evvel teşbîh

Teşbîh bir şeye mezîd-i ihtisâs olan bir vasıfda şey-i ahirin iştirâkine delâlet etmektir. Fakat istiâre ve tecrîd tarîkiyle olmamalıdır. Teşbîh birine göre rûh-ı belâgat ıtlâkına şâyân olur. Mevki'nde hüsn-i isti'mâl olunmuş kısa bir teşbîh bir fikri o kadar güzel îzâh eder ki bu hizmeti yirmi otuz cümleyi hâvî ta'bîr-i îfâ edemez. Kezâlik bir hakîkati o kadar güzel isbât ederki bu hizmeti yirmi otuz cümleyi hâvî kıyâslae îfâ edemez. Yerine göre zînet-i üslûb olur. En sâde bir fikri gâyet bedî' gösterir. Teşbîh nazma nisbetle kilkin renk ve bûyu demektir. Bu iki meziyetten âri kilkin gülünde ne letâfet olur? Maa-hazâ nesir dahî ekseriyâ teşbîhe ihtiyâcından kurtulamaz şimdi teşbîhin sûret-i tertîb ve ahvâl-ı sâiresine gelelim.

Teşbîhin erkânı teşbîh-i tarafeyn

Her teşbîhte esâs itibâriyle dört rûkn vardır. Müşebbeh, müşebbehün bih, vech-i şebeh, edât-ı teşbîhdür – Müşebbeh benzetilen şeydir, müşebbehün bih kendisine benzetilen şeydir. Bunlara teşbîhib tarafeyni denilir. Vech-i şebeh veyâhûd vech-i teşbîh tarafeynin iştirâk ettikleri vasfıdır. Edât-ı teşbîh teşbîhin râbitası olan kelimelerdir. Zeyd şecaâtte arslan gibidir. Zeyd müşebbeh, arslan müşebbehün bih şecaât vech-i şebeh, gibi edâtı teşbîh olur. Mânend, -âsâ, -âne, -veş, mesel, tek, sânkî çûn, çû, güyâ, benzer, andırır bildirir, zann olunur, teşbîhte tarafeyn mezkûr olmak lâzım gelir. Biri mezkûr olmazsa istiâre-i tehakkümiyye ve istiâre-i mekniyye olur. Tarefeynden biri karîneye binâen mahzûf olursa teşbîh sayılır. Zeyd nasıldır? Sûaline cevâben Arslana benzer denilmesi gibi.

Vech-i şebeh terk olunabilir. Bunun zikr ve terki itibâriyle teşbîh iki kısma ayrılır Teşbîh-i mufassal, Teşbîh-i mücmel.

Teşbîh-i mufassal, evvelce îrâd ettiğimiz misâldir. Vech-i şebeh hazf eyleyince Teşbîh-i mücmel kılınır.

Edât-ı teşbîh dahî terk olunabilir. Bunun zikr ve terki itibâriylede teşbîhin iki kısmı vardır. Mezkûr olursa teşbîh-i mürsel, olmazsa teşbîh-i müekkeddir. Bu iki taksîm yekdiğerine tedâhül etmekle dört sûret hâsıl olur.

1- Zeyd şecâatte arslan gibidir. Teşbîh-i mufassal mürsel

2- Zeyd şecâatte arslandır. Teşbîh-i mufassal müekkeddir

3- Zeyd şecâatte arslan gibidir. Teşbîh-i mücmel mürsel

4- Zeyd şecâatte arslandır. Teşbîh-i mufassal müekked

Birinci ve üçüncü sûretlerin belâgatçe kadri olmayıp dördüncü sûret ikinciden daha güzeldir,

Müşebbehün bihin müşebbehe izâfeti kabîlinden olan teşbîhlerin dahî teşbîh-i mücmel müekked nev'indedir.

Bârika-yi hakikat

müsâdeme-i efkârdan çıkar.

Söz cevherîne olan harîdir bu nev' ile germ kıldı bâzâr

Fuzûlî

Teşbîh-i mücmelde vech-i şebih bazen zâhirdir bazen dahî âsâr-ı edebiyye ile tevaggul edenlerin anlayabileceği sûrette olur.

Kıldı meftûn nigehin dilleri hârût misâl

Etmeden gamzelerin fitneye anmaz henûz

Cân-fezâ geldi çün bûy-i prehen-i hatırda

Uğramış var ise yâd-ı ken'ân üstüne

Bazen vech-i şebih delâlet edecek bir vâsf îrâd olunur.

Akıbet-i gönlüm esîr ettin o gîsûlarla sen

Hey ne câdûsun ki âteş bağladın mûlarla sen

Nedîm

Mevlevîdir san o şadvân-ı sergerdânı kim
 Hem döner hem eşkini eyler sofasından revân
 Nef'î

Teşbihin tarafeyne âid izâhât ve taksîmât

Tarafeynden her biri ya hissî ya aklî olur. Hissî beş hâssa-i ma'lûme ile idrâk olunan şeylerdir.

Şarâb nehrîn andırır sûretin aks-i lâleden
 Dolar derûn murg-ı zâr tarabla âh ü nâleden

Beytinde şarâb nehrî gibi.

Aklî- Hissînin mâ-adâsıdır; simurg gibi ne kendisinin ne de mevâdının vücûdî olmayıp fakat mevcûd olsa havâss-ı hamse ile idrâk olunabilecek olandır. Mevhûmât ile sürûr ve ıztırâb gibi. Binâberîn hissiyât-ı vicdâniyyede bu kısımdan ma'dûd olur. Bu sûretle dört ihtimâl zuhûr eder.

1- Müşebbeh ile müşebbehün bih hissîdirRuhsâr ile gül gibi

2- İkiside aklîdirâlem ile hayât gibi

3- Müşebbeh aklî müşebbehün bih hissîdirFûrug mihre benzer sözde ma'nî

Ne lutfî var ziyâsız âf-tâbın

Misâl diğeri:

Bahâr-ı gülşenî endîşe-i Firdevsî-i Tûsî
 Buhûr-efrûz-ı bezm-i rûh-ı Attâr-ı Nişâbûrî [Nef'î]
 Muattardır hayâlim çünkü anda saklıdır yâdın
 O gül yağı gibi kim şîşe-i billûra konmuştur.

4- Müşebbeh hissî müşebbehün bih aklî olur. İtrın halk-ı kerîme teşbîhi gibi. Hissî aslı aklî fûrûğ olduğu cihetle nev-râbi' her vakit makbûl değildir. Teşbîhe a'râz bahsinde mutlak olur, bâlâda müteaddid misâller geçmiştir veyâhûd mukayyed olr.

Bir gülistândır hayâlim dil şukufte bülbüle

Ol gülistânın latîf âb-ı revânıdır sözüm [Mehmed Memdûh Paşa]
Mürekkebe müteaddid şeylerden alınmış bir hey'et denmektir.

Misâl:

Mukavves kaşların kim vesme birle reng tutmuşlar
Kılıçlardır ki kanlar dökmek ile jeng tutmuşlar
Fuzûlî

“Deryâ o kadar latîf ü râkid idi ki üzerinde olan ufak mevceler koyu yeşil bir çimen-zâra konmuş beyâz güğercin âlâyı zann olurdu.”

Tarafeynin müferrid ve mutlak mürekkebe olmasından hâsıl olacak ihtimâlât muhtâc-ı îzâh değildir. Tarafeynden her ikisi müteaddid olabilir bu takdîre göre her müşebbeh ile müşebbehün bih yan yana gelirse teşbîh magrûk tabîr olunur:

Misâl:

Kitâb âlimin evrâkıdır eb'âd-ı nâ-mahdûd
Sutûr-ı hâdisât-ı dehrdir âsâr-ı nâ-ma'dûd
Basılmış destgâh-ı levh-i mahfûz-ı tabîatta

Mücessem lâfz-ı ma'nîdardır âlemde her mevcûd [Bereketzâde İsmâil Hakkı Bey Yâd-ı Mâzî]

Diğer misâl:

Zülf-i sünbül, ruhu gül; dîdesi nergisi veli mül

Müşebbehler bir sırada ve müşebbehün bihler diğer bir sırada olursa teşbîhe melfûf denilir.

Misâl:

Hased-i kalb-i adû lutf ile olmaz zâil
Sengde muzmer olan âteşe âb etmez eser

Tarafeynden yalnız biri müteaddid olur. Müşebbeh müteaddid ise teşbîh-i tesviye denilir.

Zülf-i dilberle âşıkın bahtı
Fark olunmaz leyâl-i muzlimesden

Bi'l-akis Müşebbehler müteaddid ise müşebbeh-i cem' denilir.

Fürûğ-ı râ'yi çerh-i devletün hem mihrî hem mâhı
Kef-i cûdı cihân himmetin hem bahrı hem kanı
“Nedîm”

Baht-ı Kaysı, zulmet-i leylî, cemâl-i leylîyi
Başına toplayıp evvel şûh-i gisû konmuş ad Fuzûlî

Vech-i şebeh- Müşebbeh ile müşebbehün bih arasında ekseriyâ müteaddid vech-i teşbîhler bulunur bir insanı arslana teşbîh ettiğimiz zemân maksadımız olan şecâatden başka vech-i şebehler dahî bulmak kâbidir. Fakat maksûd ne ise ana iltifât olunur.

Meselâ insân ile arslan her ikisinin cism olması zî-rûh olması gibi münâsebetler manzûr olmaz. Fakat bazen bir teşbîhde müteaddid vech-i şebehin maksûd olması muhtemeldir. “ma’rifet bir nûr-ı ilâhîdir ki gönülleri tenvîr ve şeh-râha hakîkati ta’yîn eder” dediğimiz zemân vech-i şebeh hem tenvîr ve hem de hidâyet olmuş olur.

Ve keenne muhammeru’ş-şekiki iza tesavvebe ev tes’ude
E’lame yakûtin neşerne ‘alâ rimâhin min zeberced

“Hübûb-i riyâh ile şakâyık çiçekleri etrâfa meyyâl eylediklerinden zebercedten yapılmış mızraklar üzerine saçılmış yâkût yapraklarına benzer.”

1- Vech-i şebeh itibâriyyeyle tebihin taksîmâtı evvelâ tahyîl, hakîkati nâmlarıyla tasîm olunur. Bir bahâdır-ı arslana, ruhsârı gele teşbîh ettiğimiz zemân vech-i şabah olan şecâat ve hürmet ettiğimizde hakîkîdir. Ancak âşıkın cennetini geceye teşbîh ettiğimizde ki vech-i şebeh tahyîlidir. Zirâ karanlık müşebbehün bihde muhakkak ise müşebbehde bir emr-i vehmiyyedir. Ke-zâlik bir fikr-i metânette bir imâd-ı kavîye teşbîh etmekte tahayyülü nev’inden olur.

2- Teşbîh-i sâzec ve teşbîh-i temsîl nâmlarıyla taksîm olunur. Teşbîh sâzec veh-i şebeh emr-i vâhiden alınmış olandır. Kâmetin serve teşbîhi olunması gibi.

Teşbîh-i temsîli umûr müteaddideden alınmış olandır. Tarafeyn mürekkebe olan teşbîhât için yazılan misâller gibi.

3- Karîb-i mübtezel, baîd-i garîb nâmlarıyla taksîm olunur. Vech-i şebeh tefrîk-i azîme muhtâc olmaksızın hemân zâhir olursa karîb-i mübtezel ve aksi takdîrde baîd-i garîbdir. Ancak vech-i şebehin tedkîk-i nazara muhtâc olması intikâlde suûbet olmak değildir. Kuvve-i müfekkîr vech-i teşbîhi bir cevalân-ı latîf ile bulmalıdır. Bu kısa suûbetle bulunacak vech-i teşbîhler makbûl değildir. Karîb-i mübtezel, olan teşbîhler ba'zı tasrifât ile ibtizâlde tahlîs olunabilir. Misâl:

Sizde böyle müşk olur mu deyu hâkinden birâz

Âh göndersem sabâ ile Hoten hâkânına

Nedîm

Teşbîhin tarafeyn ve vech-i şebeh itibâriyle taksîmâtı bundan ibârettir. Edevât teşbîhiyyeye nakl-keâm etmezden evvel teşbîh maktûb, teşâbüh, teşbîh-i tahakkümü ta'bîr olunan teşbîhleride nazar-ı mütâlaadan geçirelim:

Teşbîh ta'rîfide müstebân olacağı üzere vech-i şebeh hangi tarafa ekmele ise o tarafda müşebbehün bih olur. Fakat bazen mübalağa için kendisinde vech-i şebeh ekmele olan taraf müşebbeh itibâr olunarak taraf-ı âhir müşebbehe yapılır. Arslanın bahâdıra teşbîh olunması gibi ki buna teşbîh-i maktûb denir. Teşbîh-i maktûbda ba'zı müşebbeh hiss-i müşebbehün bih aklî tesâdüf eder. Fakat bu ahvâl makbûliyyete hâlel vermez. Çünkü maksad hakîkî müşebbehün bihe teveccüh eder.

Teşâbüh- İddiâ-yı gıybet ve müsâvât sûretinde vukû' bulan teşbîhlerdir. Nef'inin Edirne kasîdesi ser â pâ bu yolda teşbîhât ile müzeyyendir:

[Mâ-ba'dı var]

fenn-i beyân: işaret ettiği açık anlam ile taşıdığı gerçek anlamı birbirinden farklı şekilde ifade etmek

bâb-ı evvel: önceki bölüm

teşbîh: anlamı güçlendirmek için aralarında ortak yönleri olan iki şeyde zayıfını güçlü olana benzetme şeklindeki edebî söz sanatı

vasf: durumun özelliklerini ve sıfatlarını belirterek açıklamak

istiâre ve tecrîd: eğreltilme ve şairin kendisini başka biri gibi kabul ederek ona hitap etmesi şeklindeki söz sanatları

tarîk: yol

rûh-ı belâgat: belagat ruhu

ıtlâk: bağdan kurtulma

şâyân: değer

hüsn-i isti'mâl: güzel kullanma

hidmet: hizmet

hâvî: kapsayan

ta'bîr-i îfâ: anlamı karşılayan ifade

ke-zâlik: öyle

zînet-i üslûb: üslubun süsü

maa-hazâ: bununla beraber

sûret-i tertîb: düzenleme şekli

ahvâl-ı sâire: öteki halleri

teşbîh-i tarafeyn: benzatilen ve benzeyen

rûkn: kuvvetli taraf

müşebbeh: benzetilen

müşebbehün bih: kendisine benzetilen

vech-i şebih: benzeyenle benzetilen arasındaki bentetme yönü

edât-ı teşbîh: benzetme edatı

tarafeyn: iki taraf

şecaât: yiğitlik

mezkûr: bildirme

istiâre-i tehekümiyye: şaka ve alayı içine alan bir istiaredir.

istiâre-i mekniyye: kendine benzetilene kaldırılarak yalnız benzeyen ile söylenmesiyle meydana gelen istiare.

teşbîh-i mufassal: ayrıntılı benzetme, dört unsurunda kullanıldığı teşbih

teşbîh-i mücmel: kısaltılmış benzetme, benzetme yönü söylenmeyen teşbih

teşbîh-i mürsel: yalnız edat bulunmayan özetli benzetme

teşbîh-i müekked: benzetme edatı söylenmemiş teşbih

bârîka-yi hakikat: gerçeğin parlıltısı

müsâdeme-i efkâr: fikir çatışması

bâzâr: çarşı, pazar

âsâr-ı edebiyye: edebî eserler

tevaggul: bir işle derinden ilgilenmek

meftûn: âşık

nigeh: bakış

hârût-i misâl: büyüciye benzeyen

cân-fezâ: hayat arttıran

akıbet-i gönlüm: gönlün akıbeti

gîsû: uzun saç

mû: dağınık

sergerdân: şaşkın

hâssa-i ma'lûme: malum olan duygular

aks-i lâle: lalenin yansıması

murg-ı zâr: kuş yeri

âh ü nâle: ah ve inilti

mâ-adâ: -den başka

havâss-ı hamse: beş duyu

mevhûmât: uydurma şeyler

sürûr: sevinç

hissiyât-ı vicdâniyye: vicdani duygular

ma'dûd: sayısı belli

âf-tâb: güneş

bahâr-ı gülşenî: gülbahçesinin baharı

endîşe-i Firdevsî-i Tûsî: Firdevsî Tûsî'nin (İranlı destan şairi) korkusu

muattar: güzel koku

şîşe-i billûr: parlak şîşe

a'râz: işaretler

bâlâ: üst

dil -şukufe: çiçek açmış gönül

âb-ı revân: akan su

Mürekkab: birleşik

Mukavves: yay gibi eğri

Jeng: pas

latîf ü râkid: hoş ve ince

mevce: dalga

çimen-zâr: çimenlik

müferrid: ibadet etmek için inzivaya çekilmek

muhtâc-ı îzâh: açıklmaya gerek duyulan

magrûk: boğulmuş

eb'âd-ı nâ-mahdûd: sınırsız uzaklık

sutûr-ı hâdisât-ı dehr: dünya olaylarının satırları

âsâr-ı nâ-ma'dûd: sayılmış eserler

mücessem: gözle görülür şekilde cisim ghalinde bulunan

lâfz-ı ma'nîdar: ima eden söz

melfûf: sarılmış, zarf içinde olan

hased-i kalb-i adû: düşman kalbin kıskançlığı

seng: taş

muzmer: gizlenmiş

teşbîh-i tesviye: düzenlenmiş teşbih

zûlf-i dilber: sevgilinin perçemi

leyâl-i muzlim: karanlık gece

müşebbeh-i cem': benzetilenleri bir araya toplama

fürûğ-ı râ': Tanrının ışığı

zî-rûh: ruh sahibi

manzûr: görülen

nûr-ı ilâhî: ilahi ışık

tenvîr: aydınlatma

şeh-râh: ana yol

hübûb-i riyâh: rüzgârların esmesi

şakâyık: farklı renkte güzel çiçekleri olan bitki

meyyâl: meyl etmiş, eğilmiş

zeberced: açık yeşil renkte demir silikat

bahâdır-ı arslan: arslan savaştı

ruhsâr: yanak

ke-zâlik: öyle

fikr-i metânet: güçlü düşünce

imâd-ı kavi: güçlü destek

tahayyül: hayal etme

teşbîh-i sâzec: sade teşbih

teşbîh-i temsil: temsili teşbih

kâmet: boy, endam

karîb-i mübtezel: değerini kaybetmeye yakın

baîd-i garîb: garip uzaklık

tedkîk-i nazar: bakışlarıyla inceleme

suûbet: güçlük

kuvve-i müfekkîr: düşünme gücü

cevelân-ı latîf: hoş gezinti

tasrifât: çekimliler

ibtizâl: bir edebî eserde çok söylenmekten genelleşmiş söz ve düşünceleri kullanma

tahlîs: kurtarma

maklûb: değiştirmek

teşâbüh: benzeşme

teşbîh-i tahakküm: zorlama yapılan teşbih

nazar-ı mütâlaa: ayrıntılı bakış

müstebân: apaçık

taraf-ı âhir: öteki dünya

teşbîh-i maklûb: uyartma amacıyla benzetilenin niteliklerini üstün gösterme eşiği

teveccüh: yönelme

ser â pâ: baştan ayağa

müzeyyen: süslenmiş

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Fenn-i beyân

Beyt-i ma'mûr-ı felek mi ol fezâda ol sarây

Ya zemîni cennet olmuş Ka'be'yi ulyâ mıdır?

İşte bu misâlde gördüğümüz üzere teşbîh mutlaka bir şey diğer şeye benzer demekle vukû' bulmayıp sıfat üstâd-âne ile muhtelif sûretlerde gösterilir.

Nûr-ı siyeh olsa da pâre pâre

Etmem yine o zülfe istiâre

“Şeyh Gâlib”

Teşbîhin Tahakkümü müşebbehün bih arasındaki zıddiyyet iştirâkerine mebnî nefis tesâdüfden vech-i şebah çıkarmaktır. Hasîs bir adamı hâtîme teşbîh etmek gibi edât-ı teşbîh Türkçe “gibi” lafzı Ekseriyâ ya teşbîh için müsta'mel: dir.

Arabî'de misâl ve sıfat ve Farisî'de güyâ, mânend, veş, gûne, âsa kelimeleride teşbîh için kullanılır.

Türkçe de “ce” lafzıyla Farisî de âne edâtı dahî teşbîh için isti'mâl olduğu ma'lûmdur. Lisânımızda (celin) ve (tek) kelimeleri vaktiyle teşbîh için müstemel olduğu hâlde elyevm bunlar mehcûrdur.

Farisîden çün lafzının isti'mâli mehcûr olup fakat (çü) nâdiren kullanılır. Edât-ı teşbîhin tazammun ettiği ma'nânın görünür, benzer, andırır, است-ان tutar, kelimâtıyla edâ olduğu vardır.

Teşbîhden garaz

Teşbîhden garaz ekseriyâ müşebbehe âid olur. Bu da sûret-i âtiyye üzere vukû'bulur.

1- Teşbihin hâl ve sıfatını beyân eylerRengi muhâtabın ma'lûmu olmayan bir libâsı ma'lûm olan bir libâsa teşbih etmek gibi.

2- O hâl ve sıfatın kuvvet ve sıfatı irâe ederBir hastanın çehresini limona teşbih etmek gibi. Bu iki sûreti yekdiğerinden tefrîk için ta'mîk-i nazar etmelidir.

Eğer müşebbehin teşbih ile gösterilmek istenilen hâl ve sıfatı hiç ma'lûm değilse maksad birinci sûrete âid olur. Ma'lûm ise ikinci sûrete âid olur.

3- Müşebbehi muhâtabın zihninde tekrîr ve takviye eyler fâidesiz bir sa'yin söz üstüne yazı yazmaya teşbihî gibi.

Tabî'at rûşen olmaz olmayınca dîde Hak-bîn
Alır mı beyt-i bî-revzen ziyâ hurşîd-i enverden
“Fıtnat”

Ehl-i taklîd ile rûşen dil eder mi ülfet
Berk kalkınca tasvîrde şebnem mi olur;
“Râgıp Paşa”

Benzer erbâb-ı riyânın hâli evvel kâşâne
İç yüzü vîrân dışı ma'mûr şeklen gösterir
“Esâd Paşa”

4- müsta'bid görünen bir emrin imkânını beyân eder.

Hayâl-i ârızın cevân eder bu çeşm-i pür-nemde
Nitekim mevcelemiş suda 'aks-i âftâb oynar
“Fuzûlî”

5- Müşebbehin tezyînidir. Zencîyi nûr-ı siyâha teşbih etmek gibi

6- Müşebbehin taksîmidir. Filân adam koşumunu kolanını düşürmüş hayvâna benzer.

7- İstitrâfdır. Yani müşebbehi nâdir ve garîb göstermektir.

Çeşmân-i siyehle nakş-ı ebrû
Mihribân içinde çifte yâ hû

Şeyh Gâlib

Teşbîhden maksad müşebbihin hâl ve sıfatını yâhâd hâl ve sıfatının za'f ve kuvvetini irâe etmek ise müşebbehün bih mutlaka ma'lûm olmalı. Mehcûl-i ebleh ta'rîf olunmaz maksad beyân-ı imkân ise müşebbehün bihin imkânı vâzıh olmalı. O da bir izâha muhtâc bulunmalı. Takrîr-i maksûd olduğu sûrette vech-i şebekten müşebbeh akvâ olmalı. Tahsîn ve takbîhden müşebbehün bihin hüsn ve kabîhi müsellemler bulunmaz. İstitrâfda ise müşebbehün bih herkesin her vakit tahattur edebileceği şeylerden olmamalı. Hissînin aklıye benzetilmesi teşbîhin bu sûrette matbû' düşünülebilir. Teşbîh-i garaz bazen dahî müşebbehün bihe âid olur.

1- Reng ü bû da zülf-i cânân müşâbih olmasa
Kim bakar gül-zâr-ı dehrin sünbül ü şebbûsuna
Fıtnat

Izhâr matlûbdur ki müşebbeh kemâl-i ihtimâma liyâkatini gösterir. MisâlKarnı aç olan bir adamdan bahs olunduğu sırada filân adamın yüzü eşrâkda vech-i nihâfa benzer

3- Burada adamın yüzü her ne kadar vech nândan parlak ise de o adamın etmek ihtiyâcından nânın ehemmiyetini beyândır.

[Mâ-ba'dı var]

fenn-i beyân: işaret ettiği açık anlam ile taşıdığı gerçek anlamı birbirinden farklı şekilde ifade etmek

beyt-i ma'mûr-ı felek: gökyüzünü güzelleştiren ev

fezâ: uazat

ulyâ: çok yüksek, yüce

üstâd-âne: yeteneki

nûr-ı siyah: siyah ışık

vech-i şebek: benzeyenle benzetilen arasındaki benzetme yönü

hasîs: değersiz olmak

müsta'mel: kullanılmış

isti'mâl: kullanma

el-yevm: bugünkü

mehcûr: terketmek

edât-ı teşbîh: benzetme edatı

tazammun: kapsama

garaz: istemek

müşebbeh: benzetilen

sûret-i âtiyye: gelecek örnek

libâs: elbise

irâe: bildirme

tefrîk: ayırmak

ta'mîk-i nazar: bakışları derinleştirmek

tekrîr ve takviye: tekrar ve güçlendirme

Hak-bîn: Hakkı görücü

beyt-i bî-revzen: penceresiz ev

ziyâ: ışık

hurşîd-i enver: parlak güneş

ehl-i taklîd: taklitli

rûşen: aydınlık

ülfet: alışma

erbâb-ı riyâ: ikiyüzlülük

kâşâne: büyük ev

ma'mûr: bakımlı

hayâl-i ârız: yanağın hayali

cevlân: dolaşm yeri

çeşm-i pür-nem: gözü yaşlı

mevce: dalga

'aks-i âftâb: güneş yansıması

tezyîn: süslemek

nûr-ı siyâh: siyah ışık

çeşmân-i siyeh: siyah göz

mihribân: şevkatli

beyân-ı imkân: açıklama olanağı

takrîr-i maksûd: amaçlanan ifade

akvâ: çok kuvvetli

tahattur: hatırlama

zülfi cânân: sevginin zülfü

müşâbih: benzeyen

gül-zâr-ı dehr: dünyanın gül bahçesi

ızhâr: açığa vurma

matlûb: talep edilen şey

kemâl-i ihtimâm: özen göstermenin en üst derecesi

liyâkat: uygunluk

eşrâk: ortaklar, arkadaşlar

vech-i nihâf: zayıf yüz

Edebiyyât-ı Osmâniyye Dersleri

Mâ'bad

(Saâdetlû Atâ Beyefendi hazretlerinin Mekteb-i Sultânî'de tekrîr buyurdıkları derslerin Suâd Mekîn Bey birâderimiz tarafından zabt olunmuş sûretleridir.)

Teşbîh edebiyât-ı osmâniyyenin pek büyük bir zînetidir. Fi'l-hakîka kâmetin serve, haddin güle, kîsvenin sünbüle, ebrûnun tîge teşbîhi kabîlinden olan ba'zı teşbîhât esâsen mübtezel olmakla ber â ber pek çok isti'mâl olunmuştur. Fakat bunlar âdî eserlerde görünür esâsında bu teşbîhlere tenezzül etmez, ya bir tasarruf-ı garîb ile ibtizâlden kurtarır yahûd kıyâmete kadar dû-çâr-ı ibtizâl olmaya hak teşbîhât-ı ihtirâ eyler. Fuzûlî bu bâbda pîşvâdır kasîde-serâlıkda misli gelememiş olan Nef'î kasîdelerini pek güzel teşbîhlerle tezyîn eylemiştir. Fakat bazen cevân kalemine zevk-i selîm sâhesini kâfi görmemiştir. Nedîm hüsn-i teşbîhde Nef'î'ye mukaddem görülür. Lakin kamer hamîresi, güneş deryâsı tasvîr etmekten kendini alamamıştır. Nihâyet teşbîhât-ı mübtezelenin pek çok isti'mâl olduğu bir sırada Şeyh Gâlib gelerek Hüsn ü Aşk'ında o kadar teşbîhât-ı bedî'e yazmıştır ki "El-hak dede-i cân külâhı kapmış" dedirmiştir müşârün-ileyhin nüzhet-gâh ma'nâda:

Sidreydi nihâl o bâğa yek-ser

Bir hâm erik anda çarh-ı ahdar

Demiş olması bi-hakkın câlib-i itirâz olmasada müşârün-ileyhin kemâline hâlel gelmez.

Bâb-1 sâni, mecâz

Mecâz hakîkat ile tezâhür edeceği cihetle evvel-emirde hakîkatın bilinmesi lâzım gelir. Hakîkat ma'nâ-yı mevzû' lehinde müsta'mel: olan kelimedir. Taş deyipte ma'lûm olan katı cismi kâsd etmek gibi. Ba'zı kelime olur ki ma'nâ-yı vaz'isi müteaddid olur meselâ sâğ kelimesi meyt mukâbili olarak hay ma'nâsında ve sol mukâbili olarak yemîn ma'nâsında isti'mâl olunur. Her iki ma'nâda isti'mâlî hakîkattir. Bunlara elfâz-ı müştereke ta'bîr olunur. Bir ma'nâ-yı lügavîden bir alâkaya mebnî bir ma'nâ-yı şeriyye veyâhûd ma'nâ-yı arefiyye vaz' olunan kelimelere menkûl denilir bunlar bir cihetle hakîkat bir cihetle mecâzdır. Meselâ selât lafzının namâz ma'nâsında isti'mâlî lügata nazaran mecâz ise de şer'î nazaran hakîkattir. Her ilmin ıstılâhât-ı mahsûsu menkûlât arefiyyedendir. Nahvda fi'l, fâ'il, beyânda hakîkat, mecâz kelimeleri gibi. Bir keklime alâlâya mebnî ma'nâ-yı mevzû' lehinin hâricinde isti'mâl olduğu sûrette evvelce beyân ettiğimiz

vecihle ma'nâ-yı asliyyesi irâdeye mâni'-i karîne olduğu hâlde mecâzdır. Bu dahî iki kısımdır. Alâka müşâbehâtdan başka bir şey ise mecâz-ı mürseldir, eğer alâka müşâbehât ise istiâredir. Bu mecâz bazen lügavî kaydıyla takyîd olunur ki mecâz aklî mukâbilidir.

Bir alâka olmaksızın bir lafzın ma'nâ-yı mevzû' lehî hâricinde isti'mali câiz değildir. Yalnız irticâl sûretiyle isti'mâl kelime-i tecvîz olunur.

Mecâz-ı mürsel

İzâhât-ı sâbıkadan anlaşılacağı üzere müşâbihetden başka bir alâkaya mebnî ma'nâ-yı mevzû' lehinin hâricinde isti'mâl olunan kelimeye mecâz-ı mürsel itlâk olunur. Bu alâkaların meşhûrları ber vech zîr ta'dâd olunur.

Cüz'iyet, külliyyet – Ma'nâ-yı hakîkî ile mecâzdan biri diğerinin cüz'i olmaktır. Başın sağ olsun. Demekten maksat vücûdun heyet mecmûasıdır cüz-i zikr ile gül kasd olunur.

2- Lâzımiyyet, melzûmiyyet – İki ma'nâdan biri diğerinin lâzımı olmaktır bir zâtın erbâb-ı maârifden olduğunu beyân için mekteb görmüştür. Gibi

3- Sebebiyyet, mesbûbiyyet – İki ma'nâdan biri diğerinin sebebi olmaktır. Mevsim-i rebî'de nüzûl eden bârân için, altûn yağyor, denilmesi gibi.

4- Mazhariyyet – Ma'nâ-yı hakîkînin ma'nâ-yı mecâziye mahall-i zuhûr olmasıdır. İktidâr müsâid olmadığını beyân için El ermez, denilmesi gibi.

5- Hulûl – İki ma'nâdan biri diğerine mahall olmaktır. Ateş deyûbda mangal, çimen deyûbda çimenistân kasd etmek gibi.

6- Umûmiyyet, husûsiyyet - İki ma'nâdan biri diğerine hâs olmasıdır, hayvân deyûbda at kasd etmek gibi.

[Mâ-ba'dı var]

zînet: süs

fi'l-hakîka: gerçekten

kâmet: boy

kisve: elbise

ebrû: kaş

tîg: kılıç

mübtezel: değerini kaybetmek

isti'mâl: kullanma

tasarruf-ı garîb: tuhaf şekilde kullanma

dû-çâr-ı ibtizâl: bir edebî eserde çok söylenmekten genelleşmiş söz ve düşünceleri kullanmak

teşbihât-ı ihtirâ: benzersiz teşbihler

pîşvâ: önder

kasîde-serâ: kaside söyleyen

tezyîn: süslemek

hüsn-i teşbîh: güzel teşbih

mukaddem: ileride bulunan

teşbîhât-ı mübtezel: değerini kaybeden teşbihler

teşbîhât-ı bedî': benzeri az olan teşbihler

müşârün-ileyh: kendisine işaret olunan

nüzhet-gâh: gezinti yeri

nihâl: fidan

yek-ser: bir baştan bir başa

çarh-ı ahdar: dönen (yeşil)erik

câlib-i itirâz: itirazları üzerine çeken

bâb-ı sâni: ikinci bölüm

ma'nâ-yı mevzû': anlam konusu

müteaddid: çok sayıda

elfâz-ı müşterek: ortak kelimeler

ma'nâ-yı lügavî: sözlük anlamı

ma'nâ-yı şeriyye: şer'i anlamı

ma'nâ-yı arefiyye: önceki anlamı

menkûl: ağızdan ağıza geçerek gelen

ıstılâhât-ı mahsûs: özel terimler

nahv: sentaks

fâ'il: özne

ma'nâ-yı asliyye: asıl anlam

mâni'-i karine: ipucuna engel

müşâbehât: benzerler

lügavî: lügatla ilgili

takyîd: kayıt altın alma

irticâl: hazırlık yapmadan şiir ya da güzel söz söyleme

kelime-i tecvîz: uygun görülen kelimeler

izâhât-ı sâbık: önceki açıklama

zîr: aşağı

ta'dâd: sayılması mümkün

cüz'iyet: azlık

külliyet: çokluk

cüz-i zikr: az tekrar edilen

lâzımiyyet: gerekli olma durumu

melzûmiyyet: birbirinden ayrılma durumu olmayan

erbâb-ı maârif: yetenekli

sebebiyyet: bir şeye neden olma

mevsim-i rebî': ilkbahar mevsimi

nüzûl: inme

bârân: yağmur

mazhariyyet: nail olma

ma'nâ-yı hakîkî: gerçek anlam

ma'nâ-yı mecâz:

mahall-i zuhûr:

hulûl: nüfuz etme

umûmiyyet: genel olan

husûsiyyet: özel olan

4.5.Fransa Edebiyât Dersleri

Fransa Edebiyât Dersleri Roman Usûlü

Roman muharririn tahayyül ettiği bir takım icâd olunmuş âsâr-ı mensûredir ki ondan muharrir vaz-ı enzâr-ı kariîn eylediği eşhâsın âhlâkını, hissiyâtını meyl-i tabîîlerini ayrı ayrı hadde-i tedkîkden geçirir.

Bu eşhâs muharririn çizdiği dâireden dışarı çıkamaz. Muharrir bunları maksadına göre hareket ettirir.

Bu maksad gayet vâsiadır. Çünkü romancı malûm olduğu üzere ilm-i hayâtı meydâna vaz' ettiğinden bi't-tab' romanın mevzûa da hayât kadar vâsiadır. Maksadı da hayâta hâiz olduğu vüs'atiyle aynı aynına tersimden ibârettir. Olan bir hakikatin roman tarzında yazılmasıdır ki bu da âhlâka, felsefeye, fûnûna, terbiye-i etfâle âid olur. Sâniyen asıl romanlar ber vech-i âtî üç kısımdır.

1 Sergüzeşt romanları

2 Târîhi müstenid romanlar

3Âlem-i ahvâl ruha dâir olan romanlar

Sergüzeşt Romanları

Bu romanda muharrir vakâyı karıştırır. Eşhâsı birbirine zıdd kılar. Vukûâtı o derece mezc eder ki bunları bir sûret-i haseneye ifrâğ için pek ziyâde mahâret lazım gelir. Binâenaleyh muharririn mahâreti derecesinde mevzû-i-bahs olan roman hakikate mukârin olur. Eğer muharrir kariîni romanın mevzû-i bahsi hakikatle kabîl-i tevfiik olmayan bir vâdiye sevk ederse bu türlü romana **Merveilleux** derler.

Târîhi Müstenid Romanlar

Bu romanlar muhtelit olur. Muharrir târîh tarafından haber verilen vukûâtı ma'a't-tafsîlât nakl ederse de yine kendi hayâlâthânesinden vücuda getirdiği eşhâsı dâhil-i vak'a eder. Bu tarzda yazılan birçok âsârda muharrir vukûâtın ceryân ettiği mahallerin tavsifinde ve

eşhâsın vak'anın âhlâk ve âdâtında ve eşhâsın mensûb olduğu zemânın etrafıyla tarîfnde derece-i iktidârını gösterir. Alexandre Dumas, Alfred de Vigny gibi.

Târîhe müstenid olarak yazılan bi'l-cümle romanlarda en mühim rolü icrâ eden eşhâs târîh-i mensûbîninden değildir. Çünkü târîhe mensûb olan eşhâsın her hâli târîhçe mazbût olduğundan tabîî muharrir ondan fazla malûmât veremez. Aksi takdirde o şahsın muhayyel olacağı bedîhîdir.

İlm-i Ahvâl-i Rûha Dâir Romanlar

Bu romanlarda muharrir gayet basit bir vak'a da âhlâkî tedkîk ve tasvîr eder. Buna binâen bu romanlar üçe münkasımdır.

1Intime (hüsn-i muâşeret)

2 Âhlâk

3Âdâd

Intime romanlarBaşlıca şahsa, yâhûd en mühim rolü îfâ eden şahsa gayet mühim ve nâzik olan âhlâk, vicdân meselelerini tedkîk ettirerek o şahsın ahvâl-ı fikriyyesini tasvîr eder. Bu şahs-ı muhayyel ekseriya âhlâk meselelerini mevzu-i bahs ederek o türlü mesâilin hal ve tesvîyesiyle meşgûl olur. Ve bizde netîcesini bir suret-i mukannada beyân eder.

Tabâyi' ve Âhlâk Romanları- Bu romanların umûmiyeti itibariyle ahlak ve tabâyi-i insâniyyeyi tasvîr eder. Meselâ hey'et-i-i ictimâiyyede bir sınıf halkı, bi'l-farz hasîsleri nazar-ı tedkîke alarak onların âhlâk ve tabîatlarını mükemmelen tarif ve tasvîrden sonra bir netîce çıkarır ki okuyanlara bu netîce sâyesinde o gibi âhlâkta bulunmasını ifhâm eder.

Âdâd RomanlarıBu romanlarda muharrir ba'z-ı eşhâsın beslediği meyl netîcesi olarak mensûb olduğu hey'et-i-i ictimâiyyeden gördüğü tabâyi' üzerine edindiği âdeti gösterir.

Meselâ bir âileye mensûb bir çocuk farz olursa ve bu çocuk tâ sabâvetinden beri efrâdı hırsız bi râile içinde bulursa gördüğü hâllerin netîcesi olarak nihâyetinde o çocukta hırsızlık fi'li müşâhede olunur. İşte bu bulunduğu cem'iyyette hâsıl ettiği ülfet netîcesidir.

Yâhûd fenâ bir âile içinde perveriş-yâb olan çocuk hilkat ve tabiatın sevkiyle gördüğü fenalıklardan intibâh hâsıl eyleyerek o gibi fenâ ahvâlden tevakkî ile sâhib-i nâmûs ve âhlâk olur. Bu da tabiatın netîcesidir.

Veyâhûd Bir çocuğun içinde bulunduğu âile nazar-ı itibâre alınmaksızın o çocuğun iyiliği veyâ fanâlığa meyli netîcesi olarak iyi veyâhûd fenâ olmasını gösterir ki bu da meylin netîcesidir.

Böylece nuharrir bir hey'et-i-i ictimâiyye tasvîr edemezse de hey'et-i-i ictimâiyyeye mensûb bir sınıf halkın âdâtını tasvîr eyler.

Romanların Menâbi' Muhtelifesi

1. Hayâliyyûn
2. Hakîkiyyûn
3. Tabîiyyûn

Hayâli olan romancı âdî şeylere tenezzül etmez, bi'l-akıs tabiat-ı insâniyyenin hâiz olduğu ulviyâtı tasvîr eder.

Hâlbûki hakîkiyyûn mesleğine mensûb olan romancı kalb-i insânın gayet doğru bir surette halini gösterir. Hakîkiyyûn mesleği üzere yazılmış bir romanda hayâliyyûn ve tabîiyyûn mesleği cem' edilir. Meselâ aşk ve muhabbet-i sâfiyyeden bahs olunduğu gibi bir cinayetten ve âdî şeylerden, yani bir muâşakada âşık ile ma'sûka arasında zâhiren vukua gelen hâlâtında bahs eder.

Tabîiyyûn mesleğinde olan romancı gördüğü her şeyi nasıl görürse, ne yolda hiss eder ise o yolda beyân etmek ister. Romanın eşhâsı bâzen deliler veyâ hastalardır. Ve bu eşhâsında hayâtın en âdî, en ziyâde nazar-ı dikkate çarpacak hâllerini tedkîk eder. Bu tabîiyyûn romanı Maddiyûn mesleğine tevâfuk eder. Tabîiyyûn romanları ekseriya gayet mühim ve fâideli bahisleri hâvî olursa da bazen zevk-i selîmi ceriha-dâr ederek fenâ tabîiat ve âhlâkı da gösterir.

Suâd Mekîn

tahayyül: hayalde canlandırma

âsâr-ı mensûre: mensur eserler

vaz-ı enzâr-ı kariîn: okuyucuların bakışlarını tayin etme

meyl-i tabîi: doğal olana yönelme

hadde-i tedkîk: ayrıntılı incelemeyi keskinleştirme

eşhâs: kişiler

vâsi: geniş

ilm-i hayât: yaşam ilimi

bi't-tab': elbette

vüs'at: genişlik

terbiye-i etfâl: çocuk terbiyesi

sâniyen: ikinci

ber vech-i âfî: aşağıda olduğu gibi

âlem-i ahvâl: dünyanın halleri

mezc: karıştırma

sûret-i hasene: güzel şekil

ifrâğ: şekil verme

mevzû-i bahs: bahsedilen konu

kabil-i tevfiik: uygun olanın kabulü

muhtelit: karışık

ma'a't-tafsîlât: açıklamalarıyla belirtme

bi'l-cümle: bütün

târîh-i mensûbî: tarihe ait

mümkasım: bölümlere ayrılmış

hüsn-i muâşeret: güzel görgü kuralların

ahvâl-ı fikriyye: düşüncenin halleri

şahs-ı muhayyel: hayali kişi

mesâil: meseleler

bi'l-farz: söz gelişi

hasîs: değersiz olmak

nazar-ı tedkîk: ayrıntılı inceleyen bakış

ifhâm: bildirme

ba'z-ı eşhâs: bazı kişiler

hey'et-i-i ictimâiyye: sosyal toplum

sabâvet: çocukluk

efrâd: fertler

ülfet: alışma

perveriş-yâb: beslenen

intibâh: seçilme

sâhib-i nâmûs: namus sahibi

nazar-ı itibâr: saygılı bakış

Hayâliyyûn: romantizm

Hakîkiyyûn: realizm

Tabîiyyûn: natüralizm

bi'l-akis: aksine

tabiat-ı insâniyye: insan doğası

ulviyât: yücelikler

kalb-i insân: insan kalbi

muhabbet-i sâfiyye: saf aşk

muâşaka: çok sevmek

halât: haller

zevk-i selîm: en yüksek beğeni

ceriha-dâr: yaralı

Tiyatro Usûlü Genre dramatique

Tiyatro, ciddi veyâhûd hayâli vukuâtın bir mir'ât-ı mün'akisesidir ki, erbâb-ı basirete bir intibâh olmak üzere kaleme alınır, o nokta-i nazardan mevki'-i temâşâyâ konur. Sahneye vaz' edilen bi'l-cümle âsârın tarz-ı tahrîrine (dramatik yani tiyatro usulü) Ta'bîr edilir. Bu tarz yazılan âsâr da üç kısma ayrılmıştır.

1 Fâcia yâhûd hâile **Tragédie**

2 madheki **Comédie**

3 Dram **drame**

Fâcia

Trajedî mevzua gayet mühüm ve meşhûr olan bir vak'ayı tasvîrden ibârettir, eseri teşkil eden eşhâsın buldukları zamâna ve o zamânın âdât ve âhlâkına ve eşhâs ve vak'anın derece-i terbiye ve temeddünlerine göre tahrîr olunur. Trajedîye sâirlerinden tefrîk ettiren haslet, rikkatli heyecânlar bâis olmuştur. Âdî, hevâî, şenli hissiyâta kat'iyen iltifât etmez. Binâen aleyh trajedî gâyet ciddi yazılır ve ittihâd usûlüne yani zamânın mekânın, vak'anın bir olması kâidesine tebaat eyler. Zamânımızda ise ancak vak'anın ve mevzûun bir olmasına riâyet ediliyor. Trajedî dâimâ manzûm yazılır. Tarz-ı tahrîri üslûb-ı âlî ve müzeyyen olup gâyet parlak istiâreleri, sanâyi'-i bedîyeyi tabî bir sûrette efkâr ve hissiyât-ı âliyyeye terdîf eyler. Ne nısf-ı ahîrende bulunduğumuz şu on dokuzuncu ve ne de on sekizinci asırda Fransa'da büyük bir trajedî müellifi gösterilemez; Hâlbûki on yedinci asırda Corneille, Racine gibi dehâ türemiş Cid, Horace, Cinna, Polyeucte, Ester, Athalie Phedre, Andromaque gibi âsâr-ı âliyye meydâna koymuşlardır. Kârimizde trajedî hakkında daha mükemmel bir fikir hâsıl ettirmek için bu âsârdan birini hulâsaten tercüme etmekte olduğundan gelecek nüshalardan birine inşallah derce muvâfik oluruz.

Comédie Komedya

Dramatik usulden ma'dûd olan komedi, hey'et-i ictimâiyede her gün ser-zede-i zuhûr olan vakayi'-i madhekenin mir'ât-ı mücellâsı olup âdâd ve âhlâk zamânın bâtil ve esâssız olanlarını tasvîr ve muâheze ile tarîk-i müstâkimi irâe ettiğinden mürebbi-yi âdâd ve âhlâk olmak isti'dâdına hâizdir. Komedi bazen manzûm ve bazen mensûr yazılır bu bâbda en

ziyâde ibrâz-ı mahâret eden Fransa şu'arâ-yı meşhûresinden “*Voltaire*” ekser komediyi manzum yazmıştır. Zâten Fransa'da komedi *Molière* ile başlayıp yine *Molière* ile hitâm bulmuştur.

Vâk'a kendisinden sonra ve bi'l-hâssa zamânımızda oldukça mühim komediler vaz'-ı sahne edilmiş ise de hiçbirisi *Molière* mertebesine varamamıştır. 'azâm-ı müellifin Osmâniyeden merhûm Ahmed Vefik Paşa *Molière*'in bi'l-cümle madhekelerini Türkçeye bir lisân-ı selâsetle tercüme etmiştir. Hatta merhûm müşârün-ileyh Hüdâvendigâr valiliği esnâsında Bursa'da inşâ ettirdiği tiyatrodan bunlardan ba'zılarını kemâl-i i'tâ ve dikkatle vaz'-ı sahne ettirilmiştir.

Tartuffe, Femmes saventes Âlem Kadınlar Précieuses-ridicules Bourgeois gentilhomme, Zor Nikâh nâmında ki komediler temâşasından bıkmaz, dâima görülmesi ârzû edilir âsârdandır. Lisânımızda bu gibi âsâr tahrîrine erbâb kalmamızda hâhiş olması pek bâis-i teessüfdür.

Drame Dram

Dram asr-ı hâzır mahsûlüdür denilebilir. Fâcia madheke usulünden mürekkebdir.

Musavver hayât olduğundan, hayâtın her hâlini vaz'-ı enzâr-ı temâşa girân eyler. Dram, bazen en âli efkâra, en âli-cenâb hissiyâta müreccah olarak yükseklerde pervâz eder bazen de en âdî, en alçak, en sefil adamların hissiyâtından bahs ederek ka'r-ı zemîn-i sefâlete tenezzül eder. Tarz-ı tahrîr nokta-i nazarınca dram faciadan pek çok serbesttir; İttihâd kâidesine riâyet eylemez; hâlbûki fâcia yalnız manzum yazılır.

Dramın vaz'-ı sahne edilmesi için pek çok şeyler nazar-ı dikkate alınmıştır. Eşhâsın kesretli olması her perdenin tasvire muvaffâkati icâb eder. Meselâ vak'a müzeyyen bir salonda cereyân ediyorsa sahnenin de o yolda müzeyyen olması ve bi'l-akis meyhânede yâhûd sefil bir yerde güzâr ediyordu sahnenin de o derece sefâleti musavver olması lâzımdır. Aktörlerin elbisesi vak'anın cereyân ettiği zamân kisvesiyle mütenâsib ve hakikate mukârin düşmelidir.

İngiltere'de en büyük dram müellifi geçen nüshada tercüme-i hâlini yazdığımız “*Shakespeare*” dir. Vâk'â *Shakespeare*'den sonra pek çok dram müellifleri gelmişlerse de *Shakespeare*'in ihrâz ettiği mertebeyi bulamamış hiçbirisi *Shakespeare*'deki azamet-i hayâli

ifâde edememiştir. Almanya’da ise Schiller ve Goethe dramın mucididir denilebilir. *Schiller* **Quillaume Tell** (Giyom Tell) i *Goethe* **Fanst** ile’l-ebed birinci mertebede kalacaktır.

Fransa’da dram *Victor Hugo* ile başlamış sonraları da daha tevessü’ ve tekemmül etmiştir. *Hugo* ekser dramlarını manzûm yazmıştır. Hem de öyle bir lisân-ı mu’ciz-kâr kullanmıştır ki okuyanları, temâşa edenleri hakikaten ser-mest-i hayret ederi Lisânımızda ise eâzım-ı üdebamızdan bir iki zât istisnâ edildiği hâlde dram tahrîrinde ihrâz-ı muvâffakiyet (aynı olan tüm kelimelere bak)eden pek az bulunur. Tiyatronun bir mahall-i edeb ve terbiye olduğunu nazar-ı dikkate alınacak olur ise bizde de en ziyâde tevsî’-i ârzû eyleyecek dramdır.

Vaudville Vodvil

Mukaddimâ vodvil beher parçası dört mısra’dan ibâret olarak yazılır bir nev’-i madheke idi. Hâlbûki şimdi muharrir hakîkata pek de mukârin olmadığını bildiği halde yazdığı madhkelere vodvil denilmekte olup bunda da vakayi’nin mûcib-i hayret ve bâis hande olmasıyla ber â ber mükâlemelerin kısa düşmesine dikkat olunur.

Suâd Mekîn

mir’ât-ı mün’akis: parlak ayna	âsâr-ı âliyye: yüksek eserler
erbâb-ı basiret: kalp gözüyle görme	ma’dûd: belirli
mevki’-i temâşâ: gösteri yapılan yer	ser-zede-i zuhur: başa geldiği görünen
tarz-ı tahrîr: yazı tarzı	vakayi’-i madhek: gülünecek olay
derece-i terbiye: terbiye derecesi	mir’ât-ı mücellâ: parlatılmış ayna
temeddün: medeniyetle ilgili	tarîk-i müstâkim: doğru yol
tefrîk: ayırma	irâe: yol gösterme
rikkat: incelik	mürebbi-yi âdâd: eğitici saymak
ittihâd: ortak düşünce etrafında bir araya gelme	isti’dâd: yetenek
üslûb-ı âlî: yüksek üslup	ibrâz-ı mahâret: yeteneğini ortaya koyma
müzeyyen: süslemek	lisân-ı selâset: akıcı dil
efkâr ve hissiyât-ı âliyye: yüksek duygulara ve düşüncelere sahip	hâhiş: istek
terdîf: takip etmer	asr-ı hâzır: asrımızda
nısf-ı ahir: son yarısı	girân: kıymeti çok

ka'r-ı zemîn-i sefâlet: sefalet çukuru zemini

mütenâsib: uygun

mukârin: bir arada

tercüme-i hâl: durumu tercüme etmek

ihrâz: kazanma

azamet-i hayâl: hayal büyüklüğü

tevessü': yayılma

lisân-ı mu'ciz-kâr: mucize dil

ser-mest-i hayret: şakınlık veren sarhoşluk

eâzım-ı üdeba: büyük yazarlar

ihrâz-ı muvâffakiyet: başarı kazanma

mahall-i edeb: terbiye ortamı

tevsi'-i ârzû: arzusunu genişletme

nev'-i madhek: yeni gülünecek şey

Suâd Mekîn, *Pul Mecmûası*, (19 Ey.1313/04 CE.1315). S. 2, s. 26-27.

Fransız Edebiyyâtı Dersleri -3 Hatîblik usûlü Le genre oratoire

Hitâbet, belî' bir sûrette îrâd-ı nutk demektir. Bu bir mevhibe-i ilâhiyehdir ki tahsîl ve tettebbuât ile derece-i kemâle îsâl edilebilir. Hatîbler ebnâ-yı nev'i üzerinde her türlü hissiyât tevlîdine muvaffak olurlar. Binâen aleyh tabî'atın nadiren bahş edildiği böyle bir mevhibeyi dâima ebnâ-yı Âdemin selâmet ve saâdeti uğruna sarf eylemek icâb ettiğinden sû-i is'timâl edenler her cihetle şâyân-ı muâheze olurlar. Bu bahşâ-yîş fitrat ulûm ve fûnûn ile ârâste olursa îbrâz-ı kemâl ve kudret eyler.

Şimdi bu mühim fennin usûl ve kavâidi nazar-ı dikkate alalım:

Bu usûl bir hey'et önünde yüksek sadâ ile söylenilen, yâhûd okunan şeyleri o halka kanâat bahş olacak sûrette îrâd ve kabûl ettirmek yollarıdır. Binâen aleyh hitâbette iki mühim nokta olmak lâzım gelirBiri, mevzû'-i bahs hakkında sâmiîni iknâ', diğeri nutkun muhteviyâtı kâmilten kabûl ettirmek hususlarıdır. Bu iki mühim noktayı yani maksad-ı asliyye gözetmeyerek îrâd olunan nutuklar şâyeste-i istimâ' görülemez. Nutuklarda muvaffakiyyet ma'lûmât ve esi'a ve mükemmeliyye ve o ma'lûmâtı yolunda hüsn-i idâreye mütevakıfıdır. İcâb ettiği takdîrde her bir fenden bahs etmek için müşkilât çekmemeliFûnûnun cümlesine mümkün olduğu derece ıtlâ' etmek, ulûm-i hâzırının cümlesinden behre-dâr olmak, hususiyle fenn târîhi câlib-i dikkat-i nukattan biri de muhâtablarının derece-i isti'dâdlarını ve hangi şeyleri redde müheyyâ olduklarını ra'nâ bilmektir. Zemân ve mekân, derece-i terbiyye ve tahsîlin hepsinden mukaddem nazar-ı dikkat alınması bir hatîb için pek lâzımdır.

Nutuklar mevzû'larına göre beş kısma ayrılır.

Brinci kısım – Dîne dâir olan nutuklardır ki bu da üç kısımdır:

Evvelâ, mukaddes add edilen bir zâtın fezâiline dâirdir. Bu ise o zâtın dîne olan hidemât-ı müteaddidesi ve bundan dolayı ettiği fedâkârlıkları birer birer nazar-ı dikkate arz edip o zâtın hakîkaten şâyân-ı ta'zîm ve hürmet bir zât olduğu etrafiyla meydâna vaz' ile kabûl ettirmektir. Sâniyen, âhlâk ve adâba âid noktalarıdır ki bunda âhlâk-ı hasen ve adâbın insanlar için ne derece mühim olduğu, âhlâk-ı hasene ile tezyîn-i zât ve sıfât edenlerin dâimâ şâyân-ı takdîr ve imtisâl olduklarını bunların meşhûr olanlarından ba'zılarını zikr ile herkesin onlara imtisâl ettiği takdîr ebnâ-yı nev'înin nazarında iktisâb-ı kadr ve haysiyyet ile ile'l-ebed zikr-i cemîle mazhar olacaklarını sûret-i mukni'ada îrâd etmektir. Sâlisen,

müşâhîr hakkında ki mersîyelerden Müddet-i hayâtı dîn ve devletine hidemât cân-sipârâne ile imrâr ve en nihâyet o uğurda fedâ-yı hayât müsteâr eyledikleri ve bu gibilerin vuku'-i vefâtları gâyet belîğ bir sûretde îrâd olunup onların isimleri ta edeb-i hâtıra-i enâmdan silinmemesi lâzım geleceği der-miyân edilir.

Bu nev'-i nutukta Fransa müşâhîr hükemâsından “Bossuet **Bossuet**” iştihâretmiştir. On yedinci asırda kadem-nihâde-i meydân-ı vega olan meşhûr Fransa cenarellerinden “TurenneTurenne” hakkında bu sonenin îrâd edildiği nutuk hakîkaten şâyân-ı takdîr ve hayrettir. “Henriette d’Angleterre **Henriette d’Angleterre**” in ve “Duchesse d’Orléans **Duchesse d’Orléans**” in vefâtları üzerine söylediği nutuklar bu kısma en parlak, en mükemmel misâl teşkîl ederler.

İkinci kısım – Adlîye hatîbliği. Bu da iki kısımdır. Biri, tahrîren veyâ şifâhen bir maznûn aleyhine mahkûmiyeti talebini hâvî müdde-i umûmî tarafındam serd edilen iddiâ-nâmedir. Diğer da’vâ vekîlleri tarafından mücrimi müdâfâa zımmında huzûr-u mahkemede der-miyân edilen müdâfâa-nâmelerdir. Bunların içinde ekseriyâ gayetle mühim ve şâyân-ı istifâde nutuklara tesâdüf edilir. Ma’lûmât-ı mükemmele ve ilm-i hukûkda yed-i tûlâ sâhibi bir da’vâ vekili tarafından biri olduğu hâlde za’f-ı müdafaadan nâşî müttehim olan bir mücrimim beretini meydân-ı aleniyyete çıkarmak için serd edeceği müdafa-nâme mühim bir vukûf büyük bir iktidâr sâyesinde tertîb edilmiş olacağından elbette şâyân-ı takdirdir.

Üçüncü kısım – Siyâsete dairdir. Bu da konferans, Parlamento veyâ kongrelerde îrâd olunan mühim nutukları teşkîl eder.

Dördüncü kısım - Askerliğe dairdir. Bu kısım Kumandan tarafından askere hitâben berây teşcî’ söylenen nutuklardır ki asker üzerine olacak te’sîri pek büyük olduğundan ziyadesiyle mühimdir. Kumandanın tîg-i cünbân-ı teşcî’ olarak verdiği emirler, gayet mühim ve nâzik bir noktada bulunduğu zemân îrâd olunan nutuklar bu kısma dâhildir. Bu kısma en parlak misâl Napolyon askerine hitâben îrâd ettiği nutuklar gösterilir. Hatta denilebilir ki Napolyon ekser muzafferiyâtını bu parlak ve hissiyât-ı âlî-cenâb-âneyi hâvî nutukları sâyesinde kazanmıştır. Ehrâm-ı mısriyye o kendi vuku’ bulan muhârebede askerî zâten fenâ hâlde yorulmuş ve memleketlerinden pek ziyâde dûr bulunmuş olduğundan bozulmalarına bir şey kalmamış iken, Napolyon önlerine geçerek “asker! Kırk asır şu gördüğünüz ehrâmın tepelerinden sizi temâşâ ediyor!..” diye başlayan meşhûr nutkunu îrâd etmiştir ki, nihâyet muhaberenin kendi mazafferiyetiyle netîcelenmesine sebep yegâne olmuştur.

Şehîd-i mübeccel Abdü'l-ezel paşanın muhâbere-i hâzırada “Milona” tepesinde askere karşı îrâd ettiği nutukta elsine güzâr-ı ümerâ olacak nutuklardandır.

Nice defalar görülmüş ve işitilmiş şeylerdendir ki, askerın nâzik bir noktada bulunduğu zemân kumandanlarının yalnız bir iki kelimesi muzafferiyetini te'mîn için kifâyet etmiştir. Görülüyor ki bu kısım dahî başka bir nokta-i nazardan ziyâdesiyle şâyân-ı ehemmiyet ve dikkattir.

Beşinci kısım – Encümen-i dâniş tatîbliği. Bu kısımda Fransa encümen-i dânişinde, bi'l-cümle hey'et-i edebiyeye veyâ ilmiyyede ve bi'l-umûm akademilerde âdet olduğu üzere hey'ete bi'l-intihâb dâhil olan â'zâ tarafından îrâd olunan duhûl nutku ile ona mukâbilan â'zâ-yı hey'etden biri tarafından îrâd edilen kabûl nutuktan ibâretidir.

Usûl-i hitâbetin mühim kısmında budur. Bu nutuklar, edebiyât, âhlâk, felsefe, fûnûn nokta-i nazardan ziyâdesiyle şâyân-ı istifâde ve tedkîkdir. Bazen bunlarda tenkîdât ve mu'ahezât-ı edebiyeye âid büyük bir vukûf ile yazılmış nutuklara tesâdüf edilir. Ale'l-umûm encümen-i dâniş îrâd olunan bu gibi nutuklardan meselâ duhûl nutkunda iki â'zâ, selefının fezâ'iline, vefâtına kadar edebiyâta yâhûd ihtisâs ettiği şu'be-i ulûme dâir ne kadar hidemâtı sabık ettiğini ve neşr edildiği âsârdan en mühimlerini kısaca şerh ederek hâvî olduğu bedâyi'i ayrı ayrı zikr eyler. Buna mukâbil encümen tarafından ta'yîn edilen â'zâdan biride bu yeni intihâb oluna â'zâyı kabûle mahsûs nutkunu takrîre başlar. Bu nutukta dâhil encümen olan â'zânın ma'lûmât ve iktidârını, zekâsını ve ovakte kadar neşr edildiği âsârı ve bunlardan mühim olanlarını daha mufassalca zikr ile hakkında edilen intihâb-ı muvâfik edenini ve â'zâ-yı sâirede kendi miyânlarına böyle bir zâtın dâhil olduğundan cidden iftihâr ettiklerini bir lisân-ı selâsetle der-miyân eder.

İşbu beyânâtdan anlaşıldığına göre encümen-i dânişe dâhil olacakları, nutuklarını büyük bir vukûf, mühim bir tedkîk ile ihzâr ederler. Bazen de zikr edecekleri şeylerin asıllarını görüp ona göre idâre-i efkâr eylemek üzere seyâhate çıkarlar; tettebbuâtda bulunurlarda sekiz dokuz ay imtidâd eden seyâhatden sonra sekiz dokuz sahîfelik mühim bir şey tertîb ederler.

Nitekim geçenlerde akademi â'zâsından Süveyş kanalı müteahhidi mühendis meşhûr Mösyö é Ferdinand de Lesseps'in vuku'-ı vefâtı üzerine iştigâl eylediği koltuğu ta'yîn olunan zât ta Mısır'a kadar gidip Süveyş kanalını baştanbaşa gezerek orada Mösyö de

Lesseps'in âsârını birer birer nazar-ı tedkîkden imrâr ettikten sonra edindiği ma'lûmât üzerine duhûl-i nutkunu tertîb etmişti.

Geçen Şubat efrencide meşhûr "Camile de Sa" Camile d'Hostunnın yerine intihâb olunan "Marquis de Costa Beauregard"ı kabûl için akademi â'zâsından edîb-i şehîr "Edward Harvey" ta'yîn edilmişti. Marquis Savona'lı olduğu için Harvey, Mûmâ-ileyhin memleketinin târîhine Fransa'ya terkine dâir mühim bir bahs yürüterek nihâyet İtalya'nın târîhini sûret-i teşkîlini ve bunun ne gibi fâideleri müntiç olduğunu ciddî ma'lûmâta istinâden o kadar etraflı, beyânedilmiştir ki bütün â'zâ bu muvaffakiyetten dolayı kendisini tebrik etmişlerdir. Binâen-aleyh Harvey'in bu nutku bahs etmekte olduğumuz bu kısım için fevka'l-ade parlak bir misâl, bir nûmune ittihâz edebilir.

Hele bu nutuklar büyük bir vukûf mühim bir tedkîk ile ihzâr edildiğinden ekseriyetle edebiyât, ulûm, felsefe, fûnûn nokta-i nazardan gâyet fâideli, mühim netîceler verir.

Suâd Mekîn

îrâd-ı nutk: nutuk söyleme

mevhibe-i ilâhiyye: Allah vergisi

tahsil ve tetebbuât: eğitim ve araştırma

derece-i kemâl: en üst olgunluk derecesi

îsâl: ulaştırma

ebnâ-yı nev': aynı türden olan

ebnâ-yı âdem: insanlar

sû-i is'timâl: görevini kötüye kullanma

şâyân-ı muâheze: eleştirilmeye değer

ârâste: süslenmiş

ibrâz-ı kemâl ve kudret: güçlü ve olgun bir şekilde ortaya koyma

îrâd ve kabûl: söyleme ve kabul

sâmîn: işiten

şâyeste-i istimâ': dinlemeye değer

hüsn-i idâre: yönetme güzelliği

mütevakkıf: bir şeye bağlı

itlâ': bildirme

behre-dâr: nasipli

câlib-i dikkat: dikkatleri üzerine çekme

derece-i isti'dâd: yeteneğin derecesi

fezâil: faziletler

hidemât-ı müteaddid: birden çok hizmet

şâyân-ı ta'zîm ve hürmet: hürmet ve saygıya değer

şâyân-ı takdîr ve imtisâl: övgü ve örnek almaya değer

iktisâb-ı kadr ve haysiyyet: şeref ve güç kazanma

zîkr-i cemîle: hoş davranıştan bahsetmek

müddet-i hayât: yaşamı boyunca

imrâr: geçirme

fedâ-yı hayât: hayatını feda etme

müsteâr: ödünç

edeb-i hâtıra-i enâm: yaratılmışların sonsuz hatırası

der-miyân: bildirme

nev'-i nutuk: nutuk çeşitleri

ıştîhâr: ünlü olma

kadem-nihâde-i meydân: meydana ayak basmış

huzûr-u mahkeme: mahkeme makamında bulunma

şâyân-ı istifâde: faydalanmaya değer

ma'lûmât-ı mükemmel: mükemmel bilgi

ilm-i hukûk: hukuk ilmi

za'f-ı müdafaa: güçsüz olanı savunma

müttehim: suçlayan

mücrim: suçlu

teşcî': cesaretlendirme

hissiyât-ı âlî-cenâb-âne: yüksek, yüce duygular

dûr: uzak

şehîd-i mübeccel: yüceltilmiş şehitler

muhâbere-i hazıra: belli bir haberleşme

güzâr-ı ümerâ: ileri gelen beyler

şâyân-ı ehemmiyet ve dikkat: dikkate ve özen göstermeye değer

bi'l-intihâb: seçilmişler

şâyân-ı istifâde ve tedkîk: incelemeye ve faydalanmaya değer

şu'be-i ulûm: ilimler şubesi

intihâb-ı muvâfık: uygun olanı seçmek

â'zâ-yı sâire: öteki üyeler

lisân-ı selâset: akıcı dil

ihzâr: kazanma

idâre-i efkâr: düşünceleri yönetme

imtidâd: uzatma

duhûl-i nutk: nutuka dâhil olma

edîb-i şehîr: ünlü yazar

ittihâz: kabul etme

Fransa Akademisi ve Andre Torya

İki sene evvel “Julietta” nâmında küçük müessir bir hikâyesini Türkçeye nakl ettiğimiz Mösyö Andre Torya, Fransa matbûâtına ettiği hizmetin iki hafta evvel mükâfâtını iktitâfa muvaffak olmuş, geçenlerde vefât eden “Alexandre Dumas Fils” in yerine Fransa akademisine a’zâ intihâb olunmuştur.

1833 senesi Teşrîn-i evvel’in 8 inci günü dünyaya gelmesine nazaran şimdi altmış dört yaşında bulunur. Mektebte tahsîlini ikmâl ettikten sonra mâliye nezâretinde müteaddid hizmetlerde bulunmuş sonra muharrirlik âlemine dalmıştır.

Öteden beri yazdığı âsârın dâimâ hissiyâtın nâzik tellerine dokunmaya, nesîm-i hoş-bû-yi muhabbetle ihtizâza gelen kalblerin en gizli, en hazîn seslerini işitmeyi kendine tatlı bir âdet edinmiş, “Marcel Prévost” gibi Fransa ekâbir-i nisvânının mahzar-ı teveccühü olmuştur.

Âsârında ahvâl-ı cinâiyyeden ziyâde muhabbetin hüsn-i imtizâcını nazar-ı dikkatte tutar, sâir muharrirlerin cinâyet yolunda tasvîr ettikleri entirikalarını bu, muhabbet âlemine dökerek niri birine zıdd kalbleri yekdiğerine teshîr ettirmenin yolunu düşünür binlerce hârika-ı muhabbeti bir eserinde cem’e çalışır.

Zemân olur ki en fakîr bir delikanlıyı servet ve sâmâniyle gözler kamaştırır bir pür-i peykere dil-dâde eder; Onun aşk-ı garâmıyla senelerce İngiltere, serâir-i kalbiyyenin yegâne hâkimî o imiş gibi sözünü söylenenin ardı sıra yıllarca koşturur durur. Gâh seyr edenleri titretircesine münâzır ve hâşiyâne gösterir, gâh ferihinden çıldırtacak derecede inbisât-ı husûl bulundurur. Bir dakikada gül-zâr-ı muhabbetin ezhâr-ı münkeşifisini seyr ettirip dururken umulmayacak kadar acıklı vartaları sahne-i temâşâyâ kor. Orta yerde konunun müdâhele edilemeyeceği cürm-i meşhûd add edeceği hiç bir cinâyet göstermezken, muhabbetin en rakîk münâzırını gâyet serî’ bir tahavvül ile tasvîr eder; insanı güleceği bir zemânda ağlatır, ağlatacağı bir zemânda güldürür.

netâyic-i muhabbetle dünyaya gelmiş bir veled-i tabîi olduğu için iğfâl edilen dâimâ müdâfaa eder La Dame aux Camélias gibi düşkünleri ma’zûr göstermeye uğraşır istese de herhâlde yazdığı şeyler “hiss” olmaktan ziyâde “cinâi” sayılır.

Andre Torya bu ciheti nazar-ı dikkate aldığı için olmalı ki akademiye ilk kabûl olduğu gün bir mu’tâd okuduğu noktada pek mahviyet-kârâne bir lisân isti’mâl etmiştir. Bereket

versin ki “Paul Bourgete” gibi bir muharrir-i şehîr buna mukâbelede bulunuyor da mezâyâyı müktesebe meydâna koyuyor.

Herkes bilir ki Dumas Fils kudret-i kalemiyye, vüs’at-ı hayâliyesiyle babasını bile geride bırakmıştı. “La Dame aux Camélias” ihtisâsâtı rakîkenin bir timsâl-i mücessimidir, bu da inkâr olunamaz. Fakat ne kadar olsa sâhibinin yüreğinde tiyatroculuk daha ziyâde yer ettiği için ahvâl-ı cinâiyyeyede bir inhimâk hâsıl ettirmiş idi. Binâen aleyh o zavallı – evet, biz bile o dâhinin tasvîrine göre bu kadını zavallı buluyoruz! – o ismetden mahrum kadıncağızı geçmiş günahlarına kefâret ettirip de bir iki sene olsun tatlı ömr sürdürecektir yerde erkenden topraklar altına atıyor işte bundan neş’et etmiştir.

Andre Torya’ya gelince vâkiâ perde Bruna’na tasvîr etti bazen “Paul Bourgete” mertebesini bulur ise de eserinin neticesini dâimâ tatlıya bağlamaya çalışır. Onun içim de her eser defalarca basılmak şerefine nâil olur maksad bir eserde hüner, san’at göstermek olduğuna nazaran bu vazîfeyi îfâ ettikten sonra artık fazla şeylere girişmez, kâriinde hâsıl ettiği zevki yine kendi kaçırmaya kalkışmaz.

Bunlar hep birer bedîadır. Duma Fils olsun Andre Torya olsun her biri bir kalb için sevilmelidir. Birini diğere tefavvuk ettirmek umûm-i âşnâyân edebî re’yiyle olabilir. Kiminin kalbi mezârlıklar arasında ölü kafalarıyla top oynatmaya uğraşan Shakespeare’in, kimi safvet kalbin fenâ yolda gezen kadınlarda da bulunacağı iddâyaya kalkışan Duma Fils’in kimi de muhabbet-i sâfiyyeye ancak ma’sûn kadınlarda görmek isteyen Andre’nin âsârından hoşlanır.

Mehmet Ekrem

müessir: etkileyici

hidmet: hizmet

mükâfât: ödül

iktitâf: meyve toplama

a’zâ intihâb: seçilmiş üyeler

teşrîn-i evvel: ekim

ikmâl et: tamamlama

müteaddid: çok sayıda

muharrir: yazar

âsâr: eserler

hissiyât: duygular

ihtizâz: titreme

ekâbir-i nisvân: yüksek mevkide bulunan kadın

mahzar-ı teveccüh: beğenisini kazanma

hüsn-i imtizâc: güzel uyum

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış

yekdiğer: öteki

teshîr: büyüleyici etki

hârîka-ı muhabbet: olağanüstü aşk

cem’: bir araya toplama

sâmân: zenginlik

pür-i peyker: birçok yüz

dil-dâde: gönül vermiş kimse

aşk-ı garâm: olağanüstü aşk

serâir-i kalb: kabin sırrı

münâzır ve hâşiyâne: tartışan ve boyun eğen

gül-zâr-ı muhabbet: aşkın gül bahçesi

ezhâr-ı münkeşif: açılmış çiçekler

sahne-i temâşâ: tiyatro sahnesi

cürm-i meşhûd: suç işlerken yakalama

rakîk: ince

serî’: hızlı

tahavvül: değişme

netâyic-i muhabbet: aşkın sonuçları

İğfâl: kandırma, yanıltma

ma’zûr: mazereti olan

mu’tâd: her zamanki

mahviyet-kârâne: alçakgönüllüce

isti’mâl: yapmak

muharrir-i şehîr: ünlü yazar

mezâyâ-yı mükteseb: kazanılmış üstünlük

kudret-i kalemiyye: kalemi güçlü

vüs’at-ı hayâl: geniş hayal

ihtisâsât: duygulanmalar

timsâl-i mücessim: örnek varlık

ahvâl-ı cinâiyye: cinayet halları

inhimâk: bir iş için büyük bir istekle gayret gösterme

Binâen aleyh: bundan dolayı

neş’et: meydana gelme

bedfîa: yeni ve güzel şey

tefavvuk: üstün olma

umûm-i âsnâyân: tanıdıkların geneli

muhabbet-i sâfiyye: saf aşk

Musâhabe Paris Mektûbu 10 Kânûn-i sâni sene 313

Şimdi yine Paris mahâfil-i edebiyesi biri birine karıştı. Münekkidler kalemlere sarıldı; gazeteler, haftalık risâleler hep bir ağızdan Porte Saint-Martin [Théâtre de la Porte Saint-Martin] tiyatrosunu ele aldı. Bir bahs, bir alkıştırdı gidiyor...

“Edmond Rostand” [Edmond Eugène Alexis Rostand] herkesin ağzına düştü. Fransa’nın en bahtiyâr adamı bu kesildi. Hükûmetin kırmızı şeridine mahzar oldu. Her gece bir sürü halk *Saint-Martin* tiyatrosunda alkışladı, durdu.

Kariîn kirâm bu zâtı pek tanımasalar yeridir. Çünkü kaleminden çıkan eserler hep manzûm tiyatrolardan ibâret olduğu için bi’l-tab’ Türkçeye nakl edilememiş, kendi de mechûl kalmıştır. Zâten Fransızlar bile bu adamı yeni takdire başladı.

Edmond Rostand genç bir şâirdir. Sâkin tabiatlı, zayıf yapılı, mütefekkir duruşlu biridir. Sene otuz sularındadır. 1868 senesinde Marsilya’da doğmuş, tahsilinin bir kısmı Paris’te ikmâl etmiştir. Stanislas mektebinde de Mösyö Röne Dömik’den fen belâgat dersi almıştır. Pederi Alexis Rostand “Comptoir National d’escompte”[CNEP] bankasının direktörü olduğu cihetiyle epeyce servet sahibidir. Yirmi bir yaşlarında güzel bir de familyası var. İnsana zâten ikbâl teveccüh edince her taraftan yüz gösterir!..

Bu adamda esâsen bir meziyyet vardı. Bunu çıkardığı müteaddid eserlerde gösterdi. Bunca zamân uğraştı durdu. Şimdi bâdî-yi iştihârı olan “**Cyrano de Bergerac** Cyrano de Bergerac” da kullandığı edâ, gösterdiği san’at bundan evvel ki âsârında da mevcûd idi. Halk onları da güzel bulmuştu. Fakat bir zamân bu kadar alkışlamamış idi. Şöhretin tamâmiyle taht-ı te’mîne alınması tâlîn’n son derece yardımını ancak şu son birkaç gün zarfında vukû’ buldu. Buda halkın berâyı saatine râst gelmiş demek!....

Beş altı seneden beri bu şâir sunûhâtını ara sıra savura savura, halkın zihninde yavaş yavaş yer ettire ettire şimdi ki mevki’i bulmak için doğrusu güzel bir zamân intihâb etti. Panama patırtıları dreyfus da’vâları halkın zihnine usanç verdiği için birazda eğlence lâzımdı. İşte bu eser o eğlenceyi teşkil ediyor nice mavaffakiyette yüz gösterdi. Belki bundan daha ilerisi, daha parlak muzafferiyetlerde bu şâire mukadderdir. Kim bilir?

Edmond Rostand’ın ilk manzûm eseri 1890 sene sinde “**Musardines** Boşta Gezenler” nâmıyla basılmış epeyce rağbete mazhar olmuştu.

1891’de “**Romenesque** bedâyi’-i edeb” isminde bir tiyatro kaleme almıştır. Bu tiyatro ancak 1894 de sahmeye konuldu. İlk perdesi erbâb-ı fazl ve dânişe pek latîf bir hâtıra vermiş ise de diğer perdeleri o kadar şâyân-ı nazar sayılmamıştır.

1895 de Sarah Bernhardt yine bu şâirin “Princesse Lointaine” nâmıyla kaleme aldığı eserini Rönesans tiyatrosunda mevki’-i temâşâyâ koydu. O sırada Rusya ve Fransa ziyâretleride vukûa gelmekte olduğundan nazar-ı dikkati celb etti. Tekmîl büyük şehirlerin sahnelerinde oynanmaya başladı. Hatta meşhur Aktrist Prens Baryatinski yakın zemân da en mühim rolü kendisi îfâ etmek şartıyla bu piyesi Peterburg’da da oynadı. Fransa’da “Romanesques” eseri halkın rağbeti yerine akademinin teveccühünü celb etti. Dört bin frank mükâfât verildi.

1897 senesi Nisânınıda “**Samaritaine** Samaritaine” nâmıyla İncil’de mestûr vukûattan birine müstenid olarak kaleme aldığı eser Sarah Bernhardt ve Mösyö Bremon tarafından yine Rönesans tiyatrosunda mevki’-i temâşâyâ koydu.

“Cyrano de Bergerac” On yedinci asırda yetişmiş Fransız muharrirlerinden birinin ismidir ki gâyet nekre-gû bir adamdı. “Kamerde Seyâhat” nâmıyla meşhur bir eseri vardır.

Edmond Rostand son şöhreti verdiren bu muharrir nâmına yazdığı beş perdelik manzûm bir tiyatrodur ki, insân okudukça Fransız edebiyâtının derece-i kemâline beyân-ı hayretten geri duramıyor. Şüphe yok ki bu eser o kemâlin bir enmûzec bedî’idir. Hele Cyrano’nun aldığı yaradan müteessiren vefâtını tasvîr eden beşinci perde şi’rinde, san’atında bir mi’yâr bî- ‘adilidir.

Elimizden gelse Kari’in-i kirâma bu tiyatroyuda tercüme suretiyle okuttururduk. Fakat o şîve, o letâfet mutlakâ eserin Fransızca hâlinde görülmesiyle göze ilişeceğiinden bu sa’y-ı

bî- hûdeye bedel eserin aslını tavsîsye etmek daha münâsib gördük.

mahâfil-i edebiyeye: edebî toplantı yerleri

münekkid: eleştirmen

müteaddid: birden çok

bâdî-yi iştihâr: yayılmaya başlama

taht-ı te’mîn: güvenliğe alınan taht

sunûhât: hatırlama

intihâb: seçme

erbâb-ı faz ve dâniş: birbiri ardına gelen bilim uzmanları

şâyân-ı nazar: bakmaya değer

mevki’-i temâşâ: gösteri yeri

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış

müstenid: dayanan

nekre-gû: fikra söyleyen

derece-i kemâl: olgunluk derecesi

beyân-ı hayret: şaşkınlığını açıklama

mi'yâr: ölçü

sa'y-ı bî- hûde: boşuna çalışma

İmzasız, *Pul Mecmûası*, (01 Şt. 1313/22 Rm 1315). S. 7, s. kapak.

4.6. Hatıra-Deneme

Sa'âdet-i Zâlime

-Necîb Bey'e-

Bir Büyük yangın seviyye-i âilelerini dikişçiliğe tenzîl etmiş idi. Yenikapı'da oturuyorlardı. Annesi her hafta Koska'daki hânemize gelir; kolalanacak, dikilecek ne varsa alırdı. Bu sûretle kim bilir ne kadar zemân geçmiştir, bir gün benim mu'âvenetime iftikâr eden büyük bir ihtiyaçlarını kemâl-i takayyüd ile ifâ ettim. İşte onlarla târih-i münâsebetim hakîkatte bu günden başladı.

Beni evlerine kemâl-i minnetle alır oldular; bu minnet annesine babasına, küçük kardeşine bütün eve, evin arkaya kadar açılan kapısına bile sirâyet eylediği halde onun üzerinde hiçbir eserini görmedim.

Pazarları akşâm üzeri onlara uğramaya başladım, o bir hüsn-i vakûr ve camda idi. Âdetâ bir heykel gibi camda ve bârid, fakat öyle bir bürûdet ki genc ve esrâr-âmîz bir kalbi teshîn edebiliyor; daha on yedi on sekizinde olabilirdi; ziyaretlerimde bana tatlıyı o getiriyordu.

Bir kere gözlerinin içine kadar bakmış idim, o kadar hâkim o kadar o kadar berk-engîz idi ki ne renkte olduklarını ancak bilemiyorum, bildiğim şudur ki gamgîn çehresiyle bir tenâsüb-i şîrîn ve hevl-nâk teşkîl eden o şebâb-ı mecrûhda dâimâ karanlıklara karşı bir meyl-i azîm vardı şapkalarını siyâh renkte intihâb etmiş idi, evlerinde ki tüller ser â pâ siyâh idi, siyâh şemsiyesini tercih ediyordu, büyük bir dikkat ve nezâketle kullanmaya mahkûm olduğu eldivenleri siyâh idi. Bütün bu fakirlikler arasında o kadar câzib idi ki onu o vakâr-ı âhenîn ve tebeddül-i nâ-pezîrâ kenâr-ı deryâda gezerken görenler mâtemde bir kraliçe kıyâs edebilirlerdi. Velhâsıl o bir şi'r idi. Ma'nâ-yı bükâ-perver zarureti tefsir eder bir şi'r-i müştekî-yi hüsrân idi. Bir gün terzilerden mahsûsen alınan kırpıntılardan kendi elleriyle yaptığı bir duvar halısının üzerine koyu mâî renkte mahlût bir ipekle şu cümleyi işlediğini gördüm:

Je crois qu'il y a des coeurs avec lesquels on porrait tailler les diamants

- Bunun aslı Rumcadır.

Dedi. Ah bu cümle-i sâf ve müşteki! Memnûniyetimi saklayamayarak neler okuduğunu, neler okumak istediğini anlamak arzûsuna düştüm. Alnına bir zıll-ı keşif çökmüş, gözleri iki elmaspâre-i siyâh hâlinde idi. Yorgun ve müteneffir idi. Nakş ettiği şu bedîayı daha iyi görebilmem için ayakta duruyordu. Hissiyâtını okşamak, onu söyletmek istedi:

Madmazel bu güzel fakat acı söz nerde öğrenilebilir?

Bu sûâlime bir ihtilâc anı ile gözlerini yumarak cevâb verdi:

Bu dünyâda.

Bu sûretle iyilik etmekten mütehasıl hevâ-yı meserretle göğüsüm şişerek güle güle girdiğim ve pek büyük bir samîmiyet ile kabûl olduğum bu evde yalnız, evet yalnız onun gözlerinden nebeân-ı şiddet-i teessürden bî-zâr idim.

İfâde-i evzâ'ında o kadar büyük bir ma'nâ-yı telehhûf ve kahr vardı ki onun huzûrunda oldukça bir manzûme-i garrâ-yı tazallümün kuvve-i belâgatı altında münhezim olduğumu hiss ederdim.

Bir akşam her gün gergef işleyen küçük kardeşi de yanımızda olduğu hâlde umûmî bir bâğçede oturuyorduk. Onun üzerinde yine bir enîn-i keder belâgatı sâkite ile nakarât yapıyordu. Vücûdu ser â pâ siyâhlarla müstagrak idi. Karşımızda tâc-ı zerrîn tabî'atla pûşide başını dadısı tarafından sevk edilen arabasına dayamış; âtîsi mütebessüm ve parlak kendi fahûr ve neş'e-ver güzel bir çocuk vardı. Etraf tenhâ, yeni sulanmış topraktan bir bû-yî îfâ edemediği vazîfe-i hoş âmedîyi bilâ-kusûr icrâya muvaffak olan bir köpek sanki madmazeli etkilemekte idi. Madmazel bir vaz'-ı girân-ı telehhûf ile

Dedi ve gözleriyle çocuğu ve dadısını göstererek ilâve etti- Para birini arabaya bindirmiş birine de araba çektiriyor..

O zemân ben bu bî-çâre kızların bütün dert ve kederlerine bir samîmiyyet-i iştirâk beslediğimi anlatacak vecihle küçüğe sordum:

- Sen ne kadar çalışacaksın?

O utanarak güldü, ısrâr ile cevâb istedim, "kazanıncaya kadar" dedi. Ben kemâl-i esfle o küçük kızın bu büyük ve acı sözü altında ezilir ve terlerken ablası tefsîr etti:

- Ölünceye kadar demek istiyor!...

Vakit geç idi, onları Yenikapı'dan geçirerek evlerine bırakmak lâzımdı, kalktık, küçük kız bizden on beş yirmi adım önde bir meşy-i tıflâne ile sağa sola bakarak arada tesâdüf edilen ot kümeleri arasından mehtâbın îanesiyle papatya topluyor ve ilerliyorduk. Birden çanlar çalındı; sağda mâî bir fener parladı; yolların etrafındaki teller gerildi ve boğuk, medîd bir gamgame başladı.

O zemân Samatya yolundan sürüklenip gelen katâr göründü, fenerler aşıktan kudurmuş garîb bir canavar gözü gibi bir alev tâb-nâk ile parlıyordu. Küçüğün masûn olduğunu görerek durduk, bekliyorduk; bu serî' ağır hevl-nâk demirde bilâ-teessür ve serîan oldurabilmek isti'dâdından mütevellid bir haşyet dağlamakda idi. O aslâ sendelemeyerek ve benim sağ elimin bileğimden tutarak bir edâ-yı merdâne ile lokomotifin cehennemi gözlerini gösterdi“Tevfik Nâdir bey!. Ben ne vakit mes'ûd olacağım biliyor musunuz? !” diye başlayınca o sıyânet derecesinde bir samîmiyyete müsâide etmediğini imâ eder sûtrede güldü, tesellîlerden uzak pek uzak bulunduğunu anlatmak isteyerek yalnız gülmekle karşılamak kabîlinden ikimiz de bu sözü bir mel'abe hâline ircâ' ettik. Hâlbûki esâsen o pek ciddî idi ve onun bu ciddiyetinden ben korkmalı idim.

Bu aralık biz evce Mısır'a gitmek mecbûriyetinde idik. Zâten hac mektûblarını okuduğum günlerden beri bu mezâmîrperver ve isrâr-agîn memleketi ziyâret arzûsu bende tâ Mısır 'a kadar gidip hatt-ı istivâda ısınan Nil suyuyla banyo ederek teşfîye-i nefes etmek fikrinde idim. “Ben ne vakit mes'ûd olacağım?! Biliyor musunuz Tevfik Nâdir Bey?..” sözünden ale'd-devâm ürperiyordum. O geceden sonra Samatya'nın hakîr denizini onunla iki defa daha gördük.

Bir defasında onun elinde baston vardı. Kendini muhtâc-ı nezâret göstermemek üzere her türlü hiss-i himâyete karşı isyâna amâde idi ve benim kendine karşı bir nev'-i mağlûbiyyet ve hayretime vakıf idi, güyâ erkek o idi. Hiç lâf etmeden uzun müddet yürüdük; Yenikapı'ya doğru bir bâğçe önünde birçok iskemleler dizilmiş, dört beş tahta çatılarak bir sed yapılmış. Bu seddin üstünde iki kişi, birinin elinde def, öbüründe kemân; biri sarı kara; öbürü çiçek elinde harâb ve sönük ikiside mutlak aç ve ümîdsiz.

Bunlar çalacak, halk da o iskemlelere oturup dinleyecekler, sonra edilen istifâde iskemleler sâhibiyle bu ikisi arasında mukâseme olunacak! Bunların defleri kemânları kâfi görülmezse ayağa kalkıp küçüklüklerinde kim bilir, belki ya klarnede dâyeleride olduğu hâlde panayırlarda gördükleri soytarılardan yâdigâr kalma bazı oyunlar oynayacaklar. Bu

gün karıları da bir eve tahtaya tutulmuşlardır. Ben böyle müteessiren düşünürken o bir vaz'-ı istikrâh ile dedi ki:

- Bunlar ne kadar ahlâksız adamlar.

- Aman, neye.

- ..

- Bendeniz fark edemedim afv ediniz.

- Bu hâl ile yaşıyorlar?

Of, bu hisler.. Bunlar ne kadar muhtâc-ı tashîh idi.

Ben o hafta küçük kıza bir şimendifer tahvîli hediye ederek İskenderiye'ye gitmek üzere "El-Kâhire"ye girdim ve oradanda Samatya'ya haylî müddet baktım.

Avdet edeli üç gün oluyor. Dün akşam sâhile inerek fakat bir fikr ve hüküm netîcesi olarak değil sırf bir sevk-i tabîyye tabi'en Samatya'ya doğru ilerledim. Evlerine girdiğim zemân beni soğuk bir kanla karşıladılar. İçimde hâsıl olan büyük bir korkudan, korkunç bir şüpheden sıyrılıyor gibi idim... Ah, çığlık, ağlama filân olmadı, fakat ortada yine bir eksiklik vardı.

Beş on dakika sonra Madmaxel çıktılar mı? Dedim, o zemân hayret ettiler ve bir bû-yi memât bütün evi sükûta da'vet ediyordu. Nasıl çıktığımı, odama ne hâlde düştüğümü bilmiyorum, Evde bütün târîh-i intihârı an'anesi ile öğrendim. O zemân dakikası baştan başa hayât-ı insâniyyeyi isti'âbe kâfi bir ihtizâr-ı cân-sûze uğradım. Üç gündür bacaklarımın üzerinde bir kütle-i rûh taşıdığımı kaniim; ah o âtıl ve zâyıf denirin mâzî ile âtî arasında nâ-kâbil-i imlâ bir uçurum hâsıl edebilecek derecede azîm bir hassa-i ifnâ-yı hâiz olacağını bilemedim. Hayır bildim ve o acı hakîkati o zemân tahmîn edipte tedâvî edememekten boğuluyorum. Düşünüyorumda gözlerinin ne renkte olduğunu bence tamâmen mechûl!... Şimdi kulağımın dibinde "Ben ne vakit mes'ûd olacağım, bilir misiniz Tevfik Nâdir bey?!" sûâli bütün dehşet-i mestûresiyle ve bir enîn-i efsûn-kâr-ı samt perver ile inliyor, bende bitiyorum be bir daha Yenikapı ile Samatya arasından, o gece onun katiyyet-i ifâdesine kamerî eşhâd eylediği yerden geçmemeye ahd ü peymân ediyorum.

"Ben ne vakit mes'ûd olacağım, bilir misiniz?" Ah, bu sa'âdet-i zâlîme!

Tevfik Nâdir

seviyye-i âile: ailenin refah düzeyi

tenzîl: aşağı indirme

mu'âvenet: yardım etmek

iftikâr: ihtiyacı omak

kemâl-i takayyüd: bağlılığın en üdt derecesi

târih-i münâsebet: eskiye dayanan yakınlık

kemâl-i minnet: iyilik karşısında kendini çok borçlu hissetme

hüsn-i vakûr: ağırbaşlı güzel

bârid: soğuk

bürûdet: soğuk

esrâr-âmîz: gizemli

teshîn: sıcak olma

berk-engîz: şimşek saçan

gamgîn: gamlı

tenâsüb-i şîrîn: güzelliğine uygun

hevl-nâk: korkulu

şebâb-ı mecrûh: yaralı gençlik

mevl-i azîm: kendini üstün görmeye eğilimli

intihâb: seçme

ser â pâ: baştan ayağa

vakâr-ı âhenîn: demir gibi haysiyetli

tebeddül-i nâ-pezîrâ: değişimi kabul etmeme

kenâr-ı deryâ: deniz kenarı

şî'r-i müştekî-yi hüsrân: hayal kırıklığından şikâyet eden şîir

mahlût: karışık

cümle-i sâf: temiz cümle

zıl-ı keşif: farkına varılan gölge

elmaspâre-i siyâh: siyah elmas parçası

müteneffir: öğrenen

ihtilâc: çırpınma

mütehassıl: meydana gelen

hevâ-yı meserret: mutluluk isteği

bî-zâr: bıkmış

îfâde-i evzâ': durumunu ifade

ma'nâ-yı telehhûf: kederli anlam

manzûme-i garrâ-yı tazallüm: gösterişli şîirden şikâyet

kuvve-i belâgat: belagat kuvveti

enîn-i keder: keder iniltisi

sâkite: düşmek

müstagrak: gark olmak

tâc-ı zerrîn: altın taç

pûşîde: örtülü

fahûr ve neş'e-ver: neşeli ve övünen

bû-yi îfâ: hissedilen koku

vazîfe-i hoş: hoş görev

bilâ-kusûr: kusursuz

vaz'-ı girân-ı telehhûf: ağır kederini ortaya koyma

samîmiyyet-i iştirâk: içtenlikle olaya dâhil olma

kemâl-i esef: acımanın en üst derecesi

tıflâne: çocukça

iâne: yardım

medîd: uzun süren

gamgame: haykırma

bilâ-teessür ve serîan: çabuk ve üzülmeden

isti'dâd: yetenek

mütevellid: -den doğmuş

edâ-yı merdâne: yiğit bir tavırla

siyânet: koruma

teşfiye-i nefes: nefesi iyileştiren

muhtâc-ı nezâret: bakıma muhtaç

hiss-i himâyet: koruma hissi

nev'-i mağlûbiyyet: yeni yenilgi

dâye: dadı

vaz'-i istikrâh: tiksirmek

hayât-ı insâniyye: insan hayatı

isti'âb: içine sığdırma

nâ-kâbil-i imlâ: doldurulması mümkün olmayan

hassa-i ifnâ-yı hâiz: malını harcamaya hazır

dehşet-i mestûr: saklanan dehşet

enîn-i efsûn-kâr-ı samt perver: sessizlik seven büyü inilti

kat'iyet-i ifâde: kesin ifade

eşhâd: şahitler

ahd ü peymân: yemin etmek

sa'âdet-i zâlîme: acımasız mutluluk

Tevfik Nâdir, *Pul Mecmûası* (06 Ağ 1314/02 RE. 1316). S.14, s. 13-15.

Mağlûbe-i Muhabbet

Güneşin şuaât-ı zerrinine nazireler yaparcasına her temevvücünde bir levn diğer irâe eden sarı, kıvrıkcık saçlarından bir tutamı fil dışından beyâz dirseklerini dayadığı balkonun yeşil parmaklığı arasından aşağı sarkmış, kısm-ı diğeri çıplak omuzlarına gelişi güzel sarılıvererek tabî'at pür-sitân beşere bir timsâl-i behişt âbâdı hakkıyla irâe edecek letâfet hâsil eylemiş olduğu hâlde genç kız dü-çeşm semâvîsini bir âşıkın sâfiyyet-i kalbi ile müsâbaka edercesine bî-hiss ve hareket görünün mâvî renkli mermerinin bir nokta-i mevhûmuna atf eylemişti. Ara sıra sabırsızlığına dâl olacak hareketlerle balkonun ötesine, berisine koşuyor, bazende balkonun parmaklığına sarılan gül, sarmaşık yapraklarından birkaç tanesini lerzedâr-ı muhabbet olan mini, mini pamuk elleriyle koparıp avucu içinde siktikten sonra denize fırlatarak penbe, yeşil renkli yaprakların sath-ı âba varıncaya kadar temevvücât-ı hevâiye önündeki âheste, âheste hırâmlarını, ahenzârlarını seyr ediyordu.

Bazı kerede mâvî gözlerini zîr-i pâ-yı nezâretinden ezilen denizin hafif, hafif temevvücü üzerinden alarak tulû'-i şemse karşı git gide -ümîd-i beşerî andırırcasına- tezyî'-i envâr eden nücûm-i şa'sa'a âvare, o berrâk semâya değerek bir nazar, hazîn bir dudak büküntüsünden sonra iki damla gözyaşı kumral kirpiklerinden süzülerek penbe yanaklarının üzerinde gizlenecek mahall arar gibi öteye, beriye yuvarlandıktan, küçümencik çukur çenesini az bir tevakkuf ile okşadıktan sonra helecân kalbinden ihtizâz-ı dâimi hâlinde bulunan memeleri arasına yuvarlanıyordu.

Melike-i deryâ gibi enzâr-ı dil-firîb-ânesiyle bir denize, bir semâya atf ederek güneşin tulû'ndan bir sâat te'sîrât-ı hevâiyye ile solacak, müteessir olacak bu nârîn vücûdunun sahtını düşünemeyerek bî-çâre kızcağızı denize karşı olan şu balkonda sâatlerce tevakkufa mecbûr eden kuvvet ne idi?

Kadınların, ale'l-husûs genç kızların ihtisâsât-ı kalbiyyeleine, hafâ-hâne-i fikirlerine ta'mîk-i nazar etmek mümkün olsa o küçük kalbin ne gibi bir hisle çırpındığı, o fikirde nasıl bir esrâr-ı âşıkânenin ihtifâ ettiği görülür.

O koca mermeriye bir azamet ser-bülendâne ile alabildiğine nezâret eden şu yalının tezyînât-ı hâriciyyesi sükkânenin derece-i refâh ve sa'âdetini ezhâr ve i'lâna kâfi olduğu gibi bu bûse-i muhabbetle bile teessür-yâb olacak şu nârîn vücûdlu, melek yapılı, sarı saçlı,

mâvî gözlü genç kızda şübhesiz ki bu konağın sermâye-i bahtiyârisi, vesîle-i inşirâhı mütemmim tezyînâtıdır. Yine şübhesiz ki yerine getirilmeyen bir hevası, icrâ edilmeden bir ârzûsu yoktur.

Fakat öpülmek için halk edilmiş o dudaklar böyle mahzûn, mahzûn bükülmeli, sevilme için yaratılan o vücûd böyle müteessirmi bulunmalıdır?

Fuzûl hayâtının en parlak, en kıymetdâr zemânı ki genç kızların takdîr-i meziyyetinden âcz buldukları şu avandır. Henûz on sekiz yaşında bulunuyor. Böyle bir çehreye hüzn değil, ibtisâm yakışır. Bu kızları en küçük bir nefha-i hakâret soldurmaya, en hafif bir sadâ-yı itâb iskâta kâfidir. O da değil...! Ah hepsi... Esrâr-ı kalbiyyenin hepsi inkişâf etti, hepsi anlaşıldı. Görüyorsunuz? Balkonun sağ tarafına koşuyor. Enzârı bir noktaya in'itâf etti. Helecân kalbinden göğsü kabarıp kabarıp iniyor. O incecik kımızı dudakları letâfetine doyulamayacak tebessümler öpmeye başladı. Gözleri hacm-i asliyyesinden ziyâde büyüyerek envâr-ı serverini ne güzel etrafına neşr ediyor. İşte... Hah işte genç kızların mehâsin-i vechiyyesine, letâfet-i endâmına lâayık olabilecek hâl-i dâimîde bu değil midir?!

Geliyor sâf, râkid, denize bakıp, çıkan, kürekleri kuvvetli bir çift bazûnun taht-ı inkıyâdında lerzedâr olan küçük bir sandal kendisine ma'tûf bulunan o çeşm-i semâvînin te'sîrât-ı nazariyyesine karşı incizâb eder gibi suları yarararak süratle yalıya doğru ilerliyor. İçinde ki genç her kürekte bir başını arkaya çevirerek balkona şiddetli bir nazar fırlattıktan sonra daha kuvvetli küreklere sarılıyordu.

Sandal yalıya yaklaştığı zemân genç kemâl-i ihtirâmla başından şapkasını yerlere kadar eğilmek sûretiyle genç kız selâmladı. Sandalda yalının rıhtımına rabt ederek bir sıçrayışta zâten pek yüksek olmayan balkona yaklaştı.

- Beni afv et Margarit...! Seni çok beklettim burada üşüdün değil mi?

- Sus... Yavaş söyle Camile...! Korkuyorum. İşitecekler, görecekler diyer helecân göğsümü parçalayacak.

Bu sırada zavallı kızın çehresi sapsarı kesilmiş, vücûdunda kuvvetden eser kalmamış gibi dizleri bükülürerek balkonun parmaklığına yaslanmış idi. Camile genç kıza iki kollarını uzatarak:

- Hadi... Vakit geçiyor. Vücûdunu kollarımın arasına bırakıyor.

Kız titreyerek bir adım geri çekildikten sonra:

- Ah... Camile!

- Ya, nedâmet mi? Beni sevmez misin benimle yaşamak istemez misin Margarit?

Margarit bu defa o derece bir vaz'-ı âşıkâne o rütbe-i ciddî bir tavır alarak güzel gözleriyle öyle bir nazar fırlattı ki zavallı çocuk bu nazarın şiddetinden başını önüne indirdi. Kız, olanca kuvvetini, cesâretini bir yere toplayarak hüvviyet-i nisvânına, istikbâlini, nâmûs ve haysiyyetini karşısındakinin zîr pâ-yı âşıkânesine dökercesine kendisini Camile'in kolları arasına attı.

Bu iki vücûd sandala oturdukları zemân kendilerini her türlü enzâr-ı tecessüsten masûn ve vâreste zann ederek Camile kızın mibi, mini elleri üzerine kondurduğu bûse-i âşıkâneye Margarit'de onun siyâh saçlarını okşamak sûretiyle mukâbele ederek.

- Seni severim Camile.

Dedi. Beş dakika sonra sandal Makri köy sevâhili önünde tulû'-i şemsin henûz yaldızlanmaya başladığı emvâc-ı latîfe üzerinde Ayastefanos açıklarına doğru kat'-i mesâfe ediyordu.

Makri Köy [Bakırköy]

Bedrî Ziyâ

ihtisâsât-ı kalbiyye: kalpten duygulanma

hafâ-hâne-i fikir: düşüncelerin gizli evi

ta'mîk-i nazar: bakışları derinleştirme

esrâr-ı âşıkâne: âşıkçasına gizli

ihtifâ: gizleme

tezyînât-ı hârici: dış süslemeler

sükkân: bir yerde oturanlar

derece-i refâh ve sa'âdet: mutluluk ve refah derecesi

ezhâr: çiçekler

sermâye-i bahtiyâr: mutluluk sermayesi

vesîle-i inşirâh: gönülün ferahlamasına vesile

mütemmim: tamamlayan

tezyînât: süslemeler

te'sîrât-ı hevâ: aşkın etkileri

müteessir: duygulanmak

takdîr-i meziyyet: üstün özelliklerini takdir

nefha-i hakâret: hakaret üfürmesi

iskât: güşürme

inkişâf: meydana çıkma

enzâr: bakışlar

in'itâf: yönelme

letâfet-i endâm: endamı güzel

râkid: durgun

taht-ı inkiyâd: boyun eğilen taht

lerzedâr: titrek

ma'tûf: eğilmiş

çeşm-i semâvî: göğün gözü

te'sîrât-ı nazariyye: sayut bilginin etkileri

incizâb: cezbolma

kemâl-i ihtirâm: saygının en üst derecesi

hüvviyet-i nisvân: kadın kimliği

enzâr-ı tecessüs: dikkatli bakışlar

masûn ve vâreste: korunmuş ve kurtulmuş

bûse-i âşıkâne: âşıkça öpme

sevâhil: sahiller

tulû'-i şems: güneşin doğması

emvâc-ı latîf: hoş dalgalar

Bedrî Ziyâ, *Pul Mecmûası*. (06 TE 1314/18 CA. 1316) S. 22, s. 102-104.

İstiyorum ki

- Birâder Azîzizm Salâhaddin Beye -

İstiyorum ki... Âh istiyorum ki artık bütün bütün efsânelerden ibâret bulunduğuna kâni' olduğum şu cihân-ı vehm ve hayâlden fekk-i irtibât-ı zindegânî edeyim! –Birçok senelerden beri kalbimi yavaş yavaş fakat derîn derîn kemiren tahrîş eden bu dertlerle, bu acı fırkatle, bu zehirli hicrânlarla muzlimkabirlerin gûşe, tenhâîlerine, tabakat-ı arzın en amîk dimâğımı bu ıztırâbât hurde sözden, bu ihtilâcât-ı rûh-fersâdan tecrîd ederek âlem-i zulmetin en kesîf karanlıkları en girye köşelerinde mensî ve mün'adım, zerd ve muztarib terk-i rûh-ı nâlân edeyim. Artık öleyim!. – Hayır hayır ölmeyeceğim, evet yaşayacağım. Çünkü eminim ki vücûdum, zavallı hasta vücûdum bir tûde-i gubâr-ı münkalib olsa, beyâz mezârların en siyâh, en derîn, en mehîb bir peygûle-i 'âdeminden yaşamaya mahkûm olsa yine acı dertlerin, helâhil-âlûd ıztırâbâtın, zehirli eziyetlerin pençe-i dil-hırâşlarından tahlîs-i girye-bân edeceğim Çünkü rûhumda edediyyen inlemeye, ağlamaya, sızlamaya mahkûm olmuştur. En derîn vartalarda en dehşet-fezâ kabirlerde dâima inleyecek dâima figânlarıyla, giryeleriyle teşrîh-i ıztırâbât-ı kalb çalışacaktır. Evet, yaşayacağım seni, yalnız seni bütün a'zâmı bir lerziş-i bârid içinde titreten gözlerini sevmek, handelerdeki, tebessümlerini görmek için yaşayacağım. Lakin ne olurdu, ey zehre-i tâb-dâr-ı şebâb! Artık pây mâl olmaya şâyeste gördüğün şu zavallı gönlümü, şu mehcûr şu za'îf kalb mürde tâbımı yalnız bir tecelli-i vicdân-fürûzunla ihyâ etsek! Zîr-pâ-yı hicrânında zebûn ettiğin, şiddetli rüzgârlarla şişen, kabaran azîm bir mevce-i tûfan-hîz gibi yüksele yüksele artık paralanmaya müheyyâ bulunan şu girye-nâk kalbime bir şu'â'-ı ümîd tevcîh etsen!... Bir kere bana atf-ı nigâh-ı merhamet etsen!..

Sevdiğim! Gel gel şu cihân-ı fânînin dertlerini, ıztırâbâtını kalblerimizden def' edelim... Artık mes'ûd, bahtiyâr iki hamâme-i şebâb olalım. Dâima en geniş fezâların âgûş-ı bî-nihâye-i sa'âdetlerine atılalım... Birlikte ayyuka, semâlara, yükseklere, cennetlere pervâz edeli! Sevdâ, aşk denilen jeng-i küdüretten ârî bir âlemin en sevdâ-fezâ, en bahtiyâr-nümûn köşelerine ilticâ edelim. Orada mes'ûd-âne yaşayalım. Artık bu âlem-i hûlyânın, şi'rlerini, hayâlâtını dağdağalarını bunlarla mütelezziz olanlara terk edelim!. İki mesrûr kelebek gibi gülden güle pervâz edelim. Yâhûd istersen sâkin bir nesîm-i mu'attarın hafif hâfif okşadığı râkid bir denizin serâb-ı huzûr veistirâhatinde ârâm-güzîn-i garâm olalım.. Uzaklardan sefine-i Nûh'dan geldikleri zann olunan küçücük beyâz güğercinlere benzeyen

ufacık dalgalar bize birer nevîd-i sa'âdet, birer beşâret-i meserret götürsünler. Civâr bağçelerinde lâne-güzî-i inşirâh olan bülbüllerin, kuşların neşâ'id-i şevk ve şegafları, terennümât-ı şâikâneleri, dalgaların cânları teshîr eden tevelvülât-ı âşikâneleri, vecd-âver-i nagâmâtı rûhlarımızı uyutsun. Kalblerimizi tehzîz etsin. Sünbüllerin, çiçeklerin, benefşelerin revâyih-i itr-efşânları, şemîm-i dil-nevâzları rûhlarımız ta'tîr, hayâtımızı pür tebessüm etsin. El-hâsıl kalblerimizi, muhayyelenizi bütün -i tefekkürât ve tahayyülâtдан tecrîd edip bir deryâ-yı sâf-ı sa'âdetin hurûşânı içinde galtân olalım. O vakit oracıkta, o mevki'-i canân-nümâda ben zavallı âşıkın olan bende yüzünü seyr ede ede, gözlerini öpe öpe handelerin tebessümlerinin esîr-i letâfet ve şetâreti beni gaşy ede ede dudaklarının tele'lü-i müzehhebi karşısında çırpına çırpına rûhumu, rûh pür garâmımı âgûş-ı şefkatinde sana, zübde-i âmâlîm olan sana terk etmek istiyorum. o sa'âdet içinde ölmek istiyorum!....

9 Teşrîn-i evvel 1314/İsak Ferera

cihân-ı vehm ve hayâl: hayal ve kuruntu âlemi

fekk-i irtibât-ı zindegânî: yaşamla bağıni kesme

firkat: ayrılık

gûşe: köşe

tabakat-ı arz: yeryüzü

amik: derin

ihtilâcât-ı rûh-fersâ: ruh tüketen çırpınma

âlem-i zulmet: karanlık alem

kesîf: yoğun

mensî ve mün'adim: yok olan ve unutulmuş

zerd ve muztarib: sarı ve acı çeken

terk-i rûh-ı nâlân: inleyen ruhu terk

tûde-i gubâr-ı münkalib: toz yığınına dönüşmek

mehîb: görünüşe ile dikkat çeken

peygûle-i 'adem: yokluk köşesi

helâhil-âlûd: zehire bulanmış

pençe-i dil-hırâş: gönül parçalayan pençe

tahlîs-i girye-bân: ağlamaktan kurtulmak

dehşet-fezâ: dehşet arttıran

teşrîh-i ıztırâbât-ı kalb: kalbi parçalayan ıztırabı

lerziş-i bârid: soğuk titreme

pây mâl: ayaklar altına alınmış

mehcûr: ayrı düşmüş

tecelli-i vicdân-fürûz: vicdanı aydılatan tecelli

zîr-pâ-yı hicrân: ayrılığı ayaklar altına almak

zebûn: güçsüz, aciz

mevce-i tûfan-hîz: tufan kaldıran dalga

müheyyâ: hazır

girye-nâk: ağlayan

şu'â'ı-ı ümîd: ümit ışığı

tevcîh: belli bir yöne yöneltme

atf-ı nigâh-ı merhamet: acıyan bakış atfetme

cihân-ı fâni: ölümlü dünya

hamâme-i şebâb: gençlik güvercini

âgûş-ı bî-nihâye-i sa'âdet: sonsuz mutluluğun kucağı

jeng-i küdüret: kederlerin pası

sevdâ-fezâ: sevda arttıran

bahtiyâr-nümûn: mutluluk gösteren

âlem-i hûlyâ: hülya alemi

dağdağa: gürültü

mütelezziz: tat alan

mesrûr: mutlu

pervâz: uçma

nesîm-i mu'attar: güzel kokan esinti

râkid: durgun

serâb-ı huzûr ve istirâhat: dinlenme ve huzur serabı

ârâm-güzîn-i garâm: büyük aşkı tercih eden

sefine-i nûh: Nuh'un gemisi

nevîd-i sa'âdet: mutluluk müjdesi

beşâret-i meserret: sevinç müjdesi

neşâ'id-i şevk: arzulu manzumeler

terennümât-ı şâikâne: arzulu şarkılar söyleme

tevelvülât-ı âşıkâne: âşıkane gürültü

vecd-âver-i nagâmât: heyecan veren ezgiler

tehzîz: hafifçe titreme

revâyah-i itr-efşân: güzel kokular saçan

şemîm-i dil-nevâz: gönül okşayan güzel koku

ta'tîr: kokusu güzel olan

deryâ-yı sâf-ı sa'âdet: mutluluğun saf denizi

hurûşân: coşan

galtân: yuvarlanan

mevki'-i canân-nümâ: sevgiliyi gösteren yer

esîr-i letâfet ve şetâret: sevinç ve güzelliğin esiri

gaşy et: kendinden geçme

tele'lü-i müzehheb: altın suyuna batırılmış parıldama

pür garâm: şiddetli arzu

âgûş-ı şefkat: şefkat kucağı

zübde-i âmâl: ğerli emeller

Hayâl-i Yâre Karşı Ettiğim Feryâd

Hâtırında mı? Orada, o meşcere-i sâye-küsterde gözlerimin yaşımı tanzîr edercesine sâkit-âne cereyân eden suyun kenârında seninle yan yana oturmuş idik. Sen elinden ûdu bir tarafa bırakarak, ufak bir dal ile o âb-ı hoş cereyânı bulandırır; ben eşvâk-ı aşkımanın cezbetiyle girye-rîz-i muhabbet olarak “Efendim! Lütfen bir şarkı? Diye niyâz ederken sen nâz ederdin. Sonra! Yüreğimden kopup gelen âhlarıma terdîf ettiğin o nagamât garâm-ı âteşîn sabr ü ârâm olur idi. Bilir misin beni mevcûdiyetimden bî-haber bulunduran o sürûd ile rûh-ı mütehayyir fezâ-yı istiğrâk içinde tâ’ir iken, çeşm-i cân iki rûh ezeli âşnânın âlem-i bâlâ-yı aşka doğru tayarân-ı temâşâ ederken; ben ayaklarının elhân-ı vecd-âverâne ki nakarât gibi terdîf ettiğinin “Niçin sâkit duruyorsun” terâne-i latîfi, hele sen aşkımdan emîn, ben kabûlünden mutmain, sen şevk ile nağme hân, ben vecd ile hayrân iken müselsel terâne-i âşık-âne karıştırdığım “Niçin giryân olursun” hitâb-ı itâb-âmîzine ben ne cevâb verdim?

Hani orada, o hadâik-i hadrâ-yı behiştide dinlediğimiz ince, tîz medîd, bazı kısık kısık safir-i sevdâ-fezâ hep senin miyân-kâr nagamâtın, hep senin medhîne hân-ı mülkiyetin iken; ben a’mâk-ı sînemden koparak hançerimi tazyîk eden usûl-ı enînimle aheng-i tarabına nizâm verirken, sen, âh! Sen “sen rûh-zâr terânelerle” ben gamlı enîn ve nâlelerle “sen merâm-ı safiyyete doğru pür güşâ-yı itilâ olurken” inletmiş idil bütün cibâli” Hâlâ oralar aks eyle mâlî.

Unuttun mu? Dem-i rabî’ tabî’atın bütün kâ’inâta bahş ettiği hayât nâze latîf, rûhâni bir sükût ile senin zemzeme-i lahutî-âne ki vakf-ı gûş etmiş sâfiyyet-i aşkıımızı takdîs ederken, sen mâil-i zevâl olan müsâ’ide-i zemânı anlatmak için “Hiç dönmeyeydi âlem, hiç gelmeyeydi ferdâ” ferdâyı uzaklarda, tâ ufuk da zâhir olan reng-i âteşîn gurûbu göstererek şübheli nazarlarla istikbâli aşkıımızdan istihfâm ederken ben ne için ağlıyordum bilir misin?

Ben, bütün mevcûdiyetimi sana, senin aşkına fedâ ettiğim hâlde sana mâlik olmak için cebîn-i kısmetimde bir nasîbe-i mikdar sîpher tal’imdir bir necm-i ziyâ-dâr görmüyordum. Seni bana vermek istemeyen felek, âh! Ne vahşi-âne fikr-i garaz beslermiş şimdi neye yaradı?

Sen; hayât-ı müstakbelemizin sa'âdetinden dem ururken ben; mücâdelât-ı nefsiyye içinde boğuluyor gözyaşlarımla müşâver-i muhâkeme ediyordum. Sen bilmezsin seni başkasına vereceklerdi.

Nihâyet karâr verdim. Seni terk etmek, senden kaçmak seni bir daha görmemek.

Bu karâr dehşetli ve elîm idi. Fakat muaddel idi, kat'î idi. Hük-m-i vicdân kadar metîn bir kuvvet aceb ahkâm-ı mevzû'da bulunabilir mi? İşte ben bu hükme ri'âyet ettim. Âh! Şerh edemem. Zâten neye yarar? Geçelim.

Ey hayâl-i mûnis türâb-ı âlûd! Ey mevcûd-i ma'nevî-yi fenâ-nümûd! Bekâ-yı ma'neviyyete senin şimdi vâkîf olduğun kadar ben zâten emîn idim; ben seni nasıl gördüm, nasıl bildim, nasıl sevdim? Sen bana nasıl güvendin, nasıl iltifât ettin, nasıl severim dedin? İşte bu, tâ'rif-i ezeli idi. Ebedîdir. Bizi biri birimizden ayırmak isteyenler bizim ebediyyen birleşmemize yardım edenler.

O son dem-i vedâ'mızda dudaklarımız üzerine tevdi' ettiğimiz ittihâd-ı ebedîsine bir nişâne idi. Bu imtiyâz-ı ma'nevî mâddiyatda yakışmaz. Anın için o âteş senin mâddiyatını münkalib-i türâb etti, Benim mevcûdiyetimide müşerref harâb-ı bezm; şu sakıf bî-sütûn fenâ-karîn nemiz kaldı?

Senden bir hayâl-i aşk-perver, benden bir me'âl-i şîven-i eser senden bir nişân, benden bir figân, işte o kadar!

Ey aşk! Şu leyl-i sükûn-perver beni böyle feryâd-kâr eden o hayâl ârâm-sûz ile ben böyle her gece, her zemân konuşmak isterim! Sen beni terk etme.

Gel ey nûr-i ilâhî gel ki kalbim cilve-gâhındır. Ba'id olma sen ondan kim hemîşe nazra-hahındır.

İbradılı Ahmed Nafi'

meşcere-i sâye-küster: gölge yayan ağaçlık

tanzîr et: bakmak

sâkit-âne: konuşmadan

cereyân: akış

âb-ı hoş-cereyân: akışı hoş su

eşvâk-ı aşk: aşk arzusu

girye-rîz-i muhabbet: aşk gözyaşları saçan

terdîf: takip etme

nagamât garâm-ı âteşîn: heyecanlı aşk ezgileri

sabr ü ârâm: sabır ve huzur

sürûd: şarkı

rûh-ı mütehayyir: şaşakın ruh

fezâ-yı istiğrâk: uzayda boğulmak

tâ'ir: uçmak

çeşm-i cân: can gözü

âşnâ: tanıdık

elhân-ı vecd-âverâne: heyecan veren ezgiler

terdîf: takip etme

terâne-i latîf: hoş nağme

müsel: zincirleme

hitâb-ı itâb-âmîz: zahmetli seslenme

hadâik-i hadrâ-yı behîştî: cennetin yeşil bahçesi

safir-i sevdâ-fezâ: sevda arttıran güzel ses

hân-ı mülkiyet: mülk sahibinin sofrası

a'mâk-ı sîne: kabin derinlikleri

usûl-ı enîn: inilti usulü

aheng-i tarab: coşkunun ahengi

merâm-ı safiyyet: saf istekler

pür güşâ-yı itilâ: yüksek yerlere açılma

zemzeme-i lahutî-âne: ilahi ezgi

vakf-ı gûş et: kulakta kalma

sâfiyyet-i aşk: aşkın saflığı

takdîs: kutsal sayma

ba'id: uzak olma

mâil-i zevâl: yok olmaya meyilli

müsâ'ide-i zemân: uygun zaman

ferdâ: gelecek

reng-i âteşîn: kırmızı renk

istihfâ: gizlenme

nasîbe-i mikdar: hakkına düşen miktar

necm-i ziyâ-dâr: parlak yıldız

fikr-i garaz: istek düşüncesi

hayât-ı müstakbel: gelecek hayat

mücâdelât-ı nefsiyye: benim mücadelelerim

müşâver-i muhâkeme: karşılıklı karar verme

hükm-i vicdân: vicdanı karar

hayâl-i munis: cana yakın hayal

türâb-ı âlûd: toprağa bulanmış

mevcûd-i ma'nevî-yi fenâ-nümûd: fena görünen manevi varlık

bekâ-yı ma'neviyye: manevi ölümsüzlük

tâ'rif-i ezeli: sonsuz tarif

münkalib-i türâb: toprağı altüst

harâb-ı bezm: harap meclis

sakîf: çatı

hayâl-i aşk-perver: aşkı besleyen hayal

me'âl-i şîven-i eser: matemın anlamı eser

lejl-i sükûn-perver: huzur veren gece

ârâm-sûz: yakıcı rahatlık

nûr-i ilâhî: ilahi ışık

cilve-gâh: cilve yer.

Hazîn Bir Tebessüm

Akşâm olunca tekmîl hissiyât-ı müfekkirem alt üst olur, âsâbım heyecâna gelirdi. Hafif çırpıntılarla ihtizâza gelen sâhil boydan boya tenezzüh kayıklarıyla dolardı. Güneşin son şu'â'âtı altında o sâhâ-i uzemâ bir mecmûa-i zî-safâ hükmüne girerdi.

Sağ tarafa düşen cihette iki kotra birbiriyle yarışa tutuşur. Herkes sâ'ika- merâkla gözlerini o tarafa diker. Bu iki sâbi' bahr-i beyâz güğercinlere benzeyen vaz'iyetleriyle deniz üzerinde hafif birer iz bırakarak seker dururlar. Derken biri ötekini geçer, sâhilde "Bir oo!" sadâları ayyuka çıkar! Onların biraz üstünde sandâl yarışı, biri tarafında bezm-i Cem! Âlem ki insân bakmakla usanmaz, içinde bulunmakla doymaz!

Âh ben, bunların hepsi bana sathî geliyor. Vaktiyle bu eğlenceler benim için ne kadar güzel vakit geçirmeye sebep olurdu! Sâatlerce kendimi ezvâk ve eşvâk içinde boğulmuş, âlemden tecerrüd etmiş sanırdım. Şimdi heyhât! Hîç bir şey gözüme görünmüyor.

Karşımda bir panorama hâlini andıran bu fi'liyyât şimdi bana yorgunluk veriyor. Senelerce içinde yuvarlandığım âlem bu muydu? Eski ezvâkdan biri olsun yâdıma gelmiyor.

Yalnız bir tebessüm, hazîn bir tebessüm gözümün önünden gitmiyor. Dünyâ'da beni teselli eden, tatlı cânımdan bezdiğim zemân beni her şeyden men' eden hep o tebessümdür.

İki sene evvel hayâtımı zehr eyleyen bu tebessüm, şimdi yaşamak için en birinci vâsita sayılıyor. Ben onsuz edemezdim; o benim medâr-ı hayâtım, refik-i cân biraderimdi en gamgîn zemânımda vech-i dilârâsı levh-i hayâlimde mümkün kalan o câzibe-i ismetden isti'âne ederdim. Onun bir tebessümü dünyâları unuttururdu.

Bu yerler, bu sâhiller herkes için menba'-i zevk ve safâ sayılıyor, herkes birbirini kendinden bahtiyâr add ediyorda öte tarfta benim gibi bir zavallının, eşini gâ'ib etmiş bir hasretzedenin ölüm azâbları geçirdiğini kimse hâtırına getirmiyor. Bir vakit ihtimâl ki bende böyle idim... Evet, evet. Şimdi azıcık hâtırına geliyor.. Tıbkı böyle idim. Meşgûliyetimin başından ayrılınca koşa koşa deniz kenârına gelir, o ufak sandalının içine atlar, denize açılır idim. Hîç bir şey bana zerrece te'sîr etmezdi. Çünkü yanımda o perî-

sîmâ lâ-yenkati' neş'eler saçardı. Kalbim yalnız gülmek, oynamak, eğlenmek isterdi. Şimdi o kalb, cerîha-dâr olunca bakın neler düşünüyor!

Âlem-i hayâtda ufacık bir rahne derîn yaralara sebebiyyet verir. Ben şimdide mes'ûdum. Hiç olmazsa şu âlem-i hîç â hîç de bir yâd-ı kıymet-dâra mâlikim ki onunla lekesizce geçirdiğim ömr benim için kıyâmete kadar medâr-ı tesellidir. Vâkı'a evvelki hayâtımda zevk ve safâ gibi iki mühim hâssa icrâ-yı hükm ederdi. Fakat şimdi de kalbimde edebî bir muhabbet, zihnimde bir yâd-ı hazîn dem-güzâr oluyor. Evvelki hayâtımın netîcesiz kalacağı emsâli delâletiyle meczûmdu, şimdiki hayât ise pây-dârdır, beni kimse ondam ayıramaz.

İki gün görmesem zihnim perîşân olur, ekdâr-ı âlem üzerime yıkılırdı, şimdi edediyyen görmemeye mahkûm iken yine eskisi kadar müteessir olmuyorum.

Ya ben yanıyorum, yâhûd felek beni aldatıyor. Kalbimdeki helecân ne kadar şiddetli olursa zihnimde o kadar lezzetli bir hâtıra uyanıyor.

Gözlerimi kapayınca o ma'sûm çehre, o lapiska saçlar, o semâvî renk gözler, o lavand-âne (lavanta) bûy kâmilin gözümün önüne geliyoe. Bu, hayât-ı âşık-ânemin ilk faslı sonra geniş bir karyola, solgun bir çehre, fersiz gözler, hazîn bir tebessüm! Bu da ikinci faslı! Benim târîh-i mu'âşakamda işte bundan ibâret, birinci perdesiyle ikincisi arasında o kadar az zemân sıkışmıştır ki, ekserîn uğradığı o sadme-i müdhişe kuvve-i müfekkiremi altüst etmiş, beni vâveylâ içinde bırakmıştır.

Mary hilkatın güzel olduğu kadarda zekî idi hassâs bir kalb, narîn bir vücûd. Ufacık bir şeyden müteessir olur, sâatlerle düşünürdü. İlk gördüğüm zemân o kadar şâyân- dikkat bulmamış iken ibir iki defa mülâkâtdan sonra etvâr-ı ma'sûmânesi, ahlâk-ı afifânesi beni cidden meftûn bırakmışdı. I derecelere düştümki, onsuz beş dakîka geçirmek benim için muhâl hükmüne girdi. Akşâmları onunda, benimde birinci emelimiz o zînnetan ârî sandalın içine atlayıp enginlere gitmek, sâfiyâne bir muhabbetin en hazîn parçalarını kitâb-ı kâ'inâta ihdâ eylemekti. Hafif bir rüzgârla o kumral saçları ihtizâza getirdikçe kalbimiz en derîn yerlerinde nagamât-ı cân-fezâ başlamış kadar şevk ve şetâretle heyecâna gelirdim, mebhût yüzüne bakardım. Bir ârza-i hicâb o çehre-i ismet çehreye gül kadar güzel penbe bir renge boğar, gurûb bulutlarıyla yarışa çıkarırdı. Bu bükâ büyük bir ihtâr-ı makâmına

geçerdi. Başımı başka tarafa çevirmeye mecbûr olurdum. O zemânda onun nazar-ı dikkatini celb ederdim. Bin türlü telâşla beni lakırtıya tutar, başımı yine eski hey'etine getirirdi.

O latîf çehre kalbimin bir mi'yârı demektir. İnsân bakınca derece-i te'essürünü anlamakta güçlük çekmezdi. Hele ben o etvâra o kadar alıştım ki daha vukû'undan ne olacağını keşf ederdim.

Bir akşâm yine deniz sâkin, hevâ berrâkdı. Güneş yavaş yavaş gurûb ediyordu. Sandala atladık. Garîb bir heves o ma'sûmeyi görenlere yapıştırdı. Ricâlarımın red olduğunu birinci defa olarak bu akşâm gördüm. Demek ki mukaddime-i felâket bu dakîkadan başlıyordu.

Denizde açıldıkça hafif bir rûzgâr alnına temâs ediyor, yorgunluktan mütehassıl terleri kurutuyordu. Bir daha ricâ ettim “Bırakınız beni bu akşâm böyle eğleneceğim!” dedi.

Ssındaldan indiğimiz zemân hafif bir öksürük zavallı kızcağızı rahatsız etmeye başladı. Gece olunca şiddetli nöbetler yüz göstermedi. Âkıbet baş uyastığa düştü. Hiç bir devâ ۱۰۰ te'sîr olmuyor, hasta günden güne düşüyordu. Günde seksen defa başucuna gelir, binlerce sûaller îrâd ederdim. Hepsincede “İyiyim!” cevâbını alırdım.

Birgün yine geldimi Baş ucun dinledim. Lakırdı söylemeye bile mecâli kalmamıştı. “Nasıl sınıız” diye sordum, cevâb vermedi. Nevmîdâne bir tebessümle mukâbele etti.

Şimdi o yâr vefâdârımdan bana mirâs kalan yalnız o hazîn tebessümdür.

Mehmed Ekrem

hissiyât-ı müfekkir: düşündüren duygular

ihtizâz: titreme

tenezzüh: eğlenme

şu'â'ât: ışıklar

sâhâ-i uzemâ: önemli kimselerin yeri

mecmûa-i zî-safâ: huzur sahibi mecmua

sâ'ika- merâk: meraka sebep

bahr-i beyâz: beyaz deniz

sathî: yüzeysel

ezvâk ve eşvâk: zevkler ve arzular

tecerrüd: çıplak olma

ezvâk: zevkler

hazîn: hüzünlü

medâr-ı hayât: yaşama sebebi

refik-i cân: can dostu	vâveylâ: çılgılık
vech-i dilârâ: gönül süsleyen yüz	şâyân- dikkat: dikkate değer
levh-i hayâl: hayalin resmi	etvâr-ı ma'sûmâne: masumane tavırlar
câzibe-i ismet: saf cazibe	affâne: tertemiz
isti'âne: yardım isteme	meftûn: âşık
menba'-i zevk ve safâ: zevk ve sefa kaynağı	ihdâ: hediye
perî-sîmâ: peri yüzlü	İhtizâz: titreme
ceriha-dâr: yaralı	nagamât-ı cân-fezâ: can arttıran ezgiler
âlem-i hayât: hayat alemi	şevk ve şetâret: istek ve neşe
âlem-i hiç â hiç: hiç olmayan âlem	çehre-i ismet: saf çehre
yâd-ı kıymet-dâr: kıymetli hatıra	bükâ: ağlayış
icrâ-yı hükm: karar verme	ihtâr-ı makâm: hatırlama yeri
yâd-ı hazîn: hazin hatıra	mi'yâr: ölçü
mezcûm: bilinen	derece-i te'essür: üzüntü derecesi
târîh-i mu'âşaka: aşkın tarihi	mütehassıl: meydana gelen
sadme-i müdhiş: müthiş çarpma	
kuvve-i müfekkir: düşünce gücü	

Pul ve Pul Koleksiyonu (Filatelik) Hakkında Makaleler

Şûunât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye

182 senesinde mevki’-i intişâra konulan pulların ahîren tebdîline lüzûm görülerek olbâbda numûnelere ki tevfikân tab’ edilecek yeni pulların yakında tedâvül edeceği işitilmiştir.

Gerçi bunlardan on paralığının kıymeti sevâhile mahsûs olmak üzere mevkiten beş paraya tenzîl olunmuş ve üzerine kırmızı veyâ siyâh renk ile işâretler edilmiş ise de henüz mevki’-i isti’mâle konmamıştır. Ma’a-mâ-fih koleksiyon meraklıları her zemân posta hânelere mürâcaatla bunlardan edinmektedirler.

Bu pullardan bazılarının üzerinde ki Fransızca Cinq sözü Cniq tarzında yazıldığı ve bu da her elli puldan ibâret pafta içinde yalnız bir tanesinde bulunduğu için nevâirden ma’dûd olarak o pul piyasada bir mecdiyeye kadar alınıp verilmektedir.

Azor Cezâiri [Azor adaları] Geçen efrenci Kânûn-i sâni’sinde “Angra” “Horta” “Ponta-Delgada” eyaletlerine mahsûs yeni takım pullar neşr edileceği için renkleri, kıymetleri bilinmiyor.

Afrika-yı Vusta hükûmeti Bu kere yeniden üç pul neşr etmiş, eski pullardan birinin rengini değiştirmiştir. Yeniler:

2 shilling 6 penny zambak ve yeşil

4 shilling siyâh ve yeşil

1 pound siyâh ve mâvî

Eski pullardan 1 poundluk mâvî ve kırmızının üstündeki kıymet portakal renginde mürekkeple yazılı iken şimdi diyâha tebdil edilmiştir.

Cochin [Koçi Hindistan] 1892 senesinde şekle mümâsil menekşe renginde 1 bhutanlık yeni pul çıkarılmıştır ki tab’ında evvelkilerden ziyâde iltizâm-ı dikkat olunmuştur.

Bolivia Yeniden üç pul ihdâs edilmiştir:

2 centovas kırmızı Linares'in (José Maria Linares) tasvîri

10 centovas koyu menekşe Montea Gude tasvîri

20 centovas la'1 ve siyâh Ballivian tasvîri

Kanada Bir santimlik, ikiyüzlü kartpostalın rengi külümsü yeşil iken bu defa siyâha tebdil olunmuştur.

Çin Son vârid olan haberlere nazaran Çin hükûmeti postalarını tensike girişerek olbâbda tanzim ettiği lâhiyayı mevki'-i icrâya koymuştur.

[Cot]**Nijer** Resimli mâvî renkle 2 pence yazılı, muhtelif kıt'ada beyâz zarflar ihdâs olunmuştur.

Gambiya İngiltere'nin diğer müstemlekâtından müsta'mel pullara mümâsil olmak üzere bu müsta'mere içinde yeni pullar çıkarılacağı haber veriliyor.

İngiltere Kraliçe Victoria hazretlerinin altmışıncı sene-i devriyyesi mülâmesesiyle müsta'mel olan pulların tebeddül edeceği hakkında evvelce verilen haber te'yid etmemiştir. Yalnız prens De Gaulle himâyesi altında bulunan hastahânenin resmini hâvî iki pul çıkarılmıştır ki üzerinde "1837 ve 1897" hâtıraları ve alt tarafında "Hastahâne müessisi prens Albert Edward" yazılıdır.

1 shilling mâvîmtırak siyâh

2 shilling 6 pence la'1

Moris [Mauritius] Son defa menekşe ve yeşil renkte 4 santimlik bir pul ile 18 santimlik mâvî ve 36 santimlik koyu kırmızı iki zarf, 8 santimlik gül renginde ikiyüzlü bir kart neşr edilmiştir.

Soudan Mısırı derdest tanzim olan yeni pullar mevki’-i intişâra vaz’ edilinceye kadar mevkiten Mısır’ın bazı pulları üzerine Arapça, Fransızca “Soudan” yazılarak kullanılmaya başlamıştır bu pulların adedi 48,000 raddesindedir.

Venezuela Caracas’dan gelen haberlere nazaran yeni telgraf pulları tedâvül etmeye başlandığı ve bunların kıymetleri 75, 50, 25 centovas; 3, 2,1 bolivarlıktan ibâret bulunduğu anlaşılmış ise de tavsîlat-ı sâire alınamamıştır.

Afganistan 1894 senesi pulundan kıt’aca biraz küçük pul daha çıkmıştır. Devetüyü renginde kâğıd üzerine siyâh renkte basılmış olan bu pulun yukarı cihetine sağ köşesinde “1310” târîhi yazılı ise de kıymet îtibârîsi musarraah değildir.

Samoa (samoa adaları) Kral Mallietoa’nın tasvîri hâvî olarak 1892 senesinde mevki’-i tedâvüle konmuş 2 ½ pencelik pulun bu defa rengi siyaha tebdîl edilmiştir. Evvelce penbe idi.

Tabago (Antil'dedir) [Antil denizi Atlas okyonusu] Geçen ay mevki'-i intişâra konulan 1shilling lik portakal rengindeki pulun yine o renkteki 6 pencelik puldan tefrîki pek müte'assir olduğundan karışıklığa mahall kalmamak üzere henüz satılmamış olanların îâdesine Londra'dan emir gönderilmiştir. Bu puldan 6,0000 tane basılmıştır, ne kadarı satıldığı bilinmiyorsa da herhâlde ele geçenleri nâdir satılacaktır.

Mehmed Ekrem

mevki'-i intişâr: dağıtma yeri

ahîren: sonradan

tebdîl: değiştirme

tevfikan: uygun olarak

tenzîl: çıkarma

mevki'-i isti'mâl: kullanma yeri

nevâdir: az bulunan

ma'dûd: belirli

iltizâm-ı dikkat: dikkat gereken

ihdâs: yeni çıkan

vârid: gelir

tensîk: düzenleme

mevki'-i icrâ: karar mevki

müstemlekât: sömürgeler

müsta'mel: kullanılan

mümâsil: benzeyen

müsta'mere: göçmenlerin yaşadığı yer

sene-i devriyye: yıl dönümü

mülâbese: ayırt edilememe

musarrah: ayrıntılı ekilde ortay konmuş

mevki'-i tedâvül: sürümde bulunma yeri

tefrîk: ayırma

müteassir: zor

Mevâdd-ı Târihiyye Osmanlı Posta Pulları

Tuğrâ-yı garrâ-yı hümâyûn. Ay ve yıldız. Büyük ay. Arma. Şehir postası. Gazete damgası. Kustendje ve Ozernawoda

Devlet-i aliyye-i osmâniyye’de posta pullarının ihdâsı 1862 sene-i milâdiyesine tesâdüf etmektedir. Vâkıâ ondan evvel dört ay kadar sevâhile nakl olunan mükâtebe mahsûs olmak üzere Fransızca yazılı, sefine resmini irâe eder bir pul istigmâl olunmuş ise de asıl posta pulu değildir.

İlk ihdâs olunan pulların baş tarafında tuğrâ-yı garrâ-yı hümâyûn. mevcûttur. Diğer cinslerden tefrîke medâr olacak hasîsası da budur. İnce, şeffaf kâğıtlar üzerine taş destgâhında tab’ edilmiş ve kenârlarında tırtıl bırakılmıştır.

1864 de yine bu şekil muhâfaza edilerek yalnız kâğıdı biraz kalınlaştırılmıştır. Bunların birde pulsuz nakl olunan mektûblara cezâ tarzında yapıştırılmaya mahsûs olanları vardır ki, renkleri karamtıktır. Zâten bundan sonra da neşr olunan tekmîl pulların cezaya mahsûs olanları hep karamtık renkte basılmıştır.

Tuğralı pulların ecnâs-ı muhtelifede 50 türlü mevçûd olup bunlarda “Katalog”da bertafsîl-i beyân olunduğundan tekrarından sarf-ı nazar olunmuştur.

1865 de bu şekil değişerek yerine ortasında ay ve yıldızı, etrafında beyâz bir dâire içinde büyük yazı ile kıymet ve sâireyi hâvî küçük şekilde bir pul ihdâs olunmuş bu şekil 1876 senesine kadar mevki-i tedâvülde kalmıştır.

1867 de bu şeklin yazıları biraz daha küçültülerek yeniden bir takım tab' edilmiştir.

1871 de çıkıp 74 târihine kadar mevki-i tedâvülde kalan pullar yine bu şekli muhâfaza etmiş ise de diğer takımlardan tefrîk için kenarının tırtılları seyrek yapılmış, yazıları gayr-ı muntazam düşürülmüştür.

Ahîren bu şekilde üzerine Fransızca kıymet yazılı bir takım daha çıkarılmıştı.

1876 târihinde şekil değiştirilerek gayet büyük bir ay tersim edilmiş ve içine ne kadar kıymete hâiz olduğu konulmuştur. Alt kısmında Fransızca yazılarda vardır.

Bu şekilde 1892 târihine kadar mevki-i tedâvülde kalmış ve ara sıra yalnız renkler değiştirilerek yeni yeni takımlar neşr olunmuştur.

1889 senesi Kânûn-i evvelinde darsaâdet posta hânesine sipariş olunan pulların vürûduna değin Bağdat posta hânesince 2 kuruşluk pullar mevkiten çaprastlama ikiye bölünüp üzerine kırmızı veya siyâh yazıyla yeniden kıymet vaz' edilerek kırkar paralık pul yerine

kullanılmıştır. Bu yolda kullanılan pullar tahmine 2,000 kadar olup sekiz, dokuz yüzü Avrupa ve İran'a giden mektuplara yapıştırılmış, kusûruda dâhilde sarf edilmiştir. Bunların pek kolaylıkla ele geçmediği için nevâirden ma'dûdtur.

1892 târîhinde dördüncü defa olmak üzere şekil tebdil edilerek ortasına arma ve Tuğra-yı garrâ-yı osmâni vaz' edilmiştir. Bu pullar elân mevki-i tedavülde bulunmaktadır. Gerçi yeni pulların büyük kıtada tuğra-yı garrâyı hâvî olacakları işitilmiş ise de herhalde şimdi ki pulların sene-i nihâyetine kadar istigmâl edileceği anlaşılıyor.

Bu dört şekil aksâm-ı asliyyeden olup bunlardan başka muhtelif eşkâlde hususi pullar dahi mevcûdtur.

1865 senesi Eylülünde bir idâre-i hükümet-i seniyye cânibinden istihsâl ettiği mezuniyet üzerine yalnız İstanbul dâhilinde kullanılmak üzere “Şehir Postanesi” nâmıyla üç çeşit aylı ve yıldızlı pullar ihdâs eylemiştir

Bunların taklitleri pek çok olduğundan hîn-i mübâyaaada damgalıları intihâb edilmelidir.

Yine 1865 senesinde gazetelere mahsûs olmak üzere yuvarlak bir damga ihdâs olunmuş ve dört türlü renk ile kullanılmıştır.

1866 da aylık ve yıldızlı pulların üzerine yuvarlak noktalarla sonra da “Şehir” kelimesini hâvî damga basılarak yine şehir posta hânesinde kullanılmıştır. Bu pullar 1876 senesine kadar mevki-i tedâvülde kalmıştır.

1867 senesinde “Kustendje ve Ozernawoda” nâmıyla teşkil eden bahr-i kumpanya dağ, deniz, şimendifer resmini hâvî husus bir pul ihdâs ederek kendi münâkalâtında kullanmıştır.

tuğrâ-yı garrâ-yı hümâyûn: padişahın gösterişli tuğrası

ihdâs: yeni çıkan

sene-i mîlâdiye: miladi yıl

sevâhil: sahiller

mükâtebe: yazı ile haberleşme

irâe: yol gösterme

tefrîk: ayırma

medâr: sebep

hasîsa: bir şeyin sadece kendisinde olan özellik

ber-tafsîl-i beyân: üzerinde açıklanan

mevki-i tedâvül: geçerli olan

gayr-ı muntazam: muntazam olmayan

nevâdir: az bulunan

ma'dûd: sayısı belli

tuğra-yı garrâ-yı osmâni: padişahın gösterişli tuğrası

aksâm-ı asliyye: asli kısımlar

idâre-i hükümet-i seniyye:

cânib: taraf

intihâb: seçme

bahr-i kumpanya: deniz şirketi

münâkalât: ulaştırma

Şûunât/ Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye

Sevâhile mahsûs ücerâtın tenzîli üzerine meydân-ı tedâvüle konulan beşer paralık pulların –İlk nüshamızda bir mecediyeye kadar satıldığı bildirilen – sehvli cinside altı, yedi kuruşa kadar tenezzül etmiştir.

Yeni çıkacak pulların tersîmî müsâbakasında şehrimiz ressamânından M. Demirciyân efendinin ihrâz mavaffakiyyet ederek va'd olunan 200 Osmânlı lirası mükâfâtı ahz ettiği “Courrier Des Timbres Poste” gazetesinde yazılması üzerine Arthur Mori'de evvelce verdiği havâdisi tashîhe kalkışmış ise de müsâbakayı nezâret celîle-i mâliyye ketebesinden Nazmî efendinin kazandığı ve mükâfaten tahsîs olunan meblağında sekiz liradan ibâret olduğu icrâ kılınan tahkîkâtan anlaşılmaqla keyfiyyeti tashîh-i ibtidâr eyledik.

Tesalya posta hânelerinde kullanılmak üzere hükûmet-i seniyye cânibinden husûsî pullar ihdâs edileceği evrâk-ı havâdisde okunmuştur.

Uruguay Hükûmetin yevm-i teşekkülüne müsâdif 27, 28, 29 Eylülde üzerlerine “mevkitProvisorio” sözleri yazılıp kullanılan pulların mikdârı şudur:

1 centésimo 1, 000, 000

5 centésimo 7, 000, 000

10 centésimo 4, 000, 000

Ekvator 32 centovas kıymetinde iki zarf çıkarılmıştır. Birincisinin rengi sârî, ikincisinin mâvîdir.

İran Şimdi tedâvülde bulunan pullardan 5 şahî ve bir kran kıymetindekilerin mevcûdu tükendiğinden sekiz şahîlik üzerine siyâh mürekkeple “5 şahî” ve beş kranlığın üzerine de “1 kran” sözü ilâve edilerek kullanılmaya başlamıştır. Buna bakılırsa yeni pulların çıkma zemânı yaklaştı demektir.

Bolivia Geçen ay çıktığını bildiğimiz 2 bolıviandlık pul şu şekildedir

Belçika Senenin hitâmından evvel mektup ücretlerinin 5 santime indirileceği Brüksel'den bildirilmiştir.

Brunei Şark hutûtuylada kıymetleri işâret edilen eski 18, 24 santimlik pullar yeniden basılmıştır.

Peru 5 centovluk pulun rengi mâvî iken bu defa yeşil tahavvül etmiştir.

Portoriko 1898 senesi kânun-i sâni'sinin birinci gününden itibâren Küba ve Filipin'de çıkarılacak pullar şeklinde ve renginde bir takım pul çıkarılacağı Madrid'den bildiriliyor.

Transvaal 1penny kıymetinde ki pulun şeklinde, o kıymette yeni bir kart çıkarılmıştır.

Tunus İlk çıkan 1888 senesi pulları bu defa resmen tekrâr basılmıştır. Bu ikinci tab'ın birinciden tefrik edilebilmesi için renklerce ber â ber fark gözetilmiştir.

Cenûbî Afrika Cape Town'dan Bolivia'ya kadar yapılan yeni şimendiferin resmî küşâdına tesâdüf eden Teşrîn-i sâni'nin üçüncü dördüncü günlerinde kullanılmak üzere iki cins pul çıkarılmıştır.

4 pence 25,000 tane

6 pence 50,800 tane

Bu pulların inhisâr derdine uğramaması için bir tâlebe-i nihâyet her cins 500 tane kadar verilebilmesine müsâg gösterilmiştir ki bu sûretle koleksiyoncularda bunu elde etmekte güçlük çekmeyecektir. 4 pencilüğün rengi portakal, 6 pencilüğünde mâvî olup her ikisinin ortalarına siyâh renkle üstüne Afrika'nın haritası tersim edilmiştir. Yukarı tarafında lokomotif resmi, köşelerinde İngiltere'nin arması vardır. Resm-i küşâdın hitâmını müteâkıb satılamayanlar yırtılacaktır.

Çin Geçenlerde çıkacağını bildirdiğimiz yeni pulların Eylül'ün nihâyetinde mevki'-i intişâre konduğu Pekin'den bildiriliyor. Binâen aleyh o zemân kadar iş gören “şehir postaları” kâmilen lâğv olunarak Teşrin-i evvel'in ibtidâsından îtibâren imparatorluk postaları mu'âmeleye başlamıştır.

Ejderha resmi hâmil olanlar

½ santim koyu menekşe

1 santim sârî portakal

2 santim koyu kırmızı

4 santim kestane

5 santim gül

10 santim soluk yeşil

Zululand Bu müsta'merenin Natal müstemlekâtına ilhâkî münâsebetiyle mevcûd pulların lâgvî muhtemeldir.

Sent Vincent Sene ibtidâsına doğru şimdiki pulların yerine ikişer renkten mürekkep yeni pullar çıkarılacağı işitilmiştir. Arthur Mori diyor ki “şimdiki pullar pek güzeldi, iki renkli pullar tabî'î bunlar kadar güzel düşmeyecek” çıksın da görelim.

Sarawak (Okyanusya'da) ittihâd postalarına dâhil olan bu hükûmetin yakınında yeni pullar çıkaracağı söyleniyor.

Sudan Mısırı İşgâlin kâmilen icrâsını müte'âkib mevkiten kullanılan pulların yerine de yenilerinin çıkarılacağı İskenderiye muhâberatımız yazıyor.

Şarkî Afrika “İngiltere'nin” eski şekilde olmak üzere ½ anna kıymetinde iki yüzlü bir kart çıkarılmıştır.

Şili 1 pesoluk takas pulun yerine 100 centovas kıymetinde yeni bir pul çıkarılmıştır. Fakat bundan ancak 800 tane basıldığı iş'âr olunmasına nazaran başka bir pulun daha çıkmasına intizâr eylemek zarûridir.

Şanghai Geçen Teşrin-i evvel'in birinden îtibâren Çin imparatorluğu postaları ahrâ-yı mu'âmeleye başladığı cihetle Şanghai şehir postanesi lâğv olunmuştur.

Grand Komoro Geçen ay bildirdiğimiz pullarla ber â ber 2 kartpostal, 2 mektupluk kâğıd, 2 de zarf çıkarılmıştır.

Frence 5 santimlik posta pulu akşam karanlığına doğru 15 santimlik pulun rengine benzeyerek me'mûrları aldattığı cihetle me'mûrları epeyce düşünmeye varmışlardır.

Filipin 1898 senesi Kânûn-i sânisinin ibtidâsından îtibâren Küba'daki pullar şeklinde, o renkte pullar çıkarılacağı Madrid'den bildiriliyor.

Grönland 2½ pençe kıymetindeki pulun rengi la'l iken şimdi karamtık menekşe olacak 6, 4, 3. Pence ve 1 shilling kıymetindekilerde eski renklerini muhâfaza etmek şartıyla şekillerini değiştireceklerdir.

Lizard island İngiltere kraliçesinin altmışıncı sene-i devriyyesi münâsebetiyle mevki-i isti'mâle konulan pulların mikdârına dâir âfideki ma'lûmâtı istihsâl ettik.

½ penny 15,600

1 penny 15,600

2 ½ penny 15,000

4 penny 6,000

6 penny 3,480

7 penny 3,480

1shilling 1, 800

5 shilling 900

Müstakil Kongo 25 santimlik pulun çekilmek üzere olduğu haber veriliyor.

Meksika İlk defa olmak üzere bu hükûmet iki taraflı kart ihdâs etmiştir, 2 centovas kıymetindekinin rengi penbe, yazısı mâvî; 3 centovas'ının rengi kahve, yazısı yeşilimtırak mâvîdir.

Nagari-Milan 1981 de çıkan kart şeklinde iki taraflı 1 santimlik bir kart çıkarılmıştır. Devetüyü rengi kâğıda mâvî renkte basılmıştır.

Victorya Mevcûd pullara 1 ½ penny kıymetinde yeni bir pulun daha ilâvesi düşünöldüğünü “Philatelic” yazıyor.

Hong kong 2 dolarlık pulun üzerine siyâh mürekkeple “on dollar On dollar” sözleri ilâve edilerek bir dolar yerine kullanılmaya başlamıştır.

Yeni Hebrid [adaları] İki tane pul çıkarılmış ise de bunlar hükûmetin alâmet-i resmiyyesini hâiz olmayıp bir kumpanya nâmına neşr olunduğu için mû'teber tutulmamıştır.

sevâhil: sahiller

ücerât: ücretler

tenzîl: aşağı indirme

meydân-ı tedâvül: sürümde bulunan yerler

sehv: hata

tenezzül: inmek

tersîmî: resim çizmekle ilgili

ressâmân: ressamilar

ihrâz: kazanma

tashîh: düzeltme

tahsis: ayırma

tashîh-i ibtidâr: ayırmaya başlama

cânib: taraf

evrâk-ı havâdis: haber sayfaları

yevm-i teşekkül: meydana gelme günü

müsâdif: tesadüf eden

hitâm: son

küşâd: açılış

tâlebe-i nihâyet: son talep

resm-i küşâd: resmi açılış

binâen aleyh: bundan dolayı

lâgv: hata etme

hâmil: taşıyan

müsta'mer: göçmenleri yaşadığı

müstemlekât: sömürgeler

ibtidâ: başlama

iş'âr: yazı ile bildirme

ahrâ-yı mu'âmele: uygun davranış

alâmet-i resmiyye: resmi işaretler

Şuûnât/Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye

Son çıkarılan beşer paralık pulların kırk para veya daha ziyâde ücret-i mukâbilinde nakl olunan mektûblara ve evrâk-ı matbû'ayada kullanılmakta olması posta ve telgraf nezâret-i aliyyesince şâyân-ı tecvîz görülemeyerek ba'd-ez-în, nihâyet on paraya kadar ücretle münâkalâta yapıştırılması me'mûrîn â'idesine kat'iyen ihtâr olunmuştur.

Mezkûr pullardan sehven Cniq lafzını hâvî olanların nezâret müşârün-ileyhâca alıkonmakta olduğu da istihbâr kılınmıştır.

Thessalis posta hânelerinde kullanılmak üzere çıkacak olan husûsî pullar, hâsılâtı evlâd-ı şühedâya âid olmak üzere altı gün kadar posta hânelerce mevki'-i isti'mâlde bulundurulacak ve kullanılmayanları mu'ahheren ibtâl edilerek i'âne sergisinde satılacaktır.

Uruguay Bu defa yeni çıkmış olan pullarda eskilerinden farklısı yalnız 10 santimliğidir ki onunda resmini geçen nüshaya koyduk idi. Diğerleri kâmilen eski tertîbdedir.

Üzerine PAZ işâretiyle muhtelif renkte zeytûn dalı remi konulan pullarda dört tanedir. (bununda remi geçen nüshaya konmuş idi).

1 santim gülümsü mâvî

2 santim karamtık zanbak

5 santim yeşil

10 santim kırmızı

Bunlardan başka arması kabartmalı yuvarlak şekilde ve 5 santim kıymetinde bir zarf ile bir santimlik mâvî renkte birde band çıkarılmıştır.

İran İntişârı beklenen yeni pulların geçen Kânûn-i evvel'in 30 nda mevki'-i tedâvüle konulduğu anlaşılmıştır. Bunlardan 16 şahiye kadar olanlarına eskisi gibi arslan ve güneş resmini, ondan büyük kıymetlilerde Muzafferredîn şâh hazretlerinin tasvîrini hâmildir.

1 şahi gül

2 şahi karamtık

3 şahi mor

4 şahi yeşilimtırak

8 şahi portakal

10 şahi mâvî

12 şahi penbe

16 şahi yeşil

1kran mâvî

Barbados İngiltere kraliçesinin altmışıncı sene-i devriyyesi münâsebetiyle altı ay evvel bir takım pul çıkarılmış iken bu defa yine muhtıra kabîlinde büyük kıt'ada dokuz çeşid pul daha çıkarılmıştır. Şekilde görüldüğü üzere orta yeri baklava biçiminde ayrılarak iki denizaygırı tarafından çekilen bir arabaya bir peri kızı oturtulmuş; köşelerde İngiltere'nin armasının resimleri konulmuştur.

1 farthing (2 buçuk santim eder) la'1 ve gül

½ penny yeşil

1 penny la'1

2 ½ pence mâvî

5 pence zeytûn

6 pence la'1 ve menekşe

8 pence yeşil ve portakal

2 silber 6 pence siyâh ve portakal

Bavyera On fenik kıymetinde bir mektupluk kâğıd ihdâs olunmuştur.

Belçika Şimdi tedâvülde bulunan telgraf pullarındaki resimlerce bazı ta'dilât icrâ edileceği haber alınmıştır.

Çin Geçen nüshalarda bildirdiğimiz yeni pullara bu defa büyük kıymette üç pul daha ilâve edilmiştir ki şekilleri şudur

1 dolar la'l ve gül penbesi

2 dolar portakal ve sârî

5 dolar sarımtırak yeşil ve penbe

Almanya tarafında [Ki Yau] Chu limanının muvaffakaten taht-ı iştigâle alınması üzerine Alman posta pullarının üstüne çapırlama bir sûretde “ChinaChina” sözü ilave edilerek orda ki Almanya posta hânesince kullanılmaya başlamıştır.

Pullar:

3 fenik kahverengi

5 fenik yeşil

10 fenik la'l

20 fenik mâvî

25 fenik portakal

50 fenik kırmızımtırak siyâh

Kartpostal:

5 fenik gümüş renginde kâğıd üzerine yeşil

5+5 fenik gümüş renginde kâğıd üzerine yeşil

10 fenik gümüş renginde kâğıd üzerine penbe

10+10 fenik gümüş renginde kâğıd üzerine penbe

Gerçi bu münâsebetle sâir devletlerde Çin’de arâzi işgâl etmek hevesine düşmüşlerse de Almanya’nın bu işgâli suret-i dost-ânede vukû’ bulmasına nazaran bu emellerin ancak bazı imtiyâzât-ı istihsâlîyle kuvvede kalacağı tabîidir. Binâen-aleyh Paris pul gazetecilerinden Arthur Mori’nin daha şimdiden Çin’in bir Avrupa müsta’meresi şekline gireceği tebşîre kalkışması nâmûs mudur.

Dar (Hind hükûmetlerindendir) zamgsız, tırtılsız üç çeşid pul çıkarılmış, tersîminde de o kadar dikkat edilmemiştir. Bir tarafında bu mübâyâya iki pul sipariş edilmesine bakılırsa bu pulların ortada çok zemân kalmayacağı anlaşılıyor.

Dohomey Fransız’ın sâir-i müsta’merâtda kullandığı pul şeklinde bir takım hazırlanmaktadır. Üzerlerine “Dohomey et dépendancesDohomey ve dépendances” sözleri konulacaktır.

Şili Yeni çıkarılacak pulların tersimi için Şili hükûmeti bir musâbaka komisyonu açmıştır.

Guatemala Sergi münâsebetiyle çıkarılıp şimdi tedâvülde bulunan pullar bu sene ibtidâsından i’tibâren kaldırılarak yerlerine yine eski pulların kullanılacağı haber veriliyor.

Sahîh şimdi kullanılmaya başlanmış demektir.

Kanada İngiltere kraliçesinin altmışıncı sene-i devriyyesi münasebetiyle çıkan pullara halef olmak üzere yeni bir takım daha çıkarılmaya başlandığı elde edilen numûnesinden anlaşılmıştır. Bu pul ½ santim kıymetinde olup yuvarlak bir dâire içinde kraliçenin ihtiyarlık resmini gösterir.

Mozambik 50 rey kıymetindeki pulun mevcûdu kalmadığından 300 reylik pulların üzerine işâret konularak bunun yerine kullanılmaktadır.

Nagari-Milan Mevki’-i isti’âmâlde bulunan pullara kaplan kafası resmini hâvî 20 santim kıymetinde yeşil renkte bir pul daha ilâve edilmiştir.

Nyassa Nyassa Kumpanyası tarafından 1894 senesinde berây-ı tecrübe çıkarılan posta pullarını Portekiz hükûmeti tasdik etmemiş idi. Bu kere hükûmet mezkûre müsta'merât nezâretinde husûsî bir takım pul çıkarılması takarrür edilmiştir.

Ma'a-mâ-fih kalıblar hâzır edilip tab' olununcaya kadar Mozambik havâlisinde kullanılan pullar üzerine NYASSA sözü ilâve edilerek isti'mâl olunmaya başlamıştır.

Victoria Hastahâne nâmına ihdâs olunan yeni pullardan bir takımını Londra muhâbirimin göndermiştir. Bu pullarda kraliçenin resmini ne pek genç, ne de ihtiyâr gösterilmiştir.

Yeni Zelanda Yeni bir takım pul çıkarılacağı haber olunmuştur

ücret-i mukâbil: ücreti karşılığında

evrâk-ı matbû'a: matbu evrak

nezâret-i aliyye: yüksek nezaret

şâyân-ı tecvîz: izin vermeye değer

ba'd-ez-în: bundan sonra

münâkalât: ulaştırma

sehven: yanlışlıkla

hâvî: içeren

istihbâr: haber alma

evlâd-ı şühedâ: şehitlerin çocukları

mevki'-i isti'mâl: kullanma yeri

i'âne: yardım etme

mevki'-i tedâvül: sürümde olma yeri

tebşir: müjdeleyerek

sâir-i müsta'merât: diğer sömürgeler

sahîh: gerçek

sene-i devriyye: yıldönümü

mevki'-i isti'mâl: kullanma yeri

mezkûr: anmak

havâlf: çevre, civar

Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu

Şu son birkaç sene zarfında posta pullarından koleksiyon “Mecmûa” yapmak hevesi memleketimizde de pek çok kimselerde peydâ! Olmaya başlamış ve erbâb-ı heves gittikçe ziyâdeleşmekte bulunmuş olduğundan pâyitaht-ı saltanat-ı seniyyede “Pul Mecmûası” nâmıyla bir risâle-i mevkûtenin ve Türkçe “Katalog”un (fiât cedveli) mevki’-i intişâra vaz’ını istilzâm eylediği mezkûr mecmûanın bu kere vâsıl nazar-gâhımız olan 1 ve 2 numaralı nüshalarından memnûniyle istişâr edilmesiyle erbâb-ı mütâlaaya fâide bahş olur mütalaasına mebni posta pullarının keyfiyatına münâsib görülmüştür.

Ma’lûm olduğu üzere posta hânelerce nakl edilen mektûb, gazate vesâire varâkın ücerât nakliyesi olarak pota me’mûrları tarafından eshâbından istihsâl olunan mübâla’ muayyin ziyâ’ ve sû-i isti’ mâlden muhâfazası için tabî bir kontrol olmak üzere icâd edilmiş olan posta pulları en evvel efrenci 1840 târîhinde İngiltere’de mevki’-i isti’ mâle konulmuş ve oradan birkaç sene geçince hükûmât-ı sâirecede tedricen tatbîkine ibtidâr olunmuştur.

Posta pulları hakkında intişâr eden âsârın delâlet ettiğine göre posta pulları Brezilya’da 1843, Amerika Hükûmât-ı Müttehidesinde 1845, Fransa ve Belçika’da 1850, Şili ve Flemenk’de 1852, Portekiz’de 1853, Rusya’da 1857, Arjantin ve Romanya’da 1858, memalik-i şâhânedede 1863, Mısır’da 1866, İran’da 1868, Japonya’da 1871, Çin’de, 1878 târîhlerinde kullanılmaya başlanmış ve sonraları da küre-i arz üzerinde mevcûd hükûmetlerin hemân cümlesi tarafından kabûl edilmiştir ki bu gün posta pulu isti’ mâl eden küçük, büyük müstakill, mahmî hükûmetler ile her birinin ayrı ayrı pulları olan müstemlekelerin mikdârı tamam iki yüz yediye bâliğ olmaktadır.

İşte posta pulu “Albüm”leri (boş mecmûa) bu hükûmetlerin her birinin posta pulu ihdâs ettikleri günden bu güne kadar kaç türlü pul isti’ mâle tmişler ise renklerini, kıymet mevzûalarını, şekillerini, târîh-i tedâvüllerini irâe ve ta’rîf ederek her cins pulun ilsâkı için – Pulun kıt’asına göre – birer hâne-i mahsûs muhtevidir.

Hükûmât-ı mebhûsanın bedâyet ihdasından şimdiye kadar mevki’-i tedâvüle çıkarmış oldukları posta pullarının mikdâr envâ’na (envâna) gelince bunlar geçen seneye kadar on sekiz bin beş yüz çeşide bâliğ olmuş olup şu kadar ki birkaç seneden beri posta pullarıyla – Posta muâmelâtından ziyâde – Koleksiyoncular yüzünden istifâde etmek emeliyle bi’l-

hâssa Amerika'da ba'zı küçük hükûmetler pulların beher takımını on beş yirmi kıt'a olarak terkîb ve her sene renk ve şekillerini tagyîr etmeyi menfaatlerine muvaffık bulmuş olduğundan bu hâl böyle devâm edecek olursa, çünkü yalnız geçen sene ihdâs olunan pulların envâ'ı bini mütecâviz olmasına göre, birkaç sene zarfında bu adedin otuz bine bâliğ olacağından hiç şüphe yoktur.

Posta pulunun icadından yirmi beş sene geçinceye kadar posta pullarının ücret-i me'hûza üzerine bir kontrol muâmesi ifâ etmesinden başka bir diğeri ve ehemmiyeti olmadığı hâlde bir hayli vakit ne bir san'at, nede bir ticâret hâlini alamayıp dâiresi pek mahdûd kalmış iken yirmi seneden beri o kadar vüs'at peydâ etmiş, o derece mazhar-ı rağbet olmuştur ki bugün yalnız posta pulu alıp satmaya mahsûs binlerce ticâret-hâneler teşkîl edilmiş, o nisbette dellâllar, simsârlar türemiştir. Hatta Paris ve Londra ve Berlin ve Viyana gibi Avrupa'nın -büyük şehirlerinde yalnız pul muamelesine mahsûs borsalar, hadd-ı zâtında nâdir olup bir tarafı yırtılmış veyâ zedelenmiş olan pulların ta'mîr ve ıslâhı için amelîyât-hâneler bile vücuda getirilmiştir.

Ecnâs ve envâ'i ehemmiyetli bir yekûn teşkîl eden bu varak-pâreler yüzünden te'mîn muâmele eden bir hayli ticâret-hânelere karşı bunları bir araya cem'etmeyi kendilerine tatlı bir zevk, zarîf bir eğlence ittihâz etmiş olan koleksiyon heves-kârâne bi'l-hâssa bu son on sene zarfında o kadar çoğalmıştır ki bugün Avrupa'da ve kıtaât-ı sâirede bir mekteb-i şâkirdandan bed' ile en kibâra, lordlara, prenlere varıncaya kadar bu heves sirâyet etmiş elyevm kıtaât-ı mezkûrede posta puluna âid şuûn ve ilânâttan bâhs olarak iki yüzü mütecâviz gazetenin te'mîn dâire-i intişâr eylemesi sıdk-ı ifâdemize bir delil alenî bulunmuştur.

[Mâ-ba'dı var]

erbâb-ı heves: hevesli

pâyitaht-ı saltanat-ı seniyye: Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti

risâle-i mevkûte: periyodik dergi

mevki'-i intişâr: dağıtma yeri

istilzâm: gerektirme

mezkûr: bildirmek

istîşâr: danışma

erbâb-ı mütâlaa: fikir erbabı

mevki'-i isti'mâl: kullanılma yeri

hükûmât-ı sâire: diğeri hükümetler

ibtidâr: başlama

küre-i arz: dünyaya

hâne-i mahsûs: sözü edilmiş bölüm

hükûmât-ı mebhûs: sözü edilmiş hükümetler

mevki'-i tedâvül: sürümde olma yeri

envâ': çeşitler

mütecâviz: aşmak

ücret-i me'hûz: kabul edilmiş ücret

mahdûd: sınırlılık

mazhar-ı rağbet: ilgiye nail olmak

dellâl: tellâl

hadd-ı zât: aslında

ecnâs ve envâ': cinsler ve çeşitler

kıtaât-ı sâire: diğer kıtalar

mekteb-i şâkirdan: okul öğrencileri

kıtaât-ı mezkûre: sözü edilen kıtalar

dâire-i intişâr: yayınlama dairesi

sıdk-ı ifâde: ifadenin doğruluğu

İzmir'de Bir Pul Meraklısı, *Pul Mecmûası*, (19 TS.1313/04 Rc. 1315). S. 4, s.42-54.

Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu Pulların Albûm Sûret İlhâkı

Posta pulları mecmûaları vaz'anda dikkat ve i'tinâ edilecek iki mühim cihet vardır:

Birincisi her pul mecmuada mutlakâ kendine mahsûs hâneye vaz' etmeye dikkat etmek, ikincisi de pulların mecmûaya nasıl rabt edileceğini bilmektir.

Bu ikinci cihet birinciden daha mühimdir; çünkü pullar kendi damgalarıyla veyâhûd sonradan arkalarına sürülecek zamg, çirîş veyâ buna mûmâsil yapışkan bir madde ile albüme yapıştırılacak olursa kuruduktan sonra albümün yapraklarını buruşturarak çirkin bir manzara teşkil edeceği gibi aşağıda beyân edeceğimiz ba'zı ahvâl dakikadan dolayı pulun arka tarafı muâmelenin îfâsı kâbul olamamak gibi mahâzîri müstelzim olur.

Bu gibi mahzûrlara mahall kalmamak için pulları mahsûsan tertîb ve ihdâs edilmiş olan ve Fransızca **onglet** yâhûd **papier gommé** denilen zamgı kâğıd parçalarıyla albüme rabt etmek lâzımdır. Lisân-ı osmâniyede “ merbat” yâhûd rabtiye [1] diyebileceğimiz bu kâğıd parçaları bir santimetre genişliğinde bir buçuk santimetre uzunluğunda ve sigara kâğıdı gibi gayet epeyce olup bir tarafı hafifçe zamgıdır. Bunların sûret-i isti'mâline gelince zamgı tarafları dışında kalmak üzere rabtiyeyi iki kat edip tarafı hafifçe ıslatılarak katlanmış tarafı üst başa gelmek sûretiyle pulun zahrîne yapıştırıldıktan sonra öte tarafta kezâ cüzince ıslatılıp albüme yapıştırılmalıdır.

Bu sûretle ilsâk edilen pullar her ne zemân değiştirilmek iktizâ etse azıcık çekilince rabtiye ile ber â ber merbût olduğu yerden kalkarak yaprak üzerinde hiçbir leke bırakmayacağı gibi zahrînin muâyenesi icâb ettiğinde alt baştan tırtıklı veyâhûd çakı ucu veyâ bir kâğıd parçasıyla kaldırılarak amûdî bir vaz' aldırılır. Ve bu sûretle merbûtüne asla helâl gelmeksizin muâyenesi icrâ edilerek yine yerine yapıştırılabilir.

Pulların kîfayâtı ve şâyân-ı dikkat ahvâl

Posta pullarının ta'yîn-i kîfayâtı için gerçi nazar-ı dikkat olunacak cihet şekil, renk ve kıymet asliyeden ibâret isede bu kadarı her pulun ta'yîn-i keyfiyyete kâfi değildir. Taklîd edilmesine mahall bırakmamak için birkaç senede bir pullarının şeklini ve bazen rengini tebdil ettiği gibi bazende şekil ve rengini tebdil etmeksizin yalnız aşağıda ta'rîf edeceğimiz

alâmet-i mahsûsanın biriyle ahvâlini tagyîr etmek usûl-i câriye iktizâsında olduğundan bir pulun ta'yîn keyfiyeti için yalnız şekil ve renk ve kıymet mevzûasına bakmakla iktifâ edilip ahvâl-ı sâirenin dahi nazar-ı tedkîk ve muayeneye alınması pek elzem ve ehemmdir. Ale'l-husûs birçok posta pullarında bu hâllerin pek büyük te'sîri olup ekseriya keyfiyetlerini büsbütün tebdil, fiâtlarını pek çok tagyîr edebilir.

İşte pulculuğun en nâzik ve en mühim cihetide budur. Her ne kadar bu sırrın mübtedîlerce bilinmesi ba'zı pul tacirlerinin pek de hoşuna gitmeyeceğini bilir isem de maksadım umûma bir hizmet olduğundan o kadcık muahezeye dû-çâr olmaya katlanarak pulların kîfayâtını tagyîr ve fiâtına fevk'al-âde te'sîr eden ahvâlî ber vech-i zîr-i beyân etmeyi lâzımeden gördüm.

- 1 Pulun matbû'olduğu kâğıdın rengi
- 2 Pulun kenârları tırtıllı veyâhûd tırtılsız yani düz olması
- 3 Tırtıllarının adedî
- 4 Renk farkı
- 5 Pulun kâğıdının filigranlı veyâhûd filigransız olması
- 6 Filigranların eşkâli
- 7 Kâğıdın kalın veyâ ince olması
- 8 Kâğıdın arkası hâneli veyâhûd düz çirkîli olması
- 9 Pulların tipograf veyâ litografla matbû' bulunması
- 10 Sonradan bir işâretle kıymet-i asliyesinin tebdil edilmesi

İşte şu beyân ve ta'dâd edilen hâllerinden başka diğer ba'zı ahvâlın dahi pulların kîfayâtına te'sîri olabilirdi en mühimleri bâlâda gösterilenlerdir.

Posta pullarındaki kîfayât mebhûsanın tedkîkindeki lüzûm ve ehemmiyet hakkında kariîn ce bir fikir hâsıl olabilmek için bu yanda birkaç misâl gösterelim:

- 1 Malta'nın 1860 senesinde çıkan yarım penlik pulunun beyâz kâğıd üzerine basılmış 40 kuruş ettiği hâlde aynı pulun mâîmsi kâğıd üzerine matbû' olanı 250 kuruş eder.

2 Devlet-i aliyyenin 1285 târihinde ki on paralık pulunun tırtıllısı elyevm yine on paradan ziyâde etmediği hâlde aynı pulun sehven tırtılsız çıkmış olanları yirmi beş otuz kuruş eder.

3 Ke-zâlik pulların kenarlarındaki tırtıllar sık veyâ seyrek olmasının da fiâtlarına büyük dahli vardır. Meselâ Yunanistan'ın en son şekildeki pullarından bir "lepta"lığın 11 2/1 tırtıllısı on para ve 13 2/1 tırtıllısı elli altmış kuruştur.

4 Renk Farkı - Devlet-i aliyyenin 81 târihindeki pullarının yirmi beş kuruşluğunun portakal renginde olanı seksen yüz kuruşa ve aynı pulun kırmızıya mâil renkte bulunanı bin, bin beş yüz kuruştur.

5 Filigran- Pulların filigranlısıyla, filigransızını tefrîk edebilmek için evvel-emir de kariîne filigranın ne olduğunu ta'rîf edelim:

Filigran, kâğıd yapılırken henüz daha lâyıkıyla kurumaksızın bir demir parçası veyâhûd alt mahsusa ile üzerine tazyîk sûretiyle yapılan, bir takım eşkâlden ibârettir ki, filigranlı olan kâğıdlar ziyaya yâhûd ışığa karşı tutulunca filigranları şeffâf bir hâlde mer'î olur. Bu sûretle görülmesi kabil olmayan filigranların izhârı için âhiren Fransa'da bir alt mahsûsada ihdâs olunmuştur ki zemîni siyâh renkte dört köşe bir tabakdan ibârettir; filigranı muâyene edilecek pul ters olarak eşbû tabağın içine yatırılıp üzerine fırça ile birkaç damla **Binzine** binzine damlattırıldığı hâlde filigranı var ise derhâl gölge gibi siyâhımtırak renkte görünür. Bu alt mahsusa on beş yirmi kuruşa satılmaktadır.

Şu kadar ki bunu ta'rîf edeceğimiz sûrette her yerde herkes kendi kendine de tedârik etmek mümkün olduğundan en ziyâde iş gören tabağın dibi siyâh olması keyfiyeti olduğuna göre bu muâmele siyâh bir muşamma' parçası veyâhûd dibini karatmak için altına siyâh bir bez konulmuş âdî şeffâf bir sırça tabak veyâ bir câm parçası üzerinde de aynı sûretle icrâ olunabilir.

Eşbû rabitaların beher bin adedi nev' ve nefasetine göre yüz paradan dört beş kuruşa kadar pul tâcirleri tarafından satılır.

Rabitaların kâğıdı ne kadar ince, zamgı ne kadar hafif olursa o kadar makbûldür. Bunların tedâriki kabil olamayan yerlerde zamg-ı Arabî'den gâyet hafif mahlûl yapılarak ince sigara

kâğıdlarının birer tarafına sürmelidir. Kuruduktan sonra bâlâda ta'rîf ettiğimiz kıt'ada makas ile küçük küçük keserek aynı Avrupa'da yapılan rabtiyeler gibi kullanmak mümkündür.

Pulların kenarlarındaki tırtıllar adeden satılmakla ta'yîn edilemez. Çünkü pulların ba'zıları küçük ve ba'zıları büyük kıt'a da olduğundan aynı nisbetteki tırtılların ededi pulun kıt'asına göre tezâyüd veyâ tenâkus edilebilir. Bunun için tırtılların ta'dâd ve ta'yîni için bir hadd-i mütevassıt ta'yîn olunmuştur yani fiât cedvellerinde adedi işâret edilen tırtıllar pulların alt tarafında ve 2 santimlik bir genişlikte dâhil olmak üzere hesâb ve ta'yîn edilmiştir. Şu kadar ki bu nisbeti yapmakla ber â ber pulların tırtıllarını gözle ta'yîn ve ta'tâd etmek güç olduğu gibi tamâmende isâbet indirilemeyeceğinden bunun içinde mahsûsen bir mikyâs tertîb edilmiştir ki bu mikyâsla her pulun kenârında ki dantelanın kaç tırtıl olduğu bir anda ve sâlim bir sûrette ta'yîn edilebilir.

çîrîş: tutkal

mümâsil: benzeyen

mahâzîr: dilekçeler

müstelzim: gerektiren

mahzûr: sakınca, mani

sûret-i isti'mâl: kullanma örneği

zahrî: arkası, sırtı

ilsâk: bitişirme

iktizâ: gerek

merbût: bitişik

amûdî: dik olacak şekilde

ta'yîn-i kîfayât: yeterli miktarda olduğuna karar verme

alâmet-i mahsûsa: özel işaret

usûl-i câri: yürürlükte olan usul

nazar-ı tedkîk: bakarak inceleme

mer'î: göz ile görülebilir

mübtedî: ortaya yeni bir şey koyma

zîr-i beyân: aşağıda bulunan açıklama

kıymet-i asliye: asli değeri

beyân ve ta'dâd: açıklama ve sayma

ke-zâlik: öyle

eşbû: odayı aydınlatmak için içinde yağ ve fitil bulunan küçük tabak

zang-ı Arabî: Arap zamkı

tezâyüd: artma

tenâkus: azalma

ta'dâd ve ta'yîn: sayma ve belirleme

mikyâs: ölçü

Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu [mâ-ba'dı ve hitâm]

Şimdi filigranın ne olduğunu nasıl kurutulacağını öğrendik. Birde bunun pulların kıymetlerine derece-i te'sîrini anlayalım:

Aynı pulun filigranlısı ile filigransız kıymetçe herhâlde farklıdır. Şu kadar ki ba'zı pullarda filigranlısı ba'zılarında ise filigransız daha kıymetlidir.

Meselâ Romanya'nın 1891 senesinde çokan elli (Bani) lik pulunun filigransız kırk para ve filigranlısı yirmi beş kuruş olduğu hâlde "Malta"nın ilk yarım (Pens)lik pulunun filigransız elli kuruş filigranlısı ise ancak iki üç kuruştur. Bunun için filigranın nev'i bulunan pulları herhâlde evvel ki nüshada ta'rîf ettiğimiz usûl üzere evlâ muâyene edip keyfiyeti anlaşıldıktan sonra fiât cedveline ona göre mürâcaatla kıymet-i takdir edilmek muktezidir.

6- Filigranların müteaddid eşkâli olup bu şekillerde pulların kıymetlerine başka te'sîr ederler.

Meselâ İngiltere'nin Kıbrıs'ta isti'mâl ettiği pulların ayn şekil ve renkte bulunanlarının filigranı CA olanlar ile filigranı CC bulunanların fiâtça pek büyük fark vardır. Kıbrıs pullarında makbûl ve kıymed-dâr olan CC filigranı hâvî olanlar olduğundan bunların bi'l-hâssa muâyenesinde itinâ lâzımdır.

7- Pulların kâğıdlarının kalınlık ve inceliği de fiâta dahli vardır. Buna misâl olarak birçok nev' pullar olmakla ber â ber en yakından Romanya'nın 1866 târîhinde isti'mâl ettiği pullar gösterilebilir. Bu pulların kalın kâğıdlısının yirmi (Paral)lığı (70) kuruş ettiği hâlde ince kâğıtlısının kırk (Paral) lığı ancak (5) kuruş eder.

8- Kâğıdın arkası hâneli veyâhûd çizgili bulunması kezâ fiâtları pek çok tagayyür eder. Buma da misâl yine Romanya'nın 1865 târîhinde ki pullardır ki beş hâneli cinsi (30) kuruşadır. Kezâ Avusturya'nın kâğıdının arkası hafif kabartma çizgili olan 1850 senesi pulları yine üstünün düz âdî kâid üzerine matbû' olan pullardan fiâtça yüzlerce derece ziyadedir.

9- pulların tarz tab'ı da tedkîke muhtâctır. Ma'lûmdur ki hâl-i hâzırda matbûât ya (Litograf) taş basması veyâhûd (Tipograf) hurûfât basması ile temsil edilir.

Posta pullarının taş veyâhûd hurûfât basması ile basılmışları ayn cinsden olsada fiâtça herhâlde aralarında haylî tefâvüt olabilir bu kabîlden olarak İran hükûmetinin (1881) senesinde ki pullarının taş basması olanları hurûfât basması olanlarına fiâtça kat, kat fâikdir.

10- Ber lüzûm el-câsile kıymet-i alîleri sonradan tab've işâret edilen diğere bir kıymet tagyîr ve tebdîl edilmiş olan pullarda fiâtça asılları ile haylî farkları vardır. Bu cins pullar bir kâğıda mübrim bir ihtîyâc üzerine kullanılmak lâzım gelirken koleksiyoncuların arattığını gören ba'zı posta memurları (bi'l-hâssa Fransa ve İngiltire müstemlekâtında) ihtikâr maksadıyla güyâ pulun bir nev'î tükenmiş gibi hemen her gün diğere nev' bir pula sonradan bir kıymet vaz' ve takdir ederek birkaç gün isti'mâl ettikten sonra kalanını hıfz ile bi'l-âhire çok geçmeksizin beş santimlik bir pul beş, on, yirmi veyâ daha ziyâde franga koleksiyonculara satmaya pek haksız bir âdet edinmişlerdir.

Maa-mâ-fih böyle lüzûmsuz olarak fiâtı tahvîl edilmiş olan pullara rağbet-i umûmiyye tamamen hâsıl olamamakta ve bunların nev'î ise pek ziyâde bir râddeye varmakta olduğundan misâl irâesine hâcet görülememiş ise de devlet-i aliyenin (1888) ve (1890) târîhlerinde isti'mâl ettiği pullardan o aralık Bağdat'ta kırk paralıklarının mevcûdu tükenmiş üzerine bi'l-zarûriyye iki kuruşluk pullar ikiye kesilerek veüzerlerine siyâh boya ile yeniden (1) kuruş fiâtı vaz' ve ilâve olunarak asıl pulların vüruduna kadar beş oon gün kullanılmış olan pullar yukarı da bahs ettiklerimizden müstesnâdır.

Bu pulların her birinin birer liraya yakın fiâtı olup ancak bunlarda mevki'-i isti'mâlden kaldıktan sonra ba'zı pul tâcirleri tarafından taklîd edilmiş olduğundan kıymet-i mezkûreyi câiz olabilmek için her hâlde zarf üzerinde bulunmak ve ol târîhindeki postanelerde battâl ve mevrûde mühürlerini vesâir ba'zı alâmât-ı te'mîniyyeyi muhtevi olmak lâzımdır.

son

derece-i te'sîr: etki derecesi

kıymet-i takdir: değerli

muktezi: gerekli

müteaddid: çok sayıda

tagayyür: değıştirme

hurûfât: matbaa harfleri, işareleri

tefâvüt: farklılık

kıymet-i alî: değeri yüksek

mübrim: zorlayıcı

hıfz: koruma

bi'l-âhire: sonradan

maa-mâ-fih: bununla beraber

bi'l-zarûriyye: zorunlu

mevrûd: ulaşan şeyler (posta)

alâmât-ı te'mîniyye: emin olunacak işaretler

İzmir'de Bir Posta Pulu Meraklısı, *Pul Mecmûası*, (01 Ns.1313/22 Zk. 1315). S. 9, s.125.

Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Posta Pulları

1876 senesine doğru “Leipzig” merkez postanesinde tesis edilmiş olan müze, posta pullarının bidâyet-i ihdâsından hâl-i hâzıra kadar uğradığı tahavvülât için mükemmel bir vesika-i târîhiyyedir. Bir kere Almanya’nın tekmiâl çıkardığı posta pulları için hiçbir koleksiyonerde mevcûd olmayan muntazam bir koleksiyon vardır. Sonra Küre-i arzın beş kıt’ası için beş kısma ayrılmış başkaca bir koleksiyon, 340 büyük sahifeden mürekkep bir katalog mevcûdudur.

Bundan başka hiçbir müzede bulunmayacağı bedîhî olan bir takım fotoğraflar göze ilişir ki bunlarda Mısrîlerin, İranlıların, Yunanlıların, Romalıların kullandıkları vesâit-i muhâbereyi irâe eder.

Bunların vaktiyle Cornelius ve kayser zemânlarında “Hemerodromii **Hemerodromii** yani yevmî postacı” nâmıyla bir takım adamlar istihdâm ederlermiş ki bunlar va’d olunan mükâfâtı elde etmek için günde 80, 120 hatta 160 kilometreye kadar mesâfe kat’ ederlermiş. Romalılar ise süvâri postacı kullanırlarmış. Bunlarda günde 320 kilometre yol almış! Hatta bir rivâyete nazaran İstanbul’dan İran hududuna kadar olan mesâfeyi üç günde geçerlermiş!...

Müverrih Herodot’un kavline nazaran “Sirius” zamânında bu mübâlâğalı koşucuların yerine dört atlı posta arabaları kullanmışlardır. Roma İmparatorluğunun devrine âid kısımda ise üstü açık bir araba göze ilişmiştir ki resmîve gayr-i resmî mektûbları bunun içine konarak nakl edilmiş. Milâdtan 97 sene sonra “sitruk” nâmında ki sikkenin üzerinde iki hayvân tarafından çekilir bir araba resmi bulunması da bunu teyîd ediyor.

En Ziyâde nazar-ı hayret celb eden 12 nci asırda iki veyâ dört atla kullanılan iri arabalardır. 13 ncü asırda Fransız icâdı. Arabalar 13ncü asırda “Sainte-Odile” ta’bîr olunan arabalar kullanılmıştır.

Devirler inkılâb ettikçe vesâit-i mürâselenin dahi bir dâire-i intizâma girmeye başladığı bu müzede ki tedkikâtla meydâna çıkıyor. Her devletin bidâyet-i tesisinden hâl-i hâzıra kadar kullandığı vesâit-i muhaberenin güzel birer koleksiyonu vardır.

“Almanya İmparatorluğu Sâl-nâmesi” nin 1878’de çıkan nüshasına bakılacak olursa Almanya’nın on üçüncü asırda birçok memalik ve ale’l-husûs İtalya Avusturya, Hollanda ve Rusya ile posta muhâberâtına başladığı anlaşılır. O asırda hükûmât-ı sâire gibi Almanya’da dahi mahsûs bir adamı veyâhûd posta ücretini vermeye iktidârı olmayanlar mektuplarını memleket memleket gezen râh-berlere ve hayvân tacirlerine verirlerdi.

Bu tâcirler hayvân satmak içinher memlekete uğradıkları cihetle en emîn, enmutemed bir vâsita-i muhâbere idi. Bunlar bir aralık hükûmetin himâyesine mahzar olarak “Canbarlar Postası” diye birçok şirketler yapmışlar ve 1492 senesinde İmparatorluk eden İkinci Rudolf tarafından âdetâ nîm-i resmî bir tarzda telâkki edilmişlerdi. Her kim postacılık etmek isterse bir Bargir tedârik eylemesi husûl-i matlabe kâfi idi. Bu şirketler 1500 senesine kadar ifâ-yı vazâifede devâm etti.

Ondan sonra “Thurn Taxis” Prenslîği hânedânı âzâsından François Almanya postaları için umûmî bir proje tasavvur ettiysede mevki’-i tatbîke vaz’ etmeden vefât eylediğinden yerine geçen oğlu Jean Babtiste İmparator Maximilian’ın müsaadesiyle bu proje dâiresinde olmak üzere Brüksel ve Viyana şehirleri arasında bir posta ihdâs etti. 1574 senesine doğru ve imparator “Thurn Taxis” idâre hânesi müdürine- irsen intikâl etmek üzere- “İmparatorluk postalarının müessisi” ünvanını verdi.

Muhârebât-ı dâhiliyye bir aralık bu idâreyi dağıttı. Sonra prens yine zeâmet sûretiyle Hessen, Sachsen Weimar, Saxe-Coburg Gotha, Schumann Arzberg Sundern Schwarz, Rudolstadt postalarının bir kısmıyla Lippe, Nassau, Hohenzollern, Hesse Hamburg, Frankfurt, Charlemagne, Hamburg, Bremen, Lübeck postalarının tamamını alarak hükûmete seneviyye-i maktû’ bir vergi vermeye başladı. Bir müddet sonra “Ztollverein **Ztolverein**” nâmıyla İttihâd Gümrükleri meydâna çıkıp ta Avusturya, Bavyera ve sâir hükûmât birer posta idârehânesi tesîs edince “Thurn Taxis” posta hânesi de o kalıba dökülmeye mecbur oldu.

Nihâyet ıslâhâtın en mühimi olmak üzere 1849 senesinde Bavyera posta hânesi tarafından pul ihdâs ve is’timâl olunmuştur. 1850 de *Prusya, Avusturya, Hannover, Sachsen* ve 1852 de Thurn Taxis ve 1855 de Mecklenburg ve tevâbi’i vorpommern bu usulü kabûl etti.

1866 senesinde politika muktezâsı olarak tekmîl bu ufak hükümetler Prusya'nın idâsi altında tevhid olunması üzerine 1867 senesi Temmuz'unun birinci günü Prusya tarafından Thurn Taxis'inin zeâmeti iştirâ edilmiş ve Almanya İmparatorluğunun teşekkülüne dâir olan nizâm-nâmenin 48 inci maddesine tevfikân bütün postalar bir idâre-i müstakille altına alınmıştır. Yalnız Bavyera ile Württemberg hükümetleri müstesnâ olarak posta hânelerini muhâfaza etmişlerdir.

Prusya 1850-1867

1850 senesi Teşrin-i sâni'nin 15 inci gününden itibaren *Prusya*'da mektuplara pul yapıştırılmaya başlandı. İlk çıkanlar filigranlı kâğıtlar üzerine basılmıştır. Dördüncü Friederick Gilliom'un açık baş olarak sağ tarafından alınmış resmini gösterir. Bunlarda dört tane olup yukarılarına "Freimarke **Freimarke** yani posta pulu" sözü, altlarına da kıymetleri yazılmıştır.

Her birinden kaç tane basıldığı zîrde gösterilmiştir:

6 fenik yeşilimtırak 9 milyon

1 silber penbe üstüne siyâh 26 milyon

2 silber mâvî 9 milyon

3 silber sarı 9 milyon

1856 senesi Mayıs'ının birinci gününden itibaren dört fenik kıymetinde yeşil renkli bir pul daha zamîmeten kullanılmaya başlanmış, bundan da 13 milyon tane basılmıştır.

1857 senesi Kânûn-i sâni'sinde yine o şekilde filigransız kâğıd üstüne basılmış üç pul çıkarıldı. Evvelki pulun kalıpları şemşîr olduğu hâlde bunlar bakır üzerine hakk edilmiştir.

Renklerde de bir tefâvüt görülür. İngiltere pullarında kraliçenin yarım asırlık hayâtı hep bir tarâvet-i dâima altında gösteriliyorken Prusya'nın bu yedi sene sonra çıkan ikinci takımını imparatorun biraz daha ihtiyârlanmış resmini göstermektedir.

1 silber groschen gül 10 milyon

2 silber groschen gök mâvî 1 milyon

3 silber groschen portakal 4 milyon

1858 senesi Ağustos'unda üçüncü defa olmak üzere aynı şekilde dört pul çıkarıldığı gibi 1860 senesine doğru $\frac{1}{2}$ silber groschen kıymetinde bir pul daha tab' edilerek bu takım meyânına konulmuştur.

4 fenik [Pfenning] yeşil 18, 00, 000

1 silber groschen gül 24, 000, 000

2 silber groschen mâvî 7, 300, 000

3 silber groschen sarı 7, 000, 000

$\frac{1}{2}$ silber groschen yeşil 1, 500, 000

Dördüncü senesi Temmuz'unun ikinci günü imparator Dördüncü Frederick Gilliom vefât etmesi üzerine sandelî-yi hükümete geçen Birinci Gilliom Teşrîn-i evvel ayının beşinci günü tırtıllı pullar ihdâs eylemiştir. Fakat bunlar resim yerine Almanya'nın arması olan kartal kuşunu gösterir.

4 Fenik yeşil 76, 343,000

6 Fenik portakal 17, 452, 000

1 silber groschen gül 143, 517, 000

2 silber groschen mâvî 36, 629,000

3 silber groschen kurum 33, 885, 000

1865 senesi Nisân'ının birinci günü neşr olunan 3 fenik menekşe 3, 804, 000

1866 senesi Kânûn-i evvel’inde çıkan pullar son derece san’atlı düşmüştür.

Yukarıdan biri ta’dâd ettiğimiz pullarda ki kıymetler 3 silber groscheni tecâvüz etmiştir ki bir silber groschenin Frank hesabıyla 12 centim 5 milim tutmasına nazar 1 en büyük kıymet 40 santim demek olur. Hâlbûki zamân geçtikçe daha büyük kıymette pullar isti’mâline lüzum görüldüğünden bu son çıkan pulda hizmete hasr olunmuştur. Maa-mâ-fih kolay kolay taklîd-i meydân kalmamak için gâyet san’atlı tuhaf bir şekil verilmiştir.

10 silber groschen gül 1, 600, 000

30 silber groschen mâvî 200,000

1867 senesi Temmuzunda yine eski kartal şeklinde taş baskısı beş pul çıkarılmış ise de Şimâl-i Almanya ittihâdının o sıralarda husûl bulmasına mebni çok zamân kullanılamamıştır. Binâenaleyh bu pulların müsta’meli piyasada makbuldür.

1 Kreuzer yeşil 2, 330, 000

2 Kreuzer portakal 856,000

3 Kreuzer gül 1, 777, 000

6 Kreuzer çivîd 1, 170, 000

9 Kreuzer sarı 1, 098, 000

Cezâ pulları – 1866 senesinde kıymeti orta yerinde büyük rakamla yazılmış iken iki tane takas pulu ihdâs olunmuştur. Yukarı tarafında “**Preussen** Prusya” sözü, alt tarafında kıymet itibârîsi konulmuştur. Rakamların içine “**Post marke**” kelimeleri yazılmıştır.

10 silber groschen gül

30 silber groschen mâvî

Telgraf pulu- 1864 senesinde altı tane tergraf pulu çıkarılmıştır. Hepsi kül renginde olup kıymetleride 2 ½ , 5, 8, 10, 12, 15, silber groschenden ibârettir.

bidâyet-i ihdâ: çıkarılmaya başlama

hâl-i hâzır: bugünkü durum

tahavvülât: değişiklikler

vesika-i târihiyye: tarihi araçlar

küre-i arz: Dünya

bedîh: açık, aşikâr

vesâit-i muhâbere: haberleşme araçları

irâe: gösterme

nazar-ı hayret: şaşkın bakış

vesâit-i mürâsele: mektuplaşma araçları

dâire-i intizâm: düzenleme dairesi

bidâyet-i te'sîs: kurulma başlangıcı

sâl-nâme: yolda bir çıkan o yıla ait önemli olayları içeren kitap

ale'l-husûs: özellikle

hükûmât-ı sâire: diğer hükümetler

nîm-i resmî: yarı resmi

husûl-i matlab: talep etme

ifâ-yı vazâif: görevleri yerine getirme

mevki'-i tatbîk: yerinde uygulama

ihdâs: yeni bir şey ortaya koyma

muhârebât-ı dâhiliyye: iç haberler

seneviyye-i maktû': bir yıllık belirlenen değer

ıslâhât: reform

ihdâs ve is'timâl: yeni çıkan ve kullanılan

muktezâ: gerektirme

iştirâ: satın alma

idâre-i müstakil: tek bir idare merkezi

müstesnâ: üstün

zamîmet: ek olaral

tefâvüt: farklılık

tarâvet-i dâim: devam eden gençlik

sandeli-yi hükümet: hükümet tahtı

hidmet: hizmet

hasr: sınırlı

şimâl-i Almanya: Kuzey Almanya

ittihâd: birleşme

mebnî: yapılmış

müsta'mel: kullanılan

Mehmed Ekrem, *Pul Mecmûası*. (19 TS 1313/06 Rc 1315). S. 4, s.56-58

Mevâdd-ı Târîhiye Almanya Posta Pulları Sachsen Krallığı

1850 ile 1866

Sachsen'de mektuplara pul yapıştırmak âdeti 1850 senesinde başlamıştır. Şekilde görüldüğü üzere dıl'ları 19'zar milimetre tûlunda olmak üzere dört köşe bir pul ihdâs edilmiş, 3 Fenik kıymet konulmuştur. Bu kıymet pulun dörtte üç kısmını işgâl edecek kadar büyük yazılmış içerisi de birçok 3 rakamıyla doldurulmuştur. Yukarı tarafında "Sachsen **Sachsen**" alt tarafında "Franco **Franco**" ve iki tarafında "Drei pfennige **Drei pfennige**" sözleri muharrirdir. Bu pul oldukça nâdir sayılıp damgalısı 25 damgasız 250 Franga satılmaktadır.

1851 senesinde kral ikinci Friedrich'in sağ taraftan alınmış resmini gösterir beş pul çıkarıldı. Bunların boyu 24 eni 19 milimetredir yukarı tarafa "Sachsen" sözü diğer üç tarafa da pulun kıymeti itibârisi hem rakam hem de yazı ile konulmuştur. Pulların pek güzel hakk edilmiş renkleri kâğıdları üzerine siyâh mürekkeple basılmıştır:

½ grosch kül

1 grosch gül

2 grosch mâvî "koyu yâhûd soluk"

3 grosch sarı

Yine bu târîhde beyâz kâğıd üzerine yeşil renkte basılmış 3 feniklik bir pul daha vardır ki bunda resim yerine hükûmetin arması konulmuştur.

Yine bu pullarla ber â ber sehven açık mâvî renkte basılmış 120 tane ½ Groschluk pul vardır ki bunlardan 63 tanesi renginin müşâbehetinden dolayı yanlışlıkla 2 Neu Grosch yerine satılmış, sonra iş meydâna çıkınca elde kalan 57 tanesi “Dresden” mâliye nezâretine gönderilmiştir. Orada da 33 tanesi mahv edildikten 24 tane kalmıştır. Ahîren bunlarda dört hisseye ayrılarak bir hissesi 1890 senesinde Londra’daki pul sergisine gönderilmiş diğer hisseleri de Almanya’nın meşhur koleksiyoncuları tarafından satın alınmıştır.

Geçenlerde bu pullardan dördü bir arada olmak üzere “Bournemount” da ki “Brich” pul ticârethânesi tarafından müzayedeye çıkarılan bir parçasına 7,500 Frank kıymet takdir edilmiştir.

Kral Friedrich- August’un vefâtı üzerine [*] 1854 senesi Ağustos’un 9’nda birâderi “Jan” sandali-i hükümete geçmekle 1855 senesinde pullarda ki resim de değişerek Jan’ın resmi konulmuş ve renkli kâğıdlar üzerine siyâh mürekkeple basılmıştır. Yazılar yine o şekilde olup yalnız kralın çehresi sol taraftan gösterilmiştir.

½ grosch gül

1 grosch penbe

2 grosch mâvî

3 grosch sarı

1856’da yine kral Jan’ın resmini hâvî beyâz kâğıd üzerine renkli mürekkeple basılmış 2 pul daha çıkmıştır.

5 grosch “koyu kırmızı “yeşilimtrakta var”

10 grosch gök mâvî

1864’de sekiz tane pul çıkarılmış ve resim yerine hükümetin kabartma tarzında yapılmış arması konulmuştur.

1 grosch penbe

2 grosch mâvî

3 grosch kurum

5 grosch zanbak

5 grosch gülümsü

1866 senesinde teşekkül eden Şimâlî Almanya ittihâdına Sachsen krallığının da ilhâk etmesi üzerine son çıkardığı pullar bunlar olmuştur.

[*] Kral Friedrich – August yeğeni Bavyera kralına iâde-i ziyâret zımında Münihe gitmiştir. “Dresden avdetide atlar ürkerek arabası kırılmış’ kralda başından müdhiş bir yara alarak vefât etmiştir.

dıl’: kenar

tûl: uzunluk

ihdâs: yeni çıkan

sehven: yanlışlıkla

müşâbehet: benzerlik

ahîren: sonradan

sandali-i hükümet: hükümdar tahtı

hâvî: içeren

ittihâd: birleşme

iâde-i ziyâret: ziyarete gelen birine karşılık olarak ziyarete gitme

ilhâk: kendi topraklarına katma

Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya[*] “Baden” Grand Düklüğü

Bu hükûmet 1851 senesi Mayıs’ında posta pulu kullanmaya başladı. Çıkardığı pulları ale’l-âde kullanılan pullardan genişcerek, hem de dörder köşedir. Her dıl’ı 25,5 milimetredir. Kıymet-i itibâriyyeyi gösteren rakamlar orta yere, mîne yeşili bir zemîn üzerine pek iri olarak yazılmış, kenârları sâyvân bırakılmıştır. “Şekil1” de görüldüğü üzere pulun yukarı köşesine “Baden” Baden ve alt sol tarafa mikroskop ile okunacak sûrette *Dentseh Oestr. Postverein* sağ tarafında Vertrag v, 6 april 1850 yazılmıştır. Bu son sözler Badgran düklüğünün ittihâd postasına dâhil olduğu tarihi gösterir.

şekil 1

Bunlar dört çeşitten ibâret olup hakk edilmiş ve kenarları tırtılsız olarak renkli kâğıd üzerine siyâh mürekkeple basılmıştır.

2 kreuzer devetüyü

3 kreuzer açık sarı

6 kreuzer yeşil

7 kreuzer penbe

Bad hükûmetinin bu ilk çıkardığı pulların gerek renkleri ve gerek çiçekleri Wartenberg hükûmetinin pullarına tamâmiyle benzediğinden arada epeyce karışıklığı mûcib oldu. Binâen 1853 de yalnız 9 kreuzerliği eski penbe rengini muhâfaza etmek üzere diğerleri ber vech-i âtî değiştirilmiştir.

1 kreuzer beyâz

3 kreuzer yeşil

6 kreuzer sarı

Âhiren bu 3 kreuzerliğin rengini zamkın te'sîriyle uzun müddet muhâfaza edemediği anlaşıldığından 1857 senesinde açık kâğıd üzerine siyâh basılmış pul kullanıldı.

1860 senesinde pulların şekli değışti, hacmî birkaç milimetre küçüldü. Bundan sonrakilerde de hep bu şekil ve hacim muhâfaza edildi. Alt ve üst tarafında ki yazılar evvelkilerin aynı ise de sağ, sol köşelerdekiler değışmiştir. “şekil: 2” görünüşleri gâyet güzeldir. Orta yere hükûmetin arması vaz' edilmiştir ki iki griffon tarafından tutulmuş üzerinde taç duran bir şerîd ve tevâ'ibini gösterir.

Bunlar iyi hakk edilmiş dört puldan ibârettir. Beyâz kâğıd üzerine renkli ve tırtıllı basılmıştır.

1 kreuzer siyâh

8 kreuzer gök mâvî

6 kreuzer portakal

9 kreuzer penbe

1861 de iki tane pul çıkarılmıştır.

2 kreuzer gök mâvî

6 kreuzer portakal sarısı

şekil 2

1862 de yine o şekilde tırtıllı üç tane pul çıkarılmıştır.

1 kreuzer siyâh

6 kreuzer mâvî

6 kreuzer portakal sarısı

6 kreuzer kurum

Bu 9 kreuzerliğin buğday renklisi de vardır. 1861 de tekrâr altı çeşit pul çıkarılmıştır. Bunların içinde ki arma beyâz zemîn üzerine tersim edilmiştir. Yazılarına eskisi gibidir. “şekil 3”

1 kreuzer siyâh

3 kreuzer penbe

3 kreuzer açık mâvî

9 kreuzer karamtık

18 kreuzer yeşil

30 kreuzer portakal sarısı

şekil 3

Bunların tırtıllılarının mikyâsı 10 nisbetinde iken 3 kreuzerlıdan ba’zılarının 13 ½ nisbetinde kileride göze tesâdüf etmekte ve bunlar epeyce kıymet-dâr sayılarak damgasızları 150 den 200 franga kadar ve damgalıları 6,5 franga kadar satılmaktadır. 1868senesinde pulun yazılarınca ba’zı tebeddülât-ı icrâ edildi. Yukarıda ki yazı kalınlaştırıldığı gibi altındaki Kreuzer yerine **IKR** harfleri konuldu.

1 kreuzer yeşil

3 kreuzer penbe

7 kreuzer mâvî

Bad hükûmetinin en son çıkardığı pullarda bu da oldu.

Bad hükûmetinin en son çıkardığı pullarda bu da oldu.

1870 senesinde tekmil Almanya'nın kullandığı pulları kabûl reddi.

Takas pulları

1862 den 1870 târîhine kadar üç tane Takas pulu isti'mâl edilmiştir. Bunlarda resim yoktur. Taşta sarı kâğıd üzerine siyâh mürekkeple basılmış ve ortalarına ayrı rakamlar kullanılmıştır. Şekil3” 1, 3, 12 kreuzer

Şekil 3

ale'l-âde: sıradan

Kıymet-i itibâriyye: değeri kadar

mûcib: hayrete düşüren

ber vech-i âfî: aşağıda olduğu gibi

âhiren: sonradan

mikyâs: ölçme

tebeddülât-ı icrâ: yapılan değişiklikler

Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Braunschweig Dükülüğü

1852 senesinde ilk defa olmak üzere pul isti'mâline başlaması. “şekil 1” de görüldüğü üzere pulun ortasında yuvarlak bir dâire içine alabildiğine koşan çıplak bir bârgîr resmi konulmuş, sağ ve sol taraflara rakam ile kıymet-i itibâriyye, yukarı ve aşağı kurdelalar içine hükûmetin ismi kıymet yazılmıştır. Bunlar üç çeşitten ibârettir.

1 silber groschen penbe

2 silber groschen mâvî

3 silber groschen yeşilimtırak

şekil 1

1853 de yine bu şekilde olmak üzere dört ve 1856 da iki çeşit pul çıkarılmıştır. Renkli ve filigranlı kâğıdlar üzerine siyâh mürekkeple basılmıştır.

1 silber groschen portakal 1803

1 silber groschen sarı 1803

2 silber groschen Mâvî 1803

3 silber groschen Penbe 1803

½ silber groschen Karamlık 1856

⅓ silber groschen beyâz 1856

1857 senesinde şekil değiştirildi; “şekil 2” de görüldüğü üzere dıl'ları yirmi beşer milimetre uzunluğunda bir cesâmet aldı. Vehle-i evlâda dört pul yekdiğerine ilsâk edilmiş

gibi görünür. Biri yerine müsâvî olmak üzere orta yerden çekilen iki hatt ile dört parçaya bölünmüş ve her bir parça birer taç resmi konulmuştur.

şekil 2

1861 de şekil değişerek yine eskisi gibi bârgîr resimli pullar isti'mâle başlandı. Renkli kâğıdlar üzerine siyâh mürekkeple basılmış yalnız 3 silber groschenin rengi müstesnâ olarak beyâz üzerine penbedir.

½ sroschen yeşil

1 silber groschen sarı

3 silber groschen penbe

1863 de yine o şekilde ve fakat tırtıllı yeni bir takım çıkarıldı.

½ silber groschen beyâz üzerine siyâh

½ silber groschen yeşil üzerine siyâh

1 silber groschen sarı üzerine siyâh

1 silber groschen beyâz üzerine sarı

2 silber groschen mâvî üzerine siyâh

2 silber groschen beyâz üzerine penbe

1866 da bir dâire içinde yine bârgîr resmi olmak üzere bir takım pul çıkarıldı. “şekil 3”

½ groschen siyâh

1 groschen penbe

2 groschen koyu karamtık

şekil 3

1866 senesinde yine 1857 senesinin büyük formadaki pullarından 4/4 gut groschen kıymetindeki pulu da kullanmıştır.

isti'mâl: kullanma

kıymet-i itibâr: değeri kadar

dıl': kenar

cesâmet: büyüklük

vehle-i evlâ: başlangıçta

yekdiğer: bir diğeri

ilsâk: bitişirme

müsâvî: eşit

Mehmed Ekrem, *Pul Mecmûası*. (13 Ağ. 1314/07 RA. 1316). S. 15, s. 21-22.

Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz

On birinci asr-ı milâdîde “Slavon” nesle mensûb bir krallık mevcûd etti ki bunun merkez idâresi “Mecklenburg” şehrinde bulunduğu için hükûmet de o nâm verilmişti.1460 târihinde bu krallık küçüle küçüle düklüğe tahavvül etti; Bu sûretle birçok prenslikler vücûda geldi ise de bunlardan yalnız iki tanesi bekâ bulmuştur. Mecklenburg Schwerin Mecklenburg Strelitz. Bu iki büyük düklük 1755 de yekdiğeriyle ittifâk etti; 1808 de “Ron ittihâdı” na dâhil oldu. 1866 da Şimâl-i Almanya ittihâdını kabûl etti; 1871 de doğrudan doğruya Almanya İmparatorluğunun idâre-i siyâsiyyesi altına girdi.

Maa-mâ-fih idâre-i dâhiliyyeleri, kavânîn-i mahsûsaları meriyülicra kaldı. Her birinin ayrı ayrı nâzırları, diplomasi hey’etleri vardı. Mecklenburg metro ve ahâlisi 596, 800 ve Mecklenburg Strelitz’de mesâhası 2,929 merba’ kilometre ve ahâlisi 101, 513 râddesindedir. 1876 da Prusya ile vuku’ bulan mu’âhede neticesinde idâre-i askeriyesi Almanya’ya tevdi’ edilmiştir.

Almanya ittihâdına girmeden evvel bu iki düklük kendilerine mahsûs posta pulları kullanmışlardır.

Mecklenburg Schwerin- 1856 da ilk defa kullandığı pulda öküz başı (arma) görülür. “şekil 1” dil’ları yirmi beşer milimetre mikyâsındadır. Braunschweig pullarında görüldüğü üzere bu da dört müsâvî kısma taksîm edilmiş ve her kısmın köşelerine hükûmetin ismi le kıymeti yazı le yazılmış, köşelerde rakamla kıymet vaz’ edilmiştir.

şekil 1

¼ shilling kırmızı

Yine o sene içinde çıkan iki tane pulda taksîmât yoktur. Dört köşe bir çerçevenin orta yerine “şekil 2” yine arma tersim edilerek yukarı tarafa bir taç konulmuş ve etrafında ki yazılarda daha büyücerek yazılmış.

şekil 2

3 shilling devetüyü

5 shilling mâvî

1864 de “dörtlük ¼ shilling pul bir daha ve fakat tırtıllı olarak kullanılması 185 ve yenisi 300 franga kadar satılmakta bulunmuştur.

1865 de yine o şekilde tırtıllı dört tane pul basılmıştır. Yalnız bir shilling kıymetinde ki ilk defa çıkan pul gibi dört armalıdır.

2 shilling menekşe

3 shilling zanbak

4 shilling sarı

5 shilling karamtık

asr-ı milâdî: miladi yüzyıl

tahavvül: değişme

şimâl-i Almanya: Kuzey Almanya

ittihâd: birleşme

idâre-i siyâsiyye:

idâre-i dâhiliyye: iç idare

kavânîn-i mahsûs: özel kanunlar

mesâha: arazi ve yerleşim yerleri alan ölçücüleriyle ölçme

râdde: fayda

idâre-i askeriyye: askeri idare

tevdî’: teslim etme

dıl’: kenar

mikyâs: ölçek

müsâvî: eşit

taksîmât: bölmeler

Mevâdd-ı Târîhiyye

Mecklenburg- Bu hükûmet yalnız bir defa pul çıkarabilmiştir. O da 1864 dedir. “şekil 1” ve “Şekil 2” de görüldüğü üzere bir dört ve diğeri sekiz köşede olmak üzere altı çeşîd pulun, armaları kabarık basılmıştır.

şekil. 1

şekil. 2

¼ silber kırmızı

½ silber yeşil

1 shilling menekşe

1 silber penbe

2 silber mâvî

3 silber karamtık

Mevâdd-ı Târîhiyye Almanya Schleswig Holsten

(1850 ile 1866)

Birçok asırlar “Holstem” ve “Schleswig” hükûmetleri yekdiğeriyle idâreten ve siyâseten bir olduğu hâlde Danimarka’nın idâre-i siyâsiyyesi altında bulundu. Maa-mâ-fih dâima Hollandalılara şübheli nazarla baktığı için Holstem Danimarka’ya ve Slavlara karşı defaâtle muhârebeye girişmiş ve nihâyet zimâm-ı hükûmet dördüncü “Gerard” geçince Danimarka kraliçesi “Margaret” tarafından zeâmet sûretiyle “Schleswig” düklüğü verilmişti. O zemân başlı başına bir hükûmet oldu ise de 1773 de Danimarka hükûmeti yine taksîm ederek “Ren” muâhedeysiyle 1806 târîhinde Holstem’i memâlikine zamm eyledi. Bu hâl epeyce bir müddet sürdü. Muahharen “Viyana” muâhedeysi Holstem’in “Limburg” ile birleştirilerek “Germen” ittihâdı altına verilmesi kararlaştırıldı.

Schleswig Holstem’in mesâha-i sathiyyesi 20 bin kilometreye ve ahâlisi “1, 287, 000” bağlıdır.

Bu hükûmet 1850 senesi Nisân’ın 2 sinde kaleme murabba’ alınan bir kararnâme mûcibince mektûbların sevkinde postsa pulu kullanmaya başladı.. İlk defa çıkarılan pullar o senenin Teşrîn-i sânisinde kullanmaya başlamıştır ki bu da ancak iki çeşitten ibârettir.

“Şekil 1” görüldüğü üzere pulun yukarı köşelerinden birinde S ve diğerinde H harfleri vardır ki bu da her iki hükûmetin isminin ilk harflerini gösterir. Orta yerde iki başlı bir kartalın ta kalbinde hükûmetin kabartma sûretiyle yapılmış bir arması, alt köşelerinde de pulun kıymeti mevcûdudur. Bu pulların ipek kıllarla yoğrulmuş beyâz kâğıdlara basılmıştır.

şekil 1

1 shilling mâvî

2 shilling penbe

Bu pulların 1852 senesine kadar kullanılmış ise de bir aralık Danimarka yine bu hükûmeti zabt ve teshîr eylemekle ortadan kaldırılmış, sonra 1864 de gerek Holstein gerek Schleswig ayrı ayrı bir takım pul çıkararak kullanmıştır.

Holstein Bunlar dört köşe olmak üzere tırtılsız üç çeşîd puldan ibârettir. Kıymetleri, ortalarında rakamla konulmuş, kenârında da yazılar yazılmıştır. İlk defa ki pulda taç resmi konulmuş ise de ikinci cinsinde vardır.

şekil 2

şekil 3

1 ¼ shilling mâvi “ayrı harfli”

1 ¼ shilling mâvi “ayrı harfli”

1 ¼ shilling mâvi “rakamları tacın içinde değildir”

Schleswig bu hükûmet iki çeşîd pul çıkarmıştır. Şekil 4 de görüldüğü üzere kenârı tırtıllı ve kendisi yuvarlaktır. Orta yerinde kıymeti büyük rakamla gösterilmiştir.

şekil 4

1 ¼ shilling yeşil

4 shilling la'l

1865 de Avusturya idâre-i müşterekesi altına girdiği zemâm iki dükalık için beş çeşîdten ibâret müşterek pul çıkarıldı. Şekil yine evvelki gibidir. “şekil 5”

şekil 5

½ shilling penbe

1 ¼ shilling yeşil

1 ½ shilling menekşe

2 shilling mavî

4 shilling karamtık

1865 den 1866 târîhine kadar yalnız Prusya'nın idâresi altında olarak Schleswig beş husûsî çıkardı ki üzerinde sadece ismi muharrerdir. Rakamla kabarma sûretinde yazılmıştır.

½ shilling yeşil

1 ¼ shilling mekekşe

1 ½ shilling penbe

2 shilling mâvî

4 shilling karamtık

Holstein hükûmeti dahî 1865 de Avusturya'nın idâresi altında olduğu hâlde yedi çeşîd pul çıkarmıştır.

½ shilling yeşil

1 ¼ shilling zambak

2 shilling mâvî

şekil 6

şekil 7

yekdiğer: bir diğeri

idâre-i siyâsiyye: siyâsî idare

Maa-mâ-fih: bununla beraber

zimâm-ı hükûmet: devlet idaresi

zeâmet: savaş sonucunda verilen toprak

muâhede: söz verme

memalik: ülkeler

zamm: eklemek

ittihâd: birleşme

mesâha-i sathiyyesi: ölçülü toprak parçası

murabba': dörtlü

mûcib: hayrete düşüren

zabt ve teshîr: hüküm altına alma ve kuvvetli bağlama

idâre-i müştereke: ortak yönetim

Mevâdd-ı Târîh Almanya Oldenburg Grandüklüğü

Oldenburg nâmıyla ma'rûf olan büyük düklük Germen'ye ittihâdının inhilâle uğradığı 1866 târîhine kadar bu ittihâda dâhil olmuş Muahharen Şimâl-i Almanya ittihâdına geçerek 1871 den sonra Almanya İmparatorluğu idâresi kabûl etmiştir.

Nüfûsu 374 bine bağlıdır. Holstein dâhilinde ki "Eutin" prensliğide bu hükûmete mülhikdir.

Oldenburge dükalığı 1852 senesinde dört tane pul çıkarmıştır. Bunlar mustatîl şeklinde olup tırtıllı 25 arzları 18 milimetredir. Kıymetleri pulun orta yerinde armanın altında hem rakam ve hem yazı ile tasrîh edilmiştir. "şekil 1" şekilleri hakk usûlüyle meydâna getirilmiş olup tırtılsız olarak renkli kâğıdlara siyâh mürekkeple basılmıştır.

şekil 1

11/3 silber groschen yeşil

1 1/30 taler silber groschen mavî

1/15 taler silber groschen penbe

1/10 taler silber groschen sarı

1858 senesinde ikinci bir takım pul çıkarıldı Bunlarda dört tanedir. Yine evvelkiler gibi renkli kâğıdlara siyâh olarak basılmıştır. "Şekil 2" yalnız kat'aca biraz daha uzuncadır. Tırtıllı 23, arzları 18 zer milimetredir. Arma bu defada pulun tekmîl üstünü iştigâl etmiştir. Kıymetleri iki tarafa rakamla konulmuş altlarına da yazı ile yazılmıştır.

şekil 2

1/3 groschen yeşil

1 groschen mâvî

2 groschen penbe

3 groschen sarı

Üçüncü defa olmak üzere 1860 târîhinde altı çeşîd pul çıktı ki ikinci takım müşâbih olup yalnız beyâz kâğıd üzerine renkli basılarak evvelkinden tefrîk edilmiştir.

1/4 groschen sarı

1/4 groschen yeşil

1/3 groschen yeşil

1/2 groschen karamtık

1 groschen mâvî

1/2 groschen kırmızı

3 groschen sarı

Dördüncü ve sonuncu takım 1862 senesinde meydân-ı intişâre konulmuştur. Bunlar beş çeşîdden ibâret olup şekilleride beyzîdir. “Şekil 3” arma kabartma sûretiyle tersîm edilmiştir ki 1852 de çıkanların armasının aynıdır. Bunlar tırtıllı olarak beyâz kâğıdlar üzerine renkli basılmıştır.

şekil 3

1/3 groschen yeşil

1/3 groschen portakal

1 groschen penbe

2 groschen mâvî

3 groschen karamtık

Şimâl-i Almanya: Kuzey Almanya

mülhik: katan

tasrîh: açıkça

müşâbih: benzer

tefrîk: ayırma

meydân-ı intişâr: ortaya çıkarılan

tersim: resim çizme

Mehmed Ekrem, *Pul Mecmûası*, (24 Ey 1314/21 CE. 1316). S. 21, s. 67-68.

Mevâdd-ı Târîh Almanya Hamburg Krallığı

1797 senesinde yani takrîben yüz sene evvel Londra'daki "Peni-Post" tarzında Hamburg sermâye-dârânı tarafından bir "piyade postacı" idâresi teşkîl olunarak merkezi idârede bir aralık "Dornburg" şehri ittihâd edilmiş iken sonra "Zweibrücken" şehrine nakl olunmuştu.

Bu idârenin her mevki'de biri bizden uzak birer şubeleri bulunup emniyet-i umûmiyyeyi kazanmışlardı. Tüccâr ile esnâf tarafından tevdi' edilen mektûb ve paketleri bir mahalden diğer mahalle nakl ve isâl ederlerdi. Mektûblar için bir Shilling (20 para) ve paketlerden bir libre sıklete kadar iki shilling alınırdı.

Alafranga sabâhın 8 buçuğundan akşamının sekizine kadar her iki sa'atte bir kere tâtâr hareket eder ve şehrin en işlek caddelerin çingrağını sallayarak geçer giderdi. Bunlar tevdi' edilen eşyâyı mahallerine teslim ettiklerine dâir aldıkları ilm ü haberleri avdetlerinde mürsile verirlerdi. Asıl idâre-i merkeziyyesidse ayrıca bir "izâhât dâiresi" bulunup buradan kiralık, satılık olur, kiralık odalar, dâireler hakkında ma'lûmât beş sene için ihdâs edildiği cihetle idâre tarafından talep vuku' buldukça muîn zemânlarla müddeti temdîd olurdu. Nihâyet 1832 senesinde Hamburg hükûmeti posta malûmâtı inhisâr altına alınca bu idârenin müstahdemesi doğrudan doğruya iki idâreye devr olundular.

1859 senesi Kânûn-i sânisinin 1 nci günü bu piyade postacıların aldıkları mektûblarda kullanmak için husûsî posta pulları ihdâs edildi. 1864 de ise hükûmetin her tarafı posta kutuları konularak bunlar yalnız dâhil değil, beyne'l-milel muhâberâta mahsûs mektûbları dahî kabûl etmeye başaldı. Bundan bir hüsn-i nefîce hâsıl olunca 1865 senesi Kânûn-i sânisinin birinci günü "Piyade Postacı" ları lâgv olundu.

1859 senesinde ihdâs edilen pullar yedi çeşîdden ibâret olup şekilleri mustatîldir. Tûlleri 22,5 ve arzları 19 milimetredir. "Şekil 1" de görüldüğü üzere pulun ortasına gümüş renginde inşâedilmiş üç kaleli bir şatonun resmi konulmuş, üzerleri de oldukça cesâmetli rakamlarla örtülmüştür. Yukarı tarafta bir şeritin içinde "Hamburg" *Hamburg* ve alt tarafında "posta pulu *Postmarke*" sözleri yazılmış, diğer iki tarafta pulun kıymeti yazı ile konulmuştur. Resimler hakk usûlü ile renkli mürekkeple basılmıştır. Tırtılları yoktur.

şekil 1

½ dhilling siyâh

1 Shilling karamtık

2 shilling kırmızı

3 shilling mâvî

4 shilling yeşil

7 shilling portakal

8 shilling sarı

İstitrâd bu târihte Bismark Hamburg'ta 15 Shilling yani yedi buçuk kuruş ederdi. 1864 senesinde yine filigranlı dalgalı olmak üzere o renkte iki bir takım çıkarılmıştır.

¼ shilling zanbak

2 ¼ shilling yeşil

¼ kıymetinde ki pullar içinde mâvîmtırak gül, gül yeşilmtırak, gül olanlarıda vardır.

Yine 1684 senesinde yeniden bir takım pul çıkarıldı ki evvelkilerle aralarında yazılınca fark vardır. “şekil 2” resimlerde evvelkilerden daha san’atlı yapılmıştır. Kâğıdlarına filigranlı ve pullar tırtılıdır.

şekil 2

½ shilling siyâh

1 shilling kahverengi

1 ¼ shilling menekşe

Bunun zanbak ve gül renklileride vardır.

2 shilling kırmızı

2 ½ shilling yeşil

3 shilling mâvî

4 shilling yeşil

Bunun sarımtırak yeşilide vardır.

7 Shilling portakal

9 shilling sarı

1866 da arması kabartmalı iki tane filgransız tırtıllı pul çıkarıldı.

1 ¼ Shilling menekşe

2 ½ Shilling tuğlâ

Hamburg posta idâresi Şimâl-i Almanya ittihâdına dâhil olmadan evvel yani 1867 senesi Mayıs'ının on beşine kadar yedi muhtelif ve müstakil posta hâneye sâhib idi. Prusya posta hânesi Sakson ve Rusya'ya ve Avusturya'nın bir kısmına Prusya pulları ile mektûb ihrâc eder idi.

Mecklenburg posta hânesi ancak kendi hudûdu dâhilinde kendi pulunu kullanırdı. Hannover posta hânesi kendisiyle ber â ber Bruswick eyaletinde pul isti'mâl ederdi.

Danimarka posta hânesi Danimarka ile Schleswig Holsten arazîsine mektûb yollardı.

Thurn Taxis posta hânesi Almanya'nın cenûb hükûmetlerinin ve İsviçre ile Fransa, İtalya İspanya, Portekiz ve Akdenizde'ki memleketler ve Asya ile muhâbereye me'mûr idi.

Hamburg posta hânesi ise Hamburg arazîsiyle Lübben, birde Oldenburg büyük düklüğü, Richborough İngiltere müstemlekâtının bir kısmı ve Amerika ile muhâbereye vâsita eder.

(mâ'badı var)

sermâye-dâr: sermaye sahibi

emniyet-i umûmiyye: genel güvenlik

tevdî: teslim etme

ilm ü haber: bir malın teslim alındağına dair resmi belge

mürsile: gönderen

idâre-i merkeziyye: merkez yönetim

ihdâs: sonradan varolmak

muîn: yardım eden

inhisâr: tüm imtiyazlarının bir kişiye ya da kuruma ait olması

müstahdem: hizmette kullanma

beyne'l-milel: uluslararası

muhâberât: haberleşmeler

lâgv: ortadan kaldırma

mustafîl: dikdörtgen

tûl: uzunluk

cesâmet: büyüklük

Şimâl-i Almanya: Kuzey Almanya

isti'mâl: iş yapmak

cenûb: güney

Posta Pulları

Posta pulu toplamak şimdi artık umûmî bir ibtilâ hükmüne girdi. Kime tesâdüf edilecek olursa musâhabe biraz derinleşince mutlaka pulculuğa müncerr oluyor. Her asrın, her devrin bir merâkı, bir ibtilâsı olur; Bu asırda da elektrikçilik, fotoğrafçılık, velespitçilik sırayla meydân aldı. Bu merâk bu heves dolaşa, dolaşa memleketimize de geldi; Herkes bir ârzû-yı samîmî ile makinelere, tekerleklerle sarıldı. Fakat bu ihtirâatın her birinde ya masrafin çokluğu, ya yorgunluğun bolluğu göze çarptığından heveskârân ağır, ağır dâire-i sükûta dönmeye başladılar.

Pul hevesi ise bunlara hiç benzemiyordu. Yorgunluğu olmadıktan başka açıktan ticârete bile sebebiyet verdiği için her merâk gibi parlayıp sönmek kâidesine tâbi' tutulamadı. Herkes üzerine düştükçe düştü.

En ibtidâ pul toplamak hevesi 1860 senesine doğru Fransa'da baş gösterdi. "Alfred Potine" nâmında biri elde edebileceği pulları bir sıraya dizerek 40 sahîfeden ibâret bir katalog meydâna getirdi. Şimdi bu katalog o kadar nadirdir ki elde eden, eski bir târih bulmuş kadar tefahhur eder. Ertesi sene "Justen Laleh" isminde biri neşr etti. Tekmîl gençler bunu satın alarak dâire dâire ayrılmış olan pul yerlerini doldurmaya başladılar. O zemândan beri aradan 35 sene bir zamân geçmiş iken, Terakkî şâyân-ı hayret dereceyi buldu.

Paris pul tâcirlerinden "Victor Robert" in hesâbâtına bakılacak olsa yevmi yüz franktan beş bin, altı bin franga kadar alış veriş yürüttüğü görülür. Ana kürede mağazasında kıymetli koleksiyonlar mevcûdtdur; Monsieur Horton, Monsieur Augustus Levon'un koleksiyonları ellişer bin, Monsieur Vidal, Monsieur Caderas' inkiler altmışar bin; Kont Pierre Molinier'in Primolene altmış büyük ciltten mürekkebin koleksiyonu da yüz elli bin frank kıymetindedir.

ibtilâ: tutku

müncerr: bir yöne sürüklenen

arzu-yı samîmî: samimi arzu

ihtirâ: daha önce bir benzeri olmayan yeni buluş

dâire-i sükût: sessizlik dairesine çekilme

tefahhur: övünme

tekmîl: tam

şâyân-ı hayret: hayrete değer

İmzasız, *Pul Mecmûası*, (19 Ağ 1313/02 RA. 1315). S. 1, s. 4.

Posta Pulları Bir Temenni-i Mahsûs

Ma'lûm olduğu üzere her devletin posta pulları mahall-i isti'mâline göre taaddüd ve tenevvü eyler. Devlet-i aliyye-i osmâniyye pullarında böyledir. Doğrudan doğruya âdî münâkalât için tesis olunan pulların bir de cezâ "Takas" ve matbûa kısımları vardır ki bunlarda sarfiyâtta epeyce mühim bir mevki' işgâl eder ve âdî pullardan alâmet-i mahsûsa ile tefrîk olunur. Meselâ cazâyâ mahsûs olan pullar beyâz kâğıd üzerine siyâh renkte basılmış ve matbûa için kullanılanların üzerinde yirmi dört puntoluk harf ile "Matbûa" işareti konulmuştur. Gerçi siyâh renkte ki pulların müsta'mel olanlarının başka bir nâm ve şekil ile ehl-i merâka satılması mümkün değil ise de matbûa olanların müs'tamel az çok hîle kabûlüne müsâid bulunuyor. Bi'l-farz şimdi müsta'mel olan pulların beş kuruluğundan mâ-adâsının yüz tanesi piyâsada üç kuruş kadar bir fiâtla alınıp satılmaktadır. Hâlbûki matbûa cinsi, adet üzerine satılmakta ve meselâ âdî pullardan iki kuruluğun müs'tamel birkaç para etmekte iken matbuanın iki kuruluğu kırk, elli paraya kadar sürülmektedir. Binâen aleyh toptan alınan âdî pulların yüz tanesi içinden temiz olarak elli tane seçilir ve bunların üstünde "Matbûa" harfi basılırsa fiâtı birkaç misli tezâyüd eder.

Vâk'a bundan dolayı hazîne-i celîleye bir güne hasâr tertib etmemekte bu yolda ki pulların kâffesinin de Avrupa'ya gönderildiği işitilmekte isede İstanbul piyasasında duhûlleri muhtemel olduğundan sâde-dilânın iğfaline mahall kalmak üzere beyân-ı hâle mecbur olduk. Zâten o gibi pullara hurûfât-el ile vurulduğu için pulun arka tarafında bir kabarıklık hâsıl olacağı ve bu suretle asıl matbûalardan pek kolay tefrîk edileceği tabîi ise de herhâlde koleksiyonunda mükemmel matbûa bulundurmak isteyen zevâtın doğrudan doğruya postane-i âmireden edinmeleri en mükemmel bir çâredir.

Sene-i nihâyetinde mevki-i intişâre konacak olan yeni taklîd bir alâmet-i fârîka ittihâz buyurulacağını merci'-i âlîsine himmâtkâr-ı âğâhîlerinden ümîd ve intizâr eyleriz.

temenni-i mahsûs: özel istek

alâmet-i mahsûsa: özel işaret

mahall-i isti'mâl: kullanma yeri

müsta'mel: kullanılmış

taaddüd ve tenevvü: birden fazla ve çeşit çeşit

ehl-i merâk: meraklı

münâkalât: ulaştırma

tezâyüd: artma

duhûl: dâhil olma

beyân-ı hâl: durumu açıklama

hurûfât: matbaa harfleri, işaretleri

postane-i âmir: postahane müdürü

alâmet-i fârîka: bir şeyin ayırıcı özelliği

ittihâz: sayma

merci'-i âlî: yüksek merci

himmâtkâr-ı âgâhî: haber

ümîd ve intizâr: ümit ve bekleme

[Mehmed Ekrem], *Pul Mecmûası*, (19 Ey. 1313/04 CE 1315). S. 2, s. 21.

Şuûnât

Avusturalya- Avrupa gazetelerinde mütâlaa güzârımız olduğuna göre cenûbî Yeni Gal, cenûbî Avustralya Tazmanya, Victoria ve Garbî Avustralya hükûmâtı taraflarından müntehab memurlar geçenlerde “Adelaide” şehrinde akd-i ictimâ’ ederek beş hükûmâtın ittihâdıyla “Avustralya Hükûmât-ı Müttehidesi” nâmı altında yeni bir hükümet teşkiline âid husûsâtı taht-ı tezekküre almışlar ve mukarrerât-ı hâsılayı mensûb oldukları hükümete arz etmişlerdir.

Mukarrerât-ı vâkıya nazaran posta ve telgraf muâmelâtına âid tefişât yeni hükümetin salâhiyeti dâiresinde bulunacak ve Tazmanya hâkimi “Philib Fhiser” in teklîfi vecihle her hükümet yeniden yeknesak birer takım pul çıkaracaktır. Cenûbî Avustralya tarafından müntehab a’zâ, her hükümetin dâhili posta muâmelâtına nezâret hakkını muhâfaza etmesi şartıyla tefişâtın yalnız beyne’l-milel postalara hasrını teklif etmiş ise de ekseriyyet kabûl etmemiştir.

Almanya- Şeker-reng kâğıd üstüne penbe renkte basılan 10 feniklik karton üstüne siyâh mürekkeple “**Nur für Marine-Schiffsposten**” yazılmıştır. Bahre mahsûs, bahrî posta denmektedir.

İspanya- Yeni çıkacak pulların tab’ına mübâşeret edilmiştir.

Ekvator- Geçen sene neşr olunan üç resimli bir centovluk penbe pulun üzerine yuvarlak bir şekilde siyâh mürekkeple **1897-1898** târihi konularak, istigmâl olunmuştur.

Eritrea- İtalya hükümeti ahiren 5 santimlik yeşil pulunun üzerine “**Colonia EritraColonia Eritra**” sözlerini yazarak Eritrea’de kullanmaya başlamıştır.

Belçika- *Anvers*’den alınan bir mektupta şöyle deniliyor:

“1878 senesinde mevki’-i isti’mâle konulan 5 Franklık koyu kırmızı renkteki pulun ağaçtan mamûl kalıbı demir yollar ve telgraf ve posta nâzırı tarafından bi’l muâyene fenâ hâlde rahne-dâr olduğu anlaşılmakla kırdırılmıştır.”

Binâen aleyh vaktiyle bu pulu edenler bir daha basılmayacağından kat’iyyen emin olabilirler.

Bonço İzlanda- İngilizlerin kap müstemlekâtında müsta’mel yeşil ½ penilik pulu üzerine sonradan “British Bonço Anoland” sözleri yazılarak mevki’-i tedâvüle konmuştur.

Bolivya- Geçen nüshamızda bilfirdiğimiz pullardan başka üç tane daha neşr olunmuştur.

1 centavo zeytun tasvîri

5 centavo Yeşil Murillo’nun tasvîri

50 centova Portokal [Soukurunun] tasvîri

Portekiz- Son alınan haberlere nazaran Portekiz memâlikiyle tekmîl-i müste’merâtda kullanılmak üzere bir takım takas pulları hâzır edilecektir. Bu pullarda ki kıymetler kalın yazı ile yazılacak ve yukarı köşelerine *Portekiz* arması, alt köşelerine de lokomotif ve gemi resimleri konacaktır.

Çin- Malûmât-ı müstahsalaya göre iki terkîb olunan pullar Şanghay’a vürûd etmiş isede muvakkat sûretiyle kullanılan elde ki pullar ancak Şubat’ın 2 sine doğru hitâm bulacağından bunlar kemâlen sarf olunmadıkça yenileri meydân-ı tedâvüle konmayacaktır.

Zanzibara- Fransız potahânesince kullanılan pulların kıymetleri bu defa Hind meskûkâtına tatbîken vaz’ edilmiş, üzerlerinde iri yazı ile “**Zanzibara**” yazılmıştır.

Rusya- Petersburg’da iki hükümdârın mülâkatı münasebetiyle Fransa pul tâcirlerinden Mösyö Arthur Morris Rusya imparatoru hazretlerinin tasvîrini hâmil bir kart ihdâsı için ruhsat talep eylemiş ise de Rusya posta nâzırı ma’zeret serdiyle muvâffakat etmemiştir.

Sudan Mısır’ı- “Journal Officiel” de okunmuştur:

5, 3, 2 milim ve 1 kuruşluk pullar üzerine konulan “*Sudan*” sözü ber vech-i âti pul ve zarflarda teşkil edilerek kullanılmaktadır:

posta pulu 5, 2, 10 kuruşluk

kart postal 3, milim, 5+5 milim

pullu Zarf 5 milim ve 1 kuruşluk (büyük kıtada)

takas 4, 2 milim, 2,1 kuruşluk

Sir Alaton-Kıymeti siyâh yazılı menekşe renginde 5 penslik bir pul çıkarılmıştır. 2 shillinglik menekşe renginde ki pulun üzerine de 2 ½ pens kıymeti vaz’ olunmuştur. Bundan ancak 240 pul mevcûdudur.

Grand Komoro-Malûmât mevsûkaya nazaran Fransa’nın diğer müsta’merâtında kullanılan pullardan bir takımını da bu adada ihdâs olunmuştur.

Fransa-Fransa posta pullarının i’âmâline memûr-ı heyet reîsi Mösyö Gomel, Légion d’honneur [şeref nişanı] rütbesinin şövalyelik sınıfına terfi’ edilmiştir.

Fernando-Poe-Penbe renkteki 2 centovluk pulun üzerine mâvî mürekkeple 5 centavo işaret edilmiştir.

Filipin-1 centovluk pulun rengi lâ’l iken şimdi yeşile tebdil edildiği gibi, yeniden 40 centavoluk soluk menekşe ve 80 centavoluk lâ’l renkte iki pul çıkarılmıştır.

Kanada- İngiltere kraliçesinin altmışıncı sene-i devrîyesi münâsebetiyle Kanada müstemlekâtında ki pullar Granada, İskoçya ve Nisland müstemlekâtında ilk defa neşr olunan pullar gibi çift resimlerle neşr olunmuştur. Bu pulların mikdârına dâir dest-res olduğumuz malûmât-ı sahîha ber vech-i âti beyân olunur.

½ santimlikten 150 bin, 1 santimlikten 8 milyon, 2 santimlikten 2 milyon 500 bin, 3 santimlikten 20 milyon, 5 santimlikten 750 bin, 6 santimlikten 75 bin, 8 santimlikten 200

bin, 10 santimlikten 150 bin, 15 santimlikten 100 bin, 20 santimlikten 100 bin, 5 dolarlıktan 25 bin, bir santimlik kartpostalından 7 milyon tane basılmıştır.

Kolombiya- 1892 senesinde çıkan 20 centavoluk pulun rengi değiştirilerek yeşil kâğıd üstüne açık kahverenginde basılmıştır. Evvelce mâvî üstüne koyu renkte basılmıştı.

Cochin- Geçen sene çıkan bir pountluk menekşe renginde ki puldan hükümet-i mahalliye memnûn olmadığı için pek çabuk ortadan kaldırmıştır.

Küba- Şimdi mevki’-i tedâvülde bulunana takıma iki pul daha ilâve edilmiştir.

40 centavo penbe

80 centavo kahverengi

Grönland Dört köşesinde rakam yazılı mâvî renkte 2 penilik bir pul ihdâs olunmuştur.

Las Bela- “Las Bela” şimdi birinci defa olarak yalnız yarım annalık annalık bir pul ihdâs etmiş olan bu hükümet Belucistan[Pakistan] kırıp Hind hükümetlerinden biridir. Merkez idaresi olan “Nela” şehri 5,000 nüfûsu şâmindir. Bu pul merba’bir şekilde olup ortasına baklava şeklinde çizgi çizilerek Arapça kıymet konulmuş, altında İngilizce “Half anna” yazılmıştır.

Moris- Armalı üç pul çıkarılmıştır. 2, 1 santimlikler menekşe, 18 santimlikte yeşil renktedir. Kıymetler muhtelif renklerde basılmıştır.

Hind Çini- Geçen Mayıs ayının 14 ünde in’ikâd eden müsta’mere meclisinde posta pullarının tensîki ve kıymetlerinin râyic mahalli vecihle santim ve kuruş üzerine vaz’ı takarrür etmişti. Belediye meclisi bu kararı tasdîk eylemiş ise de pulların ne vakit çıkacağı daha bilinmiyor.

Holkar- 2 annalık pulun rengi kırmızı iken yeşile tebdîl edilmiş, yeniden 4 annalık menekşe, 8 annalık mâvî iki pul çıkarılmıştır.

cenûbî: güney

müntehab: seçme

akd-i ictimâ': karşılıklı anlaşma için toplanma

ittihâd: birleşme

hükûmât-ı müttehîde: birleşik hükümetler

taht-ı tezekkür:

mukarrerât-ı hâsıla: alınan kararlar sonucu

mensûb: üye

malûmât-ı müstahsal: elde edilmiş haberler

mukarrerât-ı vâkıa: olaylar karşısında alınan kararlar

muâmelât: resmi işlemler

yeknesak: tekdüze

mübâşeret: girişime başlama

rahne-dâr: zarara uğramış

mevki'-i tedâvül: kullanımda olan

memalik: memleketler

tekmîl-i müste'merât: bütün sömürgeler

vürûd: ulaşma

mevdân-ı tedâvül: sürümde bulunan yerler

ber vech-i âti: aşağıda olduğu gibi

müsta'merât: sömürgeler

sene-i devrîye: yıl dönümü

malûmât-ı sahîha: sağlıklı bilgiler

in'ikâd: toplanma

müsta'mer: göçmenlerin yaşadığı yer

[Mehmed Ekrem], *Pul Mecmûası*, (19 Ey. 1313/04 CE 1315). S. 2, s. 21-24.

Londra'dan Mektup

Posta pullarına dâir sergi açmak, koleksiyoncuların, pul tâcirlerinin mahsûl-i ömrünü bir araya getirerek az zemân içinde nazar-ı dikkatten kaçırmak geçirmek, bunların derecesine göre mükâfât vermek az büyük iş değildir.

Hele ben o san'âta mensûb olduğum için bunun ne yaman bir suûbetle meydâna geleceğini cidden müterakkım. Binâen aleyh Londra'da böyle bir sergi açılacağını haber aldığım zemân merâkım son dereceye vardı. Yevm-i muîni iple çekmeye baladımdı.

Sulu boya resimlerin teşrihine mahsûs salon pek o kadar güneşe ma'rûz olduğu için posta pulu sergisi de burada te'sîs olundu. Müessisler Mösyö Tiyar, Castil nâmında iki koleksiyonerdir. On iki milyon franga yakın bir yekûn tutan bu mallar epeyce nazar-ı iştiyhâyi tahrîk edeceğinden sirkat meselesinde meydân kalmak üzere dâire-i mükemmel bir muhâfaza altına alındı.

Sergi mahali üç dâireye taksîm olunmuştur. Ortaya düşen dâire sarf İngiltere ile müstemlekâtının, sağdaki dâire diğer memâlikin, soldaki dâire de pul tâcirlerinin pullarına sarf edilmişti. Sağdaki dâirede en ziyâde Mösyö Vaterlock, Perkins Bacon ve kumpanyasının, Thomas koleksiyonları nazar-ı dikkate çarpmış ve İngilizlerin bu san'at ta en ileri gittikleri tasdik olunmuştur.

İngiltere'nin bütün gayr-ı müsta'mel tırtıllı, filigranlı, numaralı pullarını hâvî olan koleksiyon bu sergide altın madalyaya nâil oldu. Bunda "Sidney" in gayr-ı müsta'mel pulları "Guyana" 1850-51 senelerinin nâdir pulları, Avustralya'nın, Virjin adalarının, nevînin pulları, göze ilişiyordu.

Bu dâirede birçok Osmanlı, Avusturya, İsviçre, Portekiz koleksiyonları mevcûd idi. Sergi müessislerinden Mösyö Castil Fransa'nın, eski Almanya hükümetinin, İtalya'nın Pullarını hâvî koleksiyonunu da dâirede teşhir eylemiştir. Transvaal, Japon, Afganistan, Mısır pullarını hâvî koleksiyonlarda dâirenin bir kısmını işgâl ediyordu.

Sergi eâzım-ı ricâlden, meşhûr koleksiyonerlerden müteşekkil bir cemm-i gafir hâzır olduğu hâlde dük ve düşes Dvorak tarafından küşâd edilmiştir. İngiltere postane

memurlarının ileri gelenleri de bu meyânda dâhildir resm-i küşâdın ertesi günü Prens De Gaulle sergiyi ziyârete gelerek iki saat kadar oturmuş ve en ziyâde İngiltere pullarını nazar-ı tedkîkden geçirmiştir.

Merâsim-i mu'tâdeye hasr olunan bu iki günden sonra sergiye her taraftan züvvâr-ı vürûduna başlamış ve toplanan duhûliyye epeyce bir mikdâr olmuştur.

mahsûl-i ömr:

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış

suûbet: zorluk

Yevm-i muîn: günlük yardım

nazar-ı iştihâ: istekli bakış

dâire-i mükemmel: mükemmel daire

memâlik: sömürgeler

gayr-ı müsta'mel: kullanılmamış

hâvî: içeren

eâzım-ı- ricâl: ileri delen devlet adamları

cemm-i gafîr: insan kalabalığı

küşâd: açılma

resm-i küşâd: resmi açılış

nazar-ı tedkîk: inceleyen bakış

Merâsim-i mu'tâd: alışılmış tören

Züvvâr-ı vürûd: gelen ziyaretçiler

duhûliyye: bir yere girmek için ödenen ücret

Mevâdd-ı Târîh Bulgaristan Posta Pulları

Umûm Bulgaristan'da 145 postane, 462 posta kutusu mevcûdudur. Senoia [postahaneler şehri] mektûb-i muhâberâtı 8, 7 milyonu, açık muhâbere beş yüz bini gazete ve evrâk matbûatı irsâlâtında 2 milyonu bulmaktadır. Memûrîn müstahdemenin adedi 3,000 râddesindedir. Altı bin köylü metroya karîb telgraf hututu bulunup Senoia sekiz yüz bin telgraf muhâberesi cereyân etmektedir.

Bulgaristan'da ilk posta pulu 1879 sene-i milâdîsinde ihdâs olunmuştur. Prenslîğe mahsûs armayı "sarı arslan" teşkîl ettiği için ale'l-umûm pulların üzerinde de bu alâmet-i fârikaya tesâdüf olunur. Şekilde görüldüğü üzere ilk defa ki pulda aslan gayet büyük tasvîr edilmiş, beyazı bir dâire içine alınmıştır. Dâire içinde ki yazılar Rus hurûfâtıyla Bulgarca ibâredir. Kıymetler santim üzerine yürütülmüştür. Bu pulların hem zarîf, hem de renkleri güzeldir.

1881 de yine o şekilde olmak üzere altı cins pul çıkarılmıştır. Aralarında bir fark var ise o da diğerlerinde kıymet santim üzerine iken bunda **CTOTNHKN** yani stotinka üzerine yürütülmüştür. (100 stotinka yâhûd bir leva bir frank muâdildir.)

1883 de yedi cinsten ibâret bir takım daha neşr olundu. Hepsinin rengi ayrı ayrı olduğu hâlde 5 stotinka pullardan ba'zılarının rengi 10 stotinka gibi penbe ve ten renginde basıldığı için nevâdir sırasında olup satılmaktadır.

1884 de 81 in 10 stotinkalığı 83 ün 25 stotinkalığı, 79 un bir franklığı üzerine büyük rakamlarla yeniden kıymetler vaz' olunmuştur.

1889 da şekil tadîl edilmiştir. Aslan daha ufak sûrette tersim olunmuş, altına rakam ve daha alta da kıymet konulmuştur. Aslan etrafına kavis şeklinde bir bandrol çizilmiş, içinde

“Bulgaristan Postası” sözleri yazılmıştır. Bu şekilde beyâz filigransız kâğıd üzerine on bir cins pul tab’ edilmiştir.

1892 senesinde 30 stotinkalık pulda ta aslanın üzerine gelmek üzere 10 rakamı vurularak kıymeti değiştirilmiştir.

1894 senesinde ince şeffâf kâğıd üzerine 1889- 90 senesinde ki şekle mûmâsil iki pul daha tab’ edilmiştir.

1895 de 86 senesinde çıkan yeşil 2 stotinkalık pul üstüne kırmızı mürekkeple **04** rakamları konulmuştur ki bunun sehven **40** sûretinde basılanları nevâirden ma’ dûdtur.

1896 senesi Şubat’ının 14 ncü günü prens Boris’in [*] Katolik mezhebinden ortodoks mezhebine nakl-i icrâ olunması üzerine dört tane yeni pul neşr edilmiştir ki bunda aslan yerine bir “koron” vaz’ edilmiş üzerine bir kavis içinde Slavca “2 nci ay Şubat 1896” sözleri yazılmıştır. “Koron” altına bir kuşak, ortasına yuvarlak bir dâire de çizilerek rakam konulmuştur. Kıymetler santim üzerine yürütülmüştür.

Cezâ Pulları

Bulgaristan’da “ Takas” cezâyâ mahsûs pullar 1884 senesinde mevki’-i intişâre konulmuş ve dâimâ şeklini muhâfaza etmiştir.

Mehmed Ekrem

[*] Prens Boris 1894 senesi Kânûn-i sâninin 30 ncu günü doğmuştur.

mektûb-i muhâberât: mektupla haberleşmeler

irsâlât: gönderilen mektuplar

ihdâs: yeni çıkan

alâmet-i fârika: bir şeyin ayırıcı özelliği

hurûfât: matbaa harfleri, işaretleri

nevâdir: az bulunan

tadîl: düzeltme

ma'dûd: belirli

mevki'-i intişâr: yayımlanma yeri

Mehmed Ekrem, *Pul Mecmûası*. (19 Ey. 1313/04 CE 1315). S. 2, s. 24-25.

Şuûnât

Almanya- Berlin'de çıkan Courier gazetesinin rivâyetine nezeran mevcûd pullara 2 feniklik bir pulun daha ilâvesi hühûmetce tasavvur etmiş.

Arjantin- Şimdi ki sistemde ve portakal renginde 30 centavoluk bir pul çıkarılmıştır.

Amerika hükûmet-i müttehidesi -Trans-Misisipi, sergisi için kullanılacak olan pullara konacak resimlerin intihâb edildiği Newyork'tan bildiriliyor 10 santimliğinden Misisipi'nin (**Jacques Marquette**) Marquette tarafından keşf edilişi, 2 santimliğinde bir Hind kabîlesinin re'îsi, 3 santimliğinde manda avı, 5 santimliğinde Fremo'nun bayrağını [Coki] tepelerine rek edişi, 8 santimliğinde çölde bir kârbân, 10 santimliğinde ma'den ve ma'denciler 50 santimliğindeb çoban, 1 dolarlığında hasâd, 2 dolarlığında Rock Island köprüsünün resimleri konacaktır renkleri hakkında ma'lûmât alınamamıştır.

İran- 5 numaralı nüshamızda çıktığını bildirdiğimiz yeni pulların 1 kranlığa kadar olanları arslan ve güneş resmini, 1 kranlığında şâh hazretlerinin tasvîrlerini hâvî oldukları yazılmıştı. Mezkûr pullara yeniden dört aded zarf ilâve edilmiştir.

5 şahi sârî

10 şahi açık mâvî

12 şahi penbe

1 kran menekşe

Brazilya- gazetelerin rivâyetine nazaran 100 rey kıymetinde yeni bir kart çıkarılacaktır.

Belçika-Bürüksel sergisi münâsebetiyle neşr edilmiş olan büyük kıt'ada ki 5 ve 10 santimlik pulların geçen Kânûn-i sâni'sinin ibtidâsından itibâren lûgavî kararlaştırılmıştı.

Karâr-ı mezkûrun posta hânelerce devâm-ı muhâfazasıyla ber â ber bunlardan âhâd-i nâs yedinde bulunanların önümüzde ki Haziran nihâyetine kadar isti'mâline müsâg verilmiştir.

Porto Riko-Geçen seneki pullar bu sene üzerlerine siyâh mürekkeple "POSTAGE DV" sözü ilâve edilerek takas makâmında kullanılmaya başlanmıştır. İçlerinde yalnız 18 ve 24 santimlik pullar mevki'-i isti'mâlden ıskât edilmiştir.

Peru-Yeniden üç pul çıkarılmıştır.

1centavo muallâk köprü

2 centavo posta hâne

3 centavo re'is-i hükûmet Spinola

Portekiz-Hind yolunun Vasco da Gama tarafından keşf olunuşunun 300 üncü sene-i devriyyesi münâsebetiyle Portekiz hükûmeti nisyân-ı ibtidâsında sekiz takımdan ibâret bir pul ihdâs edecek ve Nisan, Mayıs, Haziran aylarında kullanılacaktır. Bize bu ma'lûmât on beş gün evvel verilmesine nazaran şimdi mevki'-i isti'mâlde bulunmaları icâb eder.

Kıymetleri, renkleri, resimleri

2 ½ rey koyu yeşil Vascon'nun gemisi

6 rey kırmızı Vasco'nun Kalküta'ya muvâsalatı

10 rey zambak Vasco'nun Rotello'dan hareketi

25 rey açık yeşil tarihinden kinâye bir resim

50 rey mâvî yelken gemisi

75 rey menekşe haç ve gemiden kinâye resim

100 rey karamlık gemiler

150 rey sârî deniz perîsi, Vasko, fil

Takas Pulları

5, 10, 20, 50, 100, 200 rey, renkleri mâvî hepsinde Vasco da Gama'ın Sâmu'rî hükümdârı tarafından sûret-i kabûlünü gösterir bir resim vardır.

Cenûbî Yeni Galler-Geçenlerde çıktığını bildiğimiz şu pul karamtık mâvî renkte basıldığı için üzerlerine posta hânelerce urulan damgalar pek belli olmuyordu. Bu defa açık renkte basılmıştır.

Cent Marin-Yeni çıkan takas pullarının münhasıran rüsûm-ı âdiyye kullanılacağı zann olunmuş ise de Cent Marin posta nezâretinden gazetelere vukû' bulan teblîgât-ı resmîyete nazaran bu pulların rüsûm-ı âdiyye ve hîn-i hâcette posta rüsûm isti'mâl edileceği anlaşılmıştır.

Surinam-(Amerika'da Hollanda müste'meresi) Mevcûd takıma 20 ve 25 santim kıymetinde iki takas pulu ilâve edilmiştir.

Sudan Mısır-Mevkit pullar kaldırılarak yerine yeniden basılmış sekiz çeşit kullanmaya başlanmıştır. Pulların kâffesi ikişer renkleri olup ata binmiş bir Arap resmini hâvîdirler.

1 milim karamtık kenarı penbe

2 milim yeşil kenarı karamtık

3 milim menekşe kenarı yeşil

5 milim penbe kenarı siyâh

1 kuruş mâvî kenarı karamtık kırmızı

2 kuruş gül kenarı mâvî

5 kuruş karamlık kırmızı kenarı yeşil

10 kuruş kırmızı kenarı menekşe

Selangor-(Asya cenûbîde) 1895 de çıkan fil resimli pullara üç dolarlık bir tane daha ilâve edilmiştir.

Gambi-Geçen efrenki Kânûn-i sâni'sinin ibtidâsından itibâren Seyşel ve Cent Elen müste'merâtında ki pullar gibi bir takımın bu memleketde de isti'mâline başlanmıştır kıymetlerin en küçük bir penilik, en büyüğü 1 şilinlikdir.

Kanada-Evvel ki nüshada İngiltere kraliçesi hazretlerinin ihtiyârlık resmini hâvî olarak çıktığını bildirdiğimiz pullar şu şekildedir:

Macaristan-Gelecek 1899 senesi Kânûn-i sâni'sinden itibâren meskûkâtın değıseceğini evvel ki nüshamızda bildirmiştik. Son aldığımız ma'lûmâta nazaran tedâvülde bulunan posta pullarında artık tükenmeye yüz tuttuğundan yeni pullarda o târîhinde çıkarılacaktır.

Mozambik-1886 da çıkmış olan pullardan 20 ve 40 reylik penbe ve kahverengi pullar üzerine bu kere yeni kıymetler vaz' edilerek mevkûten kullanmaya başlamıştır. Bunlardan 20 reyliğin üzerine siyâh mürekkeple 2 ½ ve 40 reyliğin üzerine de 5 işâret edilmiştir. Üzerlerimde MOÇAMBIQUE sözü yazılmıştır.

Mısır-Ma'lûmât-ı mevkûteye nazaran dâhilî posta ta'rifesince ta'dilât-ı icrâ edilerek âdî mektuplar için hadd-i nihâye-i sıklet 30 grama çıkarılmıştır. Hâricî kartpostallık kıymeti de yakında 5 milimden dörde indirilecektir. Takas fiâtları yine eskisi gibidir.

Nikaragua-Geçen seneden kalan pulların bu senede devâm-ı isti'mâli mukarrer iken bu kere yeniden bir takım pul çıkarılmıştır. Bunlar bir münasebit içinde hükûmetin armasını gösterir.

1 centova karamtık

2 centova gül

4 centova karamtık kırmızı

5 centova zeytûn

15 centova gök mâvî

20 centova koyu mâvî

50 centova sârî

1 pezo mâvîmtırak menekşe

2 pezo karamtık

5 pezo yeşilimtırak

Venezuela- Hükûmet-i memâlik-i ecnebiyye ile olan muhâberât-ı semiyyesinde kullanılmak üzere efrenci Mayıs'ta husûsî bir pul çıkarılacaktır bunun tulı 28 arzı 24 milimetre olacaktır ortasında millî arma yukarısında "VENEZUELA Venezuela" alt tarafında UNION UNIVERSAL POSTALİttihâd postası" köşelerinde kıymetleri yazılıdır.

5 santim koyu yeşil

10 santim kırmızı

25 santim mâvî

50 santim sârî

1 bolivar menekşe

Yeni Zellanda- 1 ve 1 ½ penbe kıymetinde iki kart ihdâs edilmiştir.

Mehmed Ekrem

intihâb: seçme

kârbân: kervan

lûgavî: lûgatla ilgili

devâm-ı muhâfaza: sürekliliğini koruma

âhâd-i nâs: kişiler

müsâg: kalıba dökülmüş

ıskât: düşürme

sene-i devriyye: yıl dönümü

nisyân-ı ibtidâ: başlangıcını unutma

mevki'-i isti'mâl: kullanılma yeri

sûret-i kabûl: kabul edilen örnek

cenûbî: güney

teblîgât-ı resmiyye: resmi yazılı bildirim

hîn-i hâcet: ihtiyaç duyulan zamanda

müste'merât: sömürgeler

isti'mâl: kullanma

meskûkât: damgalanmış

ma'lûmât-ı mevkût: önceden alınan bilgiler

ta'dîlât-ı icrâ: yenilik yapılması

hadd-i nihâye-i sıklet: ağırlığı sınırlandırılmış

devâm-ı isti'mâl: kullanılmaya devam

mukarrer: açıklama

hükûmet-i memâlik-i ecnebiyye: yabancı memleketlerin hükümeti

muhâberât-ı semiyye: işitilen haberler

13 Rakamı Şeâmetini Gâybetmiş!

13 rakamı ba'zı Frenklerce meşûm tutulduğu malûmdur. İngiliz gazetelerinden biri bu fikr-i bâtilı redd ve cerh için en ciddi, en mevsek olan âtîde ki tesâdüfi meydana koyuyor:

Kutb-ı şimâl seyahatinden henüz avdet eden (Nansen) hîn-i azimetinde (Fram) sefinesine 13 kişi almıştı. Gemisi buzlar arasına sıkıştığı cihetle seyâhate devam edebilmek için 13 Mart 1890 da gemiden ayrıldı Gemi buzlardan 13 Ağustos 1896 da kurtarıldı. Nansen'den yine o gün "Tromerne" şehrine geldi.

Edinburg coğrafya cemiyeti tarafından kendisine verilen resmi ziyâfet geçen Şubat'ın 13. Sene-i devriyesi de o gün başlıyordu.

Ziyâfet esnâsında Nansen bu tesâdüfât-ı garîbeden dem vurulunca demiştir ki Tahattur ettiğime göre bir Kânûn-i evvelin 13'nde gemide ki köpekler 13 yavru doğurduklarından arkadaşlarımızdan her biri birer tanesini himâyesi altına almıştır."

Hâle bakılırsa 13 rakamı eski şeâmetinden tecrîd etmiş demek oluyor ama ihtimâl ki mu'terizler içinde "eğer Nansen gemisine 14 adam, 14 de köpek almış olaydı bütün kutbu keşfederdi" diyende bulunur.

M(im). E(lif)

şeâmet: uğursuzluk

meşûm: uğursuz

fikr-i bâtil: batıl inanç

redd ve cerh: red ve iddiayı çürütme

kutb-ı şimâl: Kuzey Kutbu

hîn-i azimet: gitme zamanı

sene-i devriyesi: yıl dönümü

tesâdüfât-ı garîbe: garip tesadüfler

tahattur: hatırlama

mu'teriz: itiraz eden

M(im). E(lif), *Pul Mecmûası*, (19 Ağ 1313/02 RA. 1315). S. 1, s. 13.

4.6. İlan ve Duyurular

Yeni Kitâblar

İktidâr-ı kalemiyyesiyle genç muharrirlerimiz arasında temyîz eden Ali Muzaffer Bey biraderimiz ahîren “Klasik” âsâr hakkındaki mübâhasât-ı iktibâs-ı şevk ve gayretle Almanya müşâhir muharririnden “Goethe” nin “Werther” ini tercüme ve neşre başlamışlardır. Muvaffakiyyet-ı vâkıalarından dolayı mir mûmâ-ileyhi tebrîk ederiz.

Pul Mecmûası, (19 TS. 1313/04 Rc.1315) S. 4, s. arka kapak.

Yeni Kitâblar

İrtikâ

Epeyce vakitten beri ihtiyâr-ı tatil etmiş olan “İrtikâ” ceridesi edebiyeye ve fenniyyesi edîb Lebîb Fâik Andelîb Beyefendinin himmet-i maârif-perverâneleriyle yeniden âlem-i matbûatı tezyîne başlamıştır. Andelîb Beyefendinin müktesebât-ı ilmiyye ve kuvve-i kalemiyyeleri müntesibin edebî her zaman takdîr ve tahsînini celb eylediği gibi rüfekâ-yı tahrîriyyeleride iftihârları mücerrib zevât-ı kirâmdan müteşekkil bulunduğu için “İrtikâ” nın dâima isminin medlûlini muhâfazaya çalışacağını ümîd ederiz.

Musavver Mir’ât Menâkıb-ı Harbiyye

Nâm-ı mükemmel Târîh bâb-ı âlî caddesinde kütübhâne-i irfânda 3 buçuk kuruş ile fûrûht olunmuştur.

Tenzîl-i Nâfi’a mühendislerinden Leon Efendinin idarehânemizde satılmakta olan Mühür Kataloğu’nun fi’âtı 2 kuruşa indirilmiştir.

Pul Mecmûası, (01 Şt. 1313/22 Rm.1315). S. 7, s. arka kapak.

Yeni Kitâblar

Netîce-i Garâm

Fransa müşâhîr Hikâye nevîsânından Frédéric Soulié’in en latîf bir eseridir ki dîvan-ı umûmiyye Memûrîn-i kirâmından ve Tercümân-ı Hakîkat gazetesini muharrirlerinden Reşâd

Midhat Beyefendi tarafından Türkçeye tercüme olunmuştur. Mevzû' gâyet hissi, tarz-ı ifâde selîsdir. İdârehânemizde ver her kitâbcıda bulunur. Fî'âtı dersa'âdet için 2, taşra için 2 buçuk kuruştur.

LE COURRIER DES TİMBRES- POSTE

LE COURRIER DES TİMBRES- POSTE Journal International Philatélique Illustré

9. Grande Rue des Creuses, 9. Saint-Etienne (Loire) France

Courrier Des Timbres Poste Dünyanın en meşhûr bir pul gazetesidir. En mükemmel vesâit-i muhâbereye mâlikdir. Bi'l-cümle havâdisi vakit ve zamanıyla bildirir. İdârehanesi erbâb-ı mürâca'at ma'ârife mütaallik her işini teshîl eder. Fazla olarak Milanoda "Girtler" nâmında bir muhâbiri vardır ki bu gazeteye abone olmak üzere senevî iki frank 25 santim gönderen zâta hem bir senelik gazete, hem de ücret-i nakliyesi kendine âid olarak İtalya'nın eski ve yeni pullarından meccânen 30 tane gönderir.

Bu Muhâbirin adresi şudur Gius. Girtler Milan.6. Rue Rosmini, 6

Müteverrime

Kaleli Mektebi Edebiyât Muallimi Hamdî Paşazade Rıfatlû Halîl Rüşdî Beyefendinin telif ettikleri bu eser hazîn bir vak'ayı musavverdir. Mütâla'ası erbâb-ı edebe tavsîye ederiz. 50 Para fî'âtle bâb-ı âlî caddesinde Türkiyye Kütüphanesinde satılmaktadır.

Pul Mecmûası, (01 Mt. 1313/20 Şv. 1315). sayı: 8, s. arka kapak.

Duyuru

Birinci nüshadan beri ilâvemizi teşkîl eden Romenvil Fâciası bu nüshada hitâm buldu. Gelecek nüshâdan itibâren Fransız muharrirlerinden Madam des Tenesse'nin meşhur romanlarından olan Sevdâ-yı Vahîm nâmında ki eseri neşre başlayacağız.

Pul Mecmûası, (01 Mt. 1313/20 Şv. 1315). S. 8, s. 120.

Yeni Kitaplar

Takvîm-i Ebûzziyâ

Memleketimizde takvimciliği bir tarz-ı nevine ifrâğ ile senelerden beri en nefis ve müzeyyen almanaklar neşrine himmet buyuran Ebûzziyâ saâdetli Tevfik Beyefendi hazretlerinin bu seneye mahsûs olarak âlem-i matbûâta zînet veren takvimleri de emsâli gibi birinciliği ihrâz etse yeridir. Zâten müşârün-ileyh hazretlerinin tab'-ı nefâset perverisi herkesçe müsellemler bulduğu gibi matbaaları da matbûât-ı osmâniyenin en nefislerini yetiştirmekle müte'arif olduğundan bizce fazla söz söylemeye hâcet bile yoktur.

Mecmûa-ı Lisân

Fransız lisânının usûl-ı sarfiyye ve nahviyesine ve edebiyât ve kavâid-i asliyye ve fer'iyyesine müteallik mebâhis-i muhtevî bulunmak ve bir takım müsâbakât-ı ilmiyye ve nahviyye ile Fransızcanın bi'l cümle dekâyıkıyla melekemizde bütün bütün te'mîne vâsita olmak üzere dünde bir defa intişâr edecek olan (Mecmûa-ı Lisân) ın yakında zînet-sâz âlem-i matbûât olacağı istibşâr edilmiştir.

Mecmûa-ı mezkûrenin sâhib-i imtiyâzı Abdülhalîm Beyefendi melekemizin yetiştirdiği ezkîyâdan bir zât-ı kemâlât-sıfât olmakla neşriyat nâfi'asından ba'd-ezîn dahî evlâd-ı vatanın müstefid olacağı şüphesizdir.

Pul Mecmûası, (01 Ns.1313/22 Zk. 1315). S. 9, s. arka kapak.

Telhisü'l İnşâ

Eski Zağra müftüsü ve cemâat-i islâmiyye reisi şair Şîrîn zebân fazîletlû Râcî Efendi hazretleri tarafından tertîb olunan bu kere meydân-ı intişâre konulmuş olan işbu eser bihîn muhissinât-ı kelâmiyyeyi selîs bir ifâde ile beyân eder. Birçok manzûm ve mensûr emsile-i müntehabeyi dahî hâvîdir. Fî'âtı 5 kuruş olup taşralar için bir kuruş posta ücreti zamm olunur. Mahall-i tevzî'i Bâb-ı- âlî caddesinde Türkiyye Kütüphanesidir. Bi'l-hâssa mektebli efendilerin birer tane edinmeleri tavsîye olunur.

Pul Mecmûası, (01 My. 1314/22 Zh.1315). S. 10, s. 152.

Yeni Kitaplar

Cüneyd Bağdâdî hazretlerinin Fârsî Dîvânı nâm-ı eseri bu kere Hakân Ahmed Ganî efendi tarafından otuz iki sahife üzerine gâyet güzel yazı ile yazdırıp tahta tab' edilerek mevki'-i intişâra vaz' olunmuştur. Fî'âtı kırk paradır. Ârzû buyuran zevât-ı kirâm Hakkâklar Çarşısında kitapçı Hüsnü Hilmi Efendinin dükkânına mürâcaat buyursunlar.

Pul Mecmûası, (01 My. 1314/22 Zh.1315), S. 10, s. arka kapak.

Yeni Kitaplar

Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu

Bu nâm ile Aydın vilâyeti Mektûb-i mümeyyizi izzetlü Ahmed Rıfat Beyefendi tarafından te'lif ve neşr edilen risâle posta pulları meraklılarının edinmesi lâzım gelen ma'lûmât ibtidâiyyeti câmi' olduğu gibi posta pullarının ahvâl ve keyfiyâtı ve koleksiyonların tarz-ı tertîbi hakkında pek mükemmel îzâhâtı muhtevidir.

Posta pullarının eb'adını ta'yîn ve tırtıllarını ta'dâd için mükemmel bir makas cedvelide muhtevi bulunan eser mezkûr idârehânemizde altmış paraya satılmaktadır. Taşradan iki kuruşluk yeni posta pulu gönderenlere postai le îsâl edilir.

Pul Mecmûası, (13 Ağ. 1314/07 RA. 1316). S. 15, s. 24.

Yeni Kitaplar

Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu

En mütahassıslar için bile mütâla'ası istifâdeye temîn edecek olan bu eser idârehânemizde satılmaktadır. Fî'âtı der-i sa'âdet için 60 para taşralar için [] kuruştur.

Damga ve Mühür Kataloğu

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye postalarında pul ihdasından evvel koleksiyon damga ve mühürleri şekilleriyle gösteren nâfi' bir [e]serdir. Fî'âtı her yer için 2 kuruştur.

Netîce-i Garâm

Hissi ve fecî' bir romandır. Gâyet güzel tercüme edilmiştir. Fî'âtı her yer için 2 kuruştur.

SONUÇ

Dünyadaki gelişmelerin gerisinde kalan Osmanlı, toprak bütünlüğünü korumak ve çağın gelişmelerine ayak uydurmak için Batılı reformları hızlı bir şekilde hayata geçirme çabasının Tanzimat Fermanı ile başladığı genel kabul görmüştür. 19. yüzyılda Osmanlı'nın Batı'ya yönelişi siyasî, kurumsal ve toplumsal reformlarla başlamış, yüzyılın ikinci yarısında sanat ve edebiyatta Batı etkisine girmiştir. Söz konusu dönemde gelişen basın, aynı zamanda dönem şair ve yazarlarının da bir araya geldiği, fikir hareketlerini ve sanat faaliyetlerini gerçekleştirdikleri saha olmuştur. Dolayısıyla Tanzimat Dönemi'nde, Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı, modern Türk edebiyatının da ilk evresini teşkil etmektedir. Yüzyılın son çeyreğinde II. Abdülhamit'in, tahta çıkmasıyla başlayan yeni siyasî süreç, basın ve edebiyat sahası içinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde, modernleşme hareketinin, siyasî zeminde uygulanması gerektiğine inana muhalif güçler, basını etkin bir siyasî iletişim aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. II. Abdülhamit yönetimi bu durum karşısında katı sansür kuralları uygulayarak basını kontrol altına almak istemiş, 1880'de ise siyasî olmayan yayınlarda sıkı kontrol altına alınarak sansür uygulamasına tabii tutulmuştur. Dönemin kendine özel koşulları toplumun her alanında olduğu gibi sanat ve edebiyat hayatının da şekillenmesinde belirleyici unsurlardan biri olmuştur. II. Abdülhamit dönemi edebiyat sahası, içinde bulunduğu toplumsal ve siyasî ortamın yanı sıra edebiyatın kendi iç meselelerinden dolayı hareketli bir edebî döneme işaret etmektedir. Zira Batı etkisinde gelişen yeni edebiyat anlayışı ile yüzyıllardır var olan Divân edebiyatı anlayışının karşı karşıya kaldığı bir dönemdir. Dönemin edebî faaliyetleri dergi ve gazeteler etrafında yürütüldüğü gibi iki edebî eğilim arasında cereyan eden tartışmalarında yeri yine gazete ve dergilerdir. Dolayısıyla gazete ve dergilerin yayın politikalarını belirleyen unsur daha ziyade destekledikleri sanat anlayışı olmuştur.

Bu bağlamda, edebiyat tarihi çalışmalarında süreli yayınların yazılı belge niteliği taşıdığını söylemek mümkündür. Edebiyat tarihi, çok katmanlı bir yapının kronolojik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği verilerle, edebî dönemleri belirlemektedir. Bu katmanlı yapı; medeniyet dairesi, dönem, dönemin siyasî koşulları, edebiyat sahasında varlık gösteren edebî eğilimler, edebî eğilimler üzerinde etkili sanat anlayışı, dönemin edebî şahsiyetleri ve eserleridir. Edebiyat tarihinin ihtiyaç duyduğu pek çok bilgiyi ve belgeyi bünyesinde barındıran süreli yayınlar, önemli kaynaklar arasında yer almaktadır.

Çalışma kapsamında, II. Abdülhamit dönemi kültür ve edebiyat dergileri arasında yer alan *Pul Mecmûası*'nın şekil ve içerik özellikleri incelenmiştir.

Pul Mecmûası'nın yayın hayatı 1313-1315, [1897-1899], Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun (1896-1901) zirve yaptığı döneme isabet etmektedir. Batılı edebiyat anlayışı ile eserler veren topluluğun, yeni yetişen şair ve yazarlar üzerindeki etkilerini *Pul Mecmûası*'nda görmek mümkündür.

Edebiyat-ı Cedîde topluluğu, yeni edebiyat anlayışının esaslarını belirlediği, şiir dilinin nasıl olması gerektiği, Divân şiirinin katı kurallarının esnetilmesi ya da terkedilmesi gerektiği, vezin ve kafiyenin yeni şiirde hangi esaslara dayandığı, üslup, değişen tabiat algısı, yeni nazım şekilleri, Batı edebiyatı ve etkilerinin yanı sıra nesir, nesir dili, nesirde konu gibi pek çok farklı konuda yazı kaleme almışlardır. Bu görüşler etrafında şekillenen yeni Türk edebiyatına ait eserleri *Pul Mecmûası*'nda görmek mümkündür.

Pul Mecmûası'nda yayımlanan şiirler incelendiğinde, Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun yeni nazım şekilleri, şiir dili ve tabiat algısının benimsendiği görülmektedir. Özellikle tabiat ve tabiat unsurları ile kurulan soyut şiir dilini kullanan şairler ayrılık, hüznün, özlem ve sevgilinin güzelliğini ifade etmede bu dili kullandıkları görülmektedir. Mecmuada yer alan şiirlerin tematik sınıflandırması yapıldığında, bireysel duyguların ön plana çıktığı, doğal mekânların renkleri, ışıkları ve sesinin insanın iç dünyası ile özdeşleştirilerek geniş tasvirlerle yer verildiği, sosyal meselelerden uzak “sanat sanat içindir” düsturu ile kaleme alındığı, şiirin atmosferine karamsarlığın hâkim olduğu görülmektedir. Bu durum dönem şiirinde parnasyen etkinin ne denli güçlü olduğunu gösterirken, Edebiyat-ı Cedîde şiirinin özellikleriyle örtüşmektedir. *Pul Mecmûası*'nda yayımlanan şiirler, Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun, Batılı bir edebiyat kurma mücadelesinde kazandıkları başarının bir kanıtı olduğu görülmektedir.

İsmail Safa'nın kaleme aldığı edebî eleştiri niteliğindeki *Muhâkemat-ı Edebiyye* yazıları, eseri yerme, eser hakkında olumsuz görüş bildirme şeklinde algılanması ve karşıt görüşün savunucu ve saldırgan tavrı ile karşı karşıya kalınması, dönemin edebiyat sahasında edebî eleştiri ortamının henüz olgunlaşmadığı tespitini yazarın kendisinden öğrenmekteyiz. *Pul Mecmûası* aracılığı ile yayımlanan yazılardan, dönemin edebiyat sahası hakkında fikir sahibi olmakla birlikte, modern eleştirinin gelişmesine katkı sağladığını söylemek

mümkündür. *Muhâkemat-ı Edebiyye* yazıları hakkında farklı yayın organlarından yükselen seslere cevap olarak *Pul Mecmûası*'nin *Musâhabe* başlığı altında yayımlanan yazılarda da tartışmaların devam ettiği görülmektedir. Bu durum edebî tartışma ortamının gazete ve dergiler olduğu aynı zamanda dergi ve ve gazetelerin sanat anlayışlarına taraf olduklarının bir göstergesidir.

Pul Mecmûası'nin ilavesi ve sayfalarında yayımlanan Fransız tercüme romanlar dönem edebiyatında Batı etkisinin yanı sıra mecmuanın yayın politikası ve yeni edebiyat anlayışı taraftarlığının açık bir ifadesir. Mecmuanın deneme ve hâtıra niteliğindeki kısa nesirler incelendiğinde, Batı edebiyatı etkisinde kaleme alındığını gösteren pek çok unsur karşımıza çıkmaktadır. Batı edebiyatından tercüme romanların okunduğu ve örnek alındığı gözlemlenen yazıların şairane üslubu dikkat çekmektedir.

Edebiyat-ı Cedîde'nin sanat anlayışının ağırlıklı olduğu mecmuada, Divân şiiri zevki ile kaleme alınmış eserleride görmek mümkündür. Konusu, Edebiyat-ı Cedîde eleştirisi olan tek yazıya sayfalarında yer vermesi basın sahasında objektif olma çabasına işaret etmektedir.

Edebiyat sahasında, eski-yeni edebiyat anlayışı taraftarları arasında hararetli tartışmaların cereyan ettiği, Türk edebiyatının Batılı bir görünüm kazandığı bir dönemin dergisi olan *Pul Mecmûası*, dönem edebiyatına ait yayınladığı eserleri ile dönem edebiyatına ve okurlarına Edebiyat-ı Cedîde dergisi olarak hizmet verdiği görülmektedir.

Pul Mecmûası'nin isminden de anlaşılacağı üzere, mecmua aynı zamanda pul ve pul koleksiyonu (filatelik) yapanların ihtiyaç duydukları bilgi ve güncel gelişmeler hakkında yayınladığı yazılarla kültür dergisi niteliğindedir. Mecmuanın pul bölümü incelendiğinde, posta pulunun tarihinden başlayarak, Osmanlı Devleti ve pek çok ülkeye ait posta pullarının tarihi, kıymeti ve özellikleri gibi koleksiyoncunun bilmesi gereken her türlü bilgi sistemli bir şekilde yayımlanmış pul görselleri ile yazıların içeriği zenginleştirilmiştir. *Pul Mecmûası* okurları, posta pulu hakkındaki yazılar sayesinde, dünya üzerinde pek çok ülkenin tarihi, coğrafi konumu, toplumsal ve siyasî durumu hakkında fikir sahibi olmaktadır. Günümüzde de posta pullarına ilginin devam ettiği ve kültür varlıkları arasında yer aldığı bilinmektedir.

Mecmua, kapanmasına rağmen pul koleksiyoncularına kısa bir süre daha *Mecmûa-yı Edebiyye* dergisi aracılığı ile hizmet verdiği görülmektedir. Mecmuanın 26 sayısı bir cilt olarak ve pul kataloğunun satışa sunulduğuna ait ilanlar *Mecmûa-yı Edebiyye* dergisinde yer almaktadır²²⁸. *Pul Mecmûası*'nın, yayın hayatından çekilmiş olmasına rağmen dönem okuru ve pul meraklılarının ilgisini kaybetmemiştir. Ayrıca *Pul Mecmûası*'ndan 14 yıl sonra çıkan *Devlet-i Osmâniyeye Mahsûs Posta Pulları Mecmûası*'nda²²⁹ Ahmet Rasim [Barkınay] *Posta Pulu* başlıklı yazısında, *Pul Mecmûası*'nın Mehmet Ekrem imzalı *Posta Pulları* adlı yazısını genişleterek kullandığı görülmektedir. Mecmuanın kendinden sonraki dönemlerde de pul hakkında başvurulacak bir kaynak niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

Pul Mecmûası, çok yönlü yayın faaliyeti ile dönemin kültür ve sanat hayatına hizmet vermiştir. *Pul Mecmûası*'nı dönemin süreli yayınlarından ayıran en önemli özelliği döneminin filatelik içeriğe sahip tek dergisi olmasıdır.

Yayımlandıkları dönemin toplumsal, siyasal, kültürel ve sanat hayatının canlı tanıkları olan bir toplumun geçmiş ile bağını sağlayan süreli yayınlar kültür mirasımızdır. Nesilden nesile kültür taşımacılığı yapan dergi ve gazeteler sosyal bilimlerin farklı dallarında yapılan araştırmalara kaynaklık eden yazılı belgeler arasında yer almaktadır.

²²⁸ İmzasız, (25 TS 1315/04. Şb. 1317/07 KE 1899). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, (c. 1) S. 26, s 4
İmzasız, (16 KE 1315/25. Şb. 1317/28 KE 1899). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, (c. 1) S. 29, s 4
İmzasız, (06 KS 1315/17. Rm. 1317/18 KS 1900). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, (c. 1) S. 32, s 4
İmzasız, (13 KS 1315/24. Rm. 1317/25 KS 1900). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, (c. 1) S. 33, s 4
İmzasız, (03 Şt 1315/15. Şv. 1317/15 Şt 1900). "Mehmed Ekrem". *Mecmûa-i Edebiyye*, (c. 1) S. 35, s 4

²²⁹ Ammed Rasim [Barkınay], (1327). *Devlet-i Osmâniyeye Mahsûs Posta Pulları Mecmûası*, Matbaa-yı Bahriye.

KAYNAKLAR

- Akünel, D. “İlk Türk Dergisi: Mecmua-i Fünun” *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, (c. 1).
- Akyüz, K. (2016). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Cevdet Kudret. (1977). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (Tanzimattan Meşrutiyete Kadar) 1859-1910*. (2. Baskı). İstanbul: Varlık Yayınevi, 15.
- Deleuze, G. (2004). *Proust ve Göstergeler* (çev. A. Meral). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük* (29. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye’de Yerel Basın*. (3.baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Güler, M. (2019). *Yönlendirilen Arzu Tüketim Kültürü, Reklam ve Psikanaliz*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güneş, M. (2010). “Mersiyeden Kitabe-i Seng-i Mezara İsmail Safa’nın Ölümüne Bakışı ve Mersiye Türündeki Şiirleri” *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 149-179.
- Haydaroğlu, İ. (2002). “Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar”., Güzel C. H., Çiçek, K., Koca, S., *Türkler* (c. 14), Yeni Türkiye Yayınları, s. 181-188.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnalcık, H. (1992). *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- İnternet: <https://www.daniel-lesueur.com/en/life/daniel-lesueur-in-a-nutshell/>
- İnternet: <https://www.haberis.org.tr/uploads/files/kitaplar/pttkitap>
- Kaplan, M. (2004) *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*. (7. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları. 17.
- Karakartal, O. (2006) *Tevfik Fikret’in İzinde İki Şair Avrom Naon ve İsak Ferera*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Kaygusuz, N. B. (2002). *Bir Roman Gibi*. (2. Baskı). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 5.
- Kolcu, A. (2017). *İsmail Safâ Muhâkemât-ı Edebiyye* (I. baskı), Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.

- Koloğlu, O. “Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, (c.1).
- Kuran, B. A. (1945). *İnkılâp ve Tarihimiz ve Jön Türkler*. İstanbul: Tan yayınları, 20.
- Loomba, A.(2000). *Kolonyalizm Postkolonyalizm*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- M. E. B. (2015). *Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12 sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mardin, Ş. (1964). *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908*. (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (1996). *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ozan, V. (2014). *Kokular Kitabı I*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Özcan, N. (2010). *Türk Şiirinde Leyla*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- Özgül, K. M. (2010). *Son Jön Türk Kalesi Ahmed Kemâl Akünal*. İstanbul: Kitabevi, 9.
- PTT. Genel Müdürlüğü, (2007). *Geçmişten Günümüze Posta* Ankara: PTT Genel Müdürlüğü.
- Recaizade Ekrem. (1326) “Mukaddime-i Zemzeme”, *Bulgurluzâde Rıza, Bedâyi-i Edebiye, Mensur Kısmı*, 1326, [1908], İstanbul: Sancakçıyan Matbaası.
- Şemsettin Sami. (2017). *Kâmus-ı Türkî (1. Baskı)* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tanpınar, A. (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler (2. Baskı)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tevfik Fikret, (10 Zilkade 1313/11 Nisan 1312/23 Nisan 1896), “Musâhabe-i Edebiyye -4- Liân-ı Şi’r”. *Servet-i Fünûn*, (S. 267).
- Tevfik Fikret, (1315-1316). *Rübâb-ı Şikeste (I. baskı)*. İstanbul.
- Ülken, Z. H. (2013). *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Soyadı, adı : E. Özlem Yaygın
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 10.05.1974 İstanbul
Medeni hali : Evli
Telefon : 0 533 3821974
e-posta : ozlemyaygin22@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Yüksek Lisans	Hacı Bayram Veli Ün	Devam Ediyor
Lisans	Anadolu Üniversitesi	2016
Lise	Edirne Endüstri Meslek Lisesi ve Teknik Lise	1991

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
------------------	---------------	-------

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar

1. Musavver Hale Dergisi Üzerine Bir İnceleme

Hobiler

Kitap okumak, tasarım yapmak, seyahat etmek

DİZİN

- Adana Posta ve Telgraf Kâtibi Hüsnü, 63,
140, 141, 152, 153, 175
- Afrika-yı Vusta hükûmeti, 367
- Agâh Bey, 7
- Ahlâf, 85, 132, 135, 154, 177
- Ahmed Kemâl [Akünal], 49, 54, 61, 63,
69, 71, 80, 84, 85, 86, 88, 108, 124,
125, 126, 127, 130, 131, 132, 134, 135,
137, 138, 139, 140, 141, 150, 151, 159,
170, 171, 172, 199
- Ahmed Nâfi, 129, 131, 135, 136, 141,
144, 151, 158, 160, 172, 173
- Ahmed Râsim, 139, 158, 172, 258, 259
- Ahmet İhsan [Tokgöz], 11
- Ahmet Mithat Efendi, 9
- Ahmet Rasim, 9, 21, 41, 454
- Aktrist Prens Baryatinski, 345
- Alexandre Blacque, 7
- Alexis Rostand, 344
- Alfred Potine, 427
- Ali Kemâl, 140, 160, 171
- Ali Suavi, 7
- Almanya, xi, 34, 115, 116, 117, 127, 129,
138, 139, 141, 142, 144, 145, 146, 163,
164, 170, 181, 183, 184, 185, 192, 260,
334, 383, 384, 396, 397, 398, 399, 400,
402, 403, 404, 405, 406, 409, 410, 413,
414, 416, 420, 422, 423, 425, 426, 430,
435, 440, 447
- Amerika Hükûmât-ı Müttehidesi, 386
- Andelîb Fâik Es'ad, 103
- Andre Torya, x, 341, 342
- Ankara Vilayeti Mektûb-i Kalemî
Hulefâsından Halîl Nihâd, 124, 152,
175
- Arjantin, 386, 440
- Arthur Mori, 375, 377, 384
- Avrom Naon, 26, 45, 47, 63, 147, 151,
173, 244, 245, 455
- Azîz, 64, 148, 151, 173
- Azor Cezâiri [Azor adaları], 367
- Baht, ix, 63, 136, 152, 174, 224, 317
- Barbados, 381
- Basiret, 8
- Basiretçi Ali Efendi, 8
- Baytar Hüsnü Fethî, 126, 161, 175
- Bedrî Ziyâ, 54, 127, 147, 152, 158, 173,
355, 356
- Belçika, 376, 382, 386, 430, 440
- Beykoz Sahrasında, 49, 130, 154, 187
- Bir Çalgıcı Kız, 80, 81, 125, 155, 187
- Bir Değirmen, ix, 59, 128, 152, 173, 235
- Bir Gazel, ix, 54, 55, 137, 142, 148, 153,
175, 176, 177, 217, 240
- Bir Gazelden, 54, 142, 153, 175
- Bir Gazelimden Müfrez, ix, 54, 137, 153,
177, 240
- Bir Kıt'a, ix, 63, 177, 241
- Bir Mersiye, 75, 144, 154, 178
- Bir Mevki-i Behiştide, 63, 147, 153, 177
- Bir Müfred, 54, 144, 153, 177, 241
- Bir Niyâz, 54, 127, 152, 173
- Bir Şeb-i Yeldâ, 50, 53, 149, 152, 175
- Birâz Hayât, 63, 68, 131, 156, 189
- Birinci Subh-ı Visâl, 49, 88, 98, 99, 130,
151, 171
- Bolivya, 431
- Bonço İzland, 431
- Brazilya, 440
- Bremen, 397
- British Bonço Anoland, 431
- Brunei, 376
- Bulgaristan, xi, 115, 116, 125, 180, 437,
438
- Bulletins Des Nouvelles, 6
- Cânân-ı arz-ı Mâ-fi'z zâmîr, 103
- Cehâlet, 85, 86, 127, 149, 153, 160, 177,
180
- Cenâb Şehâbettin, 61, 75, 143, 152, 173
- Cent Marin, 442
- Cenûbî Yeni Galler, 442
- Ceride-i Askeriye, 8
- Ceride-i Havadis, 7
- Cevlân-Fikr, 85, 86, 132, 151, 171
- Charlemagne, 397
- Chateaubriand, 81
- Cochin, 367, 433
- Courrier Des Timbres Poste, 117, 119,
375, 448
- Cüneyd Bağdâdî, 449
- Cyrano de Bergerac, 344, 345
- Ç. Sâmî [Mortan], 49, 75, 128, 135, 152,
173

- Çiçek, 43, 75, 78, 79, 129, 155, 187, 455
Çin, 42, 125, 147, 192, 257, 368, 377,
382, 384, 386, 431
Çocuk, vii, 61, 88, 91, 92, 127, 151, 171,
248
D(al). H(a) Halîl Kemâl, 59, 82, 84, 128,
134, 152, 173
D(al). Kenân Rikkat, 54, 63, 80, 82, 128,
130, 131, 152, 174
Damga ve Mühür Kataloğu, 137, 148,
161, 191, 192, 450
Daniel Lesueur [Jeanne Loiseau], 124,
125, 126, 128, 129, 130, 132, 133, 134,
136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 146,
147, 149, 156, 179
Daniel Louser, 38
Dar, 384
Diğer, 119, 141, 151, 173, 316, 371
Dildâra, 55, 148, 153, 176
Diyarbakır Rüşdiye-i Askerîsi İmlâ
Muallimi A(yın). Bâkî, 136, 151, 171
Dohomey, 384
Doktor Ahmed Refik, 124, 160, 172
Dördüncü Friederick Gilliom, 398
Duchesse d'OrléansDuchesse d'Orléans,
337
E(lif). M, 125, 157, 174
E.(lif). Edîb, 125, 161, 174
Ebuzziya Tevfik, 8, 11
Edebiyat-ı Cedîde, iv, v, 1, 11, 12, 13, 14,
15, 21, 22, 38, 42, 45, 46, 47, 50, 55,
64, 66, 87, 88, 109, 110, 111, 452, 453
Edmond Rostand, 344
Ekrem Bey, vii, 16, 17, 18, 41, 78, 148,
160, 165, 174
Enîn, 58, 63, 139, 151, 172
Eritrea, 430
Ey Şevk, 63, 128, 155, 189
Eylül Sabâhı, 63, 145, 155, 187
Ezhâr-ı Bahâr, viii, 49, 52, 136, 153, 175,
200
Fernando-Poe, 432
Feryâd-ı Hazân, 49, 135, 151, 171
filatelik mücevher, 114
Filatelist Fransa, 118
Filipin, 376, 378, 432
Fram, 446
Frankfurt, 397
Fransız Elçiliği, 6
Frédéric Soulié, 447
Fünûn Tabâbet-ı Hâzıradan Bir Nebze,
124, 160, 172
Galatasaray Sultanîsi, 108
Gambi, 443
Gambiya, 368
Gazel, 45, 49, 54, 55, 56, 57, 58, 80, 85,
125, 134, 136, 137, 143, 144, 147, 148,
150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 171,
172, 175, 177, 187, 188, 189
Gazette Française de Constantinople, 6
Geçmiş Günler, 72, 147, 154, 186
Giryân-ı Hayâl, ix, 63, 147, 151, 173, 244
Goethe, 161, 334, 447
Gözlerin, 55, 149, 153, 176
Grand Komoro, 378, 432
Grönland, 378, 433
Gurûbda, 63, 144, 155, 187
Guy de Maupassand, 38, 39, 133, 141,
156, 174
Güzelsin, 48, 54, 131, 151, 171, 220
H(a). V(av), 54, 142, 153, 175
Halîl Kemâl, 63, 136, 152, 174, 235, 236,
237, 238, 239
Halîl Nihâd, 45, 54, 60, 80, 143, 144,
152, 159, 175
Hamburg, xi, 146, 164, 185, 397, 423,
424, 425, 426
Hasbıhâl, 141, 153, 175
Hayâl, viii, x, 61, 63, 74, 134, 139, 149,
153, 159, 172, 175, 176, 204, 322, 360
Hayâli Mâder, 61, 75, 143, 152, 173
Hazân, 49, 52, 133, 154, 186
Hüzn-ı İftirâk, ix, 69, 70, 145, 153, 176,
214
Hazine-i Fünûn, 11
Henriette d'Angleterre, 337
Hesse Hamburg, 397
Hessen, 397
Hohenzollern, 397
Holstem, 142, 164, 184, 416, 417, 418,
420
Hücre-i Şâir, 63, 66, 67, 126, 155, 189
Hürriyet, 8
Hüseyin Cahid, 102, 257
Hüseyin Mekkî, 45, 50, 53, 145, 146,
149, 152, 159, 175
Hüsn-i Aşk, 105
Intime, 329
Islahat Fermanı, 7
Itr-ı Yâr, 71, 134, 155, 187

- İbradılı Abdü'n Nâfi, 127, 166, 167, 172
 İbrahim Cehdî, 108, 248
 İbrahim Şinasi, 7, 11
 İbtisâm-ı Menfa'at, 54, 123, 155, 188
 İcmâl-i Edebî, 104, 105, 109
 İki Söz Daha, 108, 248
 İktitâf, 108
 İlhâm, 63, 137, 151, 172
 İlk Bahârda, 38, 39, 133, 156, 174
 İnâyetzâde Müslim Sâmî, 127, 129, 130, 132, 134, 157, 176
 İran, 42, 137, 166, 191, 257, 288, 373, 375, 381, 386, 394, 396, 440
 İrtika, 11, 22
 İrtikâ, 131, 161, 190, 447
 İsak Ferera, 26, 54, 63, 85, 111, 137, 144, 147, 148, 149, 153, 159, 177, 240, 241, 243, 358, 359, 455
 İsmail Safâ, 75, 77, 85, 100, 101, 125, 130, 132, 133, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 154, 157, 158, 159, 177, 178, 251, 252, 263, 455
 İsmet Beyefendi, 82, 83, 123, 154, 178
 İstanbul, iv, v, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 36, 38, 39, 46, 58, 67, 68, 73, 79, 97, 101, 108, 110, 111, 112, 116, 120, 273, 282, 295, 309, 373, 396, 428, 455, 456, 457
 İstiyorum ki, x, 111, 148, 159, 177, 357
 İtalya, 115, 117, 125, 136, 149, 164, 171, 339, 397, 425, 430, 435, 448
 İttihat ve Terakkî Cemiyeti, 9, 10
 J. B. Emolgi, 96
 Jacques Marquette, 440
 José Maria Linares, 368
 Jön Türk, 9, 10, 20, 21, 22, 455, 456
 Justen Laleh, 427
 Kâmî, 38, 141, 156, 174
 Kanada, 125, 368, 384, 432, 443
 Kanûn-i Esâsi, 9
 Karadağ, 115, 130, 163, 181
 Karahisar Sâhib-i Evkâf Mûdiri Ziyâ, 85, 137, 156, 189
 Kasîde-i Culûsiyye, 82, 83, 123, 154, 178
 Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 7
 Kayınbirâderime, 82, 144, 154, 178
 Kemter, 69, 82, 112, 144, 147, 154, 158, 178
 Kenân Rikkat, 54, 63, 81, 133, 136, 145, 152, 174, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224
 Kolombiya, 433
 Kont Pierre Molinier, 427
 Koska, 110, 347
 Köy Mektupçusu, 110
 Kral Friedrich, 404, 405
 Kustendje ve Ozernawoda, 371, 374
 Küba, 376, 378, 433
 Küçük Bir İntikâd, ix, 100, 108, 133, 159, 177, 248
 La Dame aux Camélias, 341, 342
 Lâne-i Garâm, 54, 136, 154, 186
 Las Bela, 433
 Le Courrier Des Timbres- Poste/Journal International Philatélique Illustré, 132, 161, 190
 Le Spectateur Orienta, 7
 Légion d'honneur, 432
 Leopardi, 81
 Levh-i Mezâr-ı Şâir, 75, 134, 154, 187
 Leyl-i İktirâb, ix, 63, 65, 136, 152, 174, 238
 Lippe, 397
 Litograf, 394
 Lizard island, 378
 Lübben, 426
 Lübeck, 397
 M. Demirciyân, 375
 M. E (lif), 179
 M. Enver, 45, 54, 136, 154, 186
 M. Nâil, 45, 49, 133, 154, 186
 M. Remzî Neşâd, 60, 72, 85, 144, 145, 147, 154, 186
 Macaristan, 443
 Madam des Tenesse, 36, 37, 38, 448
 Mâh0, 147, 158, 173
 Manzûm, 197, 248
 Marcel Prévost, 341
 Marquis de Costa Beauregard, 339
 Mecklenburg, xi, 141, 163, 164, 184, 397, 413, 415, 425
 Meclis-i Mebûsân, 9
 Mecmua-i Fünun, 8, 455
 Mecmûa-i Lisân, 133, 161, 191
 Mehmed Cemîl, 137, 139, 158, 179
 Mehmed Cevâd, 49, 145, 154, 179
 Mehmed Ekrem, 15, 16, 19, 30, 33, 36, 38, 44, 55, 123, 124, 125, 126, 127,

- 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 195, 197, 261, 262, 343, 365, 366, 370, 374, 379, 385, 402, 405, 409, 412, 414, 415, 419, 422, 426, 429, 434, 438, 439, 444, 445, 454
- Mehmed Sâmî, 126, 160, 174
- Mehmet Celal, 103
- Menemenlizâde Tâhir, 75, 127, 154, 186
- Mensiyât, 105
- Mersiye, 75, 76, 142, 155, 188, 455
- Merveilleux, 328
- Mısır, 7, 338, 349, 369, 386, 435, 443
- Mizan, 9, 10
- Mizancı Murat, 9
- Monsieur Augustus Levon, 427
- Monsieur Cadera, 427
- Monsieur Horton, 427
- Monsieur Vidal, 427
- Montea Gude, 368
- Moris [Mauritius], 369
- Mozambik, 384, 385, 443
- Mösyö Röne Dömik, 344
- Muallim Nâcî, 41, 49, 59, 60, 75, 82, 88, 128, 130, 134, 137, 154, 187, 250, 297
- Muhâkemât-ı Edebiyye, viii, 36, 44, 46, 47, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 157, 158, 177, 178, 197, 455
- Muhbir, 7
- Muhyiddîn, 103
- Musâhabe, viii, ix, 36, 44, 108, 109, 130, 133, 134, 135, 136, 138, 141, 142, 143, 144, 146, 148, 159, 171, 177, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 248, 255, 344, 453, 456
- Musardines, 344
- Musavver Fen ve Edeb, 11
- Musavver Ma'lûmât, 11
- Musavver Mi'rat-ı Menâkıb-ı Harbiyye, 131, 161, 190
- Musavver Terakkî, 22, 103
- Mustafa Hamdi, 55, 146, 154, 186
- Mutallâka, 38, 39, 174
- Mücâhidi Bî-Müdânî Hâcib Muhammed Mansûr-i Endülüsî Lisânından, 82, 137, 152, 173
- Mühendis Mehmed Hulûsi, 124, 126, 160, 186
- Müstakil Kongo, 117, 378
- Müstecâbizâde İsmet, 49, 144, 154, 187
- Mütenebbî ile Corneille Arasında Muvâzene, 127, 129, 130, 132, 134, 157, 176
- Müteverrim, 132, 161, 190, 448
- Nafiz Sürûrî, 128, 155, 187
- Nagamât, ix, 75, 128, 152, 173, 227
- Nagari-Milan, 378, 384
- Namık Kemal, 7, 11
- Nassau, 397
- Natal, 377
- Nazîre, ix, 54, 57, 63, 127, 128, 130, 131, 133, 152, 155, 174, 187, 218, 220, 222, 225, 226
- Necmî Râcî, 54, 127, 155, 187
- Netîce-i Garâm, 132, 148, 161, 190, 192, 447, 450
- Nevmîdî, 63, 64, 140, 151, 172
- Nigâh-ı Âteşîn, viii, 54, 137, 153, 176, 203
- Nigârzâde Salih Münîr, 133, 156, 174
- Nihâd, 57, 58, 127, 155, 187
- Nijad, 62
- Nikaragua, 444
- Nisân, 20, 49, 88, 89, 90, 124, 125, 150, 171, 198, 399, 416
- Nusret Hilmi, 54, 56, 130, 155, 187
- Okurken, 80, 138, 151, 172
- Oldenburg, xi, 144, 164, 185, 420, 426
- Oldenburge, 420
- Osmanlı Devleti, vii, 1, 5, 6, 113, 114, 115, 116, 150, 163, 194, 453
- papier gommé, 389
- Paris Konferansı, 7
- Paul Bourgete, 342
- Peru, 376, 441
- Peyam-ı Sabah, 9
- Porte Saint-Martin [Théâtre de la Porte Saint-Martin] tiyatrosu, 344
- Portekiz, 131, 385, 386, 425, 431, 435, 441
- Porto Riko, 441
- Posta Nezareti, 113

- Posta Pulları, xi, 35, 114, 115, 124, 125,
 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134,
 135, 136, 138, 139, 140, 145, 148, 150,
 161, 163, 164, 165, 171, 174, 178, 180,
 181, 182, 183, 184, 190, 192, 371, 386,
 389, 393, 396, 403, 427, 428, 437, 450,
 454
 Prens Boris, 439
 Prens De Gaulle, 436
 Princesse Lointaine, 345
 Prusya kralı II. Wilhelm, 34
 Refîk Âli, 148, 159, 188
 Rencide-i Rûh, 63, 145, 152, 174
 Resimli Gazete, 11
 Reşîd, 54, 55, 143, 144, 145, 147, 149,
 154, 155, 159, 186, 188
 Richborough, 426
 Romanesquees, 345
 Romanya, 115, 133, 134, 135, 164, 182,
 183, 386, 393
 Romeinville Faciası, 17, 39, 124, 156,
 180
 Rowland Hill'den, 113
 Rudolstadt, 397
 Rüstem, 26, 54, 123, 155, 188, 231, 232
 Sachsen Weimar, 397
 Saint-Côle, 38
 Sainte-Odile, 396
 Saint-Martin tiyatrosu, 344
 Sakson, 425
 Samaritaine, 345
 Samatya, 110, 349, 350
 Samipaşazade Sezai, 9
 Samoa, 369
 Sarah Bernhardt, 345
 Sarawak, 377
 Saxe-Coburg Gotha, 397
 Schiller, 81, 334
 Schleswig Holsten, xi, 416, 425
 Schumann Arzberg Sundern Schwarz, 397
 Sefîh, 85, 145, 154, 186
 Sehâbe, 60, 137, 154, 187
 Sehâb-ı Hayât, ix, 60, 61, 141, 153, 176,
 208
 Selangor, 443
 Selanik Pul Meraklılarından A(yın).
 S(ad), 136, 164, 171
 Semâda Tesâdüf, 49, 145, 154, 179
 Senoia, 437
 Sent Vincen, 377
 Servet, 11, 13, 14, 20, 21, 22, 25, 26, 42,
 46, 48, 97, 98, 100, 102, 104, 108, 109,
 110, 111, 248, 253, 456
 Servet-i Fünûn, 13, 21, 22, 46, 48, 100,
 102, 104, 111, 248, 456
 Sevdâ-yı Şi'r, 80, 81, 88, 96, 97, 129,
 156, 189
 Sevdâ-yı Vahîm, 36, 37, 38, 39, 448
 Sevdiğime Dedim ki, 54, 144, 152, 175
 Shakespeare, 123, 158, 188, 333, 342
 Sırbistan, 115, 131, 164, 181
 Sir Alaton, 432
 Son Hitâbım, 69, 144, 154, 178
 Soudan Mısırı, 369
 Suâd Mekîn, 24, 106, 123, 125, 126, 129,
 130, 131, 134, 135, 137, 139, 141, 142,
 143, 144, 146, 148, 156, 157, 158, 188,
 264, 270, 272, 279, 286, 294, 302, 305,
 309, 313, 321, 325, 330, 331, 334, 335,
 339, 340
 Sudan Mısır, 377, 431, 442
 Sudan Mısırı, 377
 Sultan II. Abdülhâmid, 132, 162, 171
 Süret-i Nutk-ı Hümâyûn, ix, 132, 150,
 162, 171, 247
 Surinam, 442
 Şafak Bulutunda, 49, 140, 152, 175
 Şâir, ix, 60, 67, 68, 82, 84, 134, 143, 152,
 159, 173, 175, 237, 248, 249
 Şâir Çoban, 60, 143, 152, 159, 175
 Şanghay, 377, 431
 Şark Meselesi, 9
 Şark Posta Pullarına Mahsûs Katalog,
 124, 126, 128, 130, 132, 137, 142, 143,
 146, 168, 169, 189, 190, 191, 192
 Şarkı, 64, 69, 70, 140, 148, 151, 172, 173
 Şekerci Andon, 34, 35, 138, 170, 173
 Şeyh Gâlib, 105, 309, 321, 323, 325
 Şiir, viii, 35, 36, 44, 48, 53, 56, 62, 70,
 75, 81, 84, 85, 87, 101, 102, 124, 138,
 140, 149, 150, 151, 152, 172, 173, 175,
 200
 Şûra-yı Ümmet, 9
 Tabago, 370
 tablo altı şiir, 34, 44, 60, 81, 88, 91, 93,
 96, 98, 127, 128, 129, 130, 171, 187,
 189
 Tahassür, ix, 71, 72, 73, 140, 142, 151,
 153, 172, 176, 209

- Tahattur, 49, 54, 135, 145, 151, 153, 172, 175, 218, 244, 446
 Tahmîs, 128, 144, 155, 187, 188
 Tahmîs-i Nevzemî, 128, 155, 187
 Takvîm-i Ebûzziyâ, 133, 161, 191
 Takvim-i Ticaret, 8
 Takvîm-i Vekâyi, 6, 7
 Tanzimat Dönemi, 8, 11, 12, 38, 45, 451
 Tanzimat Fermanı, 6, 451
 Târîh, xi, 35, 115, 144, 154, 178, 265, 420, 423, 437, 447
Tasvîr-i Efkâr, 7
 Tayf-i Siyâh, 75, 125, 154, 177
 Tebrîk-i Culûs-i Hümâyûn Meymenet Meşhûn Hazret-i Hilâfetpenâh, 140, 176
 Teffekkür, 131, 188
 Telgraf Nezâret-i Meclis Kalemînde Erzurûmî Hüsnî, 49, 140, 152, 175
 Terâne-i Hazân, ix, 49, 52, 142, 155, 187, 233
 Terâne-i Muhabbet, 55, 146, 154, 186
 Terâne-i Seher, ix, 50, 147, 153, 176, 216
 Tercümân-ı Ahvâl, 7
 Tercüman-ı Hakikat, 9, 21
 Tevfîk Nâdir, 139, 146, 158, 160, 189, 349, 350, 351, 352
 Thurn Taxis, 397, 398, 425
 Tipograf, 394
 Trocadéro, 38
 Tromerne, 446
 Tuğra-yı garrâ-yı osmâni, 373
 Üryân Kalb [Nigâr binti Osmân], 49, 63, 71, 134, 142, 144, 145, 155, 187
 Vakayi-i Mısriye, 7
 Vakayi-i Tıbbiye, 8
 Vasco da Gama, 441, 442
 Venezuela, 369, 444
 Victor Hugo, 81, 334
 Victor Robert, 427
 Werther, 161, 447
 Yâd-ı Gamgîn, 63, 66, 139, 155, 187
 Yâd-ı Mâzî, 75, 127, 154, 186
 Yazın, 49, 52, 135, 152, 173
 Yeni Hebrid, 379
 Yeni Osmanlılar, 7, 8, 9
 Yeni Zellanda, 444
 Yenikapı, 110, 347, 349, 350
 Yine O, 75, 77, 130, 144, 154, 158, 173, 177
 Yine O Niyâz, 144, 158, 173
 Yunanistan, 115, 126, 163, 180, 391
 Zanzibara, 431
 Ziya Paşa, 8, 12, 279
 Zululand, 377

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

